ALIQVOT ORATIONES

D. CHRYSOSTOMI GRAECAE, ET LATInæ, ante hoc tẽpus Græcè nunquam editæ, Latinè tantum ſemel: cum EPIPHANII quadam oratione, ac Hiſtoria de IESV Chriſto: interpretibus MARTINO CROMERO & VITO AMERPACHIO.

Acceſſit quoq; rerum & uerborum memorabilium Index.

Cum Cæſ. Maieſt. gratia & priuilegio.

BASILEAE, PER IOhannem Oporinum.

RB 660/1

Digitized by Google

EGREGIAE PIETATIS & doctrinæ, ac Reuerendo patri, Domino Stanislao Hoſio, Præſuli Varmienſi, Vitus Amerpachius

S. P. D.

VERVM eſſe, quod apud Græcos prouerbio locū etiā fecit, ὁμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον, & experientiæ nūquā non certæ ac firmæ doctrina cōſtat nobis, & cōmuni iudicio penè omnium, quaſi iure quodā gentiū comprobatū eſt. Mihi uerò eſt hoc notiſsimum, R. Pater, cùm ex alijs exēplis, tū ex eo quòd ante bienniū, quando hac tranſires, & æſtus, qui tum erat magnus, moleſtiā, & fatigationis laborē ex itinere lenires nōnihil quieſcēdo, profecturus ad Imperatorē noſtrum, optimum & ſanctiſsimū Principē, iuſtiſsimū & moderatiſsimū patrē patrię, cauſam regis ueſtri, adeoq; totius regni Polonici apud eum ut ageres, me non tantū inuitaſti ad colloquium, & menſam tuam, ſed etiam ea tractauiſti humanitate per totū illud biduū, quo apud nos eras, ut facile potuerim intelligere, non contemnendā eſſe noſtrorum inge

niorũ & morũ ſimilitudinem: ac inde mihi polliceri & felix initiũ firmæ cuiuſdã & conſtantis cõiunctionis, & meæ uitæ, rerumq; mearũ non paruũ præſidium incœperim, & ſolatiũ. Quanquam enim eſt magna fortunæ, ut uocantur, & externorum bonorum noſtrorũ diſsimilitudo: uel tua tamen confeſsione, animorum, uoluntatum, & ſtudiorum & in profanis & in ſacris literis non leuis eſt in nobis conſenſus, & uelut quidam concentus. Hoc autem genus uel coniũctionis, uel amicitiæ, tantũ alijs antecellit, quantũ uirtus ipſa, ut noſti, pręſtat cæteris bonis omnib. Deo ſolo excepto, et religionis more quidẽ potius, q̃ doctrinæ illius humanæ. Cæterũ in hac noſtra coniũctione tu meritò primas tenes, cum ſolius mei nominis, de neſcio qua doctrina, & uirtutib. etiã fortaſſe nõnullis fama incitatus, me uidere, colloqui mecũ, et noticiã contrahere deſiderauiſti: & effeciſti ut hęc fierent, facile: niſi tamen quoſdã libellos meos, de quib. non obſcurè in primo cõgreſſu dicebas, & opinionẽ apud eruditos mei quandã eſſe antegreſſam in hac re uoles facere maioris: q̃d ego tantũ abeſt ut faciam, ut ualde metuã inſuper, ne ſic etiã tuo uel amore uel ſtudio ſim indignus.

indignus. Verùm,ut ut eſt,in hac parte ſo
lam honeſtatē ac decus tibi cauſam fuiſſe,
cur me reciperes in amicorū tuorū & cliē-
tū gregem,dubiū eſſe nō poteſt, cū de me
dubitari, ut lōgè inferiore,ac pendēte pro
pemodū, ut ferè ſolent, ac tātum nō cogū
tur omnes literati pendere à tantis uiris,et
in republica principibus,nō immeritò poſ
ſit.Hoc tamē dicere me,ut nihil ſimulantē
aut diſsimulātem,non pudet,mihi magis,
tametſi nō poſsim nō more hominū,ac,ut
fas eſt,à te auxiliū expectare:doctrinā tuā
cum inſigni pietate ac humanitate copula
tā,uiſam admirabilē,et dignā ueneratione
ab eo tempore, ꝙ uſum aliquē, ac fructū,
quaſi huius poſſeſsionis ob mentis oculos
uerſatū eſſe.Fecit hæc una res quoqꝫ,ut an
tè,ꝙ inciderem in grauiſsimū & acerbiſsi
mū,adeoqꝫ,niſi me Deus adiuuerit,nō fe-
rendum luctū, ſcriberē tibi, & gratularer,
quantum poſſem in alijs occupationibus,
magno metu, & magna feſtinatione, au-
ctiorē dignitatē ante non multos menſes:
quā epiſtolā nihil etiam dubito iam te acce
piſſe dudum.Fecit eadē,ut cum à Martino
Cromero,uiro doctiſsimo, & pietatis non
minus nobis amante,accepiſsē eas oratio-
nes D.Chryſoſtomi,quas olim in Italia de-

 ſcripſiſſet,

ſcripſiſſet, una cum uerſionibus eius integris, & correctis, hoc nomine, ut in Germania per me in lucẽ ueniret Latine ſimul & Græcæ, alteræ nũc primùm, alteræ ſecũdò: quanquã hæ non integrę, nec ut fuiſſet ab eo propoſitum & mandatũ: & nollem, ut ſine patrono uenirent in manus hominũ, hoc maximè tam iniquo tempore: tui ſtatim in mentẽ uenit, ac uiſum eſt nemini, quàm tibi, R. P. præſuli facundiſsimo, facũdiſſimi præſulis cõciones, ut non leuib. de rebus, ita nõ leuiter ab eo pertractatas, rectius nuncupari poſſe. Nõ parũ et hoc me incitauit, κᾂν σπεύδοντα καὶ αὐτὸν, ut ille ait, q̃d in poſterioribus de hac re ſuis ad me literis Martinus tui fecit mentionẽ honorificentiſsimè, atq; adeò fatetur mihi gratulando noticiam, & coniunctionem inter nos illam ſe habere, ac uenerari te præceptoris & patris loco: ut nihil dubitem, quin & Cromero noſtro non ſit futurum ingratum, ubi conſpexerit has orationes ſub auſpicio tui nominis apparere in publico, et legi ab eruditis Græcas & Latinas: maximè cum ipſe nihil de hac re, q̃d fieri uellet, mihi perſcripſiſſet, niſi quòd rem totã arbitrio meo permiſiſſet: ac ita quidẽ, ut non etiã uererer aliquid me peccaturũ eſſe: q̃d ab eo

Digitized by Google

ab eo factũ eſt peramicè,ac officioſe. Cum aũt ſit factum & honeſtum,ac non inuſitatũ,& proficiſcat̃ ex animis erga te optimè & candidiſsimè affectis,nullo modo poſſe tibi diſplicere,imò non gratum eſſe,tam ego non dubito (idem Cromerus facit,niſi me fallunt omnes coniecturæ) ꝙ; notum & perſpectũ habeo, te uirum eſſe bonũ,pium,& omnis liberalis doctrinæ amantiſsimũ.Quare nec etiã te rogo, ut probes noſtrum cõſilium & conatũ:ſed promitto mihi tanto maiorẽ,ſi tamẽ illa prior augeri ſe patitur, beneuolentiã erga me tuam, præſertim cùm nõ edendi opera tãtum in hoc libro ſit mea,ſed acceſſerit inſuper etiã primæ orationis,quę inſcribitur περὶ προνοίας, à me tranſlatio. Cur autẽ à Cromero non ſit uerſa,cauſa eſt, quòd eam is putauit rectius legi poſſe in reliquis huius doctoris operib. eiuſdem inſcriptionis, cum etſi nõ tota ſic habeatur inter ea,tamẽ collecta uideat̃ ex illis,ut etiã reliquæ ex alijs, minus tamen, ꝙ hæc,ab eius aliquo ſtudioſo lectore ac amatore ſingulari,ꝙd integras paginas inde appareat eſſe trãslatas, infartis alicubi nonnullis etiã aliunde.nã hæc ſunt eius uerba.Ego nõ puto hæc (pace Martini hoc dixerim) eſſe tanti momẽti,ut omit

ti propterea debuerit eius orationis quę ſa
ne pleniſsima eſt grauiſsimarũ quęſtionũ, et explicatarũ non tantũ acutiſsimè, ſed etiã, niſi non rectè iudico, rectiſsimè, interpretatio. Quid aũt eſt mirũ, integros locos in ſimilibus libris ad uerbum etiã cõtineri: cum ita caſu poſsit fieri, ut eadẽ iterũ dicatur, quæ dicta ſint alibi: aut etiã ipſi auctores cõgerant nonnunquã in unũ quaſi aceruum aut corpus, & cogãt in ordinem, quæ in aliis ac aliis locis antea ſine ordine iuſtiore diſsipata iacuerãt? Sed non eſt opus cõtentione. Cum igitur nõnihil haberẽ uacui tẽporis, et nũc incœpiſſem in editionẽ huius operis incumbere, putabã & perfectius & ornatus fore, ſi meam ſaltem haberet primę concionis uerſionẽ potius, ꝗ̃ nullam: præſertim ſi, ut Cromerum cupere intellexiſſem, Latinæ Græcis forent addendę. Cur enim hæc nõ minus & Grecè in uoluminibus Græcis legi poterat, ꝗ̃ in Latinis Latinè? aut, ſi lector in cæteris adiuuãdus erat uerſionib. nõ uidebã cauſam, cur nõ etiam in hac adiuuari deberet. Quomodo potuiſsẽ hoc etiã tẽpus collocare melius, aut quid magis piũ feciſſem? Quid remedii leniẽdis meis curis, et authori melius et firmius adhibuiſsem? Ac ita, ſi
non

nō eſſet alia cauſſa, fructus ille, quē ego p̃-
cepi ex ea re, ſatis magna eſſet. Vide uerò,
ꝙ ſtuduerim hunc librū commēdare, ac u-
nà gratificari magis tibi, ac magis. Addidi
orationem etiā Epiphanij de fide Catholi
ca, et Apoſtolica Eccleſia: quā Latinā à no
bis factam, et nonnihil expoſitā, ante bien
niū edidi: omiſſa tamē præfatione propte
rea, quòd non tantū non ſatis conſtanter,
quib. debuiſſet, grata fuerit, ſed etiā nōnul
los nō leuiter offenderit: egoꝙ nec imme-
rito me à quoquā reprehendi uelim, non
ꝙ me aut pœniteat querelę, aut pudeat ue
ritatis, quāquā nec uehementiā nimiā, nec
impetū contentiorē, non libertatē acerbio
rem, in uerbis nō etiam ullū errorem, nihil
nimiū aut parū ſciēs uel in alijs, uel in me,
ſicubi eſt, probo, nec probabo unquam:
etſi fortaſſe non ſemper ita uel cauere poſ-
ſum, uel ſentire, cum ſępe aliter ab alijs ea-
dē accipiatur, ut etiā diſputationem ipſam
præfationis hanc ob cauſſam incurriſſe re-
prehēſionem quis arbitratus fuerit: cū nu
per et Chriſtophorus Mylęus, uir certè ne
quaquā indoctus, ineptiſsimè tamē, & in-
doctiſsimè, ſi hoc ſenſit, aut ſi nō ſenſit, ma
la fide, nec ſine uel iniuria Philoſophię, ma
tris & nutricis aliarū artium omniū, uel cō

temptũ ueritatis, in ſua Rerũ uniuerſitate ſcripſerit, in ſcholis maiorib. gradus honorũ conſtitutos eſſe trib. ſupremis diſciplinis, quas facultates uocent, ut emenſo Philoſophię curſu, ad Medicinã, Ius ciuile, aut Theologiã conſcenderent (ſic ibi loquit̃) quaſi nõ ęquẽ ſtudiũ Philoſophię gradus haberet omnes, ac alię diſciplinę: tantũ abeſt, ut ſupremũ in ſuo genere non habeat: nec plurimi ſemper fuiſsẽt, qui ſe nũquam ad alias doctrinas, quatenus tamen ſunt aliæ, cõferrent, ſaltem, ut ille uult, ac ullo tẽpore, ulla in ſchola fuerit hoc uel conſtitutum, uel receptũ: & nõ magis licuerit ex alijs, q̃ ex hac, in alias tranſire. Sed relinquo hunc errorẽ poſteris, aut nũc etiã animoſioribus, & magis idoneis tractandum, ut meretur: non tamẽ & ego defuturus communi bono literarũ, ſi res poſtulabit, unquã, & quantũ honeſtẽ potero. Quanquã aũt annotationes quoq; non caruerũt ſuis quaſi flagellis quibuſdã, non tamẽ ſum ueritus eas iterũ edere, ſub tui nominis maxime tutela, et caſtigatiores aliquãto, in uerbis tamẽ ferẽ, non in rebus: nec in hac patrocinij communicatione, ac præſidio firmioris defenſionis, puto me incurſurũ eſſe in bonorũ, aut amantium pietatis reprehẽ

ſionem,

ſionem, cum & iuſta me cauſa cõmouerit, & hæc oratio uelut τῆς προθήκης μέρει ad Chryſoſtomi orationes acceſſerit. Quod autem ad has attinet, Græcas legi omnes diligẽter, & in legendo ſum uſus meo quodã & iure propemodum, & more, cũ non tantum ſcripturæ quædam uitia, non ab ipſo Cromero emendata, emendauerim, & hoc audacius alicubi: ſed etiam in uerſionem eius à me hoc mihi ſit permiſſum, quanquã rariſsimè, nec ulla cũ temeritate. Ac, ut nihil diſsimulem, ſubijciam præcipua loca prioris meę cẽſurę. Nam de poſteriore, cum ipſo literis potius priuatim, ſi uolet, agã. Primùm in oratione de Prouidentia, nõ procul à principio, fuit ſcriptũ, εἰς ἣν ὁ λόγος κατεστράφην ἀναγκάζεται. Ibi ego feci, & ſenſu, & cõſtructione cogente, καταστρέφειν. Paulo pòſt in eadẽ, pro δοάκνει αὐτῷ, ſcripſi αὐτόν. καλέσαι deinde, ꝑ καλέσθαι, in his, οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ut etiã in Mattheo, Marco, & Luca legit. item, ἐπηρεάσῃς) pro ἐπηρείας) in his, τίνι ἐπηρεάσῃς τούτων. ἑαυτοῦ) pro ἑαυτῷ, in his, ἕως ἂν τὴν ἀταξίαν τὴν ἑαυτοῦ. Ad marginẽ addidi meã cõiecturã de his, οὐκ ἐγχειρίς σύκου. & hęc in prima oratione. In ſecunda uerò, τάπητας ἔχον) feci, pro τάπητας ἔχων) propter ἔδαφος, manifeſta ratione,

ne. Verbo deinde mutilato, ἐμβσόμεθα) me
am etiã coniecturã addidi, fortaſſe legi de-
bere ἐμβιβασόμεθα) & hoc ꝓpter metapho
rã ſequẽtem, ψυχὴ, &c. ἁλοῦσα) cum uiuãt ca
pti aut uincti, non aũt eant liberè, quò li-
beat. niſi ꝙ etiam ad mortẽ ſpiritualẽ, hoc
eſt, peccatũ lethale referri poteſt. In tertia
fuit ſcriptũ, συνειδὼς τῶν τὰ τοιαῦτα, &c.) ubi
nũc legitur, συνειδὸς, etc. Vbi ἐμοὶ οὐ μέλλει μι-
σθὸς) nũc eſt μέλει) Similiter in ſequẽtibus
duab. clauſulis. Paulo pòſt feci πολεμείτω
με, cũ eſſet πολεμεῖτο, etc. præterea ſcripſi ἀρ-
κεῖσθαι, pro ἀρκέσθαι) in ἀρκεῖσθαι ἑαυτὴν δυνήσε-
ται. παρεσκεύασεν) etiã pro παρασκεύασεν) in
his διαλεχθῆναί σοι τὸν βασιλέα παρασκ. His
deinde, ὅτι οὐ μόνον, οὐ βλασφημεῖ) addidi po-
ſteriorẽ negationẽ. Hæc in tertia. Nihil in
quarta ſe obtulit momenti alicuius, niſi ꝙ
ſub finẽ eius ἀδηφία, καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν, &c.) e-
rat exaratũ: ubi nos reſtituimus ἀδηφαγία.
deinde paulo infrà, εὐμαρῶς διανήσομεν, ubi
ego repoſui διανύσομεν.) In quinta, ἀπώσῃ τὴν
ἐπῳδὴν.) feci, ubi fuit ſcriptũ ἀπωσῆ.) In ſe-
xtæ principio reſtitutũ eſt, ἐλευθερίαν τὸν ἄν-
δρα.) cùm eſſet ibi ἀνελευθερίαν, &c.) Dein-
de pro διασημπτθείσης χυμὸς) feci διασηφθεί-
σης. Deinde ποιὸς ὀφθαλμὸς τοὺς φίλους, τοὺς ἐ-
κείνου) habebat ſcriptus codex, & ego muta
ui

ui prima uerba in πόιοις ὀφθαλμοῖς) ob iuſtā cauſam. Præterea, τίς ἤκουσε ζηλωτὶ παίνην κόρων, ita correxi, ut ſuſtulerim poſtremam dictionē, et in mediç locū poſuerim, ζηλωτυπουμένην. Et hic locus ex pręcipuis eſt, quemq́ in Cromeri uerſione ad meam correctionem etiā accommodaui. Porrò in hoc, εἰς σὲ ἀναφέρουσι, etc.) ſcripſi ἀναφέρωσι. ut in eadem circūductione, ἔχωσι loco ἔχουσι. Sub initiū uerò ſeptimę addidi primùm ſcholiō mutilato, ut uidetur, loco: deinde feci ὀκνοῦμεθα) pro ὀκνώμεθα) & in proxima ſentētia pro ἱπποδρομικοῖς, ἱπποδρόμῳ. Poſtea penè ſub mediū orationis, ἄδονται, ſcripſi loco ᾄδωνται. Quod in ſequentibus deinde pro κατισχυμμένην) κατισχυμένην, pro χρέεις) χρείεις) pro ὑγιαίνας) ὑγίανας, hoc eſt ex participio uerbū, & σφαγῆς pro σφαγεῖς feci, nō ualde magni ſunt pōderis. Cùm aūt circa finem ſcripſi καταγελασθείσῃ, καὶ τὸν θεὸν παροξυνεῖς) pro καταγελασθείσῃ, καὶ τὸν παροξυνεῖς) grauius puto eſſe, cui ſimile uidetur, quod etiā iſtic poſt nō multa uerba, ἢ διὰ τὸν βίον) pro ἢ διὰ τοῦ βίου) ſcripſi. Oratio de humilitate ſub calcē tantum habebat, ἀπὸ τὸν βυθὸν ἐκεῖνον.) ubi ego emēdaui, ἀπὸ τοῦ βυθοῦ ἐκεῖνον, & non coniunxi hæc intrāſitiuè, ut Cromerus in trāslatione fecerat, & ἐκεῖνον) ad Chriſtum,

ſtum, nõ ad profundũ retuli. Quod ad ultí
mã orationẽ attinet, primùm ad hæc uer-
ba, ἢ τὰ ἄλλων ἑτέροις) Martinus annotaue-
rat, deeſt uerbũ: ego διδόναι, aut huius gene
ris aliud) addidi. Poſtea feci ἑαυτῷ, ex ἑαυτοῦ, in
his, ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἑαυτὸν ἀποδίδοται. Prętẹrea
καὶ τὸ σῶμα μυρίοις καταπείνει) à me factũ eſt,
cum eſſet exaratũ loco poſtremi uerbi κα-
ταθέναι. Nõ procul à fine, in hoc loco, εἰς μυ
ρίας ἐκβάλλεις συμφορὰς, erat ſcriptum ἐκβά-
λεις. & ſtatim κύων, ubi κίων) ego reſtitui.
De correctione Græci textus in paulo gra
uioribus, hucuſq;. Nam quòd literas alicu
bi etiam nonnihil, & ſyllabas, aut mutaui,
aut expreſsi magis, & plurima puncta, in
quib. non minimũ eſt momentũ, partim fe
ci, ubi non erant, partim alia q̃ erant ſcri-
pta, feci, omitto exponere: cũ præſertim fe
rè Cromeri etiam trãslatio mecum in hac
parte, ſicut etiam in multis eorũ quæ ſunt
iam recitata, conſentiat. Omiſiſſem autem
illa quoq;, niſi metuiſſem, ne ſi aliquando,
ut fieri poſſet, ederentur hæ orationes ex
eodẽ codice, unde ſuas Cromerus habet,
in pleriſq; ſaltem horum locorũ, ita ut ab
eo deſcriptæ ſunt: ego non ſolum temerita
tis accuſarer, ſed etiã criminis falſi (ut iam
ſunt homines ad calumniãdum proniſsi-
mi,

Digitized by Google

ml, & inſtructiſsimi) non ut Cromeri fama uel exiſtimatio non læderetur, quē non dubito, uirum inſigni doctrina, etiam nō uulgariter fuiſſe peritum Græcæ linguæ tum, cum has orationes iuuenis deſcripſit. cuius rei poteſt indiciū eſſe uel ſola manus: & in feſtinatione, ac non ſatis emendato libro, falſum atque deceptum eſſe nonnunquam, non eſt mirum. Non etiam in relegendo (ſi tamē, ut puto, relegit orationes, quando uerſionem correxit) impeditū uarijs negocijs Eccleſiaſticis, & politicis. In ſuis inſuper ad me proximis literis, uel mihi, uel Oporino permittit, imò dat hoc emendandi, quæ ipſum fugerunt, ius & negocium. Hinc etiam eſt, cum uoluerit hoc totum arbitratu meo fieri, ut in tranſlatione quædā eius mutauerim, quāquam non multa, cum ne quidem legerim totas conuerſas, niſi cum in Græcarum lectione hæſi aliquātulum, & optimo animo: de quibus ad ipſum, ubi erit opus, & commodū, priuatim ſcribi rectius poterit, quàm ad te ac lectores publicè. Mihi uerò perſuaſi firmiter & certò, nec tibi, R.P. nec Martino, meum ſtudium, conatum, aut laborem etiam, quē non leuem ſumpſiſſe mihi uideor, eſſe diſpliciturū: ſi non multum, quod magis

Digitized by Google

gis uelim, & ſpero, eſt placiturus. Decet hoc uirtutes ueſtras, ac eruditionem, & quo me complectimini, amorem ſingularem, noſtramq́ inter nos coniunctionem, grauibus de cauſsis, et optimis uelut auſpicijs incœptam, & hactenus, ut ſpero, non modò non cōſeruatam, ſed etiam auctam & cumulatam. Vale, mi reuerende pater, ac patrone obſeruande, plurimùm. Ingelſtati, 4. Id. Octob. Anno poſt natum Chriſtum S. N. 1551.

FINIS.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ χρυσοστόμου, περὶ Προνοίας λόγος.

Τίνος ἕνεκεν οὐ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀπατήσαντα ἐχθρὸν ἠφάνισεν ὁ θεός, εἰ πρὸς βίαν ἐκράτει, φησὶ, εἶχεν ἄν τινα λόγον τὸ ζητούμενον. εἰ δὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τῆς δυνάμεως, πείθει δὲ μόνον, τὸ μὴ πεισθῆναι δὲ ἐφ' ἡμῖν, τίνος ἕνεκεν τῆς εὐδοκιμήσεως τὴν πρόφασιν περιαιρεῖς, καὶ τὴν τῶν στεφάνων ἐκκόπτεις ὑπόθεσιν; καὶ ἄλλως εἰ μὲν εἰδὼς αὐτὸν πάντων περιεσόμενον ἀφῆκεν, οὐδ' οὕτως ἄξιον ἀφελεῖν. παρ' ἡμῶν γὰρ τὸ κρατεῖν ἐκεῖνον, ἑκόντων τῶν ἀποκλινομένων, οὐ βιαζομένων. εἰ δὲ πολλοὶ μὲν οἱ ἤδη περιγενόμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ αὖθις ἔσονται, τί τοὺς μέλλοντας εὐδοκιμεῖν τοσαύτης ἀποστερεῖς τιμῆς; δι' ὃ πάντων αὐτοῦ περιέσονται. ἀλλὰ πολλῷ δικαιότερον τοὺς μὲν γενναίους λαμβάνειν ἀφορμὰς, ἐν αἷς ἐνδείξονται τὴν προαίρεσιν, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἀπὸ τῆς οἰκείας κολάζεσθαι ῥαθυμίας, ἢ διὰ τούτους ἐκείνους ἐπηρεάζεσθαι. ὁ μὲν γὰρ φαῦλος καὶ ἠδίκηται, οὐ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν αὐτοῦ νωθρείαν, καὶ δηλοῖ τὸ πλῆθος τῶν νικώντων, τότε ἂν οἱ σπουδαῖοι διὰ τοὺς φαύλους ἐπεβουλεύθησαν, οὐκ ἔχοντες ὅπου

χρήσονται τῇ ἀνδρείᾳ. οὕτω δ' ἂν καὶ τὸ τοῦ σώματος, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν κατηγορήσωσι διαπλάσεως. διὰ ταύτην γὰρ ἀδημονοῦσιν, ὧν οὐ δεῖ, καὶ εἰς μοιχείαν ἐμπίπτουσιν οἱ πολλοί. δι' ἐκείνου δὲ βλασφημοῦσι, καὶ τὰ ὀλέθρια τῶν δογμάτων ἐκφέρουσιν ἕτεροι. ἆρ' οὖν διὰ τοῦτο χωρὶς γλώττης καὶ ὀφθαλμῶν τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι ἐχρῆν; οὐκοῦν καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας ἀποτεμοῦμεν. αἱ μὲν γὰρ αἱμάτων πλήρεις, οἱ δὲ εἰς κακίαν τρέχουσιν. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ ὦτα, ὅτι ματαίαν παραδέχεται ἀκοὴν, καὶ τὴν τῶν δογμάτων φθορὰν τῇ ψυχῇ παραπέμπει. εἰ δὲ ταῦτα, καὶ σιτία, καὶ ποτὰ, καὶ οὐρανὸν, καὶ γῆν, καὶ θάλασσαν, καὶ σελήνην, καὶ τὸν τῶν ἄστρων χορόν. πῶς γὰρ ταῦτα ἔσται χρήσιμα, τοῦ, δι' ὃν ἐγένοντο, κατακοπέντος, οὕτως ἐλεεινῶς. ὁρᾷς τὸν γέλωτα, καὶ τὴν ἀτοπίαν, εἰς ἣν ὁ λόγος καταστρέφειν ἀναγκάζεται. ὁ διάβολος ἑαυτῷ κακὸς, οὐχ ἡμῖν. ἡμεῖς γὰρ, εἰ βουλοίμεθα, καὶ πολλὰ καρπωσόμεθα δι' αὐτοῦ καλὰ ἄκοντος μὲν, καὶ μὴ βουλομένου. τὸ δὲ θαῦμα καὶ ἐν τούτῳ μεῖζον, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. τὸ γὰρ βελτίους γίγνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, δάκνει μὲν αὐτὸν καὶ καθ' ἑαυτό; τί λυπεῖ. ὅταν δὲ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦτο προξενεῖται ἡμῖν, οὐδ' ἐνεγκεῖν δυνήσεται τὴν ἐπήρειαν. φασί τινες, ὡς, εἰ μὴ συνεχώρησεν ὁ θεὸς, οὐκ ἂν προσῆλθεν ὁ διάβολος, οὐκ ἂν ἠπάτησεν ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον.

τί οὖν

τί οὖν εὕρομεν πρὸς τοῦτο; ὅτι, εἰ μὴ τοῦτο ἐγεγόνει, οὐδ' ἂν ἔμαθεν ὁ ἀδὰμ, ὅσον εἶχεν ἀγαθὸν, οὐδ' ἂν ἐκ τῆς ἀγνοίας ἐκείνης κατέβη ποτέ. ὁ γὰρ τοσοῦτον ἑαυτὸν καταξιῶν, ὡς καὶ θεὸς γενέσθαι προσδοκᾶν, τί οὐκ ἂν ἐτόλμησεν οὗτος μὴ σωφρονισθείς; θῶμεν δὲ μηδὲ συμβεβουλευκέναι τι τὸν διάβολον. ἆρα ἂν ἄπταιστος διετέλεσε, μὴ γενομένου τούτου; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ὑπὸ τῆς γυναικὸς οὕτως εὐκόλως ἀναπεισθεὶς, οὗτος καὶ, διαβόλου οὐκ ὄντος, ταχέως ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς ἁμαρτίαν κατέπεσεν. ὁ γοῦν τὴν παρ' ἑτέρου δεξάμενος ἀπάτην οὕτως εὐκόλως, οὗτος καὶ πρὸ τῆς ἀπάτης ῥαθύμως καὶ χαύνως διέκειτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἴσχυσε τοσοῦτον ἐκεῖνος, εἰ νήφουσαν καὶ ἐγρηγορυῖαν διεγείρετο ψυχήν. καὶ τίνος ἕνεκεν τοιοῦτον ἐδίδου πρόσταγμα τῷ ἀδὰμ ὁ θεὸς, ἁμαρτήσοντα τοῦτον εἰδώς; ὅτι καὶ τὸ δοῦναι τὴν ἐντολὴν μείζονος κηδεμονίας ἐστὶν, ἢ τὸ μὴ δοῦναι. ἔστω γὰρ ὁ ἀδὰμ τὴν μὲν προαίρεσιν ἔχων οὕτω ῥάθυμον, ὡς τὸ τέλος ἀπέδειξεν, δεχέσθω δὲ μηδεμίαν ἐντολὴν, ἀλλὰ μενέτω τρυφῶν, ἆρα ἡ ἀσθένεια, καὶ ἡ ῥαθυμία ἀπὸ τῆς ἀνέσεως ταύτης ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπέδωκεν ἄν; ἀλλὰ παντί που δῆλον, ὅτι πρὸς ἐσχάτην ἂν κατέπεσε κακίαν, ἄφρων τις ὤν. ὁ γὰρ μηδέπω θαρρεῖν ὑπὲρ τῆς ἀθανασίας ἔχων, ἀλλ' ἔτι μετέωρον τὴν ἐλπίδα ταύτην οὖσαν εἰδὼς, καὶ πρὸς τοσοῦτον ἀλαζονείας καὶ ἀνοίας ἀρθεὶς, ὡς ἐλπίσαι γενέσθαι θεὸς, καὶ

ταῦτα οὐδαμόθεν ἢ ἐν ταῦτα ἐπαγγειλαμένοις πιστὸν ὁρῶν· εἰ βεβαίαν εἶχε τὴν ἀθανασίαν, ποῦ οὐκ ἂν ἔφθασεν ἀπονοίας; τί δὲ οὐκ ἂν ἐξήμαρτε; πότε δ' ἂν ὑπήκουσε τοῦ θεοῦ; ὁ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ προστάγματος δόσιν οὕτως καταφρονήσας τοῦ δεδωκότος αὐτῷ τὸ πρόσταγμα, εἰ μηδὲ ὅλως ἠκηκόει περὶ αὐτοῦ, ταχέως ἄν, ὅτι καὶ ὑπὸ δεσποτείαν ἐστὶν, ἠγνόησεν. εἰ μηδεὶς ὅλως ἐνταῦθα ἐκολάζετο τῶν πονηρῶν, μηδέ τις ἐτιμᾶτο τῶν χρηστῶν, πολλοὶ τῶν διαπιστούντων τὸν τῆς ἀναστάσεως λόγον, τὴν μὲν ἀρετὴν ὡς κακῶν αἰτίαν ἔφυγον, τὴν δὲ πονηρίαν ὡς ἀγαθῶν πρόξενον ἐδίωκον. εἰ δὲ πάλιν ἐνταῦθα τὸ κατ' ἀξίαν ἅπαντες ἐλάμβανον, περιττὸν ἂν ἡγήσαντο εἶναι, καὶ ψευδῆ τὸν τῆς κρίσεως λόγον. ἵν' οὖν μήποτε οὕτως διαπιστῆτε, μήτε ὁ πολὺς καὶ χυδαῖος λαὸς φαυλότερος γίνηται καταφρονῶν, ἐπεξέρχεται καὶ ἐνταῦθα τῶν ἁμαρτανόντων πολλοὺς, καὶ ἀμείβεται τῶν κατορθούντων ἐνίους. τὸ μὲν μὴ εἰς πάντας τοῦτο ποιεῖν, τὸν τῆς κρίσεως πιστούμενος λόγον, τὸ δὲ καὶ πρὸ τῆς κρίσεως κολάζειν τινὰς, τοὺς πολλοὺς ὕπνῳ καθεύδοντας διεγείρων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ τιμωρεῖσθαι τοὺς πονηροὺς διανίστανται πολλοὶ, καὶ τῷ φόβῳ τοῦ μὴ τὰ αὐτὰ παθεῖν· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ πάντας ἐνταῦθα τὸ κατ' ἀξίαν ἀπολαβεῖν, ἀναγκάζονται λογίζεσθαι, ὅτι εἰς ἕτερόν τινα τοῦτο τεταμίευται καιρόν. διὰ τοῦτο τὸν Κάϊν ἁμαρτήσαντα οὐκ ἀνεῖλεν εὐθέως

ὁ θεός,

ὁ θεός, ὥστε δι᾽ αὐτοῦ τοὺς ἑξῆς ἅπαντας σωφρονίζεσθαι, καὶ γίνεσθαι βελτίους διὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον ἐπιτιμήσεως. τοιγαροῦν μόνον πεπεῖσθαι χρή, ὅτι συμφερόντως ἡμῖν ἅπαντα οἰκονομεῖται παρὰ τοῦ θεοῦ, τὸν δὲ τρόπον μηκέτι ζητεῖν, μηδὲ ἀγνοοῦντας ἀσχάλλειν, ἢ ἀθυμεῖν. οὔτε γὰρ δυνατὸν ταῦτα εἰδέναι, οὔτε συμφέρον, τὸ μὲν διὰ τὸ θνητοὺς εἶναι, τὸ δὲ διὰ τὸ ταχέως εἰς ἀπόνοιαν αἴρεσθαι. βούλεται γὰρ καὶ τοὺς μὴ πιστεύοντας αὐτῷ σωθῆναι μεταβαλλομένους ὁ θεός, καθὼς αὐτός φησι, οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ τίνος ἕνεκεν ἐκ τοῦ μέσου οὐ γέγονεν ὁ διάβολος; ἔστω ἀνταγωνιστὴς εἷς, ἔστωσαν καὶ ἀθληταὶ δύο, πρὸς ἐκεῖνον παλαίειν μέλλοντες. καὶ τούτων τῶν δύο ἀθλητῶν ὁ μὲν ὑπὸ γαστριμαργίας ἔστω διεφθαρμένος, ἠμελημένος, ἐξησθενημένος, ἐκνενευρισμένος· ὁ δὲ σπουδάζων, εὐεκτῶν, ἐν παλαίστραις διατρίβων, ἐν γυμνασίοις πολλοῖς πᾶσαν περὶ τὴν ἄθλησιν ἄσκησιν ἐπιδεικνύμενος· ἂν τοίνυν ἀνέλῃς τὸν ἀνταγωνιστήν, τίνι ἐπηρέασας τούτων; ἆρα τῷ ῥαθύμῳ, καὶ ἀμελεῖ, ἢ τῷ σπουδαίῳ, καὶ τοσαῦτα πεπονηκότι; εὔδηλον, ὅτι τῷ σπουδαίῳ. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸν ῥάθυμον ἠδίκηται, ἀναιρεθέντος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ. ὁ δὲ ῥάθυμος, μένοντος τούτου, οὐκέτι διὰ τὸν σπουδαῖον ἐπηρεάσθη. ἀπὸ γὰρ τῆς οἰκείας ῥαθυμίας κατέπεσεν. ὁ τοίνυν ἀσθενὴς τὴν προαίρεσιν, καὶ ἠμελημένος, καὶ ῥάθυμος, καὶ δια-

ὅλου οὐκ ὄντος, διαπίπτει ταχέως, καὶ εἰς βά-
ραθρα πολλὰ κακίας ἑαυτὸν καταβάλλει. ἂν γὰρ
καὶ τὰ ἡμέτερα μέλη ἐπέλθωμεν, καὶ ταῦτα εὑ-
ρήσομεν ἀπωλείας αἴτια, ἐὰν μὴ προσέχωμεν, οὐ
παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν
ῥᾳθυμίαν. σκόπει δέ. ὀφθαλμὸς ἐδόθη, ἵνα βλέ-
πων τὴν κτίσιν δοξάζῃς τὸν κτίστην, καὶ δεσπότην.
ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς χρήσῃ τῷ ὀφθαλμῷ, μοιχείας
σοι γίνεται πρόξενος. γλῶττα δὲ ἐδόθη, ἵνα ὑμνῇς,
καὶ τὸν ποιητὴν εὐφημῇς· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς προσέ-
χῃς, βλασφημίας, καὶ αἰσχρολογίας σοι γίνεται
αἰτία. χεῖρες ἐδόθησαν, ἵνα τείνῃς αὐτὰς εἰς εὐ-
χάς· ἀλλ' ἐὰν μὴ νήφῃς, εἰς πλεονεξίαν ταύτας
ἐκτείνεις. πόδες ἐδόθησαν, ἵνα τρέχῃς εἰς καλὰ
ἔργα· ἀλλ' ἐὰν ἀμελῇς, τὰς πονηρὰς δι' αὐτῶν ἕξεις
πράξεις. ὁρᾷς ὅτι τῷ ἀσθενεῖ πάντα βλάπτει, καὶ
αὐτὰ τὰ σωτήρια φάρμακα εἰς θάνατον ἐμβάλ-
λει, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀσθέ-
νειαν τὴν ἐκείνου. ἀρκεῖ μόνον ἡ σκοπία ἀπολέσαι
τοὺς πονηρούς. εἰ γὰρ ἁγίων παρουσία ἀσθενῆ τῶν δαι-
μόνων ποιεῖ τὴν ἰσχύν, πολλῷ μᾶλλον τοῦ θεοῦ. ὅταν
ἴδωμεν πραγμάτων ἀταξίαν, καὶ ταραχήν, μὴ τὸν
θεὸν αἰτιώμεθα, μὴ ἀπρονόητα εἶναι νομίζωμεν
τὰ παρόντα. ἡ γὰρ ὄντως ἀταξία, καὶ ταραχή, οὐχ
ἡ τῶν πραγμάτων διαφορά, ἀλλ' ὁ οὕτως διακεί-
μενος λογισμός, ὃς κἂν μυρίας εὐταξίας ἀπο-
λαύῃ, ἕως ἂν τὴν ἀταξίαν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ταρα-

χὴν

χὴν διορθώσῃ τε, οὐδὲν, οὐδὲν αὐτῷ τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν εὐταξίας ἔσται τὸ πλέον· ἀλλ' ὥσπερ ὀφθαλμὸς, νοσῶν μὲν, καὶ ἐν μεσημβρίᾳ φανωτάτῃ σκότος ὄψεται, καὶ ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων, καὶ οὐδὲν αὐτῷ τῆς ἀκτῖνος ἔσται πλέον· ὑγιαίνων δὲ, καὶ ἐῤῥωμένος, καὶ ἐν ἑσπέρᾳ δυνήσεται τὸ σῶμα χειραγωγεῖν μετ' ἀσφαλείας· οὕτω καὶ τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας ὁ ὀφθαλμὸς, ἕως μὲν ἂν ἐῤῥωμένος ᾖ, κἂν ἄτακτα δοκοῦντα εἶναι ἴδῃ, καλὰ ὄψεται· ὅταν δὲ διεφθαρμένος, κἂν εἰς αὐτὸν ἀναγάγῃς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν ἐκεῖ πολλὴν ἀταξίαν καταγνώσεται, καὶ ταραχήν· διὰ τοῦτο οὔτε ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκην ὁ θεὸς, ἵνα μὴ ἀπογνῶς τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἀπελπίσῃς τὴν κρίσιν, ὡς πάντων ἐνταῦθα διδόντων λόγον. οὔτε πάντας ἀφίησιν ἀτιμωρητὶ ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρονόητα εἶναι τὰ πάντα νομίσῃς. εἴ τις ἀπιστεῖ τῇ ἀναστάσει, ἐννοείτω πόσα ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ θεὸς, καὶ δεχέσθω καὶ περὶ ἐκείνης ἀπόδειξιν. καὶ γὰρ γῆν λαβὼν ἔφυρε, καὶ ἐποίησεν ἄνθρωπον, γῆν οὐκ οὖσαν πρὸ τούτου. πῶς οὖν ἡ γῆ γέγονεν ἄνθρωπος; πῶς δὲ αὐτὴ οὐκ οὖσα παρήγετο; ποῖα δὲ ὑπὸ βάραθρα ἔχει, καὶ τί μετὰ τὴν γῆν; πῶς δὲ ἐξ αὐτῆς παρήχθησαν ἅπαντα τὰ τῶν ἀλόγων ἄπειρα γένη, τὰ τῶν σπερμάτων, τὰ τῶν φυτῶν; τοῦτο ἐστὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπορώτερον. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον σβεσθέντα ἀνάψαι λύχνον, καὶ μηδαμῶς φαινόμενον δεῖξαι πῦρ· οὐδὲ κατενεχθεῖσαν οἰκίαν ἀναστῆσαι, καὶ μηδὲ ὅλως ὑφεστῶσαν παραγαγεῖν.

ἐνταῦθα μὲν γὰρ, εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ' ἡ ὕλη ὑπέκειτο, ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἡ οὐσία ἐφαίνετο. διὰ τοῦτο δ' ἂν δυσκολώτερον ἡμῖν εἶναι δοκοῦν ἐποίησε πρότερον, ἵνα ἐκ τούτου τὸ εὐκολώτερον παραδέξῃ. καὶ ἰδὲ τῆς γεννήσεως δὲ τῆς ἡμετέρας οὐ σπέρμα βραχὺ πρότερον ἄμορφον, καὶ ἀτύπωτον ἐνίεται εἰς τὴν ὑποδεχομένην μήτραν αὐτό; πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη τοῦ ζώου διάπλασις; τί δὲ ὁ σῖτος; οὐ κόκκος γυμνὸς εἰς τὴν γῆν καταβάλλεται, οὐ μετὰ τὸ καταβληθῆναι σήπεται; πόθεν ἀστάχυς, καὶ ἀνθέρικος, καὶ καλάμη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα; οὐ κεγχρὶς σύκου μικρὰ πολλάκις ἐκπεσοῦσα εἰς γῆν, καὶ ῥίζαν, καὶ κλάδους, καὶ καρπὸν ἤνεγκεν; εἶτα τούτων μὲν ἕκαστον δέχῃ, καὶ οὐ περιεργάζῃ, τὸν δὲ θεὸν μόνον ἀπαιτεῖς εὐθύνας μετασκευάζοντα ἡμῶν τὸ σῶμα; καὶ πῶς ταῦτα συγγνώμης ἄξια; καὶ τίνος ἕνεκεν ἀφῆκε τὸν διάβολον ὁ θεὸς τοιοῦτον πονηρὸν ὄντα, ὥστε ὑποσκελίζειν ἡμᾶς; ἵνα τῷ φόβῳ συνωθούμενοι, καὶ τοῦ πολεμίου τὴν ἔφοδον προσδοκῶντες πολλὴν τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ διηνεκῆ τὴν νῆψιν ἐπιδεικνύμεθα. καὶ τί θαυμάζεις εἰ τὸν διάβολον διὰ τοῦτο κατέλιπε; κηδόμενος γὰρ ἡμῶν τῆς σωτηρίας, καὶ διεγείρων ἡμῶν τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ ὑπόθεσιν στεφάνων κατασκευάζων, αὐτὴν τὴν γέενναν διὰ τοῦτο κατεσκεύασεν, ἵνα ὁ τῆς τιμωρίας φόβος, καὶ τῆς κολάσεως τὸ ἀφόρητον πρὸς τὴν βασιλείαν ἡμᾶς συνωθήσῃ. ἂν οὖν

Puto hic legendū eſſe κεγχραμὶς, *cum Heſichio, uel cū Suda* κεγχραμὶς, *quod genus auiculæ* κεγχρὶς *alioqui ſignificet Græcis.*

ποιήσεις

ποιήσεις τι χρηστὸν, καὶ μὴ λάβῃς αὐτοῦ τὴν ἀντί-
δοσιν ἐνταῦθα, μὴ ταραχθῇς· μείζων γὰρ προσθήκης
ἐν τῷ μέλλοντι καιρῷ ἀναμένει σε τούτων ἡ ἀμοι-
βή. κἂν ποιήσῃς τι πονηρὸν, καὶ μὴ δῷς δίκην, μὴ
θαῤῥύνει. ἐκεῖ γάρ σε ἐκδέξεται ἡ τιμωρία, ἐὰν
μὴ μεταβάλλῃ, καὶ γένῃ βελτίων. θορυβῇ, καὶ
ἀλύεις, καὶ πάντα ταραχῆς πλήρεις ὁρῶν πολ-
λοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας, καὶ εὐθυμουμένους, καὶ τῶν
παρόντων ἀπολαύοντας, καὶ ἀλγεῖς ὠδὶ τῇ τοῦ θεοῦ
μακροθυμίᾳ. τί ποιεῖς; εἰπέ μοι. πόσοι ταῖς ὁ-
δοῖς ἐφεδρεύουσι; πόσοι τοίχους διορύττουσι; πόσοι
δηλητηρίοις φαρμάκοις πολλοὺς ἀπόλεσαν; ἆρ'
οὖν ὑπὲρ τούτων ἐγκαλοῦμεν τῷ δικαστῇ; οὐδα-
μῶς. ἂν μὲν γὰρ λαβὼν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ψῆφον
ἀφῇ, καὶ τὸν μὲν παθόντα κακῶς κολάσει, τὸν δὲ
ποιήσαντα τιμήσει, καὶ στεφανώσει, κατηγορείας
ὄντως ἄξιος, καὶ ἐγκλημάτων ἐσχάτων. ὅταν δὲ μη-
δέπω ὦσι παραδοθέντες, αὐτὸς τὰς εὐθύνας ἀ-
παιτεῖς, καὶ προλαβὼν καταγινώσκεις; ἐννόησον
τὰ σαυτῷ βεβιωμένα, ἄνθρωπε· εἰς τὸ σὸν εἴσελ-
θε συνειδὸς, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπαινέσεις σου τὴν ψῆ-
φον, ἀλλὰ καὶ μεταθήσει τὴν γνώμην, καὶ τῆς μα-
κροθυμίας ἀποδέξῃ τὸν φιλάνθρωπον, καὶ χάριν
εἴσῃ τῆς ἀνοχῆς, θαυμάσας τῆς ἀνεξικακίας αὐτόν.
εἰ γὰρ ἔμελλεν ἕκαστος περὶ αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα
δίκην ἀπαιτεῖσθαι τῶν πεπλημμελημένων, οὐκ
ἂν ἡμῶν ἔφθασε τὸ γένος πάλαι ἀνάρπαστον

γενόμενον. μὴ τοίνυν, ἀδελφοί, καταπέσωμεν. οὐ γὰρ οὕτως φροντίζομεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς. καὶ οὐχ οὕτως ἡμῖν μέλλει τοῦ μὴ δεῖ παθεῖν δεινόν, ὡς τῷ ψυχὴν ἡμῖν χαρισαμένῳ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐν συμφοραῖς ἀφίησιν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους ὁ θεός, ἵνα μὴ ἀποκάμωσιν· οὔτε ἐν ἀνέσει, ἵνα μὴ ῥαθυμότεροι γένωνται, ἀλλὰ ταῖς ἐναλλαγαῖς ποικίλλει τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. εἰ γὰρ πλοῖον ἄνευ κυβερνήτου οὐ συνίσταται, ἀλλὰ καταποντίζεται εὐκόλως, ὁ κόσμος πῶς ἂν συνέστη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, μηδενὸς αὐτοῦ κυβερνῶντος; καί, ἵνα μηδὲν πλέον εἴπω, νόμισον πλοῖον εἶναι τὸν κόσμον, τρόπιν ὑποκεῖσθαι τὴν γῆν, ἱστίον τὸν οὐρανόν, ἐπιβάτας τοὺς ἀνθρώπους, πέλαγος τὴν ὑποκειμένην ἄβυσσον· πῶς οὖν ἐπὶ τοσούτους χρόνους ναυάγιον οὐκ ἐγένετο; ἔασον δὲ πλοῖον μίαν ἡμέραν χωρὶς κυβερνήτου, καὶ ναυτῶν, καὶ ὄψει καταποντιζόμενον εὐθέως. ἀλλ᾽ ὁ κόσμος οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν πεντακισχίλια καὶ πολλῷ πλείονα λοιπὸν ἔχων ἔτη. καὶ τί λέγω πλοῖον; καλύβην μικρὰν ἐπήξατό τις ἐν τοῖς ἀμπέλοις, καὶ τοῦ καρποῦ συναχθέντος, ἀφῆκεν ἔρημον, καὶ οὐδὲ δύο πολλάκις διαμένει ἡμέρας, ἀλλὰ διαλύεται, καὶ καταπίπτει ταχέως. εἶτα καλύβη μὲν οὐκ ἂν σταίη χωρὶς τοῦ προνοοῦντος αὐτήν· δημιούργημα δὲ τοσοῦτον, οὕτω καλόν, καὶ θαυμαστόν, πῶς ἂν διέμεινεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀδιάπτωτον χρόνον, χωρὶς προνοίας τινός; ἐννόησόν μοι

νόησόν μοι τὸ κάλλος τῶν ἀνθρώπων, πόσους ἔχει χρόνους, καὶ οὐχ ἠμαυρώθη. ἐννόησον τῆς γῆς τὴν δύναμιν, πῶς οὐκ ἠτόνησεν αὐτῆς ἡ γαστὴρ τοσοῦτον τίκτουσα χρόνον. ἐννόησόν μοι τὰς πηγὰς, πῶς ἀναβλύζουσι, καὶ οὐ κατέλιπον, ἐξ οὗ γεγόνασιν. ἐννόησόν μοι τὴν θάλασσαν, πόσους δεχομένη ποταμοὺς οὐχ ὑπερέβη τὸ μέτρον. ἄξιον ἐφ' ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων λέγειν, Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τέκτονι μὲν παρακαθημένους, καὶ διακλῶντα ξύλα, καὶ διαπρίζοντα θεώμενον μὴ ἀπαιτεῖν λόγον, μηδὲ εὐθύνας· καὶ ἰατρὸν τέμνοντα, καὶ καίοντα σάρκα, καὶ ἐν οἰκίσκῳ κατακλείοντα, καὶ λιμῷ ἄγχοντα τὸν κάμνοντα, μὴ περιεργάζεσθαι, ἀλλ' ἡσυχάζειν, καὶ σιωπᾶν· τὴν δὲ ἄφατον σοφίαν, τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν περιεργάζεσθαι, καὶ πολυπραγμονεῖν; καὶ βοηθῆσαι μὲν, καὶ προέσθαι χρήματα ὑπὲρ ἀδικουμένων, καὶ πενομένων οὐκ ἂν ῥαδίως ἕλοιντο. ἐξετάζεις δὲ δι' ὅλου, διὰ τί ὁ δεῖνα πένης, διὰ τί ὁ δεῖνα πτωχὸς, διὰ τί ὁ δεῖνα πλούσιος; οὐ κύψεις κάτω, καὶ καταγνώσεις σαυτοῦ; καὶ ἐπιθεὶς χαλινὸν τῇ γλώσσῃ, καὶ καταστείλας τὴν διάνοιαν, καὶ ἀφεὶς τοσαῦτα πολυπραγμονεῖν τὴν περιεργασίαν ταύτην; ἀλλὰ τὸν βίον στρέφε τὸν σὸν, διάκυψον εἰς τὰ πεπραγμένα σοι, εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἁμαρτημάτων σου. καὶ εἰ περίεργος εἶ, καὶ πολυπράγμων, ἀπαίτησον αὐτοῦ εὐθύνας τῶν ῥημάτων,

τῶν

τῶν πραγμάτων, ὧν κακῶς εἴπας, ὧν κακῶς ἐποίησας. νυνὶ δὲ σαυτὸν ἀνεξέταστον ἀφιεὶς, τοῦ θεοῦ δὲ κάθῃ δικάζων, καὶ προστίθης σου τοῖς ἁμαρτήμασιν ἁμαρτήματα. καὶ πῶς ταῦτα οὐκ ἄξια κολάσεως, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀποφυγεῖν χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΛΟΥΤΟΥ καὶ πενίας.

Ὅταν ἴδῃς πλουτοῦντά τινα παρ' ἀξίαν, μὴ μακαρίσῃς, μὴ ζηλωτὸν νομίσῃς, μὴ καταγνῷς τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, μὴ μάτην φέρεσθαι, καὶ εἰκῆ τὰ παρόντα νόμιζε. ἀναμνήσθητι τοῦ Λαζάρου, καὶ τοῦ πλουσίου, πῶς ὁ μὲν πρὸς ἄκρον ἐλήλακεν εὐπορείας, καὶ τρυφῆς, ὠμὸς ὢν, καὶ ἀπηνὴς, καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ κυνῶν ἁπάντων ἀγριώτερος. καίτοι οἱ μὲν κύνες ἠλέουν, καὶ ἐθεράπευον, οὐκ ὀκνοῦντες τῇ γλώττῃ ἅπτεσθαι τῶν ἑλκῶν τῶν κατὰ παντὸς τοῦ σώματος· ὁ δὲ οὐδὲ ψιχίων αὐτῷ μετεδίδου. ὁ δὲ πένης ἐκεῖνος, ὁ ὄντως πλούσιος, ὁ ὄντως εὔπορος, εἰς αὐτὸ τὸ τῆς πενίας ἔσχατον κατέπεσεν, καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας ἠπόρει τροφῆς, καὶ νόσῳ καὶ λιμῷ διηνεκεῖ προσεπάλαιε. καὶ ὁ πλείω τῆς χρείας εἶχεν, ὁ δὲ οὐδὲ τῆς συμμετρίας ἀπέλαυεν, ἀλλ' ὅμως οὐ δυσχέραινεν, οὐ κατηγόρησε τοῦ θεοῦ· οὐκ ἐμέμψατο τὴν πρόνοιαν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ὅταν αὐτοὶ μὲν οἱ πάσχοντες κακῶς, οὕτω τὸν δε-

σπότην

πότην εὐλογοῦσιν ἐν πᾶσιν· σὺ δὲ ὁ τῶν παλαι-
σμάτων ἑστηκὼς ἔξω, ὑπὲρ τούτων βλασφημεῖς τὸν
θεόν, ὑπὲρ ὧν εὐχαρίστως ἕτεροι φέρουσιν; ὁ μὲν γὰρ
πάσχων δεινῶς, κἂν εἴπῃ τι ῥῆμα φορτικόν, καὶ ἐπαι-
χθές, εἰ καὶ μὴ τοσαύτης, ὅσης ἕτερος, ἀλλ' ὅμως
γε καὶ ἐλάττονος μετέχει συγγνώμης; ὁ δὲ ἔξω τῶν
δεινῶν ἑστώς, καὶ ὑπὲρ ἑτέρων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν
ἀπολλύς, ποίας ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιος. ὁ ὑπὲρ
τούτων βλασφημῶν τὸν θεόν, ὑπὲρ ὧν ὁ παθὼν κα-
λῶς εὐχαριστεῖ, καὶ διαπαντὸς αὐτὸν ἀνυμνῶν οὐκ
ἀφίσταται. διὰ τί γὰρ ὁ πλοῦτος, ἄνθρωπε, περι-
σπούδαστός σοι εἶναι δοκεῖ; διὰ τὴν ἡδονὴν πάντως
τὴν ἀπὸ τῶν τραπεζῶν, διὰ τὴν τιμήν, καὶ τὴν
δορυφορίαν, τὴν ἀπὸ τῶν διὰ τούτων συνθεραπευόν-
των, διὰ τὸ δύνασθαι τοὺς λυποῦντας ἀμύνασθαι,
καὶ πᾶσιν εἶναι φοβερόν; οὐδὲ γὰρ ἂν ἑτέρας αἰτίας
ἔχεις εἰπεῖν, ἀλλ' ἡδονήν, καὶ κολακείαν, καὶ φόβον,
καὶ τιμωρίαν. οὔτε γὰρ σοφώτερον, οὔτε σωφρονέ-
στερον ὁ πλοῦτος ποιεῖν εἴωθεν, οὐ χρηστόν, οὐ φιλάν-
θρωπον, οὐκ ἄλλο τι μέρος τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυ-
χὴν εἰσάγειν, καὶ καταφυτεύειν. οὐδ' ἂν ἰσχύης
εἰπεῖν, ὅτι διά τι τούτων περισπούδαστός ἐστί σοι,
καὶ ποθεινὸς οὗτος. οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐδὲν οἶδε τούτων
καταφυτεύειν, ἢ γεωργεῖν τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ, κἂν
ἀποκείμενα εὕρῃ, λυμαίνεται, καὶ ἀλύει, ἔνια δὲ
καὶ ἀνασπᾷ, καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἐπεισάγει.
ἀλλὰ μὴ εἴπω περὶ τούτων. οἱ γὰρ τῇ νόσῳ ταύτῃ

ἑαλωκότες,

ἑαλωκότων, οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἀκούειν, τῆς ἡδονῆς ὄντων ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῆς γενόμενοι δοῦλοι, κατηγορουμένων αὐτῶν ὁμοῦ, καὶ ἐλεγχομένων. διὰ τοῦτο οὖν εἰπέ μοι, ποθεινὸς ἡμῖν ὁ πλοῦτος καὶ πολυμάχητος εἶναι δοκεῖ, ὅτι χαλεπώτατα ἐν ὑμῖν τρέφει πάθη, ὀργήν τε εἰς ἔργον διεξάγων, καὶ τῆς δοξομανίας τὴν πομφόλυγα εἰς μείζονα ὄγκον ἐπαίρων, καὶ πρὸς ἀπόνοιαν διεγείρων; διὰ ταῦτα μὲν οὖν μάλιστα ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν αὐτὸν χρή, ὅτι θηρία τινὰ ἄγρια, καὶ χαλεπὰ εἰς τὴν διάνοιαν εἰσοικίζει τὴν ἡμετέραν, δι' αὐτῶν τῆς μὲν παρὰ πάντων ἀποστερῶν τιμῆς, τὴν δὲ ἐναντίαν ἐκείνης τοῖς ἐκείνης χρώμασιν ἀναχρωννύς, καὶ οὕτως προσάγων τοῖς ἠπατημένοις, καὶ πείθων ταύτην ἐκείνης εἶναι μείζω, οὐκ οὖσαν τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ὄψει μᾶλλον δοκοῦσαν εἶναι. καθάπερ γὰρ τὰ κάλλη τῶν ἑταιριζομένων γυναικῶν ἐπιτρίμμασι καὶ ὑπογραφαῖς συγκείμενα, κάλλους μὲν ἀπεστέρηται, τὴν δ' αἰσχρὰν ὄψιν, ὡς δυσειδῆ, καλήν τε καὶ εὐειδῆ παρὰ τοῖς ἠπατημένοις ὑπ' αὐτῆς εἶναι δοκεῖ· οὕτω δὴ καὶ ὁ πλοῦτος ἀτιμίαν τὴν τιμὴν εἶναι μᾶλλον δείκνυσι. μὴ γάρ μοι τὰς ἐν τῷ φανερῷ διὰ φόβον, καὶ θωπείαν γενομένας εὐφημίας ἴδῃς, ἀλλὰ τὸ ἑκάστου συνειδὸς τῶν τὰ τοιαῦτα κολακευόντων ἀνάπτυξον, καὶ ὄψει μυρίους ἔνδον καταβοῶντας τούτου κατηγόρους, καὶ τῶν μάλιστα ἐχθρῶν καὶ πολεμίων μᾶλλον ἀποστρεφο-

ἀπεστρεφομένους σε, καὶ μισοῦντας. ἢ εἴ ποτε τὸ ἐκ φύσεως τούτου συγκείμενον προσωπεῖον μεταβολὴ πραγμάτων ἐπελθοῦσα ἀφανίσειέ τε, καὶ διελέγξειεν, καθάπερ τὰς ὄψεις ἐκείνας ἥλιος θερμοτέραν ἀφεὶς ἀκτῖνα, τότε ὄψει καλῶς, ὅτι παρὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἐν ἐσχάτῃ μὲν ἧς ἀτιμίᾳ παρὰ τοῖς θεραπευομένοις, τιμῆς δὲ ἐνόμιζες ἀπολαύειν ὑπὸ τῶν μάλιστά σε μισούντων, καὶ ἐν ἐσχάταις συμφοραῖς ἐπιθυμούντων ἰδεῖν. οὐκοῦν οὐκ ἁμάρτῃ τις τὸν πλοῦτον ἀγνώμονα οἰκέτην καλέσας, οἰκέτην αἱμοβόρον καὶ ἀνδροφόνον, οἰκέτην ἀμοιβὰς ἀποδιδόντα τῷ δεσπότῃ τὴν σφαγήν. καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, οὐχ ὅταν αὐτὸν καταλίπῃ, περιβάλλει κινδύνοις, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ καταλίπῃ, θορυβεῖ αὐτὸν, καὶ ταράττει. τίς ἄρα εὐτροπίου γέγονεν ὑψηλότερος; οὐ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιῆλθε τῷ πλούτῳ; οὐ πρὸς αὐτὰς τῶν ἀξιωμάτων ἀνέβη τὰς κορυφάς; οὐχὶ πάντες αὐτὸν ἔτρεμον, καὶ ἐδεδοίκεισαν; ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε καὶ δεσμωτῶν ἀθλιώτερος, καὶ οἰκετῶν ἐλεεινότερος, καὶ τῶν λιμῷ τηκομένων πτωχῶν ἐνδεέστερος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ξίφη βλέπων ἠκονημένα, καὶ βάραθρον, καὶ δημίους, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγωγὴν, καὶ οὐδὲ, εἴ ποτε γέγονεν ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, οἶδεν ἐκείνης, οὐδὲ αὐτῆς αἰσθάνεται τῆς ἀκτῖνος, ἀλλ' ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ καθάπερ ἐν πυκνοτάτῃ νυκτὶ περιεστοιχισμένος,

οὕτω

οὕτω τὰς ὄψεις πεπήρωται. μᾶλλον δὲ, ὅσα ἂν φιλονεικήσωμεν, οὐ δυνησόμεθα λόγῳ παραστῆσαι τὸ πάθος, ὅπερ ὑπομένειν αὐτὸν εἰκὸς, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποτέμνεσθαι προσδοκῶντα. πύξινον γὰρ αὐτοῦ βλέπων τὸ πρόσωπον, καὶ τοῦ νῦν νεκρωθέντος ἅπαξ οὐδὲν ἄμεινον διακείμενος, κτύπος δὲ τῶν ὀδόντων, καὶ παταγος, καὶ φόμος αὐτοῦ τοῦ παντὸς σώματος πρόσεστι, καὶ φωνὴ διακοπτομένη, καὶ σχῆμα τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς τὴν λιθίνην ἔχειν ψυχήν, οὐκ ἔλεγόν σοι συνεχῶς, ὅτι δραπέτης ἐστὶν ὁ πλοῦτος. σὺ δὲ ἡμῶν οὐκ ἠνείχου. οὐκ ἔλεγον ὅτι ἀγνώμων ἐστὶν οἰκέτης, σὺ δὲ οὐκ ἐβούλου πείθεσθαι; ἰδοὺ ἐκ τῶν πραγμάτων ἔδειξεν ἡ πεῖρα, ὅτι οὐ δραπέτης μόνον, οὐδὲ ἀγνώμων, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνος. οὗτος γοῦν νῦν σε τρέμειν, καὶ δεδοικέναι παρεσκεύασεν. οὐκ ἔλεγόν σοι, ἡνίκα συνεχῶς ἐπετίμας μοι λέγοντι τἀληθῆ, ὅτι ἐγώ σε φιλῶ μᾶλλον τῶν κολάκων; ἐγὼ ὁ ἐλέγχων πλέον κήδομαι τῶν χαριζομένων; οὐ προσετίθην τοῖς ῥήμασι τούτοις, ὅτι ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλων ὑπὲρ ἑκούσια φιλήματα ἐχθρῶν. εἰ τῶν ἐμῶν ἠνείχου τραυμάτων, οὐκ ἄν σοι τὰ φιλήματα ἐκείνων τὸν θάνατον τοῦτον ἔτεκον. τὰ γὰρ ἐμὰ τραύματα ὑγίειαν ἐργάζεται, τὰ δὲ ἐκείνων φιλήματα νόσον ἀνίατον κατεσκεύασε. πόθεν δὴ τοῦτο; ἐκ τοῦ μὴ τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοεῖν σε πραγμάτων. εἰ γὰρ ἐδεδοίκεις

μεταβολὴν

μεταβολὴν, οὐκ ἂν ὑπέμεινας μεταβολήν. ἀλλ' ἐπεὶ περ οὔτε οἴκοθεν, οὔτε παρ' ἑτέρων ἐγένου βελτίων, διὰ τοῦτο τὴν πεῖραν τὴν διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ τῶν πραγμάτων ὑπέμεινας. εἰ λέγω ὅτι ὁ πλοῦτος τοὺς κακῶς αὐτὸν κεχρημένους προδίδωσι, καὶ ἦλθεν ὁ καιρὸς δεικνὺς τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, τί κατέχεις αὐτὸν ἐν πειρασμῷ σε μὴ ὠφελοῦντα; εἰ ἔχει ἰσχὺν, ὅταν ἐμπέσῃς εἰς ἀνάγκην, παρέστω σοι. εἰ τότε φεύγει, τί χρείαν αὐτοῦ ἔχεις; ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύομαι, καίτοι πολλοὶ ἐγκαλοῦσιν ἡμῖν. ἀεὶ λέγει, κεκόλληται τοῖς πλουσίοις, καὶ γὰρ κἀκεῖνοι ἀεὶ κεκόλληνται τοῖς πένησιν. ἐγὼ δὲ κεκόλλημαι τοῖς πλουσίοις, μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς πλουσίοις, ἀλλὰ τοῖς κακῶς τῷ πλούτῳ κεχρημένοις. ἀεὶ λέγω, οὐ τὸν πλούσιον διαβάλλων, ἀλλὰ τὸν ἅρπαγα. ἄλλο πλούσιος, καὶ ἄλλο ἅρπαξ. διαίρει τὰ πράγματα, καὶ μὴ σύγχεε ἄμικτα. πλούσιος εἶ, οὐ κωλύω. ἅρπαξ εἶ, κατηγορῶ. ἔχεις τὰ σὰ, ἀπόλαυε. λαμβάνεις τὰ ἀλλότρια, οὐ σιωπῶ. θέλεις με λιθάσαι, ἕτοιμός εἰμι καὶ τὸ αἷμα ἐκχέειν. μόνον τὴν ἁμαρτίαν σου κωλύσω, ἐμοὶ οὐ μέλει μῖσος, οὐ μέλει πόλεμος. ἑνός μοι μέλει, τῆς προκοπῆς τῶν ἀκουόντων. καὶ οἱ πένητες ἐμὰ τέκνα, καὶ οἱ πλούσιοι ἐμὰ τέκνα, ἡ αὐτὴ γαστὴρ ἀμφοτέρους ὤδινεν, αἱ αὐταὶ ὠδῖνες ἀμφοτέρους ἔτεκον. ὁ βουλόμενος λιθαζέτω, ὁ βουλόμενος μισείτω, ὁ βουλόμενος ἐπιβουλευέτω, ὑποθῆκαί μοι στεφάνων

αἱ ἐπιβουλαὶ, καὶ ἀριθμὸς βραβείων τὰ τραύματα.
οὐ δέδοικα ἐπιβουλὴν, ἀλλὰ δέδοικα μόνον ἁμαρτίαν.
μή με τις ἐλέγξει ἁμαρτάνοντα, καὶ ἡ οἰκουμένη πο-
λεμείτω με. εἴδετε τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὴν
εὐτέλειαν; εἴδετε τῆς δυναστείας τὸ ἐπίκηρον; εἴδετε
τὸν πλοῦτον, ὃν ἀεὶ δραπέτην ἐκάλουν; οὐ δραπέ-
την δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνον. οὐ γὰρ καταλιμ-
πάνει τοὺς ἔχοντας, ἀλλὰ κατασφάζει. ὅταν τις
αὐτὸν θεραπεύσῃ, τότε δὴ μάλιστα αὐτὸν προδί-
δωσι. τί θεραπεύεις τὸν πλοῦτον, τὸν μηδέποτε κα-
τασχεθῆναι δυνάμενον; βούλει αὐτὸν κατασχεῖν;
μὴ κατορύξῃς αὐτὸν, ἀλλὰ δὸς εἰς τὰς χεῖρας τῶν
πενήτων. θηρίον ἐστὶν ὁ πλοῦτος, ἐὰν κατέχηται,
φεύγει, ἐὰν σκορπίζηται, μένει. σκόρπισον, ἵνα μείνῃ.
μὴ κατορύξῃς, ἵνα μὴ φύγῃ. ποῦ ὁ πλοῦτος, ἡδέως
ἂν ἐροίμην τοὺς ἀπελθόντας. ποῦ ὁ πλοῦτος; ταῦ-
τα δὲ λέγω οὐκ ὀνειδίζων, μὴ γένοιτο, οὐδὲ ἀναξαί-
νων τὰ ἕλκη, ἀλλὰ τὰ ἑτέρων ναυάγια ὑμῖν λι-
μένα κατασκευάζων. καὶ γοῦν ὁ σήμερον πλούσιος,
αὔριον πένης. διὸ καὶ πολλάκις ἐγέλασα, διαθή-
κας ἀναγινώσκων λεγούσας, ὁ δεῖνα μὲν ἐχέτω
τὴν δεσποτείαν τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς οἰκίας, τὴν δὲ
χρῆσιν ἄλλος. πάντες δὲ τὴν χρῆσιν ἔχομεν, δε-
σποτείαν δὲ οὐδείς. κἂν γὰρ παρὰ πᾶσαν ἡμῖν τὴν
ζωὴν παραμένῃ, μηδεμίαν μεταβολὴν ὁ πλοῦτος
δεχόμενος, καὶ ἑκόντες καὶ ἄκοντες ἐν τῇ τε-
λευτῇ παραχωρήσομεν αὐτὸν ἑτέροις, τὴν χρῆσιν

μὲν

μὲν αὐτῶν καρπωσάμενοι, καὶ μόνον, τῆς δὲ δεσποτείας οὔ· ἀλλὰ γυμνοὶ, καὶ ἔρημοι πρὸς ἐκείνην ἀποδημοῦντες τὴν ζωήν. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἐκεῖνοι τὴν δεσποτείαν ἔχουσιν, οἱ καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καταφρονήσαντες, καὶ τῆς ἀπολαύσεως καταγελάσαντες. τίνος οὖν ἕνεκεν τὸν πλοῦτον ζηλωτὸν εἶναι νομίζεις, καὶ τὸν αὐτὸν κεκτημένον μακαρίζεις, καὶ ζηλοῖς; τίνι δὲ διαφέρει ὁ πλούσιος τοῦ πένητος; οὐχ ἓν σῶμα περιβέβληται; οὐ μίαν τρέφει γαστέρα; ἀλλὰ τί δὲ καὶ πολλοὺς ἔχεις οἰκέτας; ὥσπερ γὰρ ἐν ἱματίοις τὴν χρείαν διώκειν δεῖ μόνον, καὶ ἐν τραπέζῃ, οὕτω καὶ ἐν οἰκέταις. καὶ γὰρ ἐν οἰκέτῃ οὖν ἕνα δεσπότην χρῆσθαι μόνον ἐχρῆν· μᾶλλον δὲ καὶ δύο, καὶ τρεῖς δεσπότας ἑνὶ οἰκέτῃ. εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο, ἐννόησον τοὺς οὐδένα ἔχοντας, καὶ εὐκολωτέρας ἀπολαύοντας θεραπείας. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο καὶ χεῖρας ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς, καὶ πόδας, ἵνα μὴ δεώμεθα οἰκετῶν. οὐδὲ γὰρ χρείας ἕνεκεν τὸ τῶν δούλων ἐπεισήχθη γένος, ἐπεὶ μετὰ τοῦ Ἀδὰμ ἐπλάσθη ἂν καὶ δοῦλος· ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς παρακοῆς ἐστὶ τὸ ἐπιτίμιον, καὶ ἡ κόλασις. εἰ δὲ καὶ ἀναγκαῖον τὸν δοῦλον ἔχειν, ἕνα που μόνον, ἢ τὸ πολὺ δεύτερον. τί γάρ σοι βούλεται τὰ πλήθη τῶν οἰκετῶν, καὶ τὸ σοβεῖν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς; μὴ γὰρ μεταξὺ θηρίων περιπατεῖς, ὅτι ἀπελαύνεις τοὺς ἐντυγχάνοντας; μὴ φοβηθῇς, οὐδεὶς δάκνει τῶν προσιόντων, ἢ πλησίον σοι βαδίζων. ἀλλ' αἰσχύνην ἡγῇ τὸ μετὰ πάντων συμβαδίζειν;

καὶ πόσης ἐστὶν ἀνοίας; τὸν μὲν ἵππων πλησίον ἑπόμενον μὴ νομίζειν φέρειν ὕβριν, ἄνθρωπον δὲ, εἰ μὴ ἀπὸ μυρίων ἐλαύνοιτο σταδίων, καταισχύνειν ἡγεῖσθαι; τί δὲ ταύτης χεῖρον τῆς ἀλογίας, ἀνθρώπους διώκειν, ἵνα τὸ κτῆνος μετ᾽ εὐρυχωρίας παρέλθῃ. τοσαύτη γοῦν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν χρείας ἡ ἀνάγκη, οἰκονομικῶς παρὰ τοῦ θεοῦ κατεσκεύασται, ὅτι καὶ ὁ πάντων ἀνθρώπων πλουσιώτερος ἤ τις, οὐδὲ οὕτως ταύτης ἀπήλλακται τῆς συναφείας, καὶ τοῦ δεῖσθαι τοῦ καταδεεστέρου. οὐ γὰρ δὴ τῶν πλουσίων οἱ πένητες δέονται μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων, καὶ οὗτοι μᾶλλον ἐκείνοις, ἢ ἐκεῖνοι τούτων. καὶ ἵνα ἐστὶ σαφέστερον ἴδῃς, ποιήσωμεν, εἰ δοκεῖ, δύο πόλεις, τὴν μὲν πλουσίων μόνον, τὴν δὲ πενήτων. καὶ μήτε ἐν τῇ τῶν πλουτούντων ἔστω τις πένης, μήτε ἐν τῇ τῶν πενήτων ἔστω τις πλούσιος ἀνήρ, καὶ ἴδωμεν ποία μᾶλλον ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ δυνήσεται. οὐκοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ τῶν εὐπόρων οὐδεὶς ἔσται δημιουργός, οὐκ οἰκοδόμος, οὐ τέκτων, οὐχ ὑποδηματορράφος, οὐκ ἀρτοποιός, οὐ γεωργός, οὐ χαλκοτύπος, οὐ σχοινοτρόφος, οὐκ ἄλλος τῶν τοιούτων οὐδείς. τίς γοῦν ἕλοιτο τῶν πλουσίων ταῦτα μετιέναι ποτέ; ὅπου γε καὶ οἱ ταῦτα μεταχειριζόμενοι, ὅταν * εὐρήσωσιν, οὐκ ἀνέχονται τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων τούτων ταλαιπωρίας. πῶς οὖν ἡ πόλις ἡμῖν στήσεται αὐτῆς; δόντων φησὶ ἀργύριον οἱ πλουτοῦντες ταῦτα ὠνήσονται

* εὐπορήσωσιν forte.

ὠνήσονται παρὰ τῶν πενήτων. πῶς δὲ οἰκίας οἰκο-
δομήσονται; ἢ καὶ τοῦτο ὠνήσονται; ἀλλ᾽ οὐκ ἂν
ἔχει τοῦτο φύσιν. οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς τεχνίτας ἐκεῖ
καλεῖν, καὶ διαφθείρειν τὸν νόμον, ὃν ἐθήκαμεν ἐξ
ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰκίζοντες. ἴδωμεν οὖν καὶ τὴν
τῶν πενήτων πόλιν, εἰ καὶ αὐτὴ ὁμοίως ἐνδεῶς
διακείσεται, τῶν πλουτούντων ἐστερημένη, πρό-
τερον διακαθαράντων ἡμῶν τῷ λόγῳ τὸν πλοῦτον,
δι᾽ οὗ χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, καὶ ἱμάτια σηρι-
κὰ, καὶ ἁλουργὰ διάχρυσα, καὶ τούτων ἐκεῖθεν
* ἀπελαυνόντων. τί οὖν παρὰ τοῦτο ἐνδεῶς ἔχουσι *ἀπελάσαν-
τὰ τῆς πόλεως ταύτης; εἰπέ μοι. οὐδαμῶς. ἄν τε τες
γὰρ οἰκοδομεῖν δέῃ, ἄν τε σίδηρον χαλκεύειν, ἄν
τε ἱμάτιον ὑφαίνειν, οὐ χρυσίου καὶ ἀργυρίου δεῖται,
καὶ μαργαριτῶν, ἀλλὰ τέχνης καὶ χειρῶν. τί δὲ,
ἂν γεωργεῖν δέῃ, καὶ σκάπτειν τὴν γῆν, πλουτού-
των ἢ πενομένων χρεία; παντί που δῆλον, ὅτι πε-
νήτων. ποῦ οὖν δεησόμεθα τῶν πλουτούντων λοι-
πὸν, * πλεῖν εἰ μὴ καθελεῖν δέοι τὴν πόλιν ταύ- * πλὴν
την; ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ λάμποντα ἔξωθεν ἀπὸ
τῶν ἱματίων, καὶ τῆς πολλῆς δορυφορείας, ἀνάπτυ-
ξον αὐτοῦ τὸ συνειδὸς, καὶ πολλὴν εὑρήσεις τὴν κό-
νιν. ἐννόησον τὸν Παῦλον, τὸν Πέτρον· ἐννόησον τὸν
Ἰωάννην, τὸν Ἠλίαν· μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν,
τὸν οὐκ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι. ἐκείνου
γενοῦ ζηλωτὴς, καὶ τῶν ἐκείνου δούλων, καὶ τὸν ἄφα-
τον τούτων φαντάζου πλοῦτον. εἰ δὲ μικρὸν δια-

βλέψας ἐκ τούτου σκοτιασθῆς πάλιν, καθάπερ ἔν τινι ναυαγίῳ καταιγίδος ἐπελθούσης, ἄκουσον τῆς ἀποφάσεως Χριστοῦ τῆς λεγούσης, ὅτι ἀδύνατον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θὲς τὰ ὄρη, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν. καὶ πάντα, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ ποίησον χρυσὸν εἶναι, καὶ οὐδὲν ὄψει ἴσον τῆς ζημίας τῆς ἐκεῖθεν σοι γενομένης. εἰπὲ δή μοι, εἴ τις σε εἰς βασίλεια εἰσήγαγε, καὶ πάντων παρόντων, ἐξὸν λεχθῆναί σοι τὸν βασιλέα προσκυνῆσαι, καὶ ὁμοτράπεζον αὐτοῦ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίησεν, οὐ πάντων ἂν ἔφης σαυτὸν εἶναι μακαριώτερον; εἰς δὲ τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνειν μέλλων, καὶ παρ' αὐτὸν ἑστάναι τὸν βασιλέα τῶν ὅλων, καὶ τοῖς ἀγγέλοις ἀντιλάμπειν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν ἐκείνης, ἀμφιβάλλεις, εἰ δέοι *προσέρχεσθαι χρήματα; δέον εἰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀποδύσασθαι, ἔδει σκιρτᾶν, καὶ ἀγάλλεσθαι, καὶ πτεροῦσθαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. ἀλλ' οἴμοι τῆς πολλῆς ἀναισθησίας, ὅτι τοιούτων προσδοκωμένων ἀγαθῶν, ἔτι πρὸς τὰ παρόντα κεχήναμεν, καὶ οὐκ ἐννοοῦμεν τοῦ διαβόλου τὴν κακουργίαν, ὡς διὰ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα ἡμᾶς ἀφαιρεῖται, καὶ δίδωσι πηλὸν, ἵνα ἁρπάσῃ οὐρανόν· καὶ δείκνυσι σκιὰν, ἵνα ἐκβάλῃ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐν ὀνείροις φαντάζει. τοῦτο γάρ ὁ παρὼν πλοῦτος, ἵνα ἡμέρας γενομένης, δείξῃ πάντων πενεστέρους. μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν ἀγαθὸν εἶναι τὸν πλοῦτον. μέγα γὰρ ἀγαθὸν, οὐ τὸ κεκτῆσθαι χρήματα, ἀλλὰ τὸ κε-

κτῆσθαι

* προέσθαι

κτήσασθαι φόβον θεοῦ. ἰδοὺ τοίνυν εἴ τις ἦν δίκαιος,
ὁ πολλὴν παῤῥησίαν ἔχων πρὸς τὸν θεόν. ἤρκει δὲ
μόνον τὰς χεῖρας ἐκτεῖναι εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ καλέσαι
τὸν θεὸν, καὶ τὸ νέφος ἐκεῖνο παρῆλθεν ἄν. χρυσίον δὲ
τοσοῦτον ἀπόκειται. ὁ πλοῦτος αὐτός ἐστιν ἀχρηστό-
τερον πρὸς τὴν λύσιν τῶν ἐπικειμένων κακῶν. οὐκ
ἐν τούτῳ δὲ μόνῳ τῷ κινδύνῳ, ἀλλὰ καὶ νόσος κα-
ταλάβῃ, καὶ θάνατος, καὶ ἄλλό τι τῶν τοιούτων,
ἐλέγχεται τῶν χρημάτων ἡ δύναμις μηδεμίαν ἔχουσα
παραμυθίαν τοῖς συμβαίνουσιν οἴκοθεν ἐπιδείξα-
σθαι. ὥσπερ γὰρ ὁ πονηρὰ συνειδὸς ἔχων, καὶ τὰ πάν-
των περιβέβληται χρήματα, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτε-
ρος· οὕτως ὁ τὸ συνειδὸς κεκαθαρμένον ἔχων, καὶ
ῥάκια περιβεβλημένος ᾖ, καὶ λιμῷ παλαίων, τῶν
σφόδρα τρυφώντων ἐστὶν εὐθυμότερος. διὰ τοῦτο χρή-
ματα ἔχεις, ἵνα λύσῃς πενίαν, οὐχ ἵνα πραγμα-
τεύσῃ πενίαν. σὺ δὲ ἐν προσχήματι παραμυθίας
μείζονα ἐργάζῃ τὴν συμφορὰν, καὶ πωλεῖς φιλαν-
θρωπίαν χρημάτων. πώλησον, οὐ κωλύω, ἀλλὰ βα-
σιλείας οὐρανῶν, μὴ μικρὰν λάβῃς τιμὴν τοῦ το-
σούτου κατορθώματος τόκον ἑκατοστιαῖον, ἀλλὰ
τὴν ἀθάνατον ζωὴν ἐκείνην. τί πτωχὸς εἶ καὶ πένης,
καὶ μικρολόγος, ὀλίγου τὰ μεγάλα πωλῶν χρη-
μάτων ἀπολλυμένων; τί τὸν θεὸν ἀφεὶς ἀνθρώπινα
κερδαίνεις κέρδη; τί τὸν πλουτοῦντα παραδρα-
μὼν, τὸν οὐκ ἔχοντα ἐνοχλεῖς; καὶ τὸν ἀποδιδόντα
καταλιπὼν, τῷ δὲ ἀγνωμονοῦντι σ᾽ ἐμβάλλεις;

ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ ἀποδοῦναι, οὗτος δὲ καὶ δυσ-
χεραίνει ἀποδιδούς. οὗτος μόλις ἑκατοστὴν ἀπο-
δίδωσιν, ἐκεῖνος δὲ ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν
αἰώνιον. οὗτος μετὰ ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν, ἐκεῖ-
νος μετὰ ἐπαίνων καὶ εὐφημίας. οὗτος σοι βασκα-
νίαν ἐγείρει, ἐκεῖνος δὲ καὶ στεφάνους σοι πλέκει. οὗτος
μόλις ἐνταῦθα, ἐκεῖνος δὲ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα. ἆρα
οὖν οὐκ ἐσχάτης ἐστὶν ἀνοίας, τὸ μηδὲ εἰδέναι κερδαί-
νειν; τὰ χρήματα δεῖ κεκτῆσθαι ἐν τάξει δεσπότην,
καὶ μὴ δούλων, ὥστε κρατεῖν αὐτά, καὶ μὴ κρατεῖσθαι
ὑπ' αὐτῶν. χρήματα γὰρ διὰ τοῦτο εἴρηται, ἵνα εἰς
τὰς ἀναγκαίας αὐτοῖς χρώμεθα διακονίας, οὐχ
ἵνα εἰς φυλακὴν ἀποθώμεθα. δούλου γάρ, τὸ τη-
ρεῖν· τὸ δὲ ἀναλίσκειν, τοῦ κυρίου, καὶ πολλὴν ἔχον-
τος τὴν ἐξουσίαν. ὥστε οὐδὲν ἀφρονέστερον τοῦ χρη-
μάτων δούλου. δοκεῖ κρατεῖν κρατούμενος, δο-
κεῖ κύριος εἶναι δοῦλος ὤν, καὶ δεσμὰ περιθεὶς αὐ-
τῷ, ὡς πάντων κρατῶν ἀγάλλεται, καὶ χαλε-
πώτερον τοῦ θηρίου καθ' ἑαυτοῦ ἐργαζόμενος εὐ-
φραίνεται, καὶ πηδᾷ αἰχμάλωτος γινόμενος.
καὶ ὁρῶν κύνα λυττῶντα, καὶ ἐφαλλόμενον αὐτοῦ
τῇ ψυχῇ, ἀνθ' ὧν δῆσαι, καὶ λιμῷ τῆξαι, ἄφθο-
νον αὐτῷ παρέχει τροφήν, ἵνα μειζόνως ἐφάλλη-
ται, καὶ φοβερὸς ᾖ. καὶ καθάπερ τὸν δεσμώτην
ἐπειδὰν ἴδῃς καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου, καὶ ἐπὶ τῶν χει-
ρῶν, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν σεσιδη-
ρωμένους, διὰ τοῦτο μάλιστα ταλανίζεις· οὕτω καὶ
ἐπὶ τοῦ

ἐπὶ τοῦ πλουσίου, ὅταν θεάσῃ μυρία περιβεβλημέ-
νον* πράγματα, μὴ διὰ ταῦτα πλούσιον, ἀλλὰ *χρήματα
διὰ αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα ἄθλιον εἶναι νόμιζε. με-
τὰ γὰρ τῶν δεσμῶν τούτων, καὶ δεσμοφύλακα
ἔχει χαλεπὸν τῶν πονηρῶν ἔρωτα, τὸν χρημάτων,
ὃς οὐκ ἀφίησιν ὑπερβῆναι αὐτὸν τὸ δεσμωτήριον,
ἀλλὰ μυρίας αὐτῷ κατασκευάζει καὶ πέδας,
καὶ φυλακὰς, καὶ θύρας, καὶ μοχλοὺς, καὶ εἰς
τὴν ἐνδοτέραν αὐτὸν ἐμβαλὼν φυλακὴν πείθει
καὶ ἥδεσθαι τοῖς δεσμοῖς τούτοις, ἵνα μηδὲ ἐλπί-
δα τινὰ ἀπαλλαγῆς εὕροι τῶν ἐπικειμένων κα-
κῶν. πλούσιόν σε ἐποίησεν ὁ θεὸς, ἵνα τοῖς δεομένοις
βοηθῇς, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσῃς τὰ σαυτοῦ διὰ
τῆς ἑτέρων φιλανθρωπίας. ἔδωκέ σοι χρήματα, οὐχ
ἵνα κατακλείσῃς ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῷ σῷ, ἀλλ᾽ ἵνα
ἐκχέῃς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ σῇ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν κτῆ-
σιν αὐτῶν ἄδηλον ἐποίησε, καὶ οὐ μόνιμον, ἵνα καὶ
ἐν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὰ μανίας καταλύσῃ τὸν τό-
νον. τίς γὰρ τοῦ ἠλία πενέστερος ἦν; εἰπέ μοι. ἀλ-
λὰ διὰ τοῦτο πάντας ἐνίκα τοὺς πλουτοῦντας,
ἐπειδὴ πένης ἦν. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν πενίαν ἀπὸ πλου-
σίας εἵλετο διανοίας, καὶ ἅπαντα τὰ χρημά-
των τοῦ πλούτου ἐλάττονα τῆς ἑαυτοῦ μεγαλοψυ-
χίας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ οὐκ ἄξιον αὐτοῦ τῆς φιλοσο-
φίας. εἰ γοῦν μεγάλα τὰ περιόντα ἐνόμιζεν εἶναι, οὐκ
ἂν μηλωτὴν ἐκτήσατο μόνον. οὕτως γοῦν τῆς περιου-
σίας κατέγνω ματαιότητος, ὡς καὶ πηλὸν ἐῤῥιμ-

μένον δὲ χρυσίον ἑώρα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ παντὸς ἐδεῖτο, καὶ πρὸς τὸ σῶμα ἐκεχλιώει, τὸν μηδὲν πλέον μηλωτῆς ἔχοντος, ὁ τοσοῦτον χρυσίον
* μηλωτὴ ἔχων. οὕτω λαμπροτέρα τῆς πορφυρίδος ἦν ἡ * καὶ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν τὸ σπήλαιον τοῦ δικαίου. διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνιὼν, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ᾽ ἢ τὴν μηλωτὴν τῷ ἐλισσαίῳ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ κατέλιπε. μετὰ ταύτης φησὶ τῷ διαβόλῳ ἐπάλαιον. ταύτην ὅπλιζου καὶ σὺ κατ᾽ ἐκείνου. ἰσχυρὸν γὰρ ὅπλον ἀκτημοσύνη, καὶ ἀκαταγώνιστον καταγώγιον. καὶ ἐδέξατο καθάπερ μεγίστην κληρονομίαν, τὴν μηλωτὴν ὁ ἐλισσαῖος. καὶ γὰρ ἦν ἀληθῶς μεγίστη κληρονομία, καὶ παντὸς χρυσίου τιμιωτέρα. καὶ ἦν διπλοῦς ἠλίας ἐκεῖνος. καὶ ἦν ἄνω ἠλίας, καὶ κάτω ἠλίας. οἶδα ὅτι μακαρίζετε τὸν δίκαιον ἐκεῖνον, καὶ ἐβούλεσθε ἕκαστος αὐτὸς εἶναι. τί οὖν ἂν ὑμῖν ἀποδείξω, ὅτι ἕτερόν τι πολλῷ μεῖζον ἐκείνου πάντες ἐλάβομεν; ὁ μὲν γὰρ ἠλίας μηλωτὴν ἀφῆκε τῷ μαθητῇ, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνων τὴν σάρκα ἡμῖν κατέλιπε τὴν ἑαυτοῦ. ὅταν τοίνυν χρημάτων ἀπώλειαν ἀκούσαντες, μὴ ταραχθῶμεν, ἀλλ᾽ εἴπωμεν, εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πολλῷ πλείονα πλοῦτον εὑρήσομεν. οὐ γὰρ δὴ τοσαῦτα καρπώσῃ τὸν πλοῦτον ἀναλίσκων εἰς δεομένους, καὶ πτωχῶν, καὶ πάντας ὠθίζῃ τὴν, καὶ σκορπίζων τὰ ὄντα τοῖς πεινῶσιν, ὅσα διὰ τούτου τοῦ ῥήματος κερδαίνεις. ἐπεὶ καὶ τὸν ἰὼβ οὐχ οὕτως θαυμάζω, τὴν οἰκίαν ἀνοίγοντα τοῖς δεομένοις, ὡς ἐκπλήττομαι,

ἐκπλήττομαι, καὶ ἀνακηρύττω τὴν ἁρπαγὴν τῶν
χρημάτων εὐχαρίστως φέροντα. ὁ γὰρ τοιοῦτος, ἂν δυ
νηθῇ τῆς φύσεως τὰ κύματα κατευνάσαι, εἰπεῖν οὐ
τοῦ ἰὼβ ἀδακρυτὶ, ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφεί
λετο, μετὰ τοῦ ἀβραὰμ αὐτοῦ στήσεται, καὶ μετὰ τοῦ ἰὼβ
ἀνακηρυχθήσεται, ἀπὸ μόνου τούτου τοῦ ῥήματος. ὅ
ταν οὖν ἀφέληταί σοι χρυσίον ἢ διὰ λῃστῶν, ἢ δι' ἑτέ
ρας τινὸς προφάσεως ὁ διάβολος, δόξασον τὸν δε-
σπότην, καὶ πλέον ἔσῃ κεκερδηκὼς, καὶ διπλῆν δώ
σεις τῷ ἐχθρῷ τὴν πληγὴν, ὅτι τε οὐ δυσχέρανας,
καὶ ὅτι εὐχαρίστησας. ἂν μὲν γὰρ ἴδῃ ὅτι σε ταπεινοῖ
τῶν χρημάτων ἡ ζημία, καὶ * πλήθει κακῶν τοῦ δεσπότου *πάθη
δυσχεραίνει, οὐδέποτε ἀποστήσεται, τοῦτο ἐργαζό-
μενος. ἂν δὲ θεάσηται, ὅτι οὐ μόνον βλασφημεῖς
τὸν πεπρικότα σε θεὸν, ἀλλὰ εὐχαριστεῖς μᾶλλον
αὐτῷ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμβαινόντων δεινῶν, ἀπο-
στήσεται ἐπάγων τοὺς πειρασμοὺς, εἰδὼς ὅτι εὐχα
ριστίας ὑπόθεσίς σοι γίνεται τῶν δεινῶν ἡ πεῖρα,
καὶ λαμπροτέρους σοι τοὺς στεφάνους ἐργάζεται.
ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἰὼβ γέγονεν. ἀφελόμενος γὰρ αὐτοῦ
τὰ χρήματα, καὶ τὸ σῶμα πατάξας, εἶδεν εὐχά-
ριστον μᾶλλον γινόμενον, καὶ οὐκέτι προσελθεῖν ἐτόλ
μησεν, ἀλλ' αἰσχρὰν καὶ ἀσύγγνωστον ὑπομείνας ἧτ
ταν, ἀπῄει λαμπρότερον ἐργασάμενος τὸν τοῦ θεοῦ
ἀθλητὴν. καὶ ὁ μὲν ἰὼβ μετὰ τοὺς στεφάνους τῆς ὑπομο
νῆς, καὶ τῆς ἀνδρείας ἅπαντας ἀναδήσασθαι διπλᾶ
τὰ ἀπολωλότα ἀπείληφεν ἅπαντα. σὺ δὲ οὐχὶ
διπλᾶ

διπλᾶ καὶ τριπλᾶ, ἀλλ' ἑκατονταπλασίονα λή-
ψῃ πάντα, ἂν φέρῃς γενναίως, καὶ ζωὴν αἰώνιον
κληρονομήσεις. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυ-
χεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΛΕΟΝΕΞΙΑΣ.

Τίνος ἕνεκεν διὰ πλεονεξίας πλουτεῖν ἐπι-
θυμεῖς, ὦ ἄνθρωπε, ἵνα ἑτέροις μὲν τὸ χρυ-
*ἀπόκεινται σίον *ἀπόκειται, καὶ τὸ ἀργύριον, σοὶ δὲ ἀραί, καὶ κα-
τηγορίαι. ὁ ἀποστερηθεὶς ὑπὸ σοῦ τῶν ἀναγκαίων
δάκνηται τροφῆς, καὶ ὀλοφύρηται, καὶ μυρίας σοῦ
ἐφέλκηται κατηγορίας; καὶ ὃ τούτου πολὺ φρι-
κωδέστερον, ὅταν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην πρὸ
τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, ὁ κακῶς παθὼν, καὶ τὰ
αὐτοῦ πάντα ἀπολελωκὼς παράγηται εἰς μέσον.
σὺ δὲ οὐδένα ἔχοντος συνηγόρους, τί πρὸς τὸν
δικάζοντα ἐρεῖς; νῦν μὲν γὰρ καὶ διαφθεῖραι τὸ
δικαστήριον δυνήσῃ τοῦτο τὸ τῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖ-
νο δὲ τότε οὐκέτι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο. καὶ γὰρ ὁ
θεὸς ὁρᾷ τὰ γινόμενα, καὶ ἐγγύθεν ἐστὶ τοῖς ἀδικου-
μένοις, καὶ μὴ καλούμενος. καὶ γὰρ ὁ κακῶς πα-
θὼν, κἂν αὐτὸς ἀνάξιος ᾖ τοῦ τυχεῖν τινὸς ἐκδική-
σεως, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ παρὰ θεῷ τὰ γενόμενα οὐκ
ἀρέσκει, ἔχει τὸν ἀμυνοῦντα πάντως. καὶ μή μοι
λέγε, πῶς ὁ δεῖνα εὐπραγεῖ πονηρὸς ὤν; εἰ γὰρ καὶ
εὐπραγεῖ, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος. μὴ παραζήλου
γάρ φησιν

γάρ φησιν τοῖς πονηρευομένοις, ὅτι, ὡσεὶ χόρτος, ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται. ἡ πλεονεξία ζύμη τίς ἐστι παλαιά, καὶ ὅπου περ ἂν πέσῃ, καὶ εἰς οἵαν οἰκίαν εἰσέλθῃ, ἀκάθαρτον αὐτὴν ἐργάζεται. κἂν μικρὸν ἐξ ἀδικίας κερδαίνῃς, ὅλον κλῆρόν σου τὴν οὐσίαν ἐζύμωσε. διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ εἰσενεχθέντα κακῶς ὀλίγα, τὰ καλῶς κείμενα ἐξέβαλε πολλὰ ὄντα. τί γάρ φησιν, ὅταν πολλοὶ πλεονεκτοῦντες μὴ τὰ αὐτὰ πάσχωσι, μάλιστα μὲν πείσονται, κἂν μὴ παρ' αὐτοὺς πάθωσιν. ἂν δὲ νῦν ἐκφύγωσι, τότε φοβήθητι μᾶλλον· ἐπεὶ μείζονι γὰρ κολάσει τηροῦνται. μᾶλλον δὲ κἂν αὐτοὶ διαφύγωσιν, ἀλλ' οἱ κληρονομήσαντες τὰ αὐτῶν τὰ αὐτὰ πείσονται. καὶ πῶς τοῦτο δίκαιόν φησι; καὶ σφόδρα δίκαιον. καὶ γὰρ ὁ δεξάμενος κλῆρον ἀδικίας γέμοντα, εἰ καὶ αὐτὸς μὴ ἥρπασεν, ἀλλ' ὅμως εἶδεν ἀκριβῶς, ὅτι τὰ ἑτέρων ἔχει· καὶ διὰ τοῦτο δίκαιος ἦν παθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν ἴσασι νόμοι, οἳ τοὺς ἁρπάσαντας, καὶ ὑφελομένους ἀφαιρεθέντας ἐκείνους κελεύουσιν ἀπαιτεῖν, παρ' οἷς ἂν εὕροι τις τὰ αὐτοῦ κείμενα ἅπαντα. εἰ μὲν οἶδας τοὺς ἠδικημένους, ἀπόδος μετὰ πολλῆς τῆς προσθήκης κατὰ τὸν ζακχαῖον. εἰ δὲ ἀγνοεῖς, εἰς τοὺς δεομένους ταῦτα διανείμαι, καὶ παραμυθήσῃ καὶ οὕτω τὸ δεινόν. ἂν γὰρ τὰ πάντα παρ' ἑτέρων λάβωμεν, οὐδὲν κέρδος ἡμῖν. καὶ δείκνυσιν ὁ ζακχαῖος, ὃς τότε

ἔφησεν

ἔφησεν ἐξιλεοῦσθαι τὸν θεόν, δοὺς τῶν ἀφαιρεθέν-
των τετραπλασίονα. ἡμεῖς δὲ μυρία ἁρπάζον-
τες, νομίζομεν ἵλεω ποιεῖν τὸν θεόν. εἰ γὰρ τὰ δεύ-
τερα προσενεγκὼν ὁ Κάϊν, καὶ ταῦτα οὐδὲν ἠδικη-
κὼς ἕτερον, ἔδωκε δίκην τὴν ἐσχάτην, ὅταν ἐξ ἁρ-
παγῆς καὶ πλεονεξίας προσφέρωμεν, πῶς οὐ πει-
σόμεθα χαλεπώτερα; τί οὖν δεσπότην ὑβρίζεις,
ἀκάθαρτα δῶρα προσφέρων αὐτῷ; οὐ βούλεται
χριστὸς πλεονεξίᾳ τρέφεσθαι, οὐδὲ δέχεται τοιαύτην
τροφήν. βέλτιον λιμῷ τηκόμενον περιορᾶν, ἢ τὰ
ἄλλων ἑτέροις †. εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τινας εἶδες δύο,
τὸν μὲν γυμνόν, τὸν δὲ ἱμάτιον ἔχοντα, εἶτα τὸν ἔχον-
τα τὸ ἱμάτιον ἀποδύσας περιέβαλλες τὸν γυμνόν,
ἆρ' οὐκ ἠδίκησας; παντί που δῆλον. εἰ δὲ ὅπερ ἔλα-
βες ἑτέρῳ, δοὺς ἅπαν ἠδίκησας, οὐκ ἠλέησας.
ὅταν μηδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος δοὺς, ὧν ἁρπάζεις.
καὶ ἐλεημοσύνην τὸ πρᾶγμα καλεῖς, ποίαν οὐχ
ὑποστήσῃ τιμωρίαν; εἰ ὁ Λάζαρος ἀδικηθεὶς μὲν
οὐδὲν παρὰ τοῦ πλουσίου, μὴ ἀπολαύσας δὲ τῶν ἐκείνου,
πικρὸς ἕστηκε κατήγορος, τίνος ἀπολογίας τεύξονται
οἱ πρὸς τὸ μὴ ἐλεεῖν οἴκοθεν, καὶ τὰ ἀλλότρια λαμ-
βάνοντες; εἰ οἱ μὴ θρέψαντες πεινῶντα τὸν χριστόν,
μετὰ τοῦ διαβόλου καταδικάζονται τῷ πυρὶ τῷ ἀσβέ-
στῳ, οἱ καὶ λιμῷ αὐτὸν παραδιδόντες δι' ὧν ἁρπάζου-
σι, καὶ ἐνδεδυμένον γυμνοῦντες, καὶ ξένον ὄντα οὐ μόνον
οὐ συναγαγόντες, ἀλλὰ καὶ ἐλαύνοντες, καὶ ἀῤῥωστοῦν-
τα οὐ μόνον οὐκ ἐπισκεψάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον
συντρίψαντες.

† Deeſt uerbum διδόναι, aut huius generis aliud.

συμπνίξαντος, καὶ οὐ μόνον δεδεμένους οὐκ εἰδότος, ἀλλὰ καὶ λελυμένον εἰς δεσμωτήριον παρασκευάσαντες ἐμβαλέσθαι, πόσην ὑποστήσονται τιμωρίαν; εἰ ὁ τοὺς φιλοῦντας ἀγαπῶν οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἐθνικῶν διακείσεται, ὁ τοῖς μηδὲν ἠδικηκόσιν ἐπηρεάζων ποίαν ἕξει συγγνώμην; εἰ ὁ τῶν ἑαυτοῦ μὴ μεταδιδοὺς κατήγορον ἔχει τὸν οὐκ ἐλεηθέντα, ὁ δὲ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζων ποίας τεύξεται συγγνώμης; οὐ γὰρ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἑαυτοῦ μὴ μεταδιδόναι ἑτέροις, καὶ τοῦτο ἁρπαγὴ, καὶ πλεονεξία, καὶ ἀποστέρησίς ἐστιν. εἰ οἱ μὴ θρέψαντες πεινῶντα τὸν Χριστὸν, τοσοῦτον ἐπὶ κεφαλὴν αὐτῶν εἵλκυσαν πῦρ, οἱ καὶ τὰ μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντα ἁρπάζοντες, καὶ τὰ ἑτέρων περιβαλλόμενοι ἀδίκως, καὶ τὰς τῶν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν ἀνατρέποντες οἰκίας, ποίας ἀπολαύσονται παραμυθίας; φεύξωμεν τοίνυν τὸ πρᾶγμα, φύγωμεν τὴν ἁμαρτίαν. φύγωμεν δὲ, ἂν ἐννοήσωμεν τοὺς πρὸ ἡμῶν ἀδικήσαντας, τοὺς πλεονεκτήσαντας, καὶ ἀπελθόντας. οὐχὶ τῶν μὲν χρημάτων αὐτῶν καὶ τῶν πόνων ἀπολαύσουσιν ἕτεροι· αὐτοὶ δὲ ἐν κολάσει, καὶ τιμωρίᾳ, καὶ τοῖς ἀνηκέστοις κακοῖς; πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης * ταύτης ἀνοίας κόπτεσθαι, καὶ ταλαιπω- τοῦτο forte.
ρεῖν, ἵνα ζῶντες τοῖς πόνοις κατατεινώμεθα, καὶ ἀπελθόντες τὰς ἀφορήτους ὑπομένωμεν κολάσεις, καὶ τιμωρίας; τί τοίνυν τοῦ ἅρπαγος ἐλεεινότερον γένοιτ' ἄν; ὅτι τὰ συλλεγέντα πολλάκις ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι πρὸς ἀλλήλους διενείμαντο, τὰ δὲ ἐκ τούτων ἐπισωρευθέντα αὐτῷ

αὐτοῦ ἁμαρτήματα λαβὼν ἄπεισι, τὰς ὑπὲρ τούτων
παρανομίας μὲν πολλῆς ἀπαιτούμενος τῆς ἀκρι-
βείας. ἆρα τί τῆς πλεονεξίας γένοιτ' ἂν χαλεπώ-
τερον; ὅτι καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν θανάτου παντὸς
χαλεπωτέραν ἐργάζονται, τῆς φροντίδος, καὶ
τῆς ἀθυμίας, καὶ τῆς διηνεκοῦς ἀγρυπνίας κατε-
σθιούσης αὐτὴν, καὶ κατὰ μικρὸν δαπανώσης,
καὶ πᾶσαν ἡδονὴν τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἐν-
τεῦθεν ἐλαυνόντων. καὶ ἐν μὲν τῷ κερδαίνειν,
κἂν τὰ πάντων περιβάλλωνται, οὐδεμιᾶς αἰ-
σθάνονται ἡδονῆς, διὰ τὴν τῶν πλειόνων ἐφίεσθαι·
ἐν δὲ τῷ ζημιοῦσθαι κἂν ὀβολὸν ἀπολέσωσι, πάν-
των ἡγοῦνται χαλεπώτερα πεπονθέναι, καὶ
αὐτῆς ἐκπεπτωκέναι νομίζουσι τῆς ζωῆς. κἂν γυναῖκα
ὁ τοιοῦτος ἔχῃ, κἂν παιδία, κἂν φίλους, ἂν μὴ πάν-
τοθεν ἔχῃ κερδαίνειν αὐτῷ, τῶν φύσει πολεμίων
αὐτῷ, οὗτοι πολεμιώτεροι καταφαίνονται. δι-
καίως τίς φησιν εἶναι φιλαργύρου μηδὲν ὠμότερον.
ὁ γοῦν τοιοῦτος καὶ ἑαυτοῦ ἀποδίδοται, καὶ κοινὸς
περιέρχεται τῆς οἰκουμένης ἐχθρὸς, ἀλγῶν ὅτι μὴ
χρυσίον φέρει ἀντὶ τῶν ἀσταχύων ἡ γῆ, καὶ ἀντὶ
τῶν ναμάτων αἱ κρῆναι, καὶ ἀντὶ τῶν λίθων τὰ
ὄρη, δυσχεραίνων πρὸς τὴν ἄλλων εὐετηρίαν, ἐν
τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς συνεσταλμένος, πᾶσαν ἀπο-
στρεφόμενος πρόφασιν, ὅθεν οὐκ ἔστιν ἀργύριον λα-
βεῖν. πάντα ὑπομένων, ὅθεν καὶ δύο συλλέξαι
μόνον ὀβολοὺς ἔνι, ἅπαντας μισῶν τοὺς πένητας,

τοὺς

τοὺς πλουτοῦντας, τοὺς μὲν μή ποτε προσελθόντες αἰτιῶνται. τοὺς δὲ, ὅτι μὴ τὰ ἐκείνων ἔχει ἅπαντας τὰ αὐτοῦ νομίζει κεκτῆσθαι, καὶ ὡς ὑπὸ πάντων ἠδικημένος, οὕτω πρὸς πάντας διάκειται. καὶ ὅπερ ἐστὶ μαινομένῳ ξίφος, τοῦτο καὶ φιλαργύρῳ πλοῦτος, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ μαινόμενος τὸ ξίφος λαβὼν, καὶ ὠθήσας δι' ἑαυτοῦ τῆς τε μανίας ἀπηλλάγη, καὶ οὐκέτι δευτέραν λαμβάνει πληγήν· ὁ δὲ φιλάργυρος μυρία χαλεπώτερα ἐκείνου τραύματα καθ' ἑκάστην δέχεται τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀπαλλάττων τῆς μανίας ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐπιτείνων μειζόνως, καὶ ὅσῳ περ ἂν λάβῃ πλείονα τραύματα, τοσοῦτον μᾶλλον ὑποθέσεις ἑτέροις παρέχει πληγῆς χαλεπωτέρας. τί τοίνυν πλεονεξίας γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον, ὅτι μετὰ τὸ τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ σῶμα μυρίαις κατατείνει φροντίσιν, καὶ τῆς τροφῆς, καὶ ἡδονῆς, καὶ τιμῆς, καὶ δόξης ἁπάσης ἐστέρηται, δι' ἣν μάλιστα πολλὰ ἁμαρτάνουσιν ἄνθρωποι· καὶ τὸ χαλεπώτερον, ὅτι μηδὲν ἠδικημένος κατὰ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων ἐκθηριοῦται, καὶ ὁπλίζεται, καὶ πάντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς ῥίψας τὰ καλὰ πρὸς πάντας ἐκπεπολέμωται. οἱ μὲν γὰρ ἀδικούμενοι μισοῦσιν αὐτὸν, ἅτε κακῶς παθόντες. οἱ δὲ μὴ παθόντες, δεδοικότες μὴ πάθωσι, καὶ συναλγοῦντες τοῖς πεπονθόσι, τὸν αὐτὸν ἐπιδείκνυνται πόλεμον. οἱ δὲ μεί-

ζοντας, καὶ δυνατώτεροι δακνόμενοι, καὶ ἀγανα-
κτοῦντες ὑπὲρ τῶν ταπεινοτέρων· ἔτι δὲ καὶ βα-
σκαίνοντες ὁμοίως εἰσὶν ἐχθροὶ, καὶ μισοῦσιν. καὶ
τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; ὅταν γὰρ καὶ τὸν θεὸν ἐκπε-
πολεμωμένον ἔχῃ, τίς αὐτῷ λοιπὸν ἐλπὶς ἔσται, ἢ
παραψυχή; τοῦτο πλοῦτος, οὐκ ἀδικεῖν, εἰπέ μοι; τοῦτο
οὐ χαλεπώτερον καταδίκου; ὁ κατάδικος δέδεται
τὸ σῶμα, οὗτος δὲ τὴν ψυχήν. ὁρᾷς αὐτὸν δεσμώτην,
καὶ οὐκ ἐλεεῖς; διὰ τοῦτο αὐτόν, φησι, μισῶ, ὅτι δέδεται
οὐκ ἀνάγκῃ, ἀλλὰ προαιρέσει τὴν ἅλυσιν ἐπισπώ-
μενος. πάλιν σὺ πρὸς τοὺς πλουτοῦντας, πάλιν
ὑμεῖς κατὰ τῶν ἁρπαζομένων. ὑμεῖς οὐ κορέννυσθε ἐσθί-
οντες, καὶ καταδάκνοντες τοὺς πένητας, καὶ ἐγὼ
οὐ κορέννυμαι διορθούμενος ὑμᾶς. ἀεὶ σὺ τοῖς πλου-
σίοις κεκόλλησαι, ἀεὶ καὶ σὺ τῷ πένητι κεκόλλησαι.
ἀπόστηθι τῶν προβάτων μου, ἀπόστηθι τῆς ποίμνης μου.
εἰ δὲ λυμαίνῃ μου τὴν ποίμνην, ἐγκαλεῖς ὅτι διώ-
κω σε; οὐ διώκω σε, λύκον διώκω. εἰ μὴ εἶ λύκος,
οὐ διώκω σε. σαυτὸν αἰτιῶ, ὅτι λύκος ἐγένου. τί γὰρ
τοῦ Ἀχαὰμ πονηρότερον; ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος ἐπι-
θυμήσας τοῦ ἀμπελῶνος, ἐννόησον, πόσην ὀδύνην
ἔσχε. βασιλεὺς γοῦν ὢν, καὶ πάντων κρατῶν, καὶ
οὐδένα ἔχων τὸν ἀντιλέγοντα, ἐπειδὴ τοῦ συνειδό-
τος τὴν ψῆφον οὐκ ἤνεγκεν, εἰσῆλθε σκυθρωπά-
ζων, κάτω κύπτων, συγκεχυμένος, πολλὴν ἀχλὺν
ἐπὶ τῆς ὄψεως φέρων, τῆς ἀπὸ τοῦ συνειδότος κα-
ταδίκης τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ προσώπου κηρύττων, καὶ
οὐ δυνά-

οὐ δυνάμενος συσκιάσαι τὴν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐγ-
γινομένην αὐτῷ ὀδύνην. βούλεσθε γνῶναι σαφῶς
πῶς οὐκ ἀφίησιν ἀνθρώπους εἶναι, τοὺς ἀνθρώπους ὁ
πλοῦτος, ἀλλὰ θηρία, καὶ δαίμονας; αὐχμὸς
κατέλαβέ ποτε τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ ἦν ἰδεῖν
χαλκοῦν τὸν οὐρανὸν γεγενημένον, καὶ τὸν θάνατον τῆς
τῆς ἀπαιτήσεως θανάτου χαλεπώτερον καθ' ἑκά-
στην προσδοκώμενον τὴν ἡμέραν, καὶ θεὸν παρακα-
λούμενον λῦσαι τοῦτο τὸ δέος, οὐ τῇ φιλανθρωπίᾳ
παρ' ἐλπίδα ἅπασι πολὺς καὶ ἄπειρος ὑετὸς ἄνω-
θεν κατεφέρετο. πάντων οὖν ἐν πανηγύρει καὶ ἑορ-
τῇ καθεστώτων, ἅτε ἐξ αὐτῶν ἀναβαινόντων τῶν τοῦ θανά-
του πυλῶν, τῶν πλουτούντων τις, στυγνὸς, κατη-
φὴς, ἀποτεθνηκὼς ὑπὸ τῆς ἀθυμίας περιῄει, καὶ
πολλῶν τὴν αἰτίαν πυνθανομένων, οὐδὲ κατασχεῖν
ἔνδον ἴσχυσεν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τυραννίδος τοῦ χαλεποῦ
πάθους τούτου κεντούμενος εἰς μέσον τὴν αἰτίαν ἐξή-
νεγκε. μυρία γὰρ μέτρα σίτου, φησὶν, οὐκ ἔχω πῶς
διαθῶμαι ταῦτα λοιπόν. τί λέγεις, ὅτι μὴ πάν-
τες ἀπώλοντο ἵνα συναγάγῃς χρυσίον; οὐκ ἤκου-
σας ὅ φησιν ὁ σολομὼν, ὁ τιμιουλκῶν σῖτον δη-
μοκατάρατος. ἀλλὰ περιέρχῃ κοινὸς ἐχθρὸς
τῶν τῆς οἰκουμένης ἀγαθῶν, καὶ τῆς τοῦ δεσπότου
φιλοτιμίας πολέμιος, καὶ τοῦ μαμωνᾶ φί-
λος, μᾶλλον δὲ δοῦλος; οὐ γὰρ ἐκκοπῆναι
τὴν γλῶτταν ἐκείνην ἔδει; οὐ γὰρ σβεσθῆναι
τὴν καρδίαν τὴν ταῦτα τεκοῦσαν τὰ ῥήματα;

τί γὰρ αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἐλεεινότερον τοῦ πλουσίου, τοῦ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀλγοῦντος, ὅτι ἄπειρα κέκτηται, καὶ δυσχεραίνοντος, καὶ ἀπολωλεκέναι νομίζοντος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐχομένου γενέσθαι λιμόν, ἵνα αὐτῷ τὸ χρυσίον προσγένηται. πῶς ὑμῖν ὑπογράψω, βούλεσθε, τὰ τοῦ πλεονέκτου πάθη, καὶ ἅρπαγος; τί γὰρ τῶν χειρῶν ἐκείνων μιαρώτερον, τί τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων ἀναισχυντότερον, ἢ κυνικώτερον; οὐ βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ἀνθρώπους, οὐδὲ τὸν οὐρανὸν οὐρανόν, ἀλλὰ πάντα χρήματα εἶναι νομίζει. οἱ μὲν ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ πένητας εἰώθασιν ὁρᾶν καταπεπονημένους, καὶ ἐπικλᾶσθαι· οἱ δὲ ἅρπαγες ὁρῶσι πένητας, καὶ μᾶλλον ἐκθηριοῦνται. οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ οὐ τῶν ἄλλοις δεδομένων ἐφίενται, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτῶν εἰς ἑτέρους κενοῦσι. οὗτοι δὲ οὐκ ἀνέχονται, εἰ μὴ τὰ πάντων λαβόντες ἰδιοποιήσονται. οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ γυμνὸν ἰδεῖν τὸ σῶμα τοῦ πλησίον οὐκ ἀνέχονται. οὗτοι δὲ εἰ μὴ πάντας γυμνώσωσιν, καὶ τὰ πάντων οἴκοι κατάθοιντο, οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσιν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτῳ ἐμπίπλανται. διόπερ οὐδὲ θηρίων τὰς χεῖρας τὰς τούτων ἄν τις εἶναι φαίη μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγριωτέρας πολλῷ, καὶ χαλεπωτέρας. ἄρκτοι μὲν γὰρ καὶ λύκοι, ἐπειδὰν λάβωσι κόρον τῆς τοιαύτης τροφῆς, ἀφίστανται. οὗτοι δὲ κόρον οὐκ ἔχουσι. καίτοι διὰ τοῦτο χεῖρας ἡμῖν ἐποίησεν ὁ θεός, ἵνα ἑτέροις βοηθῶμεν,

θῶμεν, οὐχ ἵνα ἐπιβουλεύωμεν. ἐπεί, εἰ μέλλοιμεν εἰς τοῦτο αὐταῖς κεχρῆσθαι, βέλτιον αὐτὰς ἐκκόπτειν, καὶ χωρὶς τούτων εἶναι. ὅταν μὲν γὰρ πρόβατον σφαττόμενον ὑπὸ θηρίου τις ἰδὼν ἀλγεῖ, καὶ τὴν ψυχὴν δάκνεται, εἰς δὲ τὸν ὁμόφυλον τοῦτο αὐτὸς ἐργαζόμενος, οὐ νομίζει τι ποιεῖν δεινόν, πῶς ἂν εἴη ἄνθρωπος ὁ τοιοῦτος, ἀλλ' οὐ θηρίον, καὶ τοῦ θηρίου χείρων; τὰ μὲν γὰρ θηρία τῇ φύσει ἐστὶ τοιαῦτα, οἱ δὲ πλεονέκται κατὰ φύσιν τὴν ἥμερον ἔχοντες, παρὰ φύσιν εἰς τὸ θηριῶδες ἑαυτοὺς ἐξάγειν βούλονται. τῶν τοιούτων καὶ τὰ σώματα θηρίων ἐστὶ σώματα, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἀγριώτερα. καὶ γὰρ ῥήματα φθέγγονται, μᾶλλον ἐκείνων τῶν ὀδόντων ἰὸν ἀφιέντα, φόνον ἐργαζόμενα. εἰ δὲ καὶ τὴν διάνοιάν τις ἐξετάσειε τῶν τοιούτων, οὐκέτι θηρία μόνους, ἀλλὰ καὶ δαίμονας αὐτοὺς προσερεῖ. ὧν γὰρ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀπονοίας, καὶ τῆς πρὸς τὸν ὁμόδουλον ἔχθρας. οἱ μὲν γὰρ δαίμονες τοὺς ἐπιβουλευομένους ἀνθρώπους συμπράττοντας αὐτοῖς ἔχουσιν, ὡς εἰ μὴ συνέπραττον, τὸ πλέον τῶν ἐπιβουλῶν τῶν καθ' ἡμῶν ἐκείνοις ἀνῄρητο· οὗτοι δὲ καὶ φιλονικοῦντες αὐτοῖς τῶν ἐπηρεαζομένων κρατεῖν ἐπιχειροῦσι, καὶ οὔτε βασιλείας ἔρως ἐκεῖ, οὔτε γεέννης φόβος, οὐκ αἰδὼς τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἔλεος, οὐ συμπάθεια, ἀλλ' ἀναισχυντία, καὶ ἰταμότης, καὶ ὑπεροψία τῶν μελλόντων ἁπάντων, καὶ μῦθος αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ

τὰ τοῦ θεοῦ ῥήματα· διὰ τοῦτο χρήματα λέγεται, ἵνα χρώμεθα εἰς δέον, οὐχ ἵνα φυλάττωμεν. τοῦτο γοῦν οὐκ ἔστι κτήσασθαι, ἀλλὰ κτηθῆναι. εἰ γὰρ τοῦτο μέλλομεν σκοπεῖν, ὅπως αὐτὰ πολλὰ ποιήσωμεν, οὐχ ὅπως εἰς δέον ἀναλώσωμεν, ἀντέστραπται ἡ τάξις, καὶ ἐκεῖνα μᾶλλον ἡμᾶς κέκτηται, οὐχ ἡμεῖς ἐκεῖνα. ὁ χρήματα ἐρῶν οὐ μόνον τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἀγαπήσει, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους μισήσει. οὐδὲ γὰρ συγγένειαν οἶδεν ὁ τοιοῦτος, οὐ συνηθείας μέμνηται, οὐχ ἡλικίαν αἰδεῖται, οὐ φίλον ἔχει τινά, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀπεχθῶς διάκειται, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πάντων πρὸς ἑαυτόν. οὐ τῷ μόνον ἀπολλύναι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ταῖς μυρίαις ἑαυτὸν κατατείνειν φροντίσι. καὶ ὁ μὲν χρημάτων καταφρονῶν ἔστησε τὴν ἐπιθυμίαν· ὁ δὲ πλουτεῖν βουλόμενος, καὶ περιβαλέσθαι πλέον, ἀνῆψε μᾶλλον, καὶ οὐδέποτε ἵσταται, ἀλλὰ κἂν μυρία λάβῃ τάλαντα, ἑτέρων τοσούτων ἐπιθυμεῖ· κἂν τούτων ἐπιτύχῃ, πάλιν δὶς τοσοῦτον ἐφίεται· καὶ προϊών, καὶ τὰ ὄρη, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλατταν, καὶ πάντα εὔχεται αὐτῷ γενέσθαι χρυσίον, καινήν τινα μανίαν μαινόμενος, καὶ φοβεράν, καὶ οὐδέποτε δυναμένην σβεσθῆναι. ὅταν γὰρ ἑτέροις δοῦναι προσταττόμενοι τὰ ἑτέρων ἁρπάζωμεν, τίς ἄρα ἡμῖν ἔσται σωτηρίας ἐλπίς; εἰ μὴ πεινῶντα ἔθρεψας, κολάζῃ· εἰ καὶ ἀπέδυσας τὸν ἐνδεδυμένον, ποίας τεύξῃ συγγνώμης; διὰ τοῦτο οἱ πλεονέκται,

καὶ τὰ

καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁρπάζεις, ἵνα σοι ὁ τοῦ ἵππου
χαλινὸς ἀλείφηται πολλῷ τῷ χρυσῷ, καὶ ὁ τῆς οἰ
κίας ὄροφος, καὶ αἱ τῶν κιόνων κεφαλαί. καὶ πό-
σης οὐκ ἂν εἴη ταῦτα * νης ἄξια, ὅταν τὸν * αἰσχύνης
ἀδελφὸν τὸν οὕτω παρὰ τοῦ δεσπότου τετιμηθέντα, forte.
ἵνα λίθους καλλωπίσῃς, καὶ ἔδαφος, καὶ σώματα
ζώων ἀλόγων, οὐδὲ αἰσθανομένων τοῦ κόσμου, εἰς μυ
ρίας ἐκβάλλεις συμφοράς. καὶ ὁ μὲν οὖν κύων ἐν
ἐπιμελείᾳ πολλῇ, ὁ δὲ ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ ὁ Χρι-
στὸς διὰ τὸν κίονα, καὶ τὰ εἰρημένα ἅπαντα εἰς ἔσχατον
καταπαλαίεται λιμόν· κἂν μὲν θρόνον κατασκευάσαι
δέῃ, κἂν ὑποπόδιον, ταῦτα ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργυ-
ρέου κατασκευάζεται· τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ μέλος, καὶ δι'
ὃν ἐξ οὐρανοῦ καταβέβηκεν, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀπο
λαύει τροφῆς, ἀλλὰ πάντων σοι γέγονεν ὁ Χριστὸς
ἀτιμότερος. καὶ τί τῆς τοιαύτης παρανομίας χαλε
πώτερον; πόσοι ποταμοὶ πυρὸς ἀρκέσουσι τῇ τοιαύ
τῃ ψυχῇ, ὅταν τὰ μὲν ἄλλα ἀγαπᾷ τὰ συγγενῆ, καὶ
ἀρκῆται τῇ συγγενείᾳ τῆς φύσεως εἰς τὴν πρὸς ἀλλή
λα φιλοστοργίαν· καὶ σὺ μνείας ἔχων ὑποθέσεις
φιλίας, ἐκείνων ἀγριώτερος δείκνυσαι. μὴ δὴ ἀμ
φοτέρωθεν παροξύνωμεν τὸν Θεόν, τὸ συναγαγόν-
τες ὅθεν οὐ χρῆ, καὶ σκορπίζοντες ἅπερ οὐ δεῖ. πόσης
γὰρ οὐκ ἂν ἄξιον εἴης ὀργῆς, ὅταν τῇ πόρνῃ δίδως, πα
ρατρέχων τὸν πένητα. εἰ γὰρ καὶ ἐκ δικαίων πόνων
παρεῖχες, οὐχὶ ἔγκλημα ἦν τὸ πρᾶγμα, μισθὸν
κακίας παρέχειν, καὶ ὑπὲρ ὧν κολάζειν ἐχρῆν,

ὑπὲρ τούτων τιμᾶν; ὅταν δὲ καὶ ὀρφανοὺς ἀποδύων, καὶ χήρας ἀδικῶν τρέφῃς ἀσέλγειαν, ἐννόησον ἡλίκον τοῖς τοιαῦτα τολμῶσιν ἔσται τὸ πῦρ. φοβήθητε, ὅσοι τοὺς πένητας ἀδικεῖτε. ἔχετε δύναμιν ὑμεῖς, καὶ πλοῦτον, καὶ χρήματα; ἀλλ' ἔχουσιν ἐκεῖνοι πάντων ἰσχυρότερον ὅπλον, τοὺς στεναγμοὺς, καὶ τοὺς θρήνους, καὶ αὐτὸ τὸ ἀδικεῖσθαι, ἅπερ τὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπισπᾶται συμμαχίαν. ταῦτα τὰ ὅπλα οἰκίας ὀρύττει, θεμελίους κατασκάπτει, πόλεις ἀνεῖλεν, ὁλόκληρα ἔθνη κατεπόντισε. τοσαύτη τῶν ἐπηρεαζομένων παρὰ τῷ θεῷ ἡ πρόνοια. μέγα γὰρ καὶ ἰσχυρὸν ὅπλον στεναγμὸς ἀδικουμένων ἀνθρώπων. αἰδεῖται τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν ὁ θεὸς, ὅταν κακῶς πάσχοντες, καὶ μηδὲν πονηρὸν ἐκφέρωσι ῥῆμα, στενάζωσι δὲ μόνον, καὶ ἀποδύρονται τὰ οἰκεῖα κακά. καὶ τοῖς μὲν ἵλεως γίνεται, τιμωρεῖ δὲ τοὺς ἐπηρεάζοντας. φύγωμεν τοίνυν τὸ ἀδικεῖν, ἵνα ἵλεων ἔχωμεν τὸν θεὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ, καὶ μέθης.

Βούλεσθε, ἴδωμεν, τίνα ἡδονὴν ὁ πλοῦτος ἔχει, καὶ τίνα τιμήν. τὰς τραπέζας τῶν πλουτούντων καὶ πενομένων ἐξετάσωμεν, καὶ ἐρώμεθα τοὺς ἑστιωμένους, τίνες μάλιστα εἰσὶν οἱ

καθαραὶ

καθαρὰν καὶ γνησίαν καρπούμενοι ἡδονὴν, οἱ πρὸς διαμεμετρημένην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν στιβάδων κατακείμενοι, καὶ τὰ δεῖπνα τοῖς ἀρίστοις συνάπτοντες, καὶ τὴν γαστέρα διαῤῥηγνύντες, καὶ τὰς αἰσθήσεις τηροῦντες, καὶ ὑπὸ ὑπερόγκῳ τῶν ἐδεσμάτων φορτίῳ τὸ πλοῖον καταποντίζοντες, καὶ ὑπέραντλον ποιοῦντες τὴν ναῦν, καὶ καθάπερ ἐν ναυαγίῳ τοῦ σώματος, καταβαπτίζοντες αὐτὴν, καὶ πέδας, καὶ χειροπέδας, καὶ κλωσοπέδας ἐπιθινοσοῦντες, καὶ ἅπαν καταδεσμοῦντες τὸ σῶμα ἁλύσεως σιδηρᾶς χαλεπωτέρῳ δεσμῷ ὑπὸ τῆς μέθης, καὶ τρυφῆς, καὶ μήτε ὕπνους αἱρούμενοι γνήσιον εἰλικρινῆ, μήτε ὀνειράτων ἀπηλλαγμένοι φοβερῶν, τῶν τε μαινομένων ὄντες ἀθλιώτεροι, καὶ αὐθαίρετον τὸν δαίμονα ἐπεισάγοντες τῇ ψυχῇ, καὶ γέλωτος προκείμενοι παίγνιους ὑπὸ θεάτρῳ τῶν οἰκετῶν, καὶ μηδένα εἰδότες τῶν παρόντων, μήτε εἰπεῖν, μήτε ἀκοῦσαι δυνάμενοι, ἀλλὰ φοράδην ἀπὸ τῆς στιβάδος ἐπὶ τὴν κλίνην ἀγόμενοι. ἢ οἱ νήφοντες, καὶ ἐγρηγορότες, καὶ τῇ χρείᾳ τὸ μέτρον ὁρίζοντες, καὶ μέγιστον ἥδισμα τὸ πεινῆν καὶ διψῆν ἔχοντες. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδονὴν καὶ ὑγείαν ἐργάζεται, ὡς τὸ πεινῶντα καὶ διψῶντα οὕτως τῶν προκειμένων ἅπτεσθαι, καὶ κόρον εἰδέναι, τὴν χρείαν μόνους, καὶ μεῖζον τῆς δυνάμεως ἐπιτιθέναι τὸ ἄχθος τῷ σώματι. εἰ δὲ ἀπιστεῖς μου τῷ λόγῳ,

καταμάθε τὰ ἑκατέρων σώματα, καὶ τὴν ἑκά-
στου ψυχήν. οὐχὶ τῶν μὲν συμμέτρως ἑστιωμένων
εὔρωστα τὰ σώματα, καὶ αἰσθήσεις τὴν οἰκεί-
αν χρείαν πληροῦσι μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολί-
ας· ἐκείνων δὲ πλαδαρά, καὶ κηροῦ παντὸς
μαλακώτερα, καὶ μυρίων νοσημάτων πολιορ-
κούμενα; καὶ γὰρ ποδαλγίαι αὐτοῖς ταχέως
ἐφίπτανται, καὶ τρόμος ἄκαιρος, καὶ γῆρας
ἄωρον, καὶ κεφαλαλγίαι, καὶ διατάσεις, καὶ
στομάχων πηρώσεις, καὶ ὀρέξεων ἀναιρέσεις, καὶ διη-
νεκῶν δέονται ἰατρῶν, καὶ συνεχῶν τῶν φαρ-
μάκων, καὶ καθημερινῆς τῆς θεραπείας. ταῦτα
τῆς ἡδονῆς; εἰπέ μοι. ἢ τίς ἂν εἴποι τὴν ἐλλότην, ὅτι
ποτέ ἐστιν ἡδονή; ἡδονὴ γὰρ τότε γίνεται, ὅταν ἐπι-
θυμίας ἡγουμένης, ἀπόλαυσις ᾖ. ἐπεὶ ἂν ἀπόλαυ-
σις μὲν ᾖ, ἐπιθυμία δὲ μηδαμοῦ φαίνηται, τὰ τῆς
ἡδονῆς πάντα οἴχεται, καὶ ἠφάνισται· καὶ καθά-
περ πλοῖον μεῖζον τῆς οἰκείας συμμετρίας τὸ πλῆ-
θος τῶν ἀγωγίμων δεξάμενον, τῷ μεγέθει τοῦ φόρ-
του βαρυνόμενον ὑποβρύχιον γίνεται, οὕτω καὶ
ἡ ψυχή, καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν ἡ φύσις πλείονα
δεξαμένη τῆς οἰκείας δυνάμεως τὰ σιτία, ὑπέραν-
τλος γίνεται, καὶ τὸ βάρος οὐ στέργουσα τῶν ἀγω-
γίμων, εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας καταποντίζεται πέ-
λαγος, καὶ ναύτας, καὶ κυβερνήτην, καὶ πρω-
ρέα, καὶ ἐπιβάτας, καὶ αὐτὸν τὸν φόρτον μεθ'
ἁπάντων προσαπολλύει, ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν

οὕτω

οὕτω διακειμένων πλοίων, οὐ γαλήνη θαλάσ-
σης, οὐκ ἐπιστήμη κυβερνήτου, οὐ ναυτῶν πλῆ-
θος, οὐ κατασκευῶν ἐπιτηδειότης, οὐχ ὥρα ἔτους
εὔκαιρος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τὴν οὕτω χειμαζομέ-
νην ὀνήσει ναῦν· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν τρυφόντων
γίνεται, οὐ διδασκαλία, καὶ παραίνεσις, οὐ νου-
θεσία, καὶ συμβουλία, οὐ φόβος τῶν μελλόντων,
οὐκ αἰδὼς, οὐ κατηγορία τῶν παρόντων, οὐκ ἄλ-
λο οὐδὲν διασῶσαι δύναται τὴν οὕτω χειμαζο-
μένην ψυχήν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν
ὁ τοιοῦτος ἄχρηστος γίνεται, καὶ πρὸς πᾶν ἔρ-
γον ἀγαθὸν ἀδόκιμος. ἐντεῦθεν οὐκ ἄλλοθεν χα-
λεποῖς, καὶ ἀνιάτοις ἁλίσκονται νοσήμασιν οἱ τρυ-
φῇ συζῶντες διηνεκεῖ, καὶ διὰ τοῦτο νομίζοντες
εἰς τόνδε παρῆλθαι τὸν βίον, ἵνα τρυφήσαντες,
καὶ τὴν γαστέρα διαρρήξαντες, τὸ σῶμα πιάναν-
τες οὕτως ἀπέλθωσι, δαψιλεστέραν τῶν σκώ-
ληκι κατασκευάσαντες τράπεζαν τὴν ἐξ οἰκείων
σαρκῶν. καὶ γὰρ τρόμοις, καὶ παρέσει, καὶ φθόῃ,
καὶ κορύζαις, καὶ ποδαλγίαις, καὶ ἑτέροις πλείο-
σιν, ἅπερ ἰατρῶν λέγουσι παῖδες, ἁλώσιμοι γί-
νονται, δηλητηρίων φαρμάκων οὐδὲν ἄμεινον αἱ
τοιαῦται διακείμεναι τράπεζαι· μᾶλλον δὲ εἰ δεῖ
τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ πολλῷ χεῖρον. τὰ μὲν γὰρ
εὐθέως ἀπήνεγκε τὸν λαβόντα, καὶ τὴν τελευτὴν
ἀναισθήτως ἐπήγαγον, ὡς μηδὲ αὐτὸ τοῦτο λυπῆ-
σαι τὸν ἀποθανόντα· αὗται δὲ ζωὴν μυρίων
θανάτων.

θανάτων χαλεπωτέραν ἐπάγουσι τοῖς αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιουμένοις. καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάθη πολλοὺς ἔχει τοὺς συναλγοῦντας. ὅσα δὲ ἀπὸ τρυφῆς καὶ μέθης γέγονεν, οὐδὲ βουλομένους τοὺς ὁρῶντας ἀφίησι συναλγῆσαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν χειρωθεῖσιν· ἀλλ' ἡ μὲν ὑπερβολὴ τοῦ κακοῦ πρὸς ἔλεον ἐπικάμπτει, ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ νοσήματος παροξύνει τοὺς εἰδότας. οὐ γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπηρεάσθησαν, καθάπερ ἐκεῖ, οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπιβουλεύθησαν· ἀλλ' αὐτοὶ δημιουργοὶ τῶν νοσημάτων ἑαυτοῖς τούτων ἐγένοντο, ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐκεῖ προωθοῦντες εἰς τὸ τῶν κακῶν βάραθρον, οὐχ οὕτως σκορπίος, ἢ ὄφις τοῖς σπλάγχνοις τινῶν ἐγκαθήμενος λυμαίνεται πανταχόσε, ὡς ἡ τῆς τρυφῆς ἐπιθυμία πάντα ἀνατρέπει, καὶ ἀπόλλυσι. τοῖς μὲν γὰρ θηρίοις ἐκείνοις μέχρι τοῦ σώματος ἡ ἐπιβουλή. αὕτη δὲ, ὅταν ἐγκαταβῇ, μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν προσαπόλλυσιν. ἡ οὖν λίμη πάντων ὅδε τὸ πρᾶγμα, καὶ κατάγελως ἔσχατος ὑμῶν αὐτῶν οὐ φείσασθαι τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας. οὐ λέγω πρὸς σκληραγωγίαν ἑαυτοὺς ἀγαγεῖν, ἂν μὴ βούλησθε τὸ περιττὸν ἀνέλωμεν, διὰ τῆς χρείας ἔξω περικόψωμεν. ποίαν γὰρ συγγνώμην ἔχομεν, ὅταν ἕτεροι μὲν μηδὲ τῆς χρείας ἀπολαύοντες κύριοι ὄντες, ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν τρυφῶντες ὀδύνωμεν. οὐχ ὁρᾶτε πρὸς τίνας ἡμῖν ἡ πάλη, πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. πῶς οὖν σάρκες ὄντες

ὄντων, τούτων περιεσόμεθα. εἰ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους τίς παλαιῶς δεῖται σωφρόνως ἑστιᾶσθαι, πολλῷ μᾶλλον πρὸς δαίμονας. ὅταν δὲ μηδὲ τῆς πολυσαρκίας, καὶ τοῦ πλούτου ὦμεν προσδεδεμένοι, πόθεν κρατήσομεν τῶν ἀντιπάλων; ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς κιθάρας, ὅταν ὦσιν οἱ φθόγγοι ἁπαλοὶ, καὶ μαλθακοὶ, καὶ μὴ διατεταμένοι καλῶς, καὶ ἡ τῆς τέχνης ἀρετὴ ὑποτέμνεται, ἀναγκαζομένη δουλεύειν τῇ κακίᾳ τῶν νεύρων, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος, ὅταν πολλῆς ἀπολαύῃ παρ' ἡμῶν τῆς θεραπείας, πικρὰν ὑπομένει τὴν δουλείαν ἡ ψυχή. μὴ τοίνυν λιπαίνομεν τὸ σῶμα, μηδὲ ἐξίτηλον αὐτὸ, καὶ χαῦνον τῇ τρυφῇ καθιστῶμεν. οὐ λέγω κατατρύχειν ἑαυτοὺς, οὐδὲ σκληραγωγεῖν, ἀλλὰ τοσοῦτον σιτεῖσθαι, ὃ καὶ ἡδονὴν ἔχει τὴν ὄντως ἡδονὴν, καὶ θρέψαι δύναται τὸ σῶμα, καὶ εὔτακτον ἡμῖν, καὶ εὐάρμοστον πρὸς τὰς ἐνεργείας παρασχεῖν τῆς ψυχῆς. εἰ γὰρ οἱ τὸν διυλισμένον οἶνον πίνοντες ἂν μέμψει, τί ἂν εἴποιμεν πρὸς τοὺς ἀποδημίας διαποντίους στελλομένους ὑπὲρ οἴνου, καὶ πάντα κινοῦντας, ὥστε μηδὲ γένος λαβεῖν ἀμπέλου, καθάπερ μέλλοντας εὐθύνας διδόναι, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις καταγνώσεσθαι, εἰ μὴ παντὸς γένους ἐμφορηθεῖεν οἴνου; ὄντως οὐδὲν οὕτως τῷ δαίμονι φίλον, ὡς τρυφὴ, καὶ * ἀδηφαγία. τί γὰρ οὐκ ἐργάζεται ἡ τρυφὴ κακόν; χοίρους ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖ, καὶ χοίρων χείρους.

* ἀδδηφαγία

ρους. ὁ μὲν γὰρ χοῖρος βορβόρῳ ἐγκαλινδεῖται, καὶ κόπρῳ τρέφεται· οὗτος δὲ ἐκείνης βδελυκτοτέραν σιτεῖται τραπέζαν, μίξεις ἐπινοῶν ἀθέσμους, καὶ παρανόμους ἔρωτας, ὁ τοιοῦτος οὐδὲν δαιμονῶντος διενήνοχε. τὸν δὲ δαιμονῶντα κἂν ἐλεῶμεν, τοῦτον δὲ ἀποστρεφόμεθα, καὶ μισοῦμεν. τί δή ποτε; ὅτι αὐθαίρετον ἐπισπᾶται μανίαν. καὶ τὸ στόμα, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ῥῖνας, καὶ πάντα ἁπλῶς ὀχετοὺς ἁμαρτίας τὰ μέλη ἐργάζεται. εἰ δὲ καὶ τὰ ἔνδον ἴδοις, ὄψει καὶ τὴν ψυχὴν καθάπερ ἔν τινι χειμῶνι, καὶ κρυμῷ πεπηγυῖαν, καὶ ναρκῶσαν, καὶ οὐδὲ τὸ σκάφος δυναμένην διὰ τὴν τοῦ χειμῶνος ὑπερβολὴν διασῶσαι. οἱ γὰρ μέθῃ καὶ γαστριμαργίᾳ δεδουλωμένοι, οὔτε ὕπνον αἱροῦνται γνήσιον καὶ εἰλικρινῆ, οὔτε ὀνειράτων ἀπαλλάττονται φοβερῶν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τὰ μὲν ἄλογα ζῶα οὐδὲν πλέον τῆς χρείας ἐπιζητεῖν, ἀνθρώπους δὲ λογικοὺς, καὶ εἰκόνι θεοῦ τετιμημένους κἀκείνων ἀλογωτέρους γίνεσθαι τοὺς τῆς συμμετρίας ὑπερβαίνοντας ὅρους; πόσῳ γὰρ τῶν οὕτω διακειμένων ἀνθρώπων βελτίων ὁ ὄνος; πόσῳ δὲ ἀμείνων ὁ κύων; τὰ μὲν γὰρ, ἄν τε φαγεῖν, ἄν τε πιεῖν δέῃ, ὅρον τὴν αὐτάρκειαν οἶδε, καὶ πέρα τῆς χρείας οὐ πρόεισι, κἂν μύριοι οἱ καταναγκάζοντες ὦσι πολλάκις, οὐκ ἀνέξεται ἐξελθεῖν εἰς ἀμετρείαν. αὐτοὶ δὲ καὶ τούτων ἑαυτοὺς ἀτιμοτέρους εἶναι κεκρίκασιν. ὅσοι μὲν γὰρ μέ-

θης

θης προσγίνεται τοῖς ἀνθρώποις κακά, ἐπειδὰν αἰσχύνομαι. περὶ δὲ αὐτῶν καταλίπω συνειδότι, περὶ ταῦτα ἀκριβέστερον εἰδότι. τί γὰρ αἰσχρότερον τοῦ μεθύοντος, καὶ ἁπλῶς περιφερομένου, καὶ τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο ναυάγιον ὑπομένοντος, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ δῶρα παρὰ τῶν ἀνοήτων βλασφημεῖσθαι παρασκευάζοντος; πολλῶν γὰρ ἀκούω λεγόντων, ὅταν ταῦτα συμβαίνῃ τὰ πάθη, μὴ ἔστω οἶνος. ὢ τῆς ἀνοίας, ὢ τῆς παραπληξίας. ἄλλων ἁμαρτανόντων, ταῖς τοῦ θεοῦ δωρεαῖς ἐγκαλεῖς; μὴ γὰρ ὁ οἶνος ἐποίησεν, ἄνθρωπε, τὸ κακόν· οὐχ ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκολασία τῶν ἀπολαυόντων κακῶς. εἰπὲ τοίνυν, μὴ ἔστω μέθη, μὴ ἔστω τρυφή. εἰ δὲ λέγεις, μὴ ἔστω οἶνος, ἐρεῖς κατὰ μικρὸν προβαίνων, μὴ ἔστω σίδηρος, διὰ τοὺς ἀνδροφόνους· μὴ ἔστω νύξ, διὰ τοὺς κλέπτας· μὴ ἔστω φῶς, διὰ τοὺς συκοφάντας· μὴ ἔστω γυνή, διὰ τὰς πορνείας. καὶ πάντα ἁπλῶς ἀναιρήσεις τὰ πράγματα. μὴ τὸν οἶνον διάβαλλε, ἀλλὰ τὴν μέθην, καὶ τὸν κακῶς τῷ καλῷ χρησάμενον. καὶ λαβὼν τοῦτον αὐτὸν νήφοντα, ὑπόγραψον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀσχημοσύνην, καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· οἶνος ἐδόθη ἵνα εὐφραινώμεθα, οὐχ ἵνα ἀσχημονῶμεν· ἵνα γελῶμεν, οὐχ ἵνα γελώμεθα· ἵνα ὑγιαίνωμεν, οὐχ ἵνα νοσῶμεν· ἵνα ἀσθένειαν σώματος διορθωσώμεθα, οὐχ

ἵνα

ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλλωμεν. ἐτίμησέ σε ὁ θεὸς τῷ δώρῳ, τί σαυτὸν ὑβρίζεις τῇ ἀμετρίᾳ; τοῖς δὲ ἐν μέθῃ καὶ ἀκολασίᾳ βιοῦσιν, ἡ ἡμέρα πρὸς τὸ τῆς νυκτὸς καταστρέφεται σκότος, οὐ τοῦ ἡλίου σβεννυμένου, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων διανοίας σκοτιζομένης τῇ μέθῃ, οἱ τῇ μέθῃ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, ὅσῳ ἂν ἐκχέωσιν ἑαυτοῖς τὸν ἄκρατον, τοσούτῳ μᾶλλον πρὸς τὸ δίψος ἐκκαίονται, καὶ ἡ μετάληψις ἀεὶ ὑπέκκαυμα τοῦ δίψους γίνεται, καὶ τὰ μὲν τῆς ἡδονῆς ἠμαύρωται λοιπὸν, τὸ δὲ δίψος ἀκατάπαυστον γεγονὸς, εἰς αὐτὸν τὸν κρημνὸν μέθης κατάγει, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ αἰχμαλώτους γεγενημένους. ἐνταῦθα καὶ μάλιστα ἄν τις ἐκπλαγείη τῆς ἀνοίας τοὺς τῇ μέθῃ προσηλωμένους, ὅτι οὐδὲ ὅσην οὐδὲ τῶν ἀσκῶν ἔχουσιν ἕτεροι τὴν φειδὼ, τοσαύτην ἐφ' ἑαυτῶν ἐνδείκνυσθαι θέλουσιν οὗτοι· ἐκείνους μὲν γὰρ οἱ τῶν οἴνων πρᾶται οὐκ ἐῶσι πλέον τοῦ δέοντος * βαλεῖν, ὥστε μὴ διαρραγῆναι. τὴν δὲ ἀθλίαν οὗτοι γαστέρα οὐδὲ ταύτης ἀξιοῦσι τῆς προνοίας· ἀλλ' ἐπειδὰν αὐτὴν ἐμπλήσωσι, καὶ διαρρήξωσι μέχρι τῶν ὤτων, μέχρι τῶν ῥινῶν, μέχρι τοῦ φάρυγγος αὐτοῦ πληροῦσιν ἅπαντα, πολλὴν ἐντεῦθεν τῷ πνεύματι, τῇ τὸ ζῶον οἰκονομούσῃ δυνάμει κατασκευάζοντες τὴν στενοχωρίαν. μὴ γὰρ διὰ τοῦτό σοι γέγονεν φάρυγξ, ἵνα μέχρι τοῦ στόματος ἄνω σεσηπότος οἴνου, καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ἀποπληρώσῃς διαφθορᾶς; οὐ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἵνα τὰς

* λαβεῖν

τὰς ἱερὰς ἀναπέμπῃς εὐχὰς τῷ θεῷ, καὶ θείους
ἀναγινώσκῃς νόμους, καὶ τοῖς πλησίον τὰ συμφέ-
ροντα συμβουλεύῃς. οὐδὲ γὰρ οὕτω τὰ σφόδρα τῶν
ποταμίων ῥευμάτων τὰς ὄχθας εἴωθε διατρώ-
γειν, καὶ ποιεῖν ἀφανίζειν, ὡς τρυφὴ, καὶ ἀπατά-
λη τὰ τῆς ὑγείας ἡμῶν ἐρείσματα πάντα ὑπο-
σύρει ῥᾳδίως. τὸ γὰρ πολυσιτίαι μετὰ ῥύμης τὰ βρώ-
ματα, τό, τε ἰσχυρὸν ἀποξέει τοῦ σώματος, καὶ τὸ
τῆς ψυχῆς ἀνδρεῖον κατασύρει καὶ χαυνοῖ. καὶ οὐ
τοῦτο μόνον ἐστὶ τῷ τρυφῶντι τὸ δεινὸν, ὅτι διασπᾶ-
ται, καὶ τὴν γαστέρα τὴν ἑαυτοῦ διαῤῥήγνυσι, καὶ
τὴν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὑγείαν ἀποτέ-
μνεται, ἀλλ' ὅτι τάχιον παρεῖ, καὶ παρατρέχει,
καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας τὴν ἐκ τούτων ἐγγινομέ-
νην αὐτῷ χορηγίαν κατασχεῖν οὐ δύναται, ἀλλὰ
διαπνευσθείσης ἐκείνης, ἑτέρα ἐπεμβάλλειν ἀναγ-
κάζεται πάλιν. οὐ τοίνυν τὸ φαγεῖν κακὸν, μὴ γέ-
νοιτο· ἀλλ' ἡ ἀδηφαγία, καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν χρείαν
ἐμπιμπλᾶσθαι, καὶ διαῤῥήγνυσθαι τὴν γαστέρα.
ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ οἴνου συμμέτρου μεταχεῖν πονη-
ρὸν, ἀλλὰ τὸ μέθῃ ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ τῶν λογι-
σμῶν τὸ κριτήριον παρατρέψαι διὰ τῆς ἀμετρίας.
σώματι γὰρ τοιούτῳ συνέπλεξεν ἡμᾶς ὁ δεσπότης,
ὃ μὴ δυνατὸν ἑτέρως συνεστάναι, εἰ μὴ * ταύτης * τροφῆς
μεταλάβοι, μόνον ἡ τῆς ἀμετρίας ἐκκοπτέσθω.
τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς τὴν ὑγείαν τούτου, καὶ εὐεξίαν
τὰ μέγιστα συμβάλλεται, καὶ εὔτακτον ἡμῖν, καὶ

εὐάρμοστον πρὸς τὰς ἐνεργείας παράσχει τῶν ἐντολῶν τοῦ χριστοῦ, ἵνα καὶ τὸν παρόντα βίον, εὐμαρῶς διανύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξώμεθα ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΙΝ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῶν μυστηρίων.

Ὀλίγοι ἡμῖν σήμερον οἱ παραγενόμενοι. ἄρα τί ποτ' αἴτιον; μνήμην μαρτύρων ἐπιτελοῦμεν, καὶ οὐδεὶς ἡμῖν ὑπήντησεν· ἀλλὰ τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ εἰς ῥαθυμίαν αὐτοὺς ἐνέβαλε. μᾶλλον δὲ οὐ τὸ διάστημα, ἀλλὰ ῥαθυμία αὐτοὺς ἐνεπόδισεν. ὥσπερ γὰρ τὸν σπουδαῖον, καὶ διεγηγερμένον τῇ προαιρέσει οὐδὲν δύναται κωλῦσαι *. οἱ μάρτυρες τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ σὺ οὔτε βραχείας ὁδοῦ διάστημα καταφρονῆσαι δύνασαι; ἐκεῖνοι τὴν κεφαλὴν ἀπέθεντο διὰ χριστὸν, σὺ δὲ οὔτε μικρὸν ἀπαντῆσαι θέλεις διάστημα διὰ τὸν δεσπότην; ὁ δεσπότης διὰ σὲ ἀπέθανε, καὶ σὺ δι' αὐτὸν ὀκνεῖς; μνήμη μαρτύρων, καὶ σὺ ῥαθυμεῖς, καὶ ἀναπέπτωκας; δέον ἐστὶ σε παραγενέσθαι, καὶ ἰδεῖν τὸν διάβολον ἡττώμενον, καὶ μάρτυρα νικῶντα, καὶ θεὸν δοξαζόμενον, καὶ ἐκκλησίαν στεφανουμένην. ἀλλ' ἁμαρτωλὸς

**Aut altera pars hic ſimilitudinis eſt omiſſa, ut* οὕτω ῥαθυμοῦντα ῥᾳδίως τι ἐμποδίζει, *uel ſimile quidpiã: aut* γὰρ *abeſſe debet, ut præcedẽtiũ hæc ſint generalis antitheſis.*

ἁμαρτωλός εἰμι, φησί· καὶ οὐ δύναμαι ἀπαιτῆσαι. ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς εἶ, ἀπαίτησον, ἵνα γένῃ δίκαιος. τίς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἄνευ ἁμαρτίας, εἰπέ μοι; ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, ἁμαρτίαις εἰσὶ περιηλωμένοι; σάρκα γάρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι, καὶ σώματι συμπεπλεγμένοι, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ ἐπὶ θρόνων καθήμενοι, καὶ διδάσκοντες ἁμαρτίαις συμπεπλέγμεθα· ἀλλ᾽ οὐκ ἀπογινώσκομεν τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, οὐδὲ ἀπανθρωπίαν αὐτοῦ· πολλὰ πταίομεν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱερέας πάθει δουλεύειν παρεσκεύασεν ὁ θεός, ἵνα ἐξ ὧν αὐτοὶ πάσχουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις συγγνώμην δίδωσι. πόσης οὖν ἂν εἴη ταῦτα παραπληξίας, καὶ ἀλογίας, ὅτι, ἂν μὲν κιθαρῳδός, ἢ ὀρχιστής, ἢ ἄλλος τις τῶν τοιούτων ἡμᾶς καλέσῃ, μετὰ σπουδῆς ἅπαντες τρέχομεν, καὶ χάριν αὐτῷ τῆς κλήσεως ἴσμεν, καὶ ἡμέρας ὁλοκλήρου, ἢ τὰ ἡμίση ἀναλίσκομεν, ἐκείνῳ μόνῳ προσέχοντες· τοῦ θεοῦ δὲ διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἡμῖν διαλεγομένου, χασμώμεθα, ὀκνοῦμεθα, καὶ ἰλιγγιῶμεν. καὶ ἐν μὲν ἱπποδρόμῳ, οὐκ ὀρόφου ἐπικειμένου τοῦ στέγοντος, οἱ πλεῖστοι, πολλῶν ὄμβρων καταφερομένων, καὶ ἀνέμου τὸ ὕδωρ εἰς τὰς ὄψεις ῥιπίζοντος, ἑστήκασι μαινόμενοι, καὶ ψύχους, καὶ ὑετοῦ μήκους ὁδοῦ καταφρονοῦσιν, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς οὔτε οἴκοι κατέχει, οὔτε ἐκείνους κωλύει διαβῆναι·

* κώλυμα
* ἀμὼς ὁ
† ἀβδίας

εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθεῖν ὁ ὑετὸς ἡμῖν, καὶ ὁ πηλὸς * κάλυμα γίνεται. κἂν μὲν ἐρωτηθῇ, τίς ἐστιν ὁ * σως, ἢ ὁ † ἀβδιοῦ, ἢ πόσος τῶν προφητῶν, ὁ ἀριθμός, ἢ τῶν ἀποστόλων, οὐδὲ χανεῖν δύναται. ὑπὲρ δὲ ἵππων, καὶ ἡνιόχων, καὶ σοφιστῶν, καὶ ῥητόρων δεινότερον, τὰς ἀπολογίας συντίθησι. καὶ ποῦ ταῦτα ἀνεκτά, εἰπέ μοι; παρῄνεσα πολλάκις εἰς θέατρον μὴ ἀναβαίνειν, ἤκουσας, οὐκ ἐπείσθης. ἀνέβης εἰς τὸ θέατρον, παρήκουσάς μου τοῦ λόγου. μὴ αἰσχυνθῇς πάλιν εἰσελθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι. ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα, φησί. πῶς δύναμαι εἰσελθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι; τέως αὐτὸ τοῦτο οἶδας, ὅτι οὐκ ἐτήρησας, τέως αἰσχύνῃ, τέως εὐρυθειᾶς, τέως μηδενὸς ἐλέγχοντος τὸν χαλινὸν ἐπιφέρεις, τέως τὸν λόγον μου ἔχεις ἐρριζωμένον, τέως μὴ φαινομένου μου ἡ διδασκαλία μου καθαίρει σε. οὐκ ἐτήρησας. μᾶλλον εἴσελθε, ἵνα πάλιν ἀκούσας τηρήσῃς. φάρμακον ἐὰν ἐπιτεθῇ σοι, καὶ μὴ καθαρίσει σε, τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐπιτίθης αὐτὸ πάλιν; ἔστω τις δρυοτόμος, ὦ ἄνθρωπε, καὶ θελέτω τέμνειν δρῦν, λαμβάνει ἀξίνην, εἶτα κόπτει ῥίζαν. ἐὰν δῷ μίαν πληγὴν, καὶ μὴ πέσῃ τὸ δένδρον, οὐ δίδωσι καὶ ἄλλην πληγήν; οὐ τετάρτην; οὐ πέμπτην; οὐδὲ ἕκτην; οὐ δεκάτην; οὕτω καὶ σὺ ποίει. ταῦτα λέγω οὐχ ἵνα ῥαθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα σπουδαιοτέρους καταστήσω. εἰσῆλθες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄνθρωπε, ἠξιώθης τῆς τοῦ χριστοῦ συντυχίας, ἐὰν μὴ ἀπολυθῇς,

ἀπολυθῇς, μὴ ἐξέλθῃς. ἐὰν γὰρ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐξέλθῃς, ὡς δραπέτης εὐθύνῃ. τὴν ὅλην ἡμέραν ἐν τοῖς σωματικοῖς ἀναλίσκεις, καὶ δύο ὥρας ἐν τοῖς πνευματικοῖς οὐκ ἀσχολῇ; εἰς θέατρον πολλάκις ἀπέρχῃ, καὶ ἕως τῆς ἀπολύσεως οὐ κατέρχῃ; καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχῃ, καὶ πρὸ τῶν θείων μυστηρίων ἐξέρχῃ; φοβήθητι τὸν εἰρηκότα, ὁ καταφρονῶν τοῦ πράγματος, καταφρονηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ. καὶ βασιλεῖ μὲν παρεστὼς, οὐδὲ ἁπλῶς μεταστῆναι ἀνέχῃ· τῷ δὲ τῶν ἁπάντων δεσπότῃ παρεστηκὼς οὐχ ἵστασαι μετὰ φόβου, καὶ τρόμου, ἀλλὰ γελᾷς, αὐτοῦ πολλάκις ὀργιζομένου. οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων τούτῳ μᾶλλον μειζόνως παροξύνεις αὐτόν; οὐ γὰρ οὕτω τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς τοὺς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν μὴ συστελλομένους ἀποστρέφεσθαι εἴωθεν ὁ θεός. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ἐν ἐκκλησίᾳ ἑστὼς κάλλη γυναικῶν περιεργάζῃ; οὐ φρίττεις οὕτως ἐνυβρίζων εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ; πορνεῖόν σοι εἶναι δοκεῖ ἡ ἐκκλησία, καὶ τῆς ἀγορᾶς ἀτιμοτέρα; ἐν ἀγορᾷ μὲν γὰρ δέδοικας, καὶ αἰσχύνῃ φανῆναι γυναῖκα περιεργαζόμενος, ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, αὐτοῦ διαλεγομένου σοι, καὶ ἀπειλοῦντος ὑπὲρ τούτων, τοιοῦτον κατατολμᾷς κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἀκούεις μὴ τοῦτο ποιεῖν; καὶ οὐ φρίττεις, οὐδὲ ἐξίστασαι ἐργαστήριον παρανομίας τὴν καρδίαν ἀποτελῶν, καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. βέλτιον τοὺς τοιούτους εἶναι πηροὺς, ἢ εἰς αὐτὰ κε-

χρῆσθαι τοὺς ὀφθαλμούς. ἀνόησον τίνος πλησίον ἕστηκας ἐν τῇ ἱερᾷ, καὶ φρικώδει μυσταγωγίᾳ, ἄνθρωπε. μετὰ τίνων μέλλεις καλεῖν τὸν θεόν, μετὰ τῶν χερουβὶμ, μετὰ τῶν σεραφὶμ, καὶ τῶν ἄλλων οὐρανίων δυνάμεων. ἀναλόγισαί σου τοὺς συγχορευτάς. ἀρκεῖ σοι τοῦτο εἰς νῆψιν, ὅταν ἐνθυμηθῇς, ὅτι σῶμα περικείμενος, καὶ σαρκὶ συμπλεκόμενος μετὰ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων κατηξιώθης ἀνυμνεῖν τὸν κοινὸν δεσπότην ἁπάντων. μὴ τοίνυν διαλελυμένος τὴν προθυμίαν τῶν ἱερῶν κοινώνει, καὶ μυστικῶν ὕμνων ἐκείνων. μὴ βιωτικοὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔχε λογισμούς, ἀλλὰ πάντα τὰ γήινα τῆς διανοίας τῆς σῆς ἐκβαλὼν, καὶ πρὸς οὐρανὸν ὅλον ἑαυτὸν μεταθεὶς, ὡς αὐτοῦ πλησίον ἑστὼς τοῦ θρόνου τῆς δόξης, καὶ μετὰ τῶν σεραφὶμ ἱπτάμενος, οὕτω τοῦ θεοῦ τὸν πανάγιον ὕμνον ἀνάφερε. διὰ γὰρ τοῦτο ἑστάναι καλῶς κατὰ τὸν τῆς θείας μυσταγωγίας καιρὸν κελευόμεθα, ἵνα τοὺς χαμαὶ συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν, ἵνα τὴν ἔκλυσιν τὴν ἐκ τῶν βιωτικῶν γινομένην ἡμῖν πραγμάτων ἐκβαλόντες ὀρθὴν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἀναστῆσαι δυνηθῶμεν ἡμῶν τὴν ψυχήν. οὐ γὰρ περὶ χειρῶν, καὶ γονάτων λέγει τῶν τοῦ σώματος. οὐδὲ γὰρ δεσμοῦσιν ἀνθρώποις, οὐδὲ παγκρατιασταῖς διαλέγεται, ἀλλὰ τῇ ἰσχύϊ τῶν ἔνδον λογισμῶν τὴν καταβεβλημένην ὑπὸ τῶν πειρασμῶν ἀναστῆσαι, διὰ τῶν ῥημάτων τούτων παρακελεύεται. κατὰ γὰρ τὸν τῆς θείας συνάξεως καιρὸν,

καιρὸν, ἀδελφοὶ, οὐκ ἄνθρωποι μόνοι βοῶσι τὴν φρικωδεστάτην ἐκείνην βοὴν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι προσπίπτουσι τῷ δεσπότῃ, καὶ ἀρχάγγελοι δέονται. ἔχουσι γὰρ τὸν καιρὸν αὐτοῖς συμμαχοῦντα, καὶ τὴν προσφορὰν βοηθοῦσαν, καὶ καθάπερ ἄνθρωποι κλάδους ἐλαιῶν ἐκκόψαντες ὑποσείουσι τοῖς βασιλεῦσι, διὰ τοῦ φυτοῦ ἐλέου, καὶ φιλανθρωπίας αὐτοὺς ὑπομιμνήσκοντες· οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄγγελοι τότε, ἀντὶ κλάδων τῶν ἐλαιῶν αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικὸν προτεινόμενοι, τὸν δεσπότην παρακαλοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μονονουχὶ λέγοντες, ὅτι ὑπὲρ τούτων δεόμεθα, οὓς αὐτὸς φθάσας οὕτως ἠγάπησας, ὡς τὴν ψυχὴν δοῦναι τὴν ἑαυτοῦ. ὑπὲρ τούτων ἐκχέομεν τὰς ἱκετηρίας, ὑπὲρ ὧν αὐτὸς τὸ αἷμα ἐξέχεας. ὑπὲρ τούτων παρακαλοῦμεν, ὑπὲρ ὧν τὸ σῶμα τοῦτο κατέθυσας. τί δὲ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας δυνατώτερον γένοιτ' ἄν; μή μοι λέγε τείχη, καὶ ὅπλα. ταῦτα μὲν γὰρ τῷ χρόνῳ παλαιοῦται· ἐκκλησία δὲ οὐδέποτε γηρᾷ. τείχη βάρβαροι καταλύουσιν, ἐκκλησίας δὲ οὐδὲ δαίμονες περιγίνονται. καὶ ὅτι οὐ κόμποι τὰ ῥήματα, μαρτυρεῖ τὰ πράγματα. πόσοι ἐπολέμησαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οἱ πολεμήσαντες ἀπώλοντο, αὕτη δὲ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ἀναβέβηκε. τοιοῦτον ἔχει μέγεθος ἡ ἐκκλησία, πολεμουμένη νικᾷ, ἐπιβουλευομένη περιγίνεται, ὑβριζομένη λαμπροτέρα καθίσταται. ἐβουλόμην τοίνυν εἰδέναι, τοῦ χάριν διατρίβουσιν οἱ τῆς συνάξεως καταφρονήσαντες,

καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀπολειφθῆναι τῆς τραπέζης, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς. ἢ γὰρ περὶ ἀτόπων, καὶ καταγελάστων πραγμάτων διαλέγονται, ἢ βιωτικαῖς εἰσι προσηλωμένοι φροντίσιν, ἀμφοτέρων δὲ ἡ διατριβὴ συγγνώμης ἀπεστέρηται, καὶ κόλασιν ἔχει τὴν ἐσχάτην. καὶ περὶ μὲν τῶν προτέρων οὐδὲ λόγων δεῖ, οὐδὲ ἀποδείξεως. ὅτι δὲ καὶ οἱ τὰ τῆς οἰκίας ἡμῖν προβαλλόμενοι πράγματα, καὶ τὴν ἀφόρητον ἐκεῖθεν ἀνάγκην λέγοντες, οὐδὲ οὗτοι δύνανται συγγνώμης τυχεῖν, μὴ τὰ πνευματικὰ τῶν γηΐνων προτιμῶντες πραγμάτων, παντί που δῆλον. τίς γὰρ οἰκέτης, εἰπέ μοι, πλὴν ἢ τὴν δεσποτικὴν πληρώσει διακονίαν, τὴν κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἐπιμελήσεταί ποτε. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐπ' ἀνθρώπων μὲν, ἔνθα ψιλὸν ὄνομα ἡ δεσποτεία, τοσαύτην τοῖς κυρίοις παρέχειν τὴν αἰδῶ, καὶ τὴν ὑπακοήν· τὸν δὲ ἀληθῶς δεσπότην οὐχ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων, μηδὲ τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις συνδούλοις ἀξιοῦν θεραπείας; εἴθε ἦν μοι δυνατὸν δεῖξαι τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς τῶν ἐκείνων ψυχὴν, καὶ ἴδετε ἂν ῥυπῶσαν, αὐχμῶσαν, καταπεχυμένην, τεταπεινωμένην, καὶ ἀπαῤῥησίαστον· εἴθε ἦν δυνατὸν ἀναπτύξαι τὰς καρδίας τῶν ἀπολιμπανομένων τῆς συνάξεως· εἴθε ἦν δυνατὸν ὑμῖν εἰς τὸ συνειδὸς αὐτῶν εἰσεληλυθέναι, καὶ τότε ἴδετε ἂν καλῶς, πόσων τραυμάτων γέμουσιν, ὅσας ἀκάνθας ἔχουσι.

καθάπερ

καθάπερ γὰρ γῆ γεωργικῶν οὐκ ἀπολαύουσα χει-
ρῶν, χερσεύεται, καὶ ὑλομανεῖ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ
πνευματικῆς οὐκ ἀπολαύουσα διδασκαλίας,
ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐκπέμπει. εἰ γὰρ ἡμεῖς
οἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς τῶν ἀποστόλων καὶ
προφητῶν μετέχοντες ἀκροάσεως, καὶ συνε-
χεῖς ἐπῳδὰς τὰς ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν ἐπά-
δοντες, τοῖς ἡμετέροις πάθεσι μόλις κατέχομεν
θυμὸν, μόλις χαλινοῦμεν ὀργὴν, μόλις ἐκβάλλο-
μεν τηκεδόνα φθόνου, μόλις καταπαύομεν ἐπι-
θυμίαν, μόλις καταστέλλομεν τὰ ἀναίσχυντα θη-
εία· ἐκεῖνο οἱ μηδέποτε ταύτης ἀπολαύοντες τῆς
ἰατρείας, μηδὲ τῆς θείας ὑπακούοντες διδασκα-
λίας, ποίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἕξουσι; πολλοὶ τῶν
μυστηρίων ἅπαξ μεταλαμβάνουσι τοῦ ἐνιαυτοῦ,
ἕτεροι δὲ δὶς, ἄλλοι δὲ πολλάκις. τίνας οὖν τούτων
ἀποδεξόμεθα; τοὺς ἅπαξ, ἢ τοὺς πολλάκις, ἢ τοὺς ὀλι-
γάκις; οὔτε τοὺς ἅπαξ, οὔτε τοὺς πολλάκις, οὔτε τοὺς
ὀλιγάκις, ἀλλὰ τοὺς μετὰ καθαροῦ συνειδότος,
τοὺς μετὰ καθαρᾶς καρδίας, τοὺς μετὰ βίου ἀνεπι-
λήπτου. οἱ τοιοῦτοι, ἀεὶ προσιέτωσαν· οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι,
μηδὲ ἅπαξ. κρίμα γὰρ ἑαυτοῖς λαμβάνουσι, καὶ
κατάκριμα. ὥσπερ γὰρ ἡ τροφὴ φύσει οὖσα θρε-
πτικὴ, ἐὰν εἰς κακόσιτον ἐμπέσῃ, πάντα ἀπόλ-
λυσι, καὶ διαφθείρει, καὶ γίνεται νόσου ἀφορμή·
οὕτω δὴ καὶ τὰ τῶν φρικτῶν μυστηρίων. τραπέ-
ζης ἀπολαύεις πνευματικῆς, τραπέζης βασιλι-

κῆς, καὶ πάλιν φύρεις βορβόρῳ. τὸ σῶμα μύρῳ χρίεις, καὶ πάλιν δυσωδίας πληροῖς; μετὰ ἐνιαυτὸν τῆς μεταλήψεως μετέχων, οἴει ἀρκεῖν σοι πρὸς καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ παντὸς χρόνου· καὶ πάλιν ἑβδομάδος παρελθούσης, ἐκδίδως σαυτὸν τοῖς προτέροις; εἰπὲ δή μοι, ἐὰν ὑγιάνας εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ νόσου μακρᾶς, πάλιν σαυτὸν ἐκδῷς τοῖς νοσοποιοῖς ἐκείνοις, οὐχὶ καὶ τὸν πρότερον κόπον ἀπώλεσας; εἰ τοίνυν τὰ φυσικὰ μεθίσταται, πολλῷ μᾶλλον τὰ πνευματικά, ἢ τελείως εἰπεῖν, τὰ τῆς προαιρέσεως. κἂν μὲν ὄζει τὸ σῶμα, οὐδὲ τῶν κοινῶν μετέχει σιτίων. τοσαύτης δὲ δυσωδίας οὔσης ἐν τῇ ψυχῇ, μυστηρίων τολμᾷς κοινωνεῖν; εἰπέ μοι, ποίας τεύξῃ συγγνώμης; φησὶν γὰρ ὁ θεῖος ἀπόστολος· ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. τουτέστι, τὴν αὐτὴν δώσει δίκην, ὅσην ὑπεστήσαντο τιμωρίαν οἱ σταυρώσαντες τὸν χριστόν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι οἱ σφαγῆς ἔνοχοί εἰσι τοῦ αἵματος, οὕτω καὶ οὗτοι οἱ ἀναξίως κοινωνήσαντες τῶν μυστηρίων. ὥσπερ γὰρ ἄν τε διαῤῥήξῃ τις τὴν πορφυρίδα τὴν βασιλικήν, ἄν τε μολύνῃ βορβόρῳ, παραπλησίως εἰς τὸν ἐνδύοντα αὐτὴν ἐνύβρισε βασιλέα· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα οἵ τε ἀνελόντες τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν, οἵ τε ἀκαθάρτως δεχόμενοι τῇ διανοίᾳ, ὁμοίως ἐμπαροινοῦσι τῷ ἐνδύματι τῷ βασιλικῷ. διέῤῥηξαν μὲν οὖν αὐτὸ οἱ ἰουδαῖοι τῷ σταυρῷ, μολύνει δὲ καὶ ὁ ἀκάθαρτος δεχόμενος

αὐτὸ

αὐτὸ τῇ ψυχῇ. ὥστε εἰ καὶ διάφορα τὰ τῆς παρανομί-
ας, ἀλλὰ τὰ τῆς ὕβρεως ἴσα. τοῦτο πολλῶν καθήψα-
το, τοῦτο πολλοὺς ἐθορύβησεν. ἔδακε τὸ συνειδὸς τῶν
ἀκουόντων, μᾶλλον δὲ οὐχὶ τῶν ἀκουόντων μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἐμοῦ τοῦ λέγοντος πρὸ ὑμῶν. κοινὴ γὰρ ἡ διδασκα-
λία, κοινὰ τὰ τραύματα· διὸ καὶ κοινὰ τὰ φάρμακα
κατατίθημι. τοῦτο γὰρ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἔρ-
γον ἐγένετο, ὥστε καὶ τὸν λέγοντα, καὶ τὸν ἀκούοντα τοῖς
αὐτοῖς ὑποκεῖσθαι νόμοις, τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν φύσεως,
ὁμοίως ἕκαστον ὑπεύθυνον εἶναι παραβαίνοντα. διὰ
τί; ἵνα μετὰ συμμετρίας ποιῇ τὴν ἐπιτίμησιν, ἵνα
συγγνωμονικὸς γένηται τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἵνα ἀνα-
μιμνησκόμενος τῆς οἰκείας ἀσθενείας, μὴ ἀφόρητος
ποιῇ τὸν ἔλεγχον. ἂν τοίνυν ἴδῃς τινὰ τῶν μετὰ σοῦ
συναγελαζομένων πορνεύοντα, καὶ μυστηρίων προ-
σερχόμενον, εἰπὲ τῷ τούτων διακονεῖ, ὁ δεῖνα ἀνά-
ξιος μυστηρίων, κώλυσον τὸν βέβηλον τῶν ἁγίων. εἰ
γὰρ μὴ διηγεῖσθαι τὰ δικαιώματα τοῦ θεοῦ ὁ τοιοῦ-
τος ἄξιος, ἐννόησον οἷα προσβήσεται τὰ τῆς κολά-
σεως αὐτῷ, ὅταν καὶ τῆς ἱερᾶς ἅπτηται τραπέζης·
οὐκ αὐτῷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ σοὶ τῷ συσκιάζοντι.
οὐ γὰρ εἶπε, καὶ ἐμοίχευσε, ἀλλὰ μετὰ μοιχῶν
τὴν μερίδα σου ἐτίθης. βαβαὶ ἡλίκον ἐστὶ κα-
κὸν, πῶς ἔμελλεν τῶν ἄλλων τὰς σηπεδόνας. κοι-
νωνὸν γάρ σε φησὶν εἶναι τῆς ἐπὶ τῷ πλημμελή-
ματι τιμωρίας, καὶ εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ ἔχει τὸ
πάθος εἰπεῖν, εἰ καὶ ἀσύγγνωστος ἡ πρόφασις·

σὺ δὲ

σὺ δὲ οὐδὲ ὅσιον. τίνος οὖν ἕνεκεν τῆς ἡδονῆς οὐκ ἀπολαύων, τῆς κολάσεως κοινωνὸς καὶ μέτοχος γίνῃ; ἀλλ᾽ ἐπειδὴ σφοδρότερον τῶν ἀναξίως τῶν θείων μεταλαμβανόντων μυστηρίων καθηψάμεθα, ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς διακονουμένους διαλεχθῆναι λοιπόν, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς διανέμειν ταυτὶ τὰ δῶρα. οὐ μικρὰ γὰρ κόλασις ὑμῖν ἐστιν. εἰ γὰρ συνειδότες τινὶ πονηρίαν συγχωρήσητε ταύτης μετασχεῖν τῆς τραπέζης, τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ τῶν χειρῶν ἐκζητηθήσεται τῶν ὑμετέρων, κἂν στρατηγός ᾖ, κἂν ὕπαρχος, κἂν αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα περικείμενος. ἀναξίως δὲ προσίῃ· κώλυσον. μείζονα δεσπότην ἔχεις· μὴ παροξύνῃ σου τὸν δεσπότην, οὐκ ἐκκαθαίρων τὸ σῶμα τοῦτο. μὴ ξίφος δῶς ἀντὶ τροφῆς, ἀλλὰ κἂν ὑπὸ ἀγνοίας ἐκεῖνος ἔρχηται μεθέξων, κωλύσειν μὴ φοβηθῇς. φοβήθητι τὸν δεσπότην θεόν, μὴ τὸν ἄνθρωπον· ἂν τὸν ἄνθρωπον φοβηθῇς, καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ καταγελασθήσῃ, καὶ τὸν θεὸν παροξυνεῖς. ἂν δὲ τὸν θεόν, καὶ ἀνθρώποις αἰδέσιμος ἔσῃ, καὶ παρὰ θεῷ φιλητός. εἰ δὲ αὐτὸς οὐ τολμᾷς, ἐμοὶ προσάγαγε. οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι, τῆς ψυχῆς ἀποστήσομαι πρότερον, ἢ τοῦ αἵματος μεταδώσω τοῦ δεσποτικοῦ παρ᾽ ἀξίαν, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμαυτοῦ προήσομαι πρότερον, ἢ μεταδῶ αἵματος οὕτω φρικώδους παρὰ τὸ προσῆκον. κρεῖττον γὰρ στερηθῆναι τοῦ βίου μᾶλλον διὰ τὸν θεόν, ἢ διὰ τὸν βίον αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ᾧ πρέπει δόξα

πει δόξα, κράτος, τιμή, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

Ἐοίκασιν οἱ ἔργοις κομῶντες ἀγαθοῖς, καὶ τὴν πρὸς θεὸν πίστιν ἀγνοήσαντες, λειψάνοις νεκρῶν, καλὰ μὲν ἐνδεδυμένοις, αἴσθησιν δὲ τῶν καλῶν οὐκ ἔχουσι. τί γὰρ ὄφελος ἀνθρώπῳ ψυχὴν μὲν ἔχειν νεκράν, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἔργοις περιβεβλημένην; τὰ ἔργα ἐπ' ἐλπίδι γίνεται ἀμοιβῆς, καὶ στεφάνων. εἰ δὲ τὸν ἀγωνοθέτην ἀγνοεῖς, ὑπὲρ τίνος ἀθλεῖς; ὥσπερ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις προηγεῖται τὸ ζῆν, καὶ οὕτω τὸ τρέφεσθαι, οὕτω δεῖ προηγεῖσθαι ἡμῶν τῆς ζωῆς τὴν εἰς χριστὸν ἐλπίδα, τρέφεσθαι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. τὸν γὰρ μὴ τρεφόμενον ἐγχωρεῖ ζῆν πολλάκις, τὸν δὲ μὴ ζῶντα οὐκ ἐγχωρεῖ τρέφεσθαι. καὶ ἄνευ μὲν πίστεως τὸν ἐργαζόμενον ἔργα δικαιοσύνης, οὐ δύνῃ παραστῆσαι ζήσαντα, καὶ βασιλείας ἀξιωθῆναι. οὐδεὶς ἄνευ πίστεως ἔζησεν. ὁ δὲ λῃστὴς πιστεύσας μόνον ἐδικαιώθη. μὴ γάρ μοι λέγε, οὐκ εἶχε καιροὺς πολιτεύεσθαι. εἰ γοῦν ἐπέζησε τῇ πίστει, καὶ ἔργοις ἠμέλησε, ἐξέπιπτε τῆς σωτηρίας. ἐμεμαρτύρητο δὲ κορνήλιος ἐπὶ ἐλεημοσύναις, καὶ προσευχαῖς, ἀλλὰ χριστὸν ἠγνόει. καὶ ἐπειδὰν εἶδεν ὁ τῆς ἀληθείας ὀφθαλμὸς ὁ μέγας κριτής, ὅτι καλὰ μὲν τὰ ἔργα, νεκρὰ δέ ἐστιν οὐκ ἔχοντα πίστιν, ἀποστέλλει βραβεύοντα τοῖς ἔργοις ἄγγελον, ὥστε τὸν καλῶς ἀθλοῦντα στεφανῶσαι

στεφανῶσαι τῇ πίστει. ὥς φησι πρὸς αὐτὸν· Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἰ τοίνυν εἰσηκούσθη ἡ δέησις, καὶ ἐλεημοσύναι ἐδέχθησαν, τί μοι λοιπὸν εἰς δικαιοσύνην; ἀλλὰ πέμψον φησὶν εἰς Ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς ἐλθὼν λαλήσει σοι τὰ ῥήματα, ἐν οἷς σωθήσει σὺ καὶ ὅλος ὁ οἶκός σου. εἰ οὖν ἐξ ὧν λέγει Πέτρος, σώζεται αὐτὸς, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, οὐκ εἶχεν οὐδέπω ἐκ τῶν ἔργων τὴν σωτηρίαν. ἕως αὐτῷ τοῖς ἔργοις ἐβράβευσεν ἡ πίστις. λέγεταί τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων, εἰς οἰκίαν λαμπρὰν εἰσελθὼν, πολλῷ μὲν καταλαμπομένην χρυσίῳ, πολλῷ δὲ ἀστράπτουσαν ὑπὸ τῶν μαρμάρων καὶ κιόνων κάλλει. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος εἶδε, πανταχοῦ τάπητας ἔχον ἐστρωμένους, εἰς τὴν ὄψιν ἐμπτύσαι τοῦ τῆς οἰκίας δεσπότου· εἶτα ἐγκαλούμενος εἰπεῖν, διὰ τὸ μηδαμοῦ τῆς οἰκίας ἑτέρωθι τοῦτο ἐξεῖναι ποιῆσαι, εἰς τὴν ὄψιν ἀναγκασθῆναι ὑβρίσαι τὴν ἐκείνου. ὁρᾷς ὡς καταγέλαστος ὁ τὰ ἔξωθεν καλλωπίζων ἐστὶν, καὶ παρὰ πᾶσιν εὐκαταφρόνητος τοῖς νοῦν ἔχουσι; καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ τοὺς μὲν τοίχους, καὶ τὸ ἔδαφος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καλλωπίζῃς, τὴν δὲ ψυχὴν περιορᾷς ῥακοδυτοῦσαν, τραυματίας γέμουσαν, ὑπὸ μυρίων σπαραττομένην κυνῶν, ποίαν οὐκ ἂν ὑποστήσῃ τιμωρείαν; εἰπέ μοι. χρήματα μὲν γὰρ

ἂν

ἂν ἀπολέσης, δυνήσῃ δοῦναι χρήματα, κἂν οἰκίαν, κἂν ἀνδράποδα, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον τῶν κτημάτων· ψυχὴν δὲ ἂν ἀπολέσης, ἑτέραν οὐ δυνήσῃ ἐπιδοῦναι ψυχήν· ἀλλὰ κἂν τὸν κόσμον ἔχῃς ἅπαντα, κἂν βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης ᾖς, οὐχ οἷός τε ἔσῃ τὰ τῆς οἰκουμένης πάντα καταβαλὼν μετὰ τῆς οἰκουμένης αὐτῆς ψυχὴν ἀγοράσαι μίαν. εἰ γὰρ ἐπὶ σώματος καὶ μυρία διαδήματα περικείμενος ᾖς, σῶμα δὲ ἔχῃς ἐπίνοσον φύσει, καὶ ἀνιάτως ἔχον, οὐ δυνήσῃ, κἂν τὴν βασιλείαν ἅπασαν ἐπιδῷς, τὸ σῶμα διορθῶσαι τοῦτο, κἂν μυρία σώματα προσθῇς, καὶ πόλεις, καὶ χρήματα. ἐπὶ τῆς ψυχῆς πόσῳ μᾶλλον; πάντα διπλᾶ δέδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, δύο ὀφθαλμοὺς, δύο ὦτα, δύο χεῖρας, δύο πόδας, ἵνα κἂν τὸ ἕτερον τούτων βλαβῇ, διὰ τοῦ ἑτέρου τὴν χρείαν παραμυθώμεθα· ψυχὴν δὲ μίαν ἔδωκεν ἡμῖν, ἂν ταύτην ἀπολέσωμεν, μετὰ τίνος ἐμβιωσόμεθα; ψυχὴ γὰρ ἅπαξ ὑπὸ φιλοχρηματίας ἁλοῦσα, οὐ ῥᾳδίως, οὐδὲ εὐκόλως παραιτήσεται καὶ πρᾶξαι, καὶ εἰπεῖν τι τῶν παροξυνόντων τὸν θεὸν, ἅτε καὶ ἑτέρου γενομένη δεσπότου δούλη, καὶ πάντα ἀπεναντίας ἐπιτάττοντος τῷ θεῷ. ψυχὴ καθάπαξ ἀπογνοῦσα τῆς οἰκείας σωτηρίας, οὐδαμοῦ τῆς μανίας ἀφίσταται, ἀλλὰ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτῆς ἐνδοῦσα ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις πανταχοῦ περιφέρεται,

καὶ τοῖς

καὶ τοῖς ἅπασι πᾶσιν ἐστὶν ἀχόρητος, ἀποφυγόντων μὲν ἀπαιτῶν, καταχεῖν δὲ τολμῶντος οὐδενός, ἀλλὰ πάντα τῆς κακίας κατατρέχει τὰ χωρία. ἕως ἂν εἰς αὐτὰ τῆς ἀπωλείας τὰ βάραθρα φέρουσα κατακρημνίσῃ τὴν ἑαυτῆς σωτηρίαν. ὥσπερ γὰρ ὗς ἐγκαλινδούμενος βορβόρῳ ἥδεται, οὕτω καὶ ψυχὴ ὑπὸ κακῆς συνηθείας καταχωσθεῖσα, οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνει τῆς τῶν ἁμαρτημάτων δυσωδίας· καὶ ὥσπερ γῆν μὴ βρεχομένην οὐκ ἔστι, κἂν μυρία τις βάλλῃ σπέρματα, στάχυς ἐξενεγκεῖν, οὕτω ψυχὴν οὐκ ἔστι μὴ ταῖς θείαις γραφαῖς φωτισθεῖσαν πρότερον, κἂν μυρία τις ἐκχέῃ ῥήματα, καρπόν τινα ἐπιδείξασθαι· καὶ καθάπερ ἡ γῆ, ὅταν μὴ σπείρηται, μηδὲ φυτεύηται, βοτάνην ἀναδίδωσιν ἁπλῶς, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ὅταν μὴ ἔχῃ τι πρᾶξαι τῶν ἀναγκαίων. ἐπειδὴ γὰρ ἀργεῖν οὐ δύναται πάντως, τοῦ πράττειν ἐπιθυμοῦσα, πονηροῖς ἑαυτὴν ἐκδίδωσι πράγμασι. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασιν οἱ τῶν τραυμάτων καταφρονήσαντες, πυρετοὺς ἔτεκον, καὶ σηπεδόνας, καὶ θάνατον· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν, οἱ τῶν μικρῶν ὑπερορῶντες ἁμαρτημάτων τὰ μείζονα ἐπεισάγουσι. διὰ τοῦτο τὸ σῶμα ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς γῆς, ἵνα καὶ αὐτὸ εἰς οὐρανὸν ἀνάγωμεν, οὐχ ἵνα δι᾽ αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν εἰς γῆν διασπάσωμεν. ὢ τοῦ θαύματος. πῶς πάντες εἰς τὰ παρόντα κεχήνασι πράγματα, καὶ τῶν μελλόντων

οὐδέπω

οὐδέπω λαμβάνουσιν ἔννοιαν· ἀλλ' εἰς μὲν τὰς σω-
ματικὰς ἀῤῥωστίας ἀδιαλείπτως ἐπείγονται,
τὰς δὲ ψυχὰς ἐῶσιν ἐν λιμῷ κατατήκεσθαι, καὶ
μυρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμβανόντων τραύ-
ματα, οὐδέποτε αἴσθησιν λαμβάνουσι τῶν ἐν οἷς εἰσὶ
κακῶν, ἀλλὰ τὴν μὲν τοῦ σώματος θεραπείαν
ἐν τοῖς παρέργοις ποιοῦνται, τῆς δὲ ψυχῆς ὑπερορῶσι
αὐχμώσης τε καὶ ῥυπώσης, καὶ ὑπὸ μυρίων
ἐνοχλουμένης παθῶν. καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον,
ὅτι μετὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτάς τε, καὶ πόνους, οὐδὲ
τὸ θνητὸν σῶμα θανάτου κρεῖττον ἐργάζονται, ἀλ-
λὰ καὶ τὴν ἀθάνατον μετὰ τοῦ θνητοῦ ταῖς ἀθανά-
τοις ὑποβάλλουσι τιμωρίαις. διὸ ἐγὼ λίαν ὀλο-
φυρόμενος τὴν περικεχυμένην ἄνοιαν ταῖς τῶν
ἀνθρώπων ψυχαῖς, καὶ τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς
ἀχλύος τὴν παχύτητα, ἐβουλόμην εὑρεῖν τινὰ
σκοπιὰν ὑψηλήν, ἀποδεικνύουσάν μοι πάντα
τὰ τῶν ἀνθρώπων γένη. ἐβουλόμην δὲ καὶ φωνῆς
ἐπιτυχεῖν πάντα περιηχούσης τὰ πέρατα, καὶ
πᾶσιν ἀρκούσης τοῖς ἐπὶ γῆς, καὶ στῆναι, καὶ βοῆ-
σαι, καὶ τὴν Δαβιτικὴν ἐκείνην ἀνακράξαι φω-
νήν· υἱοὶ ἀνθρώπων ἕως πότε βαρυκάρδιοι; τίνα
οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, εἰπέ μοι; ποίαν συγγνώ-
μην, ὅταν σώματος μὲν νοσοῦντος, ἔνθα καὶ
ἀργύριόν δεῖ καταβαλεῖν, καὶ ἰατροὺς παρακαλέ-
σαι, καὶ ὀδύνην ὑπομεῖναι πολλήν, τοσαύτην
ποιώμεθα πρόνοιαν, ψυχῆς δὲ καταφρονῶμεν,

 καὶ ταῦτα

καὶ ταῦτα μήτε ἀργύριον καταβαλεῖν μελλόντων, μήτε ἑτέρως ἐνοχλεῖν, μήτε ὀδύνας ὑφίστασθαι, ἀλλὰ χωρὶς τούτων ἁπάντων διὰ τοῦ προελέσθαι καὶ βουληθῆναι μόνον, πάρεστιν αὐτοῖς δυνάμενοι ποιήσασθαι τὴν διόρθωσιν· καὶ ἀκριβῶς εἰδότων, ὡς εἰ μὴ τοῦτο ποιήσαιμεν, τὴν ἐσχάτην ὑποστησόμεθα δίκην, καὶ τὰς ἀπαραιτήτους κολάσεις καὶ τιμωρίας. καὶ καθάπερ οἱ τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντες, ἀεὶ μὲν ἐν κατηφείᾳ καὶ ὀδύναις εἰσί, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἣν μέλλωσιν ἐξάγεσθαι, καὶ πρὸς αὐτὰς τοῦ δικάζοντος ἄγεσθαι θύρας, καὶ πρὸ τῶν κιγκλίδων ἑστῶτες, καὶ τὸ τοῦ κρίνοντος φωνῆς ἔνδοθεν ἀκούοντες, ἀποπνίγονται ὑπὸ φόβου, καὶ τῶν νεκρῶν οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ μάλιστα μὲν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ἁμαρτίας ὀδυνᾶται, καὶ στενοχωρεῖται· πολλῷ δὲ πλέον, ὅτ' ἂν ἐντεῦθεν ἀποσπασθεῖσα πρὸς τὰς εὐθύνας τὰς ἐκεῖ, καὶ τὸ φοβερὸν ἀπάγεσθαι μέλλει δικαστήριον. διὰ τοῦτο πολλάκις ἀναδύεται, καὶ πρὸς τὸ βάθος καταχωρεῖ καὶ δέδοικε, καὶ φρίττει, μέλλουσα τῆς σαρκὸς ἀφίστασθαι. τότε γοῦν εἴτε ἥρπασέ τις, εἴτε ἐπλεονέκτησεν, εἴτε τινὸς γέγονεν ἐχθρὸς ἀδίκως, εἴτε ἄλλο τι εἰργάσατο δεινόν, ἅπας ὁ τῶν ἁμαρτημάτων χορὸς ἀνανεοῦται, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεται, πικρὸς ἑστηκὼς τοῦ συνειδότος κατήγορος. διὰ τοῦτο καὶ ἀθάνατος ἡμῖν γέγονεν ἡ ψυχή,

καὶ τὸ

καὶ τὸ σῶμα δὲ ἔσται ἀθάνατον, ἵνα τῶν ἀτελευτή-
των ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν. ἂν δὲ τῇ γῇ προση-
λωμένος ἦς, τῶν οὐρανίων προκειμένων, ἐννόησον ὅση
γίνεται εἰς τὸν δωρούμενον ὕβρις, ὅταν ἐκεῖνος μὲν
τὰ ἄνω σοι προτείνῃ, σὺ δὲ οὐ πολλὼ αὐτῶν ποιού-
μενος λόγον, τὴν γῆν ἀνταλλάσσῃ τῶν οὐρανίων·
ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ
φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δό-
ξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ.

Ὅταν ἁμαρτία συμβεβλημένη ᾖ τῇ ταπεινο-
φροσύνῃ, οὕτω τρέχει μετ' εὐκολίας, ὡς
δικαιοσύνην μετ' ἀπονοίας οὐδὲν ὑπερβῆναι,
καὶ προλαβεῖν· ἂν δὲ μετὰ δικαιοσύνης αὐτὴν ἀνά-
ψῃς, ποῦ οὐκ ἀφίξεται; πόσους οὐ διαβήσεται ἀν-
θρώπους; πρὸς αὐτὸν πάντως στήσεται τὸν θρόνον
τὸν βασιλικὸν, ἀνὰ μέσον τῶν ἀγγέλων μετὰ παῤῥη-
σίας πολλῆς. εἰ δὲ τὰ οἰκεῖα ὁμολογοῦντες ἁμαρ-
τήματα, τοσαύτην ἑαυτοῖς προξενοῦσι τὴν παῤῥη-
σίαν, οἱ τὰ πολλὰ μὲν ἑαυτοῖς συνειδότες ἀγα-
θὰ, ταπεινοῦντες δὲ ἑαυτῶν τὴν ψυχὴν, πόσων
οὐκ ἐπιτεύξονται στεφάνων; ὥστε κἂν μυρία ἄνωθεν
οἰκοδομήσῃς, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν εὐχὰς, κἂν
νηστείαν, κἂν πᾶσαν ἀρετὴν, ταύτης μὴ προκατα-
βληθείσης, πάντα εἰκῆ καὶ μάτην ἐποικοδομηθήσεται.

οὐδὲν γὰρ ἐστὶν οὐδὲν τῶν ἡμετέρων κατορθωμάτων, ὃ χωρὶς αὐτοῦ στῆναι δυνήσεται. ἀλλὰ καὶ σωφροσύνην, εἴ τις, καὶ παρθενίαν, κἂν χρημάτων ὑπεροψίαν, καὶ ὁποιονοῦν, πάντα ἀκάθαρτα, καὶ ἐναγῆ, καὶ βδελυρὰ, ταπεινοφροσύνης ἀπούσης. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐκ δύο οὐσιῶν κατεσκεύασεν ἡμᾶς ὁ θεός, ἵνα, ὅταν μὲν εἰς ἀπόνοιαν ἐπαρθῇς, καταστέλλῃ σε τὸ εὐτελὲς τῆς σαρκός. ὅταν δὲ ἀνάξιόν τι, καὶ ἀγεννὲς τῆς δοθείσης σοι παρὰ τοῦ θεοῦ τιμῆς ἐννοήσῃς, ἀναγάγῃ σε πρὸς τὸν τῶν οὐρανίων δυνάμεων ζῆλον ἡ τῆς ψυχῆς εὐγένεια. μέγα γὰρ ἀγαθὸν τὴν οἰκείαν ἐπισκέπτεσθαι συγγένειαν, καὶ εἰδέναι πόθεν συνεστήκαμεν. καὶ γὰρ αὕτη ἀρκοῦσα διδασκαλία, ἡ τῆς φύσεως ἐπίσκεψις, πάντα τὰ πάθη καταστεῖλαι δυναμένη, καὶ τηρῆσαι γαλήνην ἐν διανοίᾳ. ἀναλόγισαι τὴν φύσιν σου, καὶ τὴν κατασκευὴν, καὶ ἀρκεῖ σοι τοῦτο πρὸς τὸ κατεστάλθαι διηνεκῶς. ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ γῆς, ἀλλ᾽ οὐκ οἶδεν ὅπως ἐπλάσθη. οὐ γὰρ εἶχεν αὐτοῦ μάρτυρα παρεῖναι τῶν γινομένων, ἵνα μὴ ἐπαίρηται κατὰ τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ τοσαύτῃ ταπεινώσει περιβεβλημένος ἐπαίρεται, καὶ ἀγνοεῖ τὸν πλάσαντα, εἰ ἔλαβε τὸ ὑπὲρ φύσιν. τίς ἂν ἐχώρησεν αὐτοῦ τῆς ὑπερηφανείας τὴν ἀμετρίαν; διὰ τοῦτο ὁ θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ δυνάμεις μεγάλας ἐνέθηκε τῷ πλάσματι, καὶ ταπεινώσεις πολλάς, ἵνα διὰ μὲν τῆς ἐγκειμένης δυνάμεως ἡ χάρις τοῦ τεχνίτου θαυμάζηται,

μάζηται, διὰ δὲ τῆς ταπεινώσεως τὸ φρόνημα τὸ ἀνθρώπινον καταστέλληται, ἔδωκεν αὐτῷ γλῶτταν φθεγγομένην, θεὸν ὑμνοῦσαν, τὰ θεῖα ᾄδουσαν, ἑρμηνεύουσαν τὰ κάλλη τῆς κτίσεως. διαλέγεται περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς μικρὸν σαρκίον ἡ γλῶττα, οὐδὲ δύο δακτύλων ἔχουσα μέτρον. καὶ τί λέγω δακτύλων; οὐδὲ ἄκρον ὄνυχος, ἀλλὰ τὸ ἄκρον ἐκεῖνο τὸ μικρὸν φθέγγεται περὶ οὐρανοῦ, καὶ γῆς. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃ, ὅτι μεγάλη τίς ἐστιν, καὶ ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἐπαίρηται, πολλάκις καὶ φύματα αὐτῇ περιπλέκεται, ἵνα μάθῃ ὅτι θνητὴ οὖσα περὶ ἀθανάτων λαλεῖ, καὶ ὀφείλει γνωρίζειν, τίς μὲν ἡ τοῦ κηρυττομένου δύναμις, τίς δὲ ἡ ἀσθένεια τοῦ κηρύττοντος. ἔδωκεν αὐτῷ ὀφθαλμόν, τὴν μικρὰν ἐκείνην κέγχρον, καὶ δι' αὐτοῦ καθορᾷ πᾶσαν τὴν κτίσιν. καὶ ἵνα μὴ περιλαμβάνων πᾶσαν τῇ ὄψει τὴν κτίσιν ἐπαίρηται, πολλάκις καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ λῆμαι, καὶ δάκρυα, καὶ ὅσα θολοῖ τὴν ὄψιν ἐπιγεννᾶται, ἵνα ἀπὸ μὲν τῆς ἀσθενείας ἑαυτὸν γνωρίζῃ, ἀπὸ δὲ τῆς δημιουργίας τὸν τεχνίτην ἐκθειάζῃ. εἰ οὖν τοιαύτην ἀσθένειαν περιφέρων ἄνθρωπος, οὕτω τῆς ἰδίας εὐτελείας ἐπιλανθάνεται, ὡς καὶ κατὰ τοῦ δημιουργοῦ θρασύνεσθαι, εἰ ταύτης παντελῶς ἀπήλλακτο τῆς ἀσθενείας, τίς ἂν αὐτὸν ἤνεγκεν ἐπαιρόμενον; ἐννόησον τίνι κοινωνεῖς, ἄνθρωπε, φυσιούμενος, καὶ πρὸς ἀλαζονείαν ἐπαιρόμενος, καὶ τοῦ ξύλου

τὴν θεραπείαν ἐπαισχυνόμενος, καὶ πῶς τοῦτο γένοιτ' ἄν φησί; εἰ γὰρ εὐγενής τις εἴη, καὶ περιφανής, καὶ λαμπρός, καὶ ἐπίσημος, αὐτὸς τοῦ ξένου νίψαι τοὺς πόδας; καὶ πῶς οὐκ αἰσχρόν; αἰσχρὸν μὲν οὖν τὸ μὴ νίπτειν μᾶλλόν ἐστιν. ἐὰν γὰρ μυριάκις αὐτοῦ τὴν εὐγένειαν ἐπαρῇ, καὶ τὴν περιφάνειαν, καὶ τὴν λαμπρότητα, τῆς αὐτῆς μετέχει τῷ νιπτομένῳ φύσεως, καὶ σύνδουλός ἐστι τοῦ θεραπευομένου, καὶ ὁμότιμος. ἐννόησον τίς τῶν μαθητῶν τοὺς πόδας ἔνιψε, καὶ παῦσαι περὶ εὐγενείας διαλεγόμενος. ἐννοήσωμεν ἡμῶν τὴν φύσιν, ἀναλογισώμεθα τὰ ἁμαρτήματα, μάθωμεν τίνες ἐσμέν, καὶ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ταπεινοφροσύνης ὑπόθεσιν. οὗτος γὰρ μάλιστά ἐστιν ὁ ἑαυτὸν εἰδώς, ὁ μηδὲν ἑαυτὸν εἶναι νομίζων. οὐδὲν γὰρ οὕτως τῷ θεῷ φίλον, ὡς τὸ μετὰ τῶν ἐσχάτων ἑαυτὸν ἀριθμῆσαι. Δεῦτε γάρ, φησι, μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. εἰ γὰρ μὴ ἤμην πρᾶος, τοῦ Βασιλέως ὢν υἱός, δούλην ἐπελεγόμην μητέρα; εἰ μὴ ἤμην πρᾶος, ὁ τῆς ἀφανοῦς καὶ φαινομένης οὐσίας δημιουργός, πρὸς ὑμᾶς ἀπεδήμουν; εἰ μὴ ἤμην πρᾶος, φάτνης ἐδεχόμην πενίαν, ὁ τῆς κτίσεως ὅλης κεκτημένος τὸν πλοῦτον; εἰ μὴ ἤμην πρᾶος, τὸν νῶτον μου παρεῖχον ὑπὲρ αἰχμαλώτων εἰς μάστιγας; τί δὲ τὸ μεῖζον οὗ λέγω; εἰ μὴ πρᾶος ἤμην, ἄλλων τὸ παθεῖν χρεωστούντων, ὁ μηδὲν ὀφείλων ἐγώ, τὸ τοῦ θανάτου χρέος ὑπὲρ ἐκείνων κατέβαλον;

λῶν; οὕτως εἰμὶ πτωχὸς καὶ ταπεινὸς, ὅτι ἱκετεύειν
τοὺς ἐμοὺς οὐκ αἰσχύνομαι δούλους· ἀλλ' αἱροῦμαι
παρακαλεῖν, ἵνα μὴ κολάζειν ἀναγκασθῶ. ὅταν οὖν
εἰς ἔννοιαν ἔλθῃς θαυμάσαι σαυτὸν ἐπὶ ταπεινο-
φροσύνῃ, ἐννόησον τὸν δεσπότην σου πῶς κατῆλθε,
καὶ οὐκ ἔτι θαυμάσεις σαυτὸν, οὐδὲ ἐπαινέσεις, ἀλ-
λὰ καταγελάσεις σαυτοῦ ὡς οὐδὲν πεποιηκότος.
ταπεινὸς εἶ, καὶ πάντων ἀνθρώπων ταπεινότε-
ρος, μὴ δὴ τοῦτο μέγα φρόνει, μηδὲ ἑτέροις ὀνείδι-
ζε, καὶ οὐκ ἀπολέσεις τὸ καύχημα. διὰ τοῦτο ταπει-
νοφρονεῖς ἵνα ἀπονοίας ἀπαλλαγῇς. ἂν τοίνυν δι'
αὐτοῦ εἰς ἀπόνοιαν ἐμπέσῃς, κρεῖττον μὴ ταπεινο-
φρονεῖν. ἐπιείκεια γὰρ λέγεται, οὐχ ὅταν τις παρὰ
τῶν ἐν δυναστείᾳ ἀδικούμενος φέρῃ πράως, ἀλλ'
ὅταν καὶ ὑπὸ τῶν νομιζομένων ὑποδεεστέρων εἶναι
ἐπηρεαζόμενος παραχωρῇ. ὅρα γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ
φιλανθρωπίαν, καὶ οἵαν εἰς τοὺς οἰκείους αὐτοῦ δού-
λους ἐπιδείκνυται θεραπείαν. ἡνίκα γὰρ ἰσαὰκ
παρὰ τοῦ βασιλέως γεραρῶν, καὶ τῶν ἐγχωρίων ἀδί-
κως ἀπηλαύνετο, τῶν ἰδίων πόνων οὐκ ἐδυσχέρα-
νεν, οὐδὲ μικρόψυχον ἐπεδείξατο, οὐδὲ ἀνεβόησε
πρὸς ἑαυτὸν, οὐδὲ εἶπεν ὅτι ἀπολαύειν φρεάτων
εἰμὶ κύριος, ἆρα μὴ ἔρημος γέγονα τῆς ἄνω-
θεν ῥοπῆς; ἆρα μὴ τῆς προνοίας ἀπεστέρημαι τῆς
παρὰ τοῦ δεσπότου; οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ ἐνενόησεν,
οὐκ ἐλογίσατο, ἀλλὰ μετ' ἐπιεικείας πάντα ἔφε-
ρε. διὰ τοῦτο καὶ πλείονος ἀπέλαυσε τῆς ἄνωθεν

συμμαχίαν. ὤφθη γὰρ αὐτῷ κύριος ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ εἶπεν· ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου, μὴ φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι, καὶ εὐλόγηκά σε. θέλων γὰρ δίκαιον ἀνακτήσασθαι, ἐμφαίνεται αὐτῷ, καὶ φησί· ἐγώ εἰμι ὁ θεός, ὁ τὸν πατέρα τὸν σὸν ἐπίδοξον ποιήσας, καὶ ἐν τοσαύτῃ περιφανείᾳ καταστήσας, καὶ ξένον ὄντα τῶν ἐγχωρίων λαμπρότερον ἐργασάμενος. ἐγώ εἰμι ἐκεῖνος, ὁ ἐκεῖνον οὕτως αὐξηθῆναι παρασκευάσας. μὴ τοίνυν φοβοῦ. μετὰ σοῦ γάρ εἰμι, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου δι' Ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου. πολλὰς γὰρ ὀφείλω τὰς ἀμοιβὰς ἐκείνῳ τῆς εἰς ἐμὲ ὑπακοῆς. ταῦτα ἀκούσας ὁ δίκαιος, ἐν ἀδείᾳ λοιπὸν γίνεται. ὁ γοῦν εἰπὼν, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, οὗτος καὶ τὴν περιφάνειαν ἐχαρίσατο. ὅρα πόση τῆς ταπεινώσεως ἡ ἰσχύς. οἱ γὰρ πρότερον ἐλαύνοντες, νῦν παραγενόμενοι πρὸς τὸν δίκαιον, οὐ μόνον οὐκ ἀπολογοῦνται ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγενημένων, καὶ συγγνώμην αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀνακηρύττουσι. τίς γὰρ ἂν εἴη τούτου ἰσχυρότερος τοῦ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν θεὸν ἔχοντος; ἰδόντες γάρ, φησιν, ἑωράκαμεν ὅτι κύριος μετὰ σοῦ. ἴδωμεν δὲ πῶς καὶ ὁ τούτου υἱὸς Ἰακὼβ διωκόμενος τὴν ἀποδημίαν ποιεῖται. οὐ μικρὰν γὰρ, κἀντεῦθεν καρπωσόμεθα τὴν ὠφέλειαν. πορευομένου γὰρ εἰς Χαρράν, ἔδυ ὁ ἥλιος, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη. εἶδεν

ἄφατον

ἀφαιρῶν φιλοσοφίαν; εἶδες πῶς οἱ παλαιοὶ τὰς
ἀποδημίας ἐποιοῦντο; ἀνὴρ ἐν οἰκίᾳ τραφεὶς, πολ-
λῆς ἀπολαύσας θεραπείας, λαβὼν λίθον ἔθηκε
πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. ὅρα τοῦ παιδὸς τὴν ἀνδρείαν.
ἐπὶ λίθῳ ἀντὶ προσκεφαλαίου ἐχρήσατο, καὶ ἐπὶ
τοῦ ἐδάφους ἐκάθευδε, καὶ διὰ τοῦτο τῆς δε-
σπότου ὄψεως κατηξιοῦτο. καί φησιν· ἐγώ εἰμι ὁ
θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ τοῦ πατρός σου.
ἐγὼ καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τὸν πατέρα τὸν σὸν
εἰς τοσαύτην περιφάνειαν αὐξηθῆναι πεποίηκα.
μὴ τοίνυν φοβοῦ, ἀλλὰ πίστευε· ὅτι ἐγὼ ὁ κἀκείνοις
τὰς ὑποσχέσεις πληρώσας, καὶ σὲ τῆς ἐμῆς ἀξιώ-
σας προνοίας· ἀλλὰ καὶ νῦν μετὰ σοῦ εἰμὶ, φυλάτ-
των σε ἐν τῇ ὁδῷ πάσῃ, οὗ ἐὰν πορευθῇς. μὴ νομί-
σῃς, φησὶν, μόνος τὴν ὁδοιπορίαν ποιεῖσθαι, ἐμὲ
ἕξεις συνοδοιπόρον, ἐμὲ ἕξεις φύλακα ἐν πάσῃ ὁ-
δῷ. μετὰ σοῦ γάρ εἰμι. εἰ οὖν ταπεινοφρονεῖν βούλει,
μὴ ἐν ῥήμασι, μηδ᾽ ἐν σχήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν
πράγμασι, καὶ ἐν φθέγμασι τὴν ἀρετὴν ἐνδεί-
κνυσο. καὶ μὴ πρὸς τοῦτον μὲν ταπεινὸς, πρὸς δὲ
ἐκεῖνον θρασὺς, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἔσο ταπει-
νὸς, κἂν φίλος ᾖ, κἂν ἐχθρὸς, κἂν μέγας, κἂν μι-
κρός. τοῦτο γὰρ ταπεινοφροσύνη. ἔστι γὰρ ταπει-
νὸν μὲν εἶναι, ὀξὺν δὲ, καὶ ὀργίλον, ἀλλ᾽ οὐδὲν ὄφε-
λος. πολλάκις γοῦν ὑπὸ τῆς ὀργῆς κατεχόμενος,
ἅπαντα ἀπώλεσε. τὴν γὰρ ἀληθῆ ταπεινοφρο-
σύνην ἐνταῦθα μάλιστά ἐστι διδάσκεσθαι, τὸν

Digitized by Google

προσέχοντας. ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὸ δίδραχμον; καὶ ὅρα, αὐτῷ μὲν τῷ χριστῷ οὐκ ἐτόλμησαν προσελθεῖν, τῷ πέτρῳ δέ. καὶ οὐδὲ τούτῳ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἀλλ' ἐπιεικέστερον. οὐδὲ γὰρ κατηγοροῦντες, ἀλλ' ἐρωτῶντες ἔλεγον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὸ δίδραχμον; τὴν μὲν γὰρ προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν οὐδέπω εἶχον, ἀλλ' ὡς περὶ ἀνθρώπου, οὕτω διέκειντο· πλὴν ἀπένεμον τινὰ αἰδῶ, καὶ τιμὴν, διὰ τὰ προλαβόντα σημεῖα. τί οὖν ὁ πέτρος; ναί, φησι· καὶ τούτοις μὲν ὅτι τελεῖ, αὐτῷ δὲ οὐκ εἶπεν, ἴσως ἐρυθριῶν ὑπὲρ τούτων αὐτῷ διαλεχθῆναι. τί οὖν ὁ πάντα σαφῶς εἰδὼς θεὸς, προλαβὼν αὐτόν φησι, τί σοι δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; ἔφη, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ νομίσῃ ὁ πέτρος, ὅτι παρ' ἐκείνων ἀκηκοὼς λέγει, προλαμβάνει αὐτὸν, ὁμοῦ τε αὐτῷ δηλῶν, καὶ παρρησίαν αὐτῷ παρέχων ἀγνοοῦντι πρότερον περὶ τούτων εἰπεῖν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· ἐλεύθερος μὲν εἰμι τοῦ δοῦναι κῆνσον. εἰ γὰρ οἱ τῆς γῆς βασιλεῖς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν οὐ λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παρὰ ἀρχομένων, πολλῷ μᾶλλον ἐμὲ ἀπηλλάχθαι δεῖ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, οὐκ ἐπιγείου βασιλέως,

ἀλλὰ

ἀλλὰ τοῦ τῶν οὐρανῶν ὄντα με υἱόν, καὶ βασιλέα. καὶ ταῦτα εἰπών φησι· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ εὑρήσεις ἐν αὐτῷ στατῆρα, ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὅρα πῶς οὔτε παραιτεῖται τὸν φόρον, οὔτε ἁπλῶς κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ πρότερον δείξας οὐκ ὄντα ὑπεύθυνον, τότε δίδωσι, τὸ μὲν ἵνα ἐκεῖνοι μὴ σκανδαλισθῶσι, τὸ δὲ ἵνα μὴ οὗτοι. οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων, δίδωσιν, ἀλλ᾽ ὡς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν διορθούμενος. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐξ ἀποκειμένων δοῦναι ἐκέλευσεν; ἵνα καὶ ἐν τούτῳ δείξῃ θεὸν ἑαυτὸν ὄντα τῶν ὅλων, καὶ ὅτι τῆς θαλάσσης κρατεῖ. οὐδὲ γὰρ μικρὸν ἦν, ἀπὸ τοῦ βυθοῦ ἐκεῖνον προειπεῖν, ὅτι πρῶτος ἐμπεσεῖται ὁ τὸν φόρον τελῶν ἰχθύς, καὶ ὥσπερ ἀμφιβλήστρῳ εἰς τὴν ἄβυσσον ἐκείνην ἀφεῖναι αὐτοῦ τὸ πρόσταγμα, ἀγαγεῖν τὸν κομίζοντα τὸν στατῆρα, καὶ τὴν θάλατταν οὕτω ποιῆσαι δωροφορεῖν, καὶ πανταχόθεν τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ δείκνυσθαι. εἰ τοίνυν βούλει μέγα δεῖξαι τὸ κατόρθωμα, μὴ μέγα φρόνει, καὶ τότε τοῦτο μεῖζον ἀπέφηνας. εἰ γάρ, ὅταν ἁμαρτωλοὶ ὦμεν, ἂν νομίζωμεν τοῦτο εἶναι, ὅπερ ἐσμέν, δίκαιοι γινόμεθα, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τελώνης, ὅταν δίκαιοι ὄντες ἁμαρτωλοὺς ἑαυτοὺς εἶναι νομίζωμεν, πόσῳ μᾶλλον; ἂν γὰρ εἴπῃς σαυτὸν εὐδόκιμον, γέγονας ἄχρηστος, κἂν εὐδόκιμος ἦς.

ὡς γὰρ

ὥς γ᾽οὖν ὑπερηφάνοις οἶδεν ὁ θεὸς ἀντιτάσσεσθαι, οὕτως δίδωσι χάριν τοῖς ταπεινοῖς. ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑΣ, καὶ ἰατρῶν.

Ὅταν ἀῤῥωστίᾳ περιπέσῃς ἄνθρωπε, ἀναμνήσθητι τοῦ σώματος τοῦ Ἰώβ, καὶ τῆς ἁγίας ἐκείνης σαρκός. ἁγία γὰρ ἦν, καὶ καθαρά. τίς γὰρ οὕτως ἠῤῥώστησέ ποτε; τίς τοσαύτην πληγὴν ἐδέξατο; ἢ ἕτερον δεξάμενον εἶδεν; οὐκ ἔστιν οὐδείς, οὐκ ἔστι. κατὰ μικρὸν αὐτοῦ τὸ σῶμα ἐδαπανᾶτο, καὶ πηγὴν σκωλήκων αὐτοῦ πάντοθεν ἔβρυεν ἀπὸ τῶν μελῶν. καὶ διηνεκὴς ἦν αὕτη ἡ ἐπιῤῥοή, καὶ πολλὴ πανταχόθεν ἡ δυσωδία, καὶ τὸ σῶμα κατὰ μικρὸν διαῤῥεόμενον, καὶ τοιαύτῃ σηπεδόνι τηκόμενον ἀηδῆ τὰ σιτία ἐποίει. καὶ λιμὸς ἦν αὐτῷ ξένος, καὶ παράδοξος. οὐδὲ γὰρ διδομένης ἐδύνατο τῆς τροφῆς ἀπολαύειν. βρῶμον γάρ, φησί, ὁρῶ τὰ σιτία μου. ἀλλ᾽ ἱκανὴν εἶχεν οὗτος παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν, φησί, τὸ εἰδέναι τὸν θεὸν αὐτῷ ταῦτα ἐπάγοντα. τοῦτο μὲν οὖν μάλιστα ἐτάραττε, καὶ ἐθορύβει, ὅτι τὸν δίκαιον θεόν, καὶ παντὶ τρόπῳ περὶ αὐτὸν θεραπεύοντα, τοῦτον ἐνόμιζεν αὐτῷ πολεμεῖν. καὶ πρόφασίν τινα εὔλογον εὑρεῖν τῶν γινομένων οὐκ εἶχεν. εἰ δὲ ἀρκεῖν τοῦτο εἰς παράκλησιν νομίζεις, δυνήσῃ δὴ καὶ αὐτὸς τῆς

παρα-

παραμυθίαν ἔχειν. κἂν γοῦν μὴ διὰ τὸν θεὸν πάθῃς τι τῶν δεινῶν, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων ἐπηρείας, εὐχαριστήσεις, καὶ μὴ βλασφημήσεις τὸν δυνάμενον κωλῦσαι μὲν, ἀφιέντα δὲ τῆς σῆς ἕνεκεν δοκιμῆς. ὥσπερ οἱ διὰ τὸν θεὸν παθόντες στεφανοῦνται, οὕτω καὶ σὺ τῶν αὐτῶν ἐπιτεύξῃ μισθῶν, ὅτι τὰς παρὰ ἀνθρώπων ἐπαχθείσας συμφορὰς γενναίως ἐνεγκὼν, καὶ τῷ δυναμένῳ αὐτὰς κωλῦσαι, μὴ βουληθέντι δὲ εὐχαριστήσας. οὔτε γὰρ ἀγαθός τίς ἐστι χωρὶς ἁμαρτίας, οὔτε κακός τίς ἐστι χωρὶς δικαιοσύνης. ἀμφοτέρων δὲ ἀμοιβὴ, καὶ ἀντίδοσις. ἐάν τις δίκαιος καὶ φαῦλον ἐργάσηταί τι, καὶ νοσήσῃ, καὶ τιμωρίᾳ παραδοθῇ, μὴ θορυβηθῇς, ἀλλ' εἰπὲ, ὅτι οὗτος ὁ δίκαιος μικρόν ποτε κακὸν ἐποίησε, καὶ ἀπολαμβάνει ὧδε, ἵνα μὴ ἐκεῖ κολασθῇ. πάλιν ἐὰν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν ἁρπάζοντα, πλεονεκτοῦντα, εὐθυμούμενον, μυρία ποιοῦντα κακὰ, μηδὲ οὕτως θορυβηθῇς, ἀλλ' εἰπέ· οὗτος ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ μυρία κακὰ ποιῶν, ποτέ τι ἀγαθὸν ἐποίησε, καὶ ἀπολαμβάνει ὧδε τὰ ἀγαθὰ, ἵνα μὴ μισθὸν ἐκεῖ ἀπαιτήσῃ. τοῦτο δὲ καὶ ἐντεῦθεν τοῦ λαζάρου ἔστιν ἰδεῖν, ἐπειδὴ συνέβαινε καὶ αὐτὸν ἔχειν τινὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὸν πλούσιον ἔχειν τι πάλιν ἀγαθὸν, ἄκουσον τί φησιν ὁ ἀβραάμ. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐκεῖ, καὶ λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ὁποῖα; ἐποίησάς τι ἀγαθὸν, ἀπέλαβες ἀντ' ἐκείνου τὸν πλοῦτον, τὴν ὑγείαν, τὴν τρυφὴν, τὴν δυναστείαν,

στείαν, τὴν τιμὴν, καὶ οὐδείς σοι κεχρεώστηται. τί οὖν ὁ Λάζαρος; οὐδὲν ἥμαρτεν; ναί. διὰ τοῦτο λέγει· καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ὅτε γοῦν σὺ τὰ ἀγαθά σου ἀπελάμβανες, τότε καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά. πρόσεχε δὲ ὃ λέγω. ὁ Ἰὼβ δίκαιος ἦν, ἄμεμπτος, ἀληθινὸς, θεοσεβὴς, καὶ ἐκολάσθη αὐτοῦ τὸ σῶμα ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μισθοὺς ἀπαιτήσῃ. φησὶ γὰρ ὁ θεὸς πρὸς αὐτόν· ἄλλως σοι οἴει με κεχρηματικέναι, ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος; ἆρα οὖν μή τι παρέστρεψε τὸν ἅγιον ἐκεῖνον Ἰὼβ ἡ τῆς γυναικὸς συμβουλή; τοὐναντίον μὲν οὖν μᾶλλον ἐπρίνισε, καὶ ἐπέρρωσε μειζόνως αὐτὸν, ὡς καὶ ἐπιτιμῆσαι τῇ γυναικί. ᾑρεῖτο γοῦν μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι, καὶ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ μυρία πάσχειν δεινὰ, ἢ μετὰ βλασφημίας ἀπαλλαγήν τινα τῆς τοιαύτης εὑρέσθαι κακῶν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπειδὰν ἀρρωστίᾳ περιπέσωσι, βλασφημοῦσιν εὐθέως, καὶ τὸν μὲν πόνον ὑφίστανται τοῦ νοσήματος, τοῦ κέρδους δὲ τοῦ ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀποστεροῦνται. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τὸν εὐεργέτην, καὶ κηδεμόνα, καὶ προστάτην, καὶ σωτῆρα βλασφημεῖς; οὐκ αἰσθάνῃ κατὰ κρημνοῦ φερόμενος, καὶ εἰς βάραθρον σαυτὸν ἐμβάλλων ἀπωλείας ἐσχάτης; διὰ γοῦν τοῦτο ὁ διάβολος μυρία ἐπάγει δεινὰ, ἵνα εἰς ἐκεῖνο καταγάγῃ τὸ βάραθρον. κἂν μὲν ἴδῃ σε βλασφημοῦντα, ῥᾳδίως αὔξει τὴν ἀλγηδόνα, καὶ μείζονα ποιεῖ, ἵνα κεντούμενος ἀποδυσπετήσῃς

πάλιν

πάλιν. ἂν δὲ ἴδῃ γενναίως φέροντα, καὶ ὅσῳ τὸ πάθος ἐπιτείνεται, τοσούτῳ μᾶλλον εὐχαριστοῦντα τῷ θεῷ, ἀφίσταται εὐθέως, ὡς εἰκῇ καὶ μάτην προσεδρεύων λοιπόν. τίνος οὖν ἕνεκεν δυσχεραίνεις, ἄνθρωπε, καὶ βλασφημεῖς, εἴ τινι τῶν ἀδοκήτων περιπέσῃς ποτέ. μὴ γὰρ ἐὰν βλασφημήσῃς, κουφότερον τὸ πάθος ποιεῖς. ἐπιτείνεις μὲν οὖν αὐτὸ, καὶ χαλεπωτέραν ἐργάζῃ μάλιστα τὴν ὀδύνην. ἀλλ' οὐ δύνασαι σιγᾶν ὑπὸ τῆς ὀδύνης κεντούμενος· ἀλλ' ἀντὶ τῆς βλασφημίας εὐχαρίστησον, εὐφήμησον, δόξασον τὸν θεόν. ἂν μὲν γὰρ βλασφημήσῃς, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συμμαχίαν ἀπεκρούσω, καὶ σφοδροτέρους εἰργάσω κατὰ σοῦ τὸν διάβολον. ἂν δὲ εὐχαριστήσῃς, τάς τε ἐπιβουλὰς ἀπεκρούσω τὰς τοῦ πονηροῦ δαίμονος, καὶ τὴν τοῦ κηδεμόνος θεοῦ θεραπείαν πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσω. ἀλλ' ὑπὸ τῆς συνηθείας ὁρμᾷ πολλάκις ἡ γλῶσσα τὸ πονηρὸν φθέγξασθαι ῥῆμα· ἀλλ' ἐπειδὰν ὁρμήσῃ, πρὶν ἢ τὸ ῥῆμα ἐξενεγκεῖν, κατάδακε τοῖς ὀδοῦσιν αὐτὴν πάντοθεν σφοδρῶς. βέλτιον αὐτὴν αἱμορρεῖν νῦν, ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν σταγόνος ἐπιθυμοῦσαν, μὴ δυνηθῆναι παραμυθίας τυχεῖν, ὡς ἡ τοῦ πλουσίου. βέλτιον αὐτὴν πρόσκαιρον ὑπομεῖναι πόνον, ἢ διηνεκῆ καὶ ἀθάνατα τηγανίζεσθαι τότε. ὅταν οὖν νόσῳ περιπέσῃς χαλεπῇ, καὶ πολλοὶ παραστῶσι ἀναγκάζοντες, οἱ μὲν ἐπῳδαῖς, οἱ δὲ περιάμμασιν, οἱ δὲ ἑτέροις

τισὶ

ποσὶ παραμυθήσασθαι τὸ κακὸν, σὺ δὲ διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον ἐνέγκεις γενναίως, καὶ ἀκλινῶς, καὶ πάντα ἂν ἕλῃ παθεῖν ἢ ὑποστῆναί τι τῶν τοιούτων πρᾶξαι, τοῦτό σοι μαρτυρείου στέφανον φέρει, καὶ μὴ ἀμφίβαλλε. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τὰς ἀπὸ τῶν βασάνων ὀδύνας φέρει γενναίως, ὥστε μὴ προσκυνῆσαι τῷ εἰδώλῳ· οὕτω καὶ σὺ τὰς ἀπὸ τῆς νόσου φέρεις ἀλγηδόνας, ὥστε μηδενὸς διεκθλῶσαι τῶν παρ' ἐκείνου, μηδὲ πρᾶξαι, ἅπερ ἐπιτάττει. ἀλλὰ σφοδρότεραι ἐκεῖναι, ἀλλ' αὗται μακρότεραι, ὥστε ἴσον καταλήγει. ὅταν γὰρ καύσων ἔνδον ἐνοχλεῖ, καὶ φλέγει, καὶ τῶν ἄλλων παραινούντων ἀπώσῃ τὴν ἐπῳδὴν, οὐχὶ μαρτυρείου στέφανον ἀνεδήσω; ὅταν γὰρ ἐκβάλῃς τοὺς ἐπῳδοὺς μετὰ πολλῆς τῆς ὕβρεως ἐκ τῆς οἰκίας, πάντες ἀκούσαντες ἐπαινέσουσι, καὶ θαυμάζουσι, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσιν, ὁ δεῖνα ἀρρωστῶν, μυρία παρακαλούντων τινῶν, καὶ παραινούντων, καὶ συμβουλευόντων ἐπῳδαῖς χρήσασθαι μαγικαῖς τισὶν, οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἶπε· βέλτιον ἀποθανεῖν οὕτως, ἢ προδοῦναι τὴν εὐσέβειαν. εἰ δὲ ἐνταῦθα τοσοῦτοι οἱ ἔπαινοι, ἐννόησον πηλίκους ἐκεῖ λήψῃ στεφάνους. ὅταν τῶν ἀγγέλων παρόντων, τῶν ἀρχαγγέλων, παρελθὼν ὁ χριστὸς, καὶ τῆς χειρός σου λαβόμενος, εἰς μέσον παραγάγῃ τὸ θέατρον ἐκεῖνο, καὶ πάντων ἀκουόντων εἴπῃ, οὗτος ὁ ἄνθρωπος πυρετῷ ποτὲ ληφθεὶς, μυρίων αὐτὸν παραινούντων ἀπαλλα-

γῆναι

γῆναι τοῦ πυρετοῦ διὰ τὸ ὄνομα τὸ ἐμὸν, καὶ τὸν φό-
βον τὸν εἰς ἐμὲ, ἵνα οἱ μηδενὶ προσκρούσῃ, διώσατο,
καὶ ἠτίμωσε τοὺς ὑπισχνουμένους αὐτὸν θεραπεύειν
ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ, καὶ εἵλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν
τῷ νοσήματι, ἢ προδοῦναι τὴν εἰς ἐμὲ εὔνοιαν. εἰ
γὰρ τοὺς κτίσαντας αὐτὸν, καὶ θρέψαντας, καὶ
ἐνδύσαντας εἰς μέσον παράγει, πολλῷ μᾶλλον τοὺς
δι' αὐτὸν ἑλομένους ἀνέχεσθαι πυρετόν. οὐ γάρ
ἐστιν ἴσον, δοῦναι ἄρτον, καὶ ἱμάτιον, καὶ νόσον μα-
κρὰν ὑπομεῖναι, ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον τοῦτο ἐκείνου.
οὕτω δὲ ὁ στέφανος ἔσται λαμπρότερος. ἤκουσας
τὰ περὶ τοῦ λαζάρου, πῶς λιμῷ, καὶ νόσῳ, καὶ
ἐρημίᾳ παρὰ πάντα τὸν αὐτοῦ χρόνον ἐπάλαισεν, ὡς καὶ
αὐτὴν τὴν ζωὴν καταλῦσαι ἐν τῷ τοῦ πλουσίου
πυλῶνι καταφρονούμενος, λιμώττων, τοῖς κυσὶ
βορὰ προκείμενος; οὕτως γοῦν αὐτοῦ τὸ σῶμα πα-
ρεῖτο, ὡς μηδὲ ἀποσοβεῖν δύνασθαι τοὺς κύνας ἐπι-
όντας, καὶ τὰ τραύματα λιχμωμένους. ἀλλ' ὅ-
μως οὐκ ἐπαοιδὸν ἐζήτησεν, οὐ πέταλα περιῆψεν,
οὐ μαγγανίας ἐκίνησεν, οὐ γόητας πρὸς ἑαυτὸν ἐκά-
λεσεν, οὐκ ἄλλο τι τῶν κεκωλυμένων ἐποίησεν. ἀλλ'
εἵλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν τοῖς κακοῖς ἐκείνοις, ἢ
τῆς εὐσεβείας μικρόν τι προδοῦναι μέρος. τίνα
οὖν ἕξομεν συγγνώμην ἡμεῖς, τοσαῦτα πάσχον-
τος ἐκείνου δεινὰ, καὶ καρτεροῦντος; εἰ διὰ πυ-
ρετὸν, ἢ διὰ τραύματα φαρμακοὺς, καὶ γόητας εἰς
τὰς οἰκίας καλοῦμεν τὰς ἑαυτῶν. πολλοὶ μὲν γὰρ

πολλάκις ἀρρωστοῦσιν, ἀλλὰ τῆς ἀναγκαίας οὐκ ἀπ-
ροῦσι τροφῆς, ἄλλοι πενίᾳ συζῶσιν ἐσχάτῃ, ἀλλ' ὑ-
γείας ἀπολαύουσιν. ὁ δὲ Λάζαρος οὕτως ἦν ἐξη-
σθενηκὼς, ὡς μηδὲ τοὺς κύνας ἀποσοβεῖσθαι δύνα-
σθαι, ἀλλὰ νεκρὸς ἔμψυχος ἔκειτο, ἐπιθέοντας
μὲν αὐτοὺς θεωρῶν, ἀμύνασθαι δὲ οὐκ ἰσχύων. οὕτως
αὐτῷ τὰ μέλη παρεῖτο, οὕτω τεταρίχευτο τῇ ἀρ-
ρωστίᾳ, οὕτω δεδαπάνητο τῷ πειρασμῷ. εἰ δὲ καθ'
ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον ἀφόρητον, καὶ δεινὸν, ὅταν ὁμοῦ
συμπεπλεγμένα ᾖ, πῶς οὐκ ἀδάμας τις ἦν ὁ
ταῦτα ὑπομένων; εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρήμου, καὶ
ἐπὶ τῆς ἀοικήτου κείμενος ταῦτα ἔπασχε, καὶ πα-
ρεωρᾶτο, οὐκ ἂν αὐτὸς ἤλγησε, καὶ ἄκοντα φέρειν
ἔπειθε τὰ συμβαίνοντα. τὸ δὲ ἐν μέσῳ τούτων κεί-
μενον, καὶ εὐημερούντων, παρὰ μηδενὸς μηδὲ τῆς
τυχούσης ἐπιμελείας τυγχάνειν, δριμυτέραν
*γινομέ- νων forte. ἐποίει τὴν * γίνεσθαι τὴν αἴσθησιν. ἐννόησον οἷον εἰκὸς
αὐτὸν εἶναι, ὁρῶντα παρασίτους, κόλακας, καταβαί-
νοντας, ἀναβαίνοντας, ἐξιόντας, εἰσιόντας, θορυ-
βοῦντας, μεθύοντας. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἂν μυρία πά-
θωμεν δεινὰ, ἀλλ' ἔχομεν εἰς ἐκεῖνον ἰδόντες ἱκανὴν
δέχεσθαι παράκλησιν. τὸ γὰρ κοινωνοὺς εὑρίσκειν τῶν οἰ-
κείων κακῶν πολλὴν φέρει τοῖς ὀδυνωμένοις παρά-
κλησιν. ἐκεῖνος δὲ οὐδένα ἕτερον ἔχων ἰδεῖν τὸν τὰ
αὐτὰ αὐτῷ πεπονθότα. ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ παρόν-
τος βίου τὰ παρόντα ἐνόμιζε συγκεκλεῖσθαι πρά-
γματα. τὸ γὰρ πρὸ τῆς χάριτος ἦν. εἰ δὲ νῦν ὑφ'
ἡμῶν

ἡμῶν μετὰ τοσαύτην θεογνωσίαν, καὶ τὰς χρηστὰς τῆς ἀναστάσεως ἐλπίδας, καὶ τὰ ἡτοιμασμένα τοῖς κατορθῶσιν ἀγαθά, οὕτω μικροψύχως τινὲς διάκεινται, ὡς μὴ ταύταις διορθοῦσθαι ταῖς προσδοκίαις, τί πάσχειν εἰκὸς ἦν ἐκεῖνον; ζηλώσωμεν τὸν λάζαρον καὶ πλούσιοι, καὶ πένητες. οὐ γὰρ ἕνα, καὶ δύο, καὶ τρεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείους ἄθλους ἀρετῆς ὑπέμεινε, τὴν πενίαν, τὴν ἐρημίαν τῶν προστησομένων, τὴν ἀρρωστίαν, τὸ μὴ μέχρι δύο, ἢ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ ἑαυτὸν ἐν τούτοις, καὶ τὸν πλούσιον ἐν τοῖς ἐναντίοις ὁρᾶν· τὸ μὴ πρὸς λάζαρον ἕτερον ἔχειν ἰδεῖν, τὸ μηδὲν περὶ ἀναστάσεως δύνασθαι φιλοσοφεῖν, μετὰ τῶν εἰρημένων κακῶν, καὶ πονηρὰν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἔχειν ὑπόληψιν ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἐκείνων. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, εἰ τούτου πάντα ὁμοῦ τὰ δεινὰ μετὰ τοσαύτης φέροντος ἀνδρείας, ἡμεῖς μηδὲ τὰ ἥμισυ τούτου οἴσομεν; οὐ γὰρ ἔχεις, οὐκ ἔχεις δεῖξαι, οὐδὲ εἰπεῖν, ἄλλον τινὰ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα πεπονθότα κακά. διὰ γὰρ τοῦτο αὐτὸν εἰς μέσον προὔθηκεν ὁ χριστὸς, ἵνα ὅτου περ ἂν ἐμπέσωμεν τῶν δεινῶν, ὁρῶντες παρὰ τοῦτο τὴν ὑπερβολὴν οὖσαν, ἱκανὴν ἐκ τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας ἀναλάβωμεν παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. κοινὸς γὰρ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος πρόκειται τοῖς ὁπουοῦν πάσχουσι δεινοῖς. πρὸς αὐτὸν παρέχων πᾶσιν

ὁρᾶν, καὶ πάντων νικῶντα τῇ τῶν οἰκείων κακῶν
ὑπερβολῇ. καὶ γὰρ οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν, ὅταν σε-
σηπότα μέλη τέμνειν μέλλωσιν, ἢ λίθους τοῖς πό-
ροις ἐναποσφηνωμένους ἐξέλκειν, ἢ ἄλλο τι τῆς φύ-
σεως ἁμάρτημα διορθοῦν, οὐκ εἰς γωνίαν λαβόν-
τες τὸν κάμνοντα τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλ' ἐν μέσαις
αὐτὸν προθέντες ταῖς ἀγοραῖς, καὶ θέατρον ἐκ
τῶν παριόντων περιστήσαντες, οὕτως ἐπάγουσι
τὴν τομήν. ποιοῦσι δὲ τοῦτο οὐχὶ ταῖς ἀνθρωπί-
ναις ἐμπομπεύειν βουλόμενοι συμφοραῖς, ἀλλὰ
τοὺς ὁρῶντας ἐν ἀλλοτρίοις παιδεύοντες σώμασι
πολλὴν τῆς οἰκείας ὑγείας ποιεῖσθαι τὴν πρό-
νοιαν. ὅταν οὖν ἴδῃς δίκαιον στενοχωρούμενον, κα-
κουχούμενον ἐν ἀρρωστίᾳ, καὶ μυρίοις ἑτέροις δει-
νοῖς τὸν παρόντα βίον καταλύσαντα, εἰπὲ πρὸς
αὐτὸν· ὅτι εἰ μὴ ἀνάστασις ἦν, καὶ κρίσις, οὐκ ἂν ὁ
θεὸς τοσαῦτα πεπονθότα κακὰ, ἀφῆκε μηδενὸς
ἀπολαύσαντα ἀγαθοῦ ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν. ὅθεν δῆ-
λον, ὅτι αὐτοῖς ἑτέραν ἡτοίμασε ζωὴν ἡδίω τῆς
παρούσης, καὶ ἀνεκτοτέραν πολλῷ· ἐπεὶ πῶς ἂν
ἔχοι λόγον, ὅτι τῶν μὲν πονηρῶν εἴασε πολλοὺς τρυ-
φᾶν κατὰ τὸν παρόντα βίον, τῶν δὲ δικαίων πολ-
λοὺς ἐν μυρίοις ἀφίει κακοῖς, δίκαιος ὢν, καὶ
ὀνομαζόμενος, καὶ δικαίως ἑκάστῳ κατὰ τὴν
ἀξίαν ἀποδιδόναι εἰδώς. ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα,
κράτος, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ,
καὶ κάλλους.

Οἱ γυναῖκας ἄγεσθαι μέλλοντες, τοὺς παρὰ τοῖς παλαιοῖς περὶ γάμων κειμένους ἀναγινωσκέτωσαν πρότερον νόμους, καὶ κεῖθεν μανθανέτωσαν, τί δεῖ ποιεῖν, ὅταν πονηρά, καὶ λοίδορος, καὶ ἀνοίας γέμουσα, καὶ ὁπουοῦν ἄλλο τὴν τοιαύτην ἔχουσα τύχοι γυνή. ἂν τοίνυν ἴδῃς, ὅτι σοι δίδωσιν ἐξουσίαν ἐν τούτῳ τῶν ἐλαττωμάτων εὑρόντα ἐκβάλλειν μὲν ἐκείνην, εἰσάγειν δὲ ἑτέραν, ὡς πάντως ἀπηλλαγμένους κινδύνου θαρρεῖν. ἂν δὲ θάρρει, τοῦτο μὲν μὴ ἐπιτρέπει, κελεύει δὲ πλὴν * πονηρίας πάντα τὰ ἄλλα ἐλαττώματα ἔχουσαν στέργειν, οὕτως ἀσφάλισαι σεαυτόν, ὡς μέλλων ἅπασαν φέρειν αὐτῆς τὴν πονηρίαν. εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο, καὶ φορτικόν, πάντα ποίει, καὶ πραγματεύου, ὥστε χρηστήν, καὶ ἐπιεικῆ, καὶ πειθήνιον γυναῖκα λαβεῖν. εἰ γὰρ οἰκίας ὠνεῖσθαι μέλλοντες, καὶ οἰκέτας περιεργαζόμεθα, καὶ πολυπραγμονοῦμεν, τούς τε πωλοῦντας, τούς τε ἔμπροσθεν κτησαμένους, τῶν μὲν τὴν κατασκευήν, τῶν δὲ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς προαίρεσιν, πολλῷ μᾶλλον γυναῖκας ἄγεσθαι μέλλοντας πρόνοιαν τοσαύτην, καὶ πολλῷ πλείονα ἐπιδείκνυσθαι χρή. οἰκίαν μὲν γὰρ φαύλην οὖσαν ἀποδόσθαι πάλιν ἔξεστιν, καὶ οἰκέτην σκαιὸν φανέντα ἀποδοῦναι τῷ πεπρακότι πάλιν· τὰς γυναῖκας

*πορνείας

δὲ λαβόντα ἀποδοῦναι τοῖς δεδωκόσι πάλιν οὐκ ἔνι. δίκαιον οὖν πενιχροτέραν λαβεῖν γυναῖκα, δει-νὸν δὲ εὐπορωτέραν. τὸ μὲν γὰρ εἰς τὴν οὐσίαν ἔβλαψε· τὸ δὲ εἰς αὐθεντίαν, καὶ ἐλευθερίαν τὸν ἄνδρα. καὶ πολλοὶ τῶν πόρναις προσεχόντων, οὐ τὸν αἰώνιον θάνατον μόνον ἐκεῖθεν ὑπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο, περιεργασίας ὑπομεινάντων ὑπὸ τῶν πορνευομένων γυναικῶν. φιλονεικοῦσαι γὰρ ἐκεῖναι περὶ αὐτῶν ἐρώτι προσδήσασθαι τέλειον τὸν τούτους προσέχοντα, μαγγανείας ἐκίνησαν, καὶ φίλτρα κατεσκεύασαν, καὶ πολλὰς γοητείας ἔρραψαν. εἶτα οὕτως αὐτοὺς εἰς ἀῤῥωστίαν ἐμβαλοῦσαι χαλεπὴν, καὶ φθορᾷ παραδοῦσαι, καὶ τηκεδόνι μακρᾷ, καὶ μυρίοις περιβαλοῦσαι κακοῖς ἀπήνεγκαν τῆς παρούσης ζωῆς. εἰ τοίνυν μὴ φοβῇ τὴν γέενναν, ἄνθρωπε, κἂν τὰς γοητείας αὐτῶν φοβήθητι. ὅταν γὰρ σαυτὸν διὰ τῆς ἀσελγείας ταύτης ἔρημον ποιήσῃς τῆς τοῦ θεοῦ συμμαχίας, καὶ * συγγνώμης σαυτὸν τῆς ἄνωθεν βοηθείας. λαβοῦσα δὲ μετὰ ἀδείας ἡ πόρνη, καὶ τοὺς αὐτῆς καλέσασα δαίμονας, καὶ τὰ πέταλα γράψασα, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἐργασαμένη μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας περιεγένετό σου τῆς σωτηρίας, ὄνειδός σε, καὶ γέλωτα τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἁπάντων καταστήσασα. εἰ τοίνυν βούλει ψυχαγωγεῖσθαι, μὴ εἰς θέατρα βάδιζε, ἀλλ' εἰς παραδείσους, ἔνθα παραρρέοντα ποταμὸν, καὶ λίμνας.

* συγκόψῃς *forte*.

λίμνας καταμάνθανε κήπους, ἄκουε τεττίγων ᾀδόντων, ἐπιχωρίαζε σηκοῖς μαρτύρων, ὅπου σώματος ὑγίεια, καὶ ψυχῆς ὠφέλεια, καὶ βλάβος οὐδέν. ἔχεις γυναῖκα, ἔχεις παιδία, τί ταύτης τῆς ἡδονῆς ἴσον; ἔχεις οἰκίαν, ἔχεις φίλους, ταῦτα πολύτερπνα μετὰ σωφροσύνης, καὶ τὸ κέρδος παρέχοντα. τί γὰρ παίδων γλυκύτερον, εἰπέ μοι; τί δὲ γυναικὸς τῷ σωφρονεῖν βουλομένῳ; λέγονται γοῦν βάρβαροι ποτὲ εἰπεῖν ῥῆμα φιλοσοφίας γέμον. περὶ γὰρ τῶν θεάτρων τούτων ἀκούσαντες τῶν παρανόμων, καὶ τῆς ἀκαίρου τέρψεως, ῥωμαῖοι, φησὶν, ὡς οὐκ ἔχοντες παιδία καὶ γυναῖκας, οὕτως τοιαύτας ἐπενόησαν ἡδονάς. ὅταν δὲ ἴδῃς γυναῖκα εὔμορφον, λάμποντα ἔχουσαν ὀφθαλμὸν, φαιδρὸν στίλβουσαν ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀμήχανόν τινα ὥραν ἐπὶ τῆς ὄψεως φέρουσαν, φλέγουσάν σου τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὔξουσαν, ἐννόησον ὅτι γῆ ἐστι θαυμαζόμενον, ὅτι σποδός ἐστι ἐκκαῖον, καὶ παύσεται λυττῶσα ἡ ψυχή. ἀνακάλυψον αὐτῇ τὸ δέρμα τῆς ὄψεως, καὶ τότε πᾶσαν ὄψει τῆς εὐμορφίας τὴν εὐτέλειαν, μὴ στῇς μέχρι τῆς ἐπιφανείας, ἀλλ' ἐνδοτέρω διάβηθι τῷ λογισμῷ, καὶ οὐδὲν ἕτερον εὑρήσεις, ἀλλ' ἢ ὀστᾶ καὶ νεῦρα, καὶ φλέβας. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα, λόγισαί μοι ταύτην ἀλλοιουμένην, γηράσκουσαν, ἀῤῥωστοῦσαν, ὑφιζάνοντας ὀφθαλμοὺς, καὶ κυλαινομένας παρειάς, ἅπαν καταῤῥέον τὸ ἄνθος ἐκεῖνο. ἐννόησον τί θαυ-

μάζεις, καὶ αἰσχύνθητι σου τὴν κρίσιν. πηλὸν θαυμάζεις, καὶ σποδὸν, καὶ κόνις σε ἐκκαίει, καὶ τέφρα. ἡ γὰρ τοῦ βλεπομένου κάλλους ὑπόστασις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ φλέγμα, καὶ ῥεῦμα, καὶ αἷμα, καὶ τροφῆς διασηφθείσης χυμός. τούτοις γὰρ καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ παρειαὶ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἄρδεται. κἂν μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δέξηται τὴν ἄρδειαν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ γαστρὸς, καὶ τοῦ ἥπατος ἀνύσων τοῦ δέρματος παρὰ τὸ προσῆκον ὑφαιζάνοντος, τῶν τε ὀφθαλμῶν κοιλαινομένων, εὐθέως ἅπασα ἀφίπταται. ὥστε ἂν ἐννοήσῃς τί μετὰ τῶν καλῶν εἴδων ἀπόκειται ὀφθαλμῶν, τί δὲ τῆς εὐθείας ῥινὸς, τί δὲ τοῦ στόματος, καὶ τῶν παρειῶν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τάφον κεκονιαμένον εἶναι φήσεις τοῦ σώματος τὴν εὐμορφίαν. τοσαύτης ἔνδον ἀκαθαρσίας ἐστὶ μεστά. εἶτα ῥάκκος μὲν ἰδὼν ἔχον τι τοιοῦτον, οἷον ἢ φλέγμα, ἢ σίελον, οὐδὲ ἄκροις ψαῦσαι τοῖς δακτύλοις ὑπομένεις, ἀλλ' οὐδὲ ἰδεῖν ἀνέχῃ, πρὸς δὲ τὰ ταμιεῖα τούτων, καὶ τὰς ἀποθήκας ἐπτόησαι. ὁ τοίνυν φιλοσώματος, καὶ πρὸς κόρην ἐπτοημένος εὔμορφον, εἰ βούλοιτο μαθεῖν διὰ λόγου τὸ εἰδεχθὲς τῆς οὐσίας δι' αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ὄψεως εἴσεται. καὶ γὰρ πολλαὶ τῆς ἐρωμένης ὁμιλικῶν, πολλάκις δὲ καὶ λαμπρότεραι ἀποθανοῦσαι, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν δυσωδίαν, καὶ ἰχῶρα παρεῖχον, καὶ σηπεδόνα σκωλήκων. ἐννόησον τοίνυν οἷον κάλλος φιλεῖς, ἄνθρωπε, καὶ πρὸς ποίαν εὐμορφίαν ἐπτόησαι.

ὅταν

ὅταν δ' ἀνὴρ ἐκβάλλειν βούληται γυναῖκα, ἢ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ἀφεῖναι, ταύτης ἀναμιμνησκέσθω τῆς ῥήσεως, καὶ τὸν Παῦλον νομιζέτω παρεῖναι, καὶ καταδιώκειν αὐτὴν βοῶντα, καὶ λέγοντα, γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. τοῦτο γοῦν δηλῶν οὐ προσέθηκεν, ὅτι, ἐὰν δὲ τελευτήσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν· ἀλλ' ἐὰν δὲ κοιμηθῇ, μονονουχὶ παραμυθούμενος τὴν ἐν χηρείᾳ, καὶ πείθων μένειν ἀεὶ ἐπὶ τῷ προτέρῳ, καὶ μὴ δεύτερον εἰσαγαγεῖν νυμφίον. οὐκ ἐτελεύτησε, φησιν, ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καθεύδει. τίς δὲ τὸν καθεύδοντα οὐκ ἀναμένει; ἐλευθέραν δὲ αὐτὴν μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν γεγενῆσθαι λέγων, ἔδειξεν, ὅτι πρὸ τούτου δούλη ἦν ζῶντος ἐκείνου. δούλη δὲ οὖσα, καὶ ὑποκειμένη τῷ νόμῳ, κἂν μυριάκις βιβλίον ἀποστασίου λάβῃ, κατὰ τοὺς παρὰ τοῖς ἔξωθεν κειμένους νόμους, τῷ τῆς μοιχείας ἁλίσκεται νόμῳ. οὐ γὰρ δὴ κατὰ τούτους μέλλει κρίνειν τοὺς νόμους ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀλλὰ καθ' οὓς αὐτὸς ἔθηκε. καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν δὲ νόμοι οὐχ ἁπλῶς τοῦτο τεθήκασιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ κολάζουσι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀηδῶς πρὸς ταύτην ἔχουσι τὴν ἁμαρτίαν. ὅθεν γὰρ ἂν γένηται τῆς διαλύσεως ἡ πρόφασις, τῇ ζημίᾳ τῆς οὐσίας κολάζουσι γυμνὸν, καὶ χρημάτων ἔρημον ἐκεῖθεν τοῦτον ἐκβάλλοντες. λέγεταί τις τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων, μοχθηρὰν ἔχων γυναῖκα, καὶ φλύαρον, καὶ πάροινον, πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας, τίνος ἕνεκεν τοιαύτην ἔχων ἀνέχεται,

εἰπὼν, ὥστε γυμνάσιον, καὶ παλαίστραν ὧδε τῆς
* ἔχειν οἰκίας.* ἔσομαι γοῦν τοῖς λοιποῖς πρᾳότερος, φη-
σιν, ἐν ταύτῃ παιδευόμενος καθ' ἑκάστην ἡμέ-
ραν. ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος λέγεται διὰ τοῦτο πο-
νηρὰν ἔχων γυναῖκα, καὶ μὴ ἐκβαλεῖν. τινὲς δὲ
καὶ διὰ τοῦτο ἀγαγέσθαι αὐτὴν αὐτὸν λέγουσιν.
* οὖν ὅταν* Ἕλληνες ὦσιν ἡμῶν φιλοσοφώτεροι, ποίαν
ἕξομεν ἀπολογίαν ταύτην ὑβρίζοντες, δι' ἣν καὶ
τοὺς γεγεννηκότας ὁ θεὸς ἀφεῖναι ἐκέλευσεν; ποῖος
δὲ λόγος τοιαύτην αἰσχύνην παραστῆσαι δυνή-
σεται, ὅταν ὀλολυγαὶ, καὶ κωκυτοὶ κατὰ τοὺς στενω-
ποὺς φέρωνται, καὶ δρόμος ᾖ ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ
ταῦτα ἀσχημονοῦντος, καὶ τῶν γειτόνων, καὶ
τῶν παριόντων, καθάπερ θηρίου τινὸς τὰ ἔνδον
λυμαινομένου, βέλτιον παραστῆναι τῷ τοιαῦτα
παροινοῦντι, ἢ ἐπ' ἀγορᾶς αὐτὸν ὀφθῆναι λοιπόν.
πειθόμεθα δὴ τῷ τοῦ θεοῦ νόμῳ, καὶ μήτε τὰς ἑ-
αυτῶν γυναῖκας ἐκβάλλωμεν, μήτε τὰς ὑπὸ
ἑτέρων ἐκβληθείσας δεχώμεθα. ποίῳ γοῦν ὄψει προ-
σώπῳ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικός; ποίοις ὀφθαλμοῖς
τοὺς φίλους τοὺς ἐκείνου, τοὺς οἰκέτας; εἰ γὰρ τελευ-
τήσαντός τινος, τὴν γυναῖκα τις τὴν ἐκείνου λα-
βὼν, εἶτα τὴν εἰκόνα μόνην ἀνακειμένην ἰδὼν, ἔ-
παθέ τι, καὶ ἐδυσχέρανεν, ὁρῶντα τὸν ἄνδρα, ὁ-
ρῶν τῆς αὐτῷ συνοικούσης ποῖον βιώσεται βίον; πῶς
οἴκαδε εἰσελεύσεται; μετὰ ποίας γνώμης, μετὰ
ποίων ὀφθαλμῶν ὄψεται τὴν ἐκείνου γυναῖκα
τὴν

τὴν αὐτοῦ; μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνου, οὐδὲ αὐτοῦ δικαίως ἄν τις τὴν ἐκείνου προσείποι. ἡ γὰρ μοιχαλὶς οὐδενός ἐστι γυνή. καὶ γὰρ τὰς πρὸς ἐκεῖνον συνθήκας ἐπάτησε, καὶ πρὸς σὲ μετὰ τῆς προσηκούσης νόμων οὐκ ἦλθε. πόσης οὐκ ἂν εἴη παροινίας πρᾶγμα, τοσούτων γέμον κακῶν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάγειν; μὴ γὰρ σπάνις ἐστὶ γυναικῶν, ὅτι τοσοῦτον ὄλεθρον ἕλκεις ἐπὶ τὴν σαυτοῦ κεφαλήν; ἡ γὰρ τῷ προτέρῳ ἀνδρὶ ἀρκεσθεῖσα γυνὴ ἔδειξεν, ὅτι οὐδ᾽ ἂν ἄλλον ἔσχον τὴν ἀρχήν, εἰ τοῦ πράγματος ᾔδει τὴν πεῖραν καλῶς. ἡ δὲ δεύτερον ἐπεισαγαγοῦσα, νυμφίον τῇ προτέρου εὐνῇ τῆς πολλῆς περὶ τὸν κόσμον φιλίας, καὶ πρὸς τὰ γήινα πράγματα συμπαθείας τεκμήριον ἐξήνεγκεν οὐ μικρόν. εἰ δὲ τὰς ἔτι περιόντων ἀπερχομένας τῶν ἀνδρῶν γυναῖκας θαυμάζομεν ἅπαντες, καὶ ἀποδεχόμεθα, τὰς καὶ ἀπελθόντων τὴν αὐτὴν περὶ αὐτοὺς ἔτι δεικνυμένας εὔνοιαν πῶς οὐκ ἐκπεπλῆχθαι δεῖ, καὶ ἐπαινεῖν; οὐ τοίνυν ἐκβάλλομεν δεύτερον γάμον, ἀλλὰ παραινοῦμεν, εἴ τις δύναται σωφρονεῖν, ἐπὶ τῷ προτέρῳ μένειν. μάχης γὰρ πολλάκις, καὶ πολέμων καθημερινῶν ὁ δεύτερος γάμος ἀρχή, καὶ πρόφασις γέγονε. πολλάκις γὰρ ἀνὴρ ἐπὶ τῆς τραπέζης καθήμενος, τῆς προτέρας γυναικὸς ἀναμνησθείς, ἐπὶ τῆς προτέρας ἐδάκρυσεν ἠρέμα. ἡ δὲ εὐθέως ἠγρίανε, καὶ καθάπερ θηρίον ἐπεπήδησε τῆς φιλοστοργίας αὐτὸν τῆς πρὸς ἐκείνην ἀπαιτοῦσα δίκην. κἂν ἐπαινέ-

σαι τὴν

ζευ τὴν ἀπελθοῦσαν ἐθελήσει, γίνεται πολέμου καὶ μάχης πρόφασις ἡ τῶν ἐγκωμίων ὑπόθεσις. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐχθροὺς ἀπελθόντας σπένδομεν, καὶ μετὰ τὴν ζωὴν αὐτῶν τὴν πρὸς αὐτοὺς καταλυόμεθα ἔχθραν, ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν τοὐναντίον ἅπαν. ἣν γὰρ οὐκ εἶδεν, ἧς οὐκ ἤκουσε, παρ' ἧς οὐδὲν ἔπαθε δεινόν, ταύτην μισεῖ, καὶ ἀποστρέφεται, καὶ οὐδὲ ὁ θάνατος τὸ μῖσος σβέννυσι. τίς εἶδε, τίς ἤκουσε ζηλοτυπουμένην ἢ πολεμουμένην τέφραν; ἀλλ' οὐ μέχρι τούτου τὸ δεινόν, ἀλλὰ κἂν γένωνται παῖδες ἐκ τῆς δευτέρας, κἂν μὴ γένωνται, πόλεμος πάλιν, καὶ μάχη. μὴ γενομένων γὰρ ὀδυνᾶται μειζόνως, καὶ καθάπερ πολεμίους καὶ τὰ μέγιστα ἠδικηκότας, τοὺς τῆς προτέρας ὁρᾷ, διὰ τῆς ἐκείνων ζωῆς τῆς οἰκείας ἀπαιδίας σαφεστέραν λαμβάνουσα αἴσθησιν. ἂν δὲ γένωνται, πάλιν οὐκ ἔλαττον τὸ δεινόν. ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ πολλάκις φιλοστόργως πρὸς τὴν ἀπελθοῦσαν διακείμενος ἀντέχεται τούτων, φιλῶν τε ὁμοῦ, καὶ ἐλεῶν τῆς ὀρφανίας αὐτούς. ἐκείνη δὲ πανταχοῦ τοὺς αὐτῆς προτιμᾶσθαι βούλεται. ἀκούσατε ἄνδρες, ἀκούσατε γυναῖκες φιλοστοργίαν συζύγων, ἣν πρὸς ἀλλήλους μέχρι κινδύνων αὐτῶν ἐπεδείξαντο. μετὰ γὰρ τὸ κατοικῆσαι τὸν ἀβραὰμ ἐν γεράροις, εἶπε περὶ σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἀδελφή μου ἐστίν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, ὅτι γυνή μου ἐστίν, μήποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως διὰ αὐτήν. καὶ

ἀπέστει-

ἀπέστειλεν ἀβιμέλεχ ὁ βασιλεὺς γεράρων, καὶ ἔλαβε τὴν σάῤῥαν. ἐννόησόν μοι τὸν χειμῶνα τῶν λογισμῶν, ὃν ὑπέμεινεν ὁ δίκαιος, ὁρῶν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα ἀπαγομένην, καὶ οὐδὲν δυνάμενος ἐπαμῦναι. σιγῇ γοῦν ἅπαντα ἔφερεν, εἰδὼς ὅτι οὐ περιόψεται αὐτὸν ὁ δεσπότης, ἀλλὰ ταχέως παρέξει τὴν συμμαχίαν. καὶ τῆς σάῤῥας δὲ θαυμάσαι ἔστι τὴν πολλὴν φιλοστοργίαν, ἣν ἵνα τῶν κινδύνων τὸν δίκαιον ἐξαρπάσῃ, ἐπεδείξατο. ἐξῆν γὰρ αὐτὴν ἐκκαλύψασαν τὸ δρᾶμα διαφυγεῖν τὴν ὁμολογουμένην ὕβριν. ἀλλ᾽ ὑπέμεινεν ἅπαντα γενναίως, ἵνα τὴν σωτηρίαν τῷ δικαίῳ πραγματεύσηται. καὶ ἐπληροῦτο ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον, ὅτι ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥσπερ γὰρ μία σὰρξ ὄντες, οὕτω τῆς ἀλλήλων σωτηρίας ἐκήδοντο, καὶ τοσαύτην ἐπεδείκνυντο τὴν ὁμόνοιαν, ὡς ἓν σῶμα τυγχάνοντες, καὶ μία ψυχή. εἰ δὲ βούλεσθε μαθεῖν καὶ τίνι τρόπῳ ὁ δίκαιος ἠγάγετο γυναῖκα τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἀκούσατε. καὶ ἐγένετο, ἡνίκα πρὸς ἔσχατον γήρας ἤλασεν ἀβραάμ, βουλόμενος τὸν ἰσαὰκ τῆς τῶν χαναναίων συγγενείας ἀπαλλάξαι, ἵνα μὴ ἐκεῖθεν ἀγάγηται γυναῖκα, καλέσας τὸν οἴκου τῶν τὸν οὐνάστρον, ἐντέλλεται αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ φησί· θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ἐξορκιῶ σε κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων, μεθ᾽ ὧν ἐγὼ κα-

τοικῶ

τοικῶ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν μου, οὗ ἐγεννήθην, πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. εἶδες τὴν ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου, τὴν πρὸς τὸν οἰκέτην γενομένην; ἐννόησον, ὅπως τὸ παλαιὸν ἐποιοῦντο σπουδὴν οὐ χρημάτων ζητοῦντες περιουσίαν, οὐ πολὺν πλοῦτον, καὶ ἀνδράποδα, καὶ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, οὐ τὴν ἔξωθεν κάλλους τὴν εὐμορφίαν, ἀλλὰ τὸ ψυχῆς τὸ κάλλος ἐπεζήτουν, καὶ τρόπων εὐγένειαν. ἀλλ' ὁ μὲν πατριάρχης τὸ κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἐπιμελούμενος, καὶ φεύγων τὴν πονηρίαν τῶν ἐγχωρίων τοῦτο ποιεῖ. οἱ δὲ νῦν ἅπαντες οὐκ ἄν ποτε ἀνάσχοιντο τοιοῦτόν ποτε ἐννοῆσαι, ἀλλὰ κἂν μυρίων ἢ κακῶν ἀνάμεστος, ἓν μόνον ἐπιζητοῦσι τὴν χρημάτων τὴν περιουσίαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεύτερα αὐτοῖς νενόμισται, οὐκ εἰδότες ὅτι γνώμης διεφθαρμένης οὔσης, κἂν ἄφατος ἐπιρρέει πλοῦτος, θᾶττον ἐπ' ἐσχάτην πενίαν ἐπανήξει, καὶ οὐδὲν ὄφελος ἔσται τῆς περιουσίας, οὐκ οὔσης τῆς οἰκονομεῖν ταῦτα δυναμένης δεόντως ψυχῆς. εἰ δέ γε βούλει φιλοτιμίαν ἐπὶ γάμου ἐπιδείξασθαι κέρδος ἔχουσαν, κάλεσον χορὸν πενήτων. ἀλλ' αἰσχύνῃ, καὶ ἐρυθριᾷς; καὶ τί ταύτης τῆς ὁμολογίας χεῖρον, ὅταν τὸν μὲν διάβολον ἕλκων εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲν νομίσεις αἰσχρὸν ποιεῖν, τὸν δὲ Χριστὸν μέλλων εἰσαγαγεῖν ἐρυθριᾷς; ἀλλ' οὐδεὶς ἐπὶ τῆς πόλεως τοῦτο εἰργάσατό φησιν. ἀλλὰ σὺ κατάρ-

ξαι,

ξαι, σπούδασον καὶ ἀρχηγὸς γενέσθαι τῆς καλῆς
ταύτης συνηθείας, ἵνα καὶ οἱ μετὰ ταῦτα εἰς σὲ ἀνα-
φέρωσι, καὶ ζηλώσει τις, καὶ μιμήσηται τὸ ἔρ-
γον, πρὸς τοὺς ἐξετάζοντας ἔχωσι λέγειν οἱ ἔγ-
γονοι, καὶ οἱ ἐξ ἐγγόνων, ὅτι ὁ δεῖνα τὸν καλὸν τοῦτον
νόμον πρῶτος εἰσήγαγε, καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρων κα-
τορθούμενον ἐπὶ τῷ πρώτῳ φοιτησαμένῳ τὸν καρ-
πὸν ἐκείνων οἴσει τὴν ἀμοιβήν. καὶ ὥσπερ μαλα-
κῶν, καὶ μίμων ἐκεῖ χορευόντων, ὁ διάβολος ἐν
τῷ μέσῳ κωμάζει, οὕτω καὶ πενήτων εἰσιόντων,
ὁ χριστὸς παραγίνεται, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς δαπάνης
ἐκείνης κέρδος οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ πολλὴ γένοιτ' ἂν
ἡ βλάβη, ἀπὸ δὲ τῶν εἰς τούτους ἀναλωμάτων πο-
λύν τινα λήψῃ τὸν καρπὸν ταχέως. καὶ ὅτι τοῦτό
ἐστιν ἀληθὲς, ἀπὸ τῆς κόρης μάνθανε τῆς ἐν ἰόππῃ. καὶ
γὰρ ταύτην ποτὲ νεκρὰν κειμένην περιστάντες
οἱ παρ' αὐτῇ τρεφόμενοι πένητες ἀνέστησαν, καὶ
πρὸς ζωὴν ἐπανήγαγον· ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τῷ κυ-
ρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πα-
τρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ,
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

D. IOANNIS CHRY-
SOSTOMI ORATIO DE PRO-
uidentia, conuerſa in latinum à VITO *Amerpachio.*

QVam ob cauſam non ab ini
tio Deus inimicum, poſtquã
decepiſſet, deleuit, ſi domi-
natur ui? dixerit aliquis. Ad
hoc dici poteſt, quod ſit ra-
tioni conſentaneum: ſin hac facultate ca
ret, ac perſuadet ſolum, & eſt non parêre
noſtræ poteſtatis, quare adimis nobis oc
caſionem laudis, & coronarum excutis
materiam? Item aliter, ſi reliquit eum, ſci
ens futurum ut uinceret, nec ſic eſt res di
gna, cur uocetur in dubium. Nam quòd
ille ſuperat, à nobis eſt, cum inclinamur
uolẽtes, non cogimur. Quòd ſi multi fue
runt iam ſuperiores, & multi poſthac e-
runt, quare futuros in exiſtimatione tan
to priuas honore? Sed non omnes erũt il
lo ſuperiores. Generoſos tamẽ eſt multo
iuſtius occaſiones habere, in quib. inſti-
tutum probẽt: ac eos qui tales non ſunt,
puniri de propria ſocordia, quàm pro-
pter

Honore, intelligit uictoriã, quæ nulla eſſet, hoſte ſublato.

pter hos,illos affici damno. Malus enim etſi patitur iniuriam,non tamē ab aduerſario,ſed à ſua ſegnicie, quod multitudo uincentium declarat. Verùm tunc eſſent leſi à malis boni,ſi non haberent, ubi fortitudinē exercerēt. Sic aūt oris etiam, & oculorū effectionē accuſare poterūt. His enim appetūt multi,quæ appetere nō cōuenit,& in adulteriū incidūt: illo autem conuiciantur, & pernicioſa decreta effecerunt alij. Nū igitur ſine lingua, & oculis homines factos oportebat? Ergo & manus, & pedes amputabimus. nā illæ ſunt plenæ ſanguinis: hi uerò ad maliciā currūt. Aures inſuper etiā, quod uanū audītū recipiant, ac doctrinarū deprauationē in animū ablegēt. Iam, ſi hæc, & eſculenta, & poculēta, & cœlū, & terrā, & mare, & lunā, & ſtellarū chorū. Vbi enim erūt utilia, ſi tā ſit miſerabiliter is, propter quē facta ſunt, uulneratus? Vides riſum, & abſurditatem, in quā, oratione perduci eſt neceſſe. Diabolus, hoc eſt calūniator ille, ſibi eſt malus, nō eſt nobis. Nos autē, ſi uelimus, & multa bona per eū cōſequimur, ut quoſdam fructus, ipſo inuito quidem, & nolente: ſed miraculum in eo maius

Lædi ſignificat bonos, quando non habent aduerſariū à quo exerceantur.

ſus erit,ac Dei benignitas in homines u-
berior. Quòd enim fiunt homines melio
res,mordet eum per ſe,ac dolore afficit.
Quando autem hoc etiam per ipſum no
bis cōciliatur, nec ferre poteſt moleſtiã.
Niſi Deus,dicũt quidã, conceſsiſſet,nec
potuiſſet adoriri diabolus, nec decipere
hominẽ ab initio.Quid igit̃ ad hoc dice-
mus? Nec ſcire potuiſſe Adamũ,niſi hoc
factũ fuiſſet,quãtum bonũ cæpiſſet: nec
ab amentia recedere illa unquã. Is enim,
quoniã ſe ipſe tãti feciſſet, ut etiã Deum
ſe futurũ ſperauerit,quid nō fuiſſet auſus,
nō cōpreſſus moderatione? Ponamus e-
nim,calũniatorem illũ nec dediſſe conſi-
liũ,an ꝓpterea non peccare potuit? Non
eſt hoc dicendũ. Qui enim tam facile fuit
à muliere perſuaſus, hic etiã,ſi diabolus
nō fuiſſet,per ſe in peccatũ incidiſſet. Ac
is, qui tã facile deceptionẽ admiſit ab a-
lio,fuit etiam antè,ꝗ̃ deciperetur, ſegni-
ter affectus,& molliter:nec tamen potu-
iſſet ille, ſi anima ſobria fuiſſet, ac uigil.
Et quam ob rem Deus tale præceptum
Adamo dedit,cum ſciret eum eſſe pecca
turum? Quòd etiam dare præceptum eſt
maioris curæ,quàm non dare.Habeat e-

nim Adam propoſitum ita languidum, ut eum habuiſſe finis docuit: ac nullum præceptũ accipiat, ſed perſeueret in deli cijs uiuere. An igitur infirmitas, & ſegni cies in hac remiſsione ad peius, an ad me lius promouiſſet? Sed neminem latet, eũ ad extremam uicioſitatem incidiſſe per negligentiam. Qui ergo nondum poſ ſet immortalitatem ſperare, ſed in pẽden ti eſſe, hanc ſpem ſciret, ac ad tantam pe tulantiam, & amentiam eſt elatus, ut ſe Deum fore ſperaret: eumq́ qui hæc pro miſiſſet, nuſquã fidelem eſſe, aut certũ, ſi firmam habuiſſet immortalitatem, quò non proceſsiſſet amentiæ? Quare autem non peccauiſſet? Quãdo paruiſſet Deo? Nam, qui Deum, qui dederat præceptũ, contempſit adeò poſt iuſſum acceptum, ſi nihil omnino audiuiſſet ab eo, citò eti am dominum ſe habere ignoraſſet. Por rò, ſi prorſus malorum nemo hic fuiſſet punitus, & nemo frugi honore affectus, multi non credentium reſurrectionis do ctrinam, uirtutem, ut malorum cauſam fugiſſent: uitium autem expetiuiſſent, ut bonorum conciliatorem. Si rurſus hic omnes accepiſſent, quod fuiſſent

meriti,

meriti, ſuperflua putauiſſent eſſe, ac falſa, quæ de iudicio dicerentur. Ne igitur unquam ſic diffideretis, & multitudo uilioris populi deterior fieret contemnendo, hic etiam de multis peccantibus fert ſententiam, & quibuſdam rectè facientibus dat pręmium, eo quidem, quòd non hoc facit omnibus, doctrinam de iudicio confirmans: quod autem non punit quoſdam ante iudiciũ, dormientes quaſi multos excitans. Multi enim reſurgũt uidentes puniri malos, et quia metuunt, ne patiantur eadem: cum autem non omnes pro merito hic uident gratiam recipere, coguntur cogitare, quòd hoc in aliud opportunum tempus reſeruatum ſit. Quapropter cum peccauiſſet Cain, Deus non ſtatim eum ſuſtulit, ut omnes deinde per eum fierent moderatiores, & ob reprehenſionem eius meliores. Hoc ergo nobis debet eſſe perſuaſum, adminiſtrari à Deo nobis omnia utiliter: modum aũt non eſſe amplius quærendum: non etiam ignorantibus moleſtè ferendum, aut animum demittendum. Nec enim poſsibile eſt hæc ſcire, nec utile: alterum, quia mortales ſumus: alterum, quia

celeriter in dementiam rapimur. Vult enim & eos qui non credunt ipſi, Deus mutatione ſeruari. ſicut ipſe dicit: Non ueni ad iuſtos uocãdum, ſed peccatores ad pœnitentiam. Et quare non è medio ſublatus eſt calumniator? Sit unus aduerſarius, & pugiles duo, cum illo certaturi: & horum duorum athletarum alter ingluuie corruptus, neglectus, infirmatus, eneruatus: alter uerò aliquid agat honeſtè, bono ſit habitu corporis, uerſetur in luctis, in multis gymnaſijs, ac utens omni exercitatione in certando. Si tollas igitur aduerſarium, utri ex illis nocueris? an ignauo, & negligenti: an agenti honeſtè, quiq; tanta fecit laborando? Patet, honeſto & acri te nocuiſſe. Nam hic propter ignauum affectus eſt iniuria, ſublato aduerſario. Sed ignauus, & piger, hoc relicto: non etiam ideo, quòd acris læſerit. Ex propria nanq; ignauia prolapſus eſt. Infirmus igitur inſtituto, & neglectus, & ignauus, etiam quando non eſt calumniator, citò cadit, ac in multa ſe ipſe barathra uicioſitatis precipitat. Si enim & noſtra membra inſpiciamus, eaſdem perniciei cauſas inueniemus, ubi

non

non aduigilamus, non à propria natura, ſed à noſtra ignauia. Sed uide, oculus eſt datus, ut uidês q̃d eſt conditū, conditorē predices, & dominū. Si aūt non honeſtē oculo fueris uſus, adulterij tibi fit cōciliator. Lingua data eſt, ut laudes canas, & cōditori benedicas: uerùm, ſi non rectè aduertis, maledicētiæ tibi, & conuiciorū fit cauſa. Manus datæ ſunt, ut eas ad orationes extēdas. quod ſi nō ſis ſobrius, extendis eas ad ſtudium alijs plus habendi. Pedes dati ſunt, ut curras ad bona opera: ſed ſi negligas, malas per eas habebis actiones. Vides quod omnia lædant infirmum, etiam ipſa remedia ſalutaria protrudunt eum in mortem, non ex propria natura, ſed ex illius imbecillitate. Solus diuinus conſpectus ad malos perdēdum ſatis eſt. Nam, ſi dæmonum robur infirmat ſanctorum præſentia, multo magis Dei. Quando uidemus rerum diſſipationem, & perturbationem, ne Deum accuſemus, ne putemus improuiſa eſſe præſentia. Non enim rerum curſus eſt uerè diſſipatio, & perturbatio: ſed in hunc modū affecta cogitatio, quæ tametſi decies millibus ordinibus uteretur, antè q̃

diſsipationem, quæ ipſi eſt, correxerit, nihil, nihil inquam ei plus ordinis in rebus erit. ſed quemadmodum oculus, cũ ægrotat, in meridie clariſsima uidebit tenebras, & alia pro alijs, ac nihilo radiorũ ei plus erit: bene autem ualẽs, & firmus, ad ueſperum etiam poterit corpus ducere, ut ſit in tuto. Sic & mentis noſtræ oculus, donec firmus erit, etiamſi fuerit intuitus, quæ diſsipata eſſe putari poſsint, pulchrorum loco intuebitur: quando autem fuerit corruptus, etſi cœlũ ipſum in eum inuexeris, ea quę ibi ſunt, magnę diſsipationis & perturbationis condemnabit. Nec itaq; hic Deus pœnam petit, ne reſurrectionem reijcias, & iudicium deſperes, quaſi omnia rationem hic reddant: nec ſinit omnes abire impunè, ut non putes omnia carere prouidentia. Si quis non credit eſſe reſurrectionem, cogitet, quàm ex ijs quæ ſunt, multa fecerit Deus, & neceſſariã de hac etiam recipiat probationem. Etenim ex terra ſumpta, & mixta hominem quoq; fecit terra, quę * antea nõ erat. Quomodo igitur facta eſt homo terra? Et quomodo ipſa, quæ non erat, eſt adducta? Qualia pulchra

Antea, ſ. q̃ eſſet ipſa condita, nõ

chra uerò ſunt eius? Et quid eſt poſt eā? Quomodo ex ea producta ſunt omnia ratione carentiū infinita genera? ſeminum, ſtirpium? Hoc enim eſt reſurrectione incertius. Non eſt enim æquale, iterū accendere lucernam extinctam, & monſtrare ignem qui nuſquā appareat: nec, domum collapſam reparare ac producere, quæ non ſit omnino. Illic enim, ſi aliud nihil, materia tamē adfuit: hic aūt, nec ſubſtantia uiſa eſt. Propterea, quòd nobis difficilius uidetur, fecit prius, ut ex eo proponeret exemplū illius, quod eſt facilius. In ortu etiam noſtro non'ne parum ſeminis rudis & indiſtincti prius in uterum ſuſcipientem inijcitur? Vnde ergo eſt tanta animantis effictio? Quid frumentum? non granum in terram nudum proijcitur? non, ubi eſt proiectum, putreſcit? Vnde, ſpicæ, ariſtæ, culmi, & alia omnia? Non fici paruū granulū ſępe in terram prolapſum, radicem tulit, & ramos, & fructum? Præterea quodlibet horum accipis, & non curioſe de ipſis agis: Deum uerò tantum ad pœnam poſcis in formando noſtro corpore? Et quomodo merentur hæc ueniam? Cuius autem

homo: cum illa fuerit, quādo iſte cōderetur.

rei cauſa Deus diabolũ, qui tam prauus eſt, ut ſupplantet nos, reliquit? Vt quando metu cõpelleremur, & belli aggreſſionẽ expectantes, multas uigilias, & cõtinuã ſobrietatem præſtaremus. Et quid eſt mirũ tibi, ſi diabolũ propter hoc reliquit? Nã, cũ noſtrã ſalutẽ curaret, ſocordiãq; noſtrã excitaret, ac materiã coronarũ præpararet, ipſam ideo parauit gehẽnã, ut pœnæ metus, & ſupplicij moles intolerabilis nos ad regnũ concitaret. Si ergo boni quid facies, et non acceperis hic eius mercedem, ne turbare. Cum uſura enim huius redditio te manet in futuro tempore: nec, ſi mali quid feceris, & non dederis pœnam, confide. Nam iſtic pœna te excipiet, ſi non fueris mutatus, & factus melior. Tumultuaris, & fers impatienter, & omnia perturbatione reples, cũ uides multos in prauitate uiuentes et recte habere ac feliciter, & frui præſentibus, doleſq; patientia Dei. Quid facis? dic mihi. Quòd inſident, ac infeſtas faciunt uias? quòd muros perfodiũt? quòd noxijs uenenis multos perdiderunt? Nũ igitur iudicẽ de his accuſamus? Nequaquam. Si hos comprehenderet, & quaſi ad cal-

ad calculum adigendo examinaret, affe-
ctumq; iniuria puniret, ac eum qui feciſ-
ſet, honoraret, & coronaret, accuſatione
reuera dignus eſſet, & extremis crimina-
tionib. Cum aũt nondũ ſint iudicio tradi
ti, actionem ipſe intẽtas, ac damnas præ-
ueniendo. Intuere actiones tuæ uitæ, ho
mo: ingredere in tuam conſcientiam, &
excute animum: ita fiet, ut non tantum
non laudes tuum calculũ, uerùm ſis mu-
taturus quoq; ſententiam, & humanita-
tem recepturus, ac habiturus gratiã pro-
pter cohibitionem, ita ut mireris malorũ
tolerantiam eius. Nam ſi unuſquiſq; no-
ſtrûm petiturus pœnam eſſet peccatorũ
ſtatim, cum eſſent commiſſa, non potuiſ-
ſet fieri, quin iam olim noſtrum genus in
terijſſet. Ne igitur labamur, fratres. Non
enim tam ſalutẽ noſtrã nos curamus, ꝙ
is qui nos fecit: nec tam curæ nobis eſt,
ut nihil aduerſi patiamur, quàm eſt, qui
nobis animam largitus eſt, Deo. Nec e-
nim in calamitatibus relinquit ſemper
homines Deus, ut non ſuccumbant: nec
in ſecundis rebus, ut non ſegniores fiãt,
ſed uariat ſalutem noſtram uiciſsitudini
bus. Nam, ſi nauigium non ſubſiſtit, niſi
habeat

habeat rectorem, ſed facile ſubmergitur: quomodo mundus conſtitiſſet tam diu, ſi nemo gubernaret eum? Et ne quid nimium dicam, finge nauem eſſe mūdum, carinam terram, uelum eius cœlum, homines uectores, mare ſubiectam profunditatem, quomodo in tam longis temporibus non factū eſt naufragium? Relinque igitur nauem ſine rectore ac nautis, unum diem, ac ſtatim uidebis eam demergi. Sed mundus nihil eſt paſſus tale, cum durauerit quinquies mille, ac multo plures annos. Et cur dico de nauigio? paruum tugurium quis inter uites conſtruxit, & poſtea collecto fructu, eam deſeruit, ac ſæpe nec duos dies ꝑdurat, ſed diſſoluitur, & collabitur citò. Non aūt ſine proſpiciente ipſi tuguriolum ſtaret, ac tantum opus maneret incollapſum in tempus tam longum ſine prouidentia? Vide mihi pulchritudinem hominis, ꝙ diu duret, ac nō ſit corrupta. Intuere uim terræ, quomodo non ſit ruptus, qui tam longo tempore peperit, eius uterus. Vide mihi fontes, quomodo ſcaturiant, & non defecerint, ex quo ſunt conditi. Vide mihi mare, quot receptis fluminibus,

non

non tranſierit limites. Iure de illorũ quæ dicta ſunt, unoquoq; dicitur: Magnificè prædicata ſunt opera tua, Domine, ſapienter feciſti omnia. Quomodo enim abſurdum non eſt, nec rationes petere, nec repræhendere aſsidentem, & uidentem fabrum diuidere, ac ſecare ligna, & in medicum non inquirere, qui ſecat, & urit carnem, atq; in caueam includit, ac affligit fame decumbentem, ſed quieſcere, & tacere: ſapientiam uero non exprimendam uerbis, & non efferendam humanitatem excutere, ac in ea re multum eſſe occupatum? (Auxiliari etiã, & profundere pecunias pro iniuriam patientibus, & paupertatem non facile non grauentur) in totum autem inquire. Cur hic eſt pauper, cur ille medicus eſt? cur ille diues? Non deorſum intueris, & noſcis teipſum, ac freno linguę impoſito, etiam contrahis intelligentiam, abiecta illa curioſitate faciendi multa, quæ nihil ad te pertinent? Ad tuam te uitam conuerte. Inſpice in ea quæ ſunt à te geſta, in pelagus tuorum peccatorum, atq; ſi es curioſus & negocioſus in alienis, à teipſo exige pœnas dictorum & factorum, quæ

malè

male protuliſti, quæ turpiter feciſti. Nūc uerò, te relicto inexcuſſo, Deum damnas, ac tuis peccatis addis peccata. Et quomodo hæc non digna ſunt punitione? quam nobis omnibus concedatur ef fugere, fauore ac humanitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, *Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, De diuitijs & paupertate Oratio, Martino Cromero interprete.*

CVm præter meritum quempiam diuitem eſſe uideris, ne beatum iudices: ne dignum æmulatione putes: ne cōdemnes Dei prouidentiam: ne arbitrere caſu atq; temere ferri præſentia. Recordare Lazari & diuitis, quomodo hic quidem ad ſummum opulentiæ ac luxuriæ profectus eſt, cū eſſet acerbus, immitis, immanis, & quibuſuis canibus efferatior. Siquidem illi miſerabantur et curabant pauperem, non ſegniter lambentes ulcera, quæ totum corpus illius oppleuerant: hic uerò ne micas quidē ipſi porrigebat. Pauper uerò ille, reuera diues, reuera copioſus, in extremam paupertatē decidit,

decidit,& neceſſario etiam alimento deficiebatur,& cum morbo ac fame continua colluctabatur. Atq; ille quidem plura quàm uſus poſtularent, habebat: hic uerò ne modicis quidẽ potiebatur. Sed tamen nõ grauatè tulit,nõ incuſauit Deum,nõ queſtus eſt de prouidẽtia. Quàm abſurdum igitur ſit, illos quidem ipſos qui malo afficiuntur,ita de omnibus Domino gratias agere: te uerò extra certamina poſitum, de his Deo conuiciari, quæ alij gratis animis perferunt? Nam is quidem,cui aduerſi quid accidit,ſi quod uerbum improbum & odioſum dicat,et ſi non tantam,quantã alter,ſed tamen minorem duntaxat ueniam conſequitur. At qui extra res aduerſas poſitus ipſe, aliorum cauſa animam ſuam it perditum, qua'nam uenia dignus fuerit, qui de his Deo conuicietur, de quibus is ipſe, qui malo afficitur,gratias agit, nec uſquã ceſſat eum laudibus extollere? Quam enim ob rem ô homo,eiuſmodi tibi uidentur diuitiæ,quas oporteat magno ſtudio cõſectari? Propter uoluptatem ſcilicet eã, quæ ex menſis percipitur: propter honorem, propter ſatellitium eorum qui ob

hæc

hæc te colunt, & ut eos qui tibi moleſti ſunt, ulciſcare, ſisq; omnibus formidabilis. Neq; enim alias cauſas habes dicere, præter uoluptatem, adulationē, metum, & ultionem. Neq; enim ſapientiorem, neque temperantiorem diuitiæ reddere ſolent: non commodum, nō humanum, non ullam aliam uirtutis partem in animum inducere & inſerere. Nec potes dicere, propter horum aliquid eas te conſectari atq; deſiderare. Non ſolum enim non norunt quippiam horum bonorum inſerere aut excolere: uerùm etiamſi repoſita repererint, uitiant & obturbant: quædam uerò etiam reuellunt, & contraria pro his inducunt. Sed non dicam de his. Nam quos hic morbus cœpit, non ſuſtinēt audire, accuſari ſe & argui: toti uoluptati addicti, atq; ob id ſerui ipſius facti. Propter hoc igitur, dic mihi, diuitiæ nobis deſiderabiles, ac de quibus conflictari conueniat, uidentur eſſe, quòd grauiſsimas in nobis affectiones alunt, iram ad opus excitantes, & inſani gloriæ ſtudij ampullas maiorem in modum attollentes, & ad ſuperbiam exuſcitantes? Quin ob hoc maximè obſtinatè fugien-

dæ

dæ ſunt, quod feras quaſdam immanes & aſperas in animum noſtrum deducunt, per quas eo quidem honore, qui ab omnibus defertur, priuāt: ei uerò aduerſum coloribus illius illinunt, atq; ita decceptis offerunt, perſuadentq;, hūc illo maiorem eſſe, cum non ſit natura, ſed in ſpeciem potius eſſe uideatur. Quemadmodum enim meretricātium mulierum formæ frictionibus & fucis compoſitæ, pulchritudine quidem ipſa carent, turpem uerò ac deformem faciem pulchram & formoſam ſeductis ab illa uideri faciunt: ita diuitiæ quoq; infamiam honoris loco exhibent. Ne enim eas mihi acclamationes, quæ in propatulo propter metū & aſſentationem fiūt, intueare: ſed conſciētiam cuiuſq; ex ijs qui ſic adulantur, explica, & uidebis intus innumerabiles accuſatores, qui contra te uociferātur, teq; magis, q̄ qui maximè inimici hoſteſq; ſunt, auerſantur & oderūt. Quòd ſi quādo perſonam iſtam ex metu compoſitā rerum commutatio ſuperueniens è conſpectu ſubduxerit & redarguerit, ſicuti facies illas ſol radio calidiori immiſſo, tunc probè cernes, ſuperiori tempore in-

fra omnes te fuiſſe contemptiſsimum a-
pud eos qui te colebant, & honorem ti-
bi haberi te putauiſſe ab ijs qui te in pri-
mis oderāt, & in extremis calamitatibus
uidere cupiebant. Quare non errauerit
quiſquam, ſi diuitias improbum ſeruum
uocet, ſeruum ſanguiuorum, ſeruum ho
micidiam, ſeruum cæde domino gratiam
referentē: & quod grauius eſt, non tunc,
cum ipſum reliquerit, in pericula cōijcit,
uerūm etiā prius ꝙ reliquerit, tumultus
ipſi atq; turbas ciet. Enimuero, quis Eu-
tropio fuit ſublimior? non'ne uniuerſum
orbē terrarū diuitijs anteibat? non'ne ad
ipſa honorū faſtigia euaſerat? nō'ne om-
nes eū tremebāt & formidabāt? Ecce aūt
ipſis etiā nexis in carcere factus eſt miſe-
rior, & ſeruis miſerabilior, & fame tabe-
ſcētibus mēdicis indigētior: & quotidie
gladios exacutos cernēs, & barathrū, &
carnifices, & abductionē ad necē, ne no-
uit quidē, an unquā in illa uoluptate fue
rit: ne radiū quidē ipſum ſolis ſentit, ſed
meridie medio, quaſi denſiſsima nocte
circumſeptus, ita uiſu orbatus eſt. Quin
ſi maxime contēdamus, non poterimus
uerbis aſſequi dolorem, quantum ſuſti-
nere

nere eum conſentaneum eſt in dies, ut ca
pite plectatur, expectãtem. Buxeũ enim
uultum eius uideo, nihiloq́ melius affe-
ctum, quàm qui ſemel iam nunc emortu
us ſit. Iam crepitus & ſtridor dentium, to
tiusq́ corporis tremor ipſi adeſt, & uox
interrupta, & facies, qualem lapideam il
lam animam habere par eſt. Dicebã'ne
tibi aſsiduo, fugitiuas eſſe diuitias? Tu
uerò nos nõ ferebas. Dicebam'ne impro
bũ ſeruũ eas eſſe? tu uerò nolebas crede
re. In rebus ipſis experientia monſtrauit,
non ſolum fugitiuas & improbas eſſe, ue
rumetiam homicidas. Hæ nanq́ te nunc
tremere & formidare fecerunt. Dicebã'-
ne tibi, cum aſsiduò uera dicentem me
increpares, quòd ego plus adulatoribus
te diligam? ego obiurgans, obſequenti-
bus magis curem? Addebam'ne his uer-
bis: fide digniora eſſe uulnera amicorũ,
quàm inuoluntaria oſcula inimicorum?
Si mea uulnera pertuliſſes, oſcula illorũ
mortem iſtam tibi non peperiſſent. Mea
nanq́ uulnera ſanitatem præſtant: illorũ
uerò oſcula inſanabilem morbum effece
runt. Vnde'nam hoc? ex eo, quòd huma
narum rerum mutationes nõ cogitabas.

Nam ſi metuiſſes mutationem, nō ſubi-
uiſſes mutationem. Sed quoniam neque
per te ipſe, neque ab alijs fiebas melior,
propterea periculum eorum quæ uerbis
dicebantur, re ipſa feciſti. Si dico quòd
diuitiæ eos qui ipſis malè utuntur, pro-
dunt, & uenit tempus, re ipſa uerum id
eſſe oſtendens: cur eas detines, quæ in ad
uerſis nihil proſunt? Si uires habent, ad-
ſint tibi cum in neceſsitatem incideris.
Quòd ſi tunc fugiunt, quid opus eis ha-
bes? Hæc dico, neq; dicere deſinā, quam
uis multi nobis ſuccenſeant. Semper di-
cit, inhæret diuitib. Enimuero & illi ſem
per inhærent pauperibus. Ego uerò in-
hæreo diuitibus: imò non diuitibus, ue-
rùm ijs qui diuitijs malè utūtur. Semper
dico, non diuitem traducens, ſed rapto-
rem. Aliud diues, aliud raptor: diſtingue
res, & ne confundas, quæ impermixta
ſunt. Diues es, non ueto. Raptor es, accu
ſo. Habes tua, fruere. Aufers aliena, non
taceo. Vis me lapidare? paratus ſum &
ſanguinē profundere. Modò ut peccatū
tuum prohibeam, non eſt mihi curæ odi
um, non bellum. Vnum mihi curæ eſt, ut
proficiant audientes. Et pauperes mei fi
lij,

lij, & diuites mei filij ſunt. Idem uterus utroſq; parturiuit, eædem parturitiones utroſq; pepererũt. Lapidet qui uult, oderit qui uult, inſidietur qui uult. Pignora coronarum ſunt mihi inſidiæ, & numerus præmiorum uulnera. Non metuo inſidias: unum tantummodo metuo, peccatum. Modò ne quis me peccantẽ arguat, uel orbis terrarũ aduerſum me bellum gerat. Videtis humanarum rerum uilitatem? Videtis imbecillitatem potentiæ? uidetis diuitias, quas ſemper fugitiuas appellaui, non ſolum fugitiuas, uerumetiam homicidas? Neq; enim habentes ſe deſerunt, ſed iugulãt. Vbi quis eas colit, ibi maximẽ eum prodũt. Quare colis diuitias, quæ nunquam contineri poſſunt? Vis eas continere? ne defodias, ſed da in manus pauperum. Feræ ſunt diuitiæ: ſi contineantur, fugiunt: ſi ſpargantur, manent. Sparge, ut maneãt. Ne defodias, ut ne fugiant. Vbi ſunt diuitiæ, libenter eos, qui deceſſerunt, rogarem, ubi diuitiæ? Hoc autem dico, non exprobrans, abſit: neq; refricans ulcera. ſed ex aliorum naufragijs uobis portum parans. Etenim qui hodie diues eſt, cras

pauper fuerit. Eoq́ ſæpenumero riſi teſtamenta leges, dicentia: dominium quidem agrorum uel domus ille habeto, uſum uerò alius. Omnes uſum habemus, dominiũ nemo. Quamuis enim toto uitæ tempore penes nos maneant diuitiæ, nullam mutationem admittentes, uolentes nolentes moriendo alijs eas concedemus, uſu quidem earum decerpto, eoq́ ſolo, non etiam dominio: ſed nudi unuſquiſq́ ad illam uitam demigrabimus. Vnde planum fit, illos dominiũ habere, qui & uſum earum contempſerint, & fruitionem deriſerint. Qua'nam igitur de cauſa diuitias appetendas eſſe putas, eosq́ qui eas poſsidẽt, beatos iudicas, & æmularis? Quo'nam uerò differt diues à paupere? Non'ne unum & ipſe corpus ueſtit? non unum uentrem alit? Cur autẽ ſeruos multos habes? Nam ut ueſtimentis uſum modò conſectari oportet, itéq́ in menſa: ſic & in ſeruis. Etenim uno ſolo ſeruo unum dominum uti oportebat: imò uerò etiam duos & tres dominos uno ſeruo. Quod ſi graue hoc eſt, cogita eos qui nullum habẽt, & expeditiori tamen cultura fruũtur. Propterea nam

que & manus dedit nobis Deus, & pedes, ut ne ſeruis indigeamus. Neq; enim neceſsitatis cauſa ſeruorum genus inductum eſt. Etenim, cum Adã, ſeruus quoque conformatus fuiſſet: uerùm peccati & inobedientiæ pœna hæc eſt, atq; coercio. Quodſi maximè neceſſarium ſit ſeruum habere, at unicum, aut alterum duntaxat. Nam quid tibi uult multitudo ſeruorum, & inſolẽter incedere in foro? An enim inter feras ambulas, quòd obuios abigis? Ne metuas: nemo mordet eorũ qui accedunt, & prope te ambulant. At enim contumeliam ducis, pariter cum omnibus incedere? Quanta uerò hæc amentia eſt? equum prope ſequentem, contumeliam afferre non putare: hominem uerò, niſi decem millibus ſtadiorũ abigatur, dedecori eſſe exiſtimare? quid hac ſtultitia deterius, homines propellere, ut iumentum ſpacioſe incedat? Tanta enim nobis inter nos uſus mutui neceſsitas à Deo ſolerti prouidentia conſtituta eſt, ut ſi etiam quis omnium hominum ſit ditiſsimus, ne ita quidem ſolutus eſt coniunctione hac, & ut tenuiori opus non habeat. Neq; enim diuitibus tãtum

Digitized by Google

pauperes indigent, ſed & diuites paupe ribus: & iſti magis illis, quàm illi iſtis. Atque ut hoc manifeſtius uideas, faciamus, ſi uidetur, duas ciuitates: alteram diuitũ tantùm, alteram pauperum. Ac neq; in ea quę diuitum erit, pauper ſit quiſpiam: neq; in ea quæ pauperum, uir quiſquam diues ſit: uideamusq;, utra magis ſeipſa contenta eſſe poſsit. Igitur in illa quæ copioſorum eſt, nullus erit opifex, non ſtructor, non faber materiarius, non calcearius, non piſtor, non agricola, non ærarius, non reſtio, non alius quiſquam eiuſdem modi. Nam quis diues exercere hæc unquam uolet? quando & ij qui hæc tractant, cum ditati fuerint, ærumnam horum laborum non ferunt. Quo'nam igitur modo ciuitas hæc nobis ſtabit? Dato, inquit, argento ement hæc diuites à pauperibus. Quônam uerò pacto domos ædificabunt? An & hoc ement? At natura id fieri non poteſt. Quare neceſſe erit artifices illuc acerſere, legemq; abrogare, quam initio ſanximus, cũ ciuitatem cõderemus. Videamus ergo etiam pauperum ciuitatẽ, an & ipſa itidem minus ſufficienter conſtituatur,

ſtituatur, priuata diuitibus: ſi prius diuitias, uelut aurum, argentum, lapides precioſos, & ueſtimenta ſerica, & purpurã auro intextã oratione amputauerimus, eaq́; inde eiecerimus. Quid igiť ob hæc ſtatus ciuitatis huius requiret, dic mihi? Nihil penitus. Nam ſiue ædificare oportet, ſiue ferrum cudere, ſiue ueſtimẽtum texere, non auro, neq; argento, neq; unionibus opus eſt, ſed arte & manibus. Quid uerò ſi agrum colere, terramq́; fodere operæprecium ſit, diuitibus'ne, an pauperibus opus eſt? Cuiuis clarum eſt, quòd pauperibus. Vbi ergo tandem diuitibus indigebimus? niſi ſi demoliri ciuitatem hanc oporteat. Quoties igitur uideris quempiam ueſtimentis & numeroſo ſatellitio foris ſplendentem, explica conſcientiam ipſius, & multum cœni reperies. Cogita Paulum, Petrum: cogita Ioannem, Heliam, atq; adeò ipſum Dei filium, non habẽtem ubi caput acclinet. Illius, & ſeruorum eius æmulator eſto, eorumq́; ineffabiles diuitias cum animo tuo reputa. Quod ſi cum paululum proſpexeris, ex diuitijs rurſus tenebris inuoluare, perinde ac in naufragio quopiã ſu-

perueniente procella. Audi ſententiam Chriſti dicentem: Fieri non poſſe, ut diues in regnum cœlorum introeat. Et ad hanc ſententiã confer montes & terrã, omniaq́ꝫ, ſi uis, oratione fac aurum eſſe: nihil uidebis par detrimento, quod illinc tibi exiſtit. Iam uerò, dic mihi, ſi quis te in Regiam introduceret, & ut rex corã omnibus ſermonem tecum haberet, procuraret, conuictoremq́ꝫ & contubernalem tibi ipſum faceret: nonne omnium beatiſsimum te eſſe diceres? Cum autem futurum ſit, ut in cœlum aſcendas, & iuxta ipſum regem uniuerſorum adſtes, & angelis ex aduerſo reſplendeas, & inacceſſibili illa gloria fruare, dubitabis, an operæprecium ſit pecuniam profundere? cum cõueniat, ſi uitam quoq́ꝫ ipſam exuere neceſſe ſit, exultare & geſtire, & uolucrem fieri præ uoluptate. Sed heu magnũ ſtuporem, ꝙ quum huiuſcemodi bona expectentur, adhuc præſentibus inhiamus, & non animaduertimus dolum malum diaboli, qui paruorum obiectu magna nobis adimit: lutum dat, ut cœlũ rapiat: umbram oſtendit, ut ueritate excludat: in ſomnijs imagines obijcit, hoc enim

enim ſunt præſentes diuitiæ,ut aduenięte die pauperrimos omniũ oſtendat. Ne igitur magnum bonum diuitias eſſe arbitremur. Magnum enim bonum eſt nõ poſsidere diuitias, ſed poſsidere timorẽ Dei. Ecce enim ſi quis iuſtus eſſet, et multam fiduciam in Deo fixam haberet, ſatis eſſet, ſi manus modò in cœlum protẽderet, Deumq́ uocaret, & ſtatim nubes hæc præteriret. Tantum uerò auri repoſitum eſt, & quouis luto inutilius, id eſt, ad laxamentum malorum prementium. Neq́ uerò in hoc ſolo periculo: uerumẽtiã ſi morbus occupet, ſi mors, ſiue quid aliud eiuſmodi, redarguitur diuitiarum uis, nullum leuamen ijs quæ accidunt, à ſe habens oſtendere. Nam ut qui malẽ ſibi conſcius eſt, etiam ſi omnium pecunia circumiectus ſit, omnium eſt miſerrimus: ita qui perpurgatam habet conſciẽtiam, etiam ſi detritis pannis amictus ſit, & cum fame luctetur, ęquiore animo eſt, quàm qui uehementer luxu affluunt. Ic circo habes pecuniam, ut paupertatem diluas: nõ, ut paupertatem adſciſcas. Tu uerò prætextu leuaminis maiorem miſeriam efficis, benignitatemq́ uendis pecunia,

cunia. Vende, non prohibeo, ſed regno cœlorum. Ne paruũ tanti recti facti precium acceperis, nempe uſuram centeſimam, ſed uitam illam æternam. Cur medicus es & pauper, & anguſti animi, par uo, hoc eſt, pecunia pereunte magna uẽdens? Cur Deo relicto humana lucra lu craris? cur diuitem prætercurrens, non habenti moleſtus es: & gratiam referentem deſerens, ad ingratum te ingeris? Ille cupit referre gratiam, iſte uero grauate etiam refert: iſte uix centeſimam reddit, ille uerò centuplam, & uitam æternam: iſte cum contumelijs & conuicijs, ille cum laudibus et cum approbatione: iſte inuidiam tibi exuſcitat, ille uerò coronas etiam concinnat: iſte uix hic, ille uerò & illic & hic. Non'ne igitur extremæ amentiæ eſt, neſcire lucrari? Pecuniam poſsidere oportet uti dominos, non uti ſeruos: ita ut ea in poteſtate noſtra, nõ ut nos in ipſius ſimus. Propterea nanq; χρήματα, id eſt pecunia dicta eſt, ut in neceſſaria miniſteria ipſa utamur, non ut in cuſtodiam deponamus. Serui enim eſt aſſeruare: expendere uerò domini, & magnam poteſtatem habentis. Quocirca ni

hil

hil inſipientius ſeruo pecuniæ. Tenere ſi bi uidetur, cum ipſe teneatur: uidetur ſi-bi dominus, cum ſit ſeruus: & cum uin-cula ſibi ipſe circumdederit, quaſi in om-nes imperium habens geſtit: & aſperio-rem in ſe feram efficiens lætatur: & ſaltat in captiuitatem incurrens: & uidens ca-nem rabie percitum & adſilientem ani-mæ ſuæ, pro eo quòd ligare & fame ma-cerare eum deberet, affluentem cibum i-pſi præbet, ut magis aſsiliat, ſitq; formi-dabilis. Et quemadmodum nexum, cum uides & ſcapulas, & manus, ſæpe etiã pe des ferro conſtrictum, ob id maximè mi ſeraris: ita & in diuite, cum contempla-tus fueris eum innumerabili pecunia cir cumſeptum, ne propterea diuitem, imò propterea miſerum eſſe arbitrare. Nam præter hæc uincula, cuſtodem quoq; car ceris aſperum habet & improbum, amo-rem inquam pecuniæ. Qui non patitur eum carcerem iſtum tranſgredi, ſed innu merabiles ipſi fabricat pedicas, & cuſto-dias, & oſtia, & uectes: & cum in interio rem cuſtodiam ipſum coniecerit, perſua-det, ut delectetur etiam hiſce uinculis, ut ne ſpem quidem ullam reperiat ex ma-

lis illis prementibus euadendi. Diuitem te fecit Deus, ut opituleris indigētibus, ut peccata tua diluas benignitate in alios exercenda. Pecuniam tibi dedit, non ut concludas in tuam perniciem, ſed ut pro fundas in ſalutem tuam: ob hoc & poſſeſſionem ipſius incertam fecit, & minime ſtabilem, ut & in hoc relaxet inſaniæ circa ipſam ſatagentis contentionem. Nam quis Helia pauperior fuit, dic mihi? uerùm ob id omnes diuites uincebat, quoniam pauper erat. At ipſam etiam paupertatē diuite animo eligebat, omnesq; pecuniæ diuitias inferiores animi ſui magnitudine putabat eſſe, neq; dignas philoſophia ſua. Nam ſi magna hæc præſentia duxiſſet, nequaquam ex ouinis pellibus ueſtem ſolam poſſediſſet. Ita enim præſentem uanitatem damnauit, ut pro luto proiecto aurum intueretur. Propterea namq; & rex pauperis illius indigebat, & ad corpus nihil præter ouinam ueſtem habentis ſtupidus hiſcebat, tantum auri habens. Ita ſanè purpura ſplēdidior erat ouilla ueſtis, & regijs palatijs ſpelunca iuſti: eoq; in cœlū aſcendens, nihil aliud quàm ouillam illā ueſtem Heliſæo diſcipulo

ſcipulo ſuo reliquit. Cum hac, inquit, aduerſus diabolũ luctatus ſum, hac tu quoque aduerſus illum te arma. Firma enim ſunt arma, inopia, & inuictum præſidiũ. Et accepit ouillam ueſtem perinde atque maximam hæreditatem Heliſæus. Enim uerò maxima dubio procul erat hæreditas, & omni auro precioſior: Et erat duplex Helias ille, eratque ſuprà Helias, & infrà Helias. Noui quòd beatum iudicetis iuſtum illum, uelitque unuſquiſque ueſtrûm ipſe eſſe. Quid igitur ſi uobis demonſtrabo, aliud quiddam multo maius illo nos omnes accepiſſe? Nam Helias quidem ueſtem ouillam dimiſit diſcipulo: Filiũs uerò hominis aſcendens, ſuam ipſius carnem nobis reliquit. Quoties ergo pecuniæ iacturam audierimus, ne perturbemur, ſed dicamus, Benedictus Deus: & lõge maiores diuitias reperiemus. Neque enim ſanè tam uberem fructũ percipies, ſi diuitias in indigentes expẽdas, atque circumeas pauperes conquirens, & facultates tuas ſpargas eſurientibus, quãtum hoc uerbo lucri feceris. Quando & ipſum Iob non tam admiror aperientem domum indigentibus, quàm ſtupeo, &

laudibus

laudibus extollo rapinam bonorum ferētem cum gratiarumactione. Nam qui eiuſmodi eſt, ut poſsit tranatis naturæ fluctibus ſine lachrymis illud Iobi dicere, Dominus dedit, dominus abſtulit: cum Abrahamo ipſo ſtatuetur, & cum Iobo laudibus extolletur, ex hoc ſolo uerbo. Cum igitur aurum tibi abſtulerit diabolus, uel per prædones, uel per aliam quāpiam occaſionem, laudibus celebra Dominū, & plus lucratus fueris: duplicemq; plagam dederis inimico, tum quòd te angori nō dediſti, tum quòd gratias etiam egiſti. Nam ſi animaduerterit, deijci te pecuniæ detrimento, & ut Domino ſuccenſeas adduci, nunquam deſinet hoc agere. Sin autem aſpexerit, te non modo non conuiciari Deo qui te fecit, ſed magis etiam gratias agere, quæcunque res grauior acciderit: deſinet tentationes ad mouere, ſciens quòd gratiarumactionis occaſionem tibi præbeat aduerſitatū obiectus, ſplendidioresq; coronas tibi faciat, id quod in Iobo quoque uſu uenit. Nam cum pecuniam ipſi abſtuliſſet, corpusq; percuſsiſſet, uidit ad gratias agendas magis eum incitari, neque accedere dein-

deinceps auſus eſt, ſed turpiter & impla-
cabiliter uictus abijt, ſplendidiorem Dei athletam cum effeciſſet. Ac Iob quidem poſteaquam coronis patientiæ et fortitudinis omnib. exornatus eſt, duplicia quę amiſerat, recepit omnia. Tu uerò non duplicia, ac triplicia, uerùm centuplicia accipies omnia, ſi generoſe tuleris, & uitæ æternæ hæreditatem adibis: quã utinã nos omnes adipiſcamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria et imperium in ſecula ſeculorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI *de Auaritia oratio, Martino Cromero interprete.*

QVam'nam ob rem ex auaritia diteſcere cupis homo, ut alijs quidẽ aurum atq; argentum reponatur, tibi uerò diræ & accuſationes ? & ut is, à quo abſtuliſti, alimenti indigentia mordeatur & lamentetur, & denas millenas accuſationes tibi conciliet? Et quod horrendum eſt magis, quando ad illum diẽ ante terribile tribunal in medium producetur is qui malo affectus eſt, & omnia ſua amiſit, tu autem nullum habebis ad-

uocatum, quid dices iudicanti? Nunc enim uel corrumpere iudicium hoc hominum poteris: tunc autem illud nequaquam. Imò ne hoc quidem. Etenim Deus uidet ea quæ fiunt, & propè adeſt ijs qui afficiuntur iniuria, etiam non uocatus. Etenim is cui malè fit, ut ipſe quidē indignus ſit qui uindicetur, ſed tamen, quoniam ea quæ fiunt, Deo non placet, habet omnino ultorem. Nec mihi dicas: Quomodo ille proſpero rerum ſucceſſu fruitur, cum ſit improbus? Vt enim fruatur: ſed nō ad extremum uſq;. Ne enim, inquit, æmuleris agentes improbè: quoniam ut fœnum citò areſcent, & ut olera herbæ citò decident. Auaritia fermentum quoddam uetus eſt, quæ quocunq; inciderit, quancunq; domum intrauerit, impurā eam facit: etiamſi parum ex iniuſticia lucratus fueris, uniuerſas facultates tuas fermentauit. Propterea ſæpe pauca malè illata, quamuis multa bene repoſita eiecerunt. Quid enim inquit? Siquidem ex multis auarè agentibus non omnes eadem patientur. Maximè uerò patientur, etiamſi non mox in ipſo peccato patiantur. Quòd ſi nunc effugerint, tunc uerò

uerò magis metue. Maiori enim ſupplicio aſſeruantur. Quin, ſi ipſi effugerint, at hæredes eorum eadem patientur. Et quónam modò hoc iuſtum eſt, inquit? Iuſtum ſanè. etenim qui hæreditatem iniuſtitia refertam accepit, etiam ſi ipſe nō rapuerit, ſed tamen probè nouit, aliena ſe habere, atq; ideo dignus erat, qui pateretur. Hæc autem & externorum leges norunt, quæ omiſsis ijs qui rapuerunt & ſuſtulerunt, ab illis iubent repetere, apud quos quiſpiam ſua repererit omnia. Si nouiſti eos qui iniuria affecti ſunt, redde cum multo fœnore, quemadmodum Zacchæus. Sin minus nouiſti, diſtribue illa inter egenos, & ſic malum releuabis. Nam ſi omnia aliena demus, nihil compendij faciemus. Indicat hoc Zacchæus, qui tum demum placare ſe Deum dixit, cum daret quadrupla eorum quę abſtulerat. Nos uerò cum dena millia rapiamus, placare nos Deum arbitramur. * Si enim Cain, quòd minus præcipua obtuliſſet, neq; quicq̃ præterea iniuſtè egiſſet, tamē extremum luit ſupplicium: nos cum de rapina & auaritia offerimus, quo modo non grauiora patiemur? Cur Do-

minum afficis contumelia, impura dona illi offerens? Non uult ali Chriſtus auaritia, neq; huiuſmodi alimētum ſuſcipit. Melius eſt fame tabeſcentem negligere, quàm aliena alijs dare. Dic enim mihi: Si quos duos uideres, alterum quidem nudum, alterum uerò ueſtitum: deinde exuto eo, qui ueſtem habuit, nudum ueſtires: non'ne iniuſtè faceres? Nemini id quidem dubium. Quòd ſi omne id quod abſtuliſti, alteri dans, tamen iniuriatus, non miſeratus es: quod non expē des ſupplicium, ſi uix minimam partem eorum quæ rapuiſti, dederis, & eleemoſynam id uocaris? Si Lazarus nulla affectus iniuria à diuite, ſed quòd ijs modò quæ illius erant, fruitus non eſt, acerbus illi extitit accuſator: qua defenſione utētur ij, qui præter quòd non miſerātur de ſuo, aliena etiā auferunt? Si illi qui Chriſtum eſurientem non aluerunt, cum diabolo inextinguibili igni addicunt: quantum ſupplicij dependent ij, qui fame etiam eum enecant, per id quod rapiunt: & ueſtitum denudant: & hoſpitem nō modò non recolligunt, uerumetiā abigunt: & infirmum non modò non uiſitant, ſed

magis

magis etiam conterunt:& nō ſolum uin-
ctum non cognoſcunt,uerumetiam ſolu
tum in carcerem conijci curant? Si is qui
diligētes ſe diligit,nihilo meliore erit cō
ditione,q̄ ethnici: quā ueniā obtinebit
is,qui lædit eos,à quibus iniuria nulla af
fectus eſt? Si qui ſua non impartitur, ac
cuſatorem habet eum, cuius miſertus nō
eſt: quam ueniā merebitur is, qui etiam
aliena rapit? Non ſolum enim aliena ra-
pere,ſed etiam ſua non impartiri alijs,ra-
pina eſt,& auaritia,& ſpoliatio. Si, qui
Chriſtum eſurientem non pauerunt, tan
tum ignē in capita ſua attraxerunt: quod
leuamen conſequentur ij, qui ea quoq;
quæ nihil ad ſe pertinent,rapiunt,& alie
na ſibi iniuſtè acquirunt, & pupillorum
ac uiduarum domos euertunt? Perhor-
reſcamus itaq; rem hanc, fugiamus pec-
catum. Fugiemus autem, ſi cogitemus
eos qui antè nos iniuriam fecerunt, qui
auari fuerunt,& deceſſerunt. Nonne fa-
cultatibus & laboribus eorum fruuntur
alij: ipſi uerò in cruciatu & ſupplicio
ſunt,& extremis malis? An non extre-
mæ igitur dementiæ eſt,diſrumpi & affli
gi,ut uiuentes laboribus diſtineamur,&

mortui intolerabiles cruciatus & ſupplicia perferamus? Quid nam ergo raptore miſerius? eo quòd collecta ſæpe inimici & hoſtes inter ſe partiuntur: ille uerò accumulata ſibi ex his peccata auferens decedit, magna cum diligentia repoſcēdus de ijs, quæ in illis deliquit. Quid igitur auaris fuerit ærumnoſius? quod & uitam ſuam omni morte ærumnoſiorem faciūt, cura & anxietate animi & perpetua uigilia ipſam mandente, ſenſimq; conſumente, & omnem uoluptatem, & uirtutis uitijq; diſcrimen inde propellunt. Et in lucrando quidem, etiamſi omnia omnium acquirant, nullam ſentiunt uoluptatem, eo quòd plura appetant: in detrimento uerò accipiendo, ut obolum duntaxat amittant, omnium acerbiſsima ſeſe paſſos eſſe, & uita ipſa excidiſſe, arbitrantur. Quòd ſi uxorem talis habet, ſi liberos, ſi amicos, niſi undequaq; lucrari potis fuerit, omnibus qui natura ipſi hoſtes ſunt, hi magis hoſtes uidentur eſſe. Iure quidā inquit: Cupido nihil eſſe crudius. Nam qui eiuſmodi eſt, ſeſe uendit, & communis totius orbis terrarum inimicus obambulat, dolens non aurum pro ariſtis terram

ram producere, non pro fluentis fontes, non montes pro lapidibus: aliorum ſucceſsibus ſeſe crucians, & in communib. bonis animum contrahens: omnem occaſionem auerſans, unde argẽtum ſumere non licet: omnia perferens, unde uel duos obolos corradere liceat: omnes per oſus, pauperes iuxtà ac diuites: illos quidem, ne accedentes ſtipem poſcant: hos uerò, quòd non ea quoq; quę illi habẽt, habeat. Omnes ſua poſsidere putat, & quaſi ab omnibus iniuria afficiatur, ita in omnes animatus eſt. Et quod furenti gladius eſt, hoc cupido diuitiæ, imò uerò longè acerbius quiddã? Nam is qui furit, accepto & adacto ſibi gladio, furore ſeſe liberat, & alteram plagam non accipit: cupidus uerò dena milena uulnera grauiora illo quotidie accipit, non liberans ſeſe furore, ſed intenſiorem eum efficiens: & quo plura accepit uulnera, eo magis materiam alijs præbet grauioris plagæ. Quid igitur auaro ęrũnoſius? quando is præter quòd animam ſuã perdit, & corpus innumerabilibus curis extenuat, etiam alimento, & uoluptate, & honore, & gloria, propter quã multa in-

Digitized by Google

primis peccant homines,ſeſe defraudat.
Et quod durius eſt, nihil læſus efferatur
& armat ſeſe in eos,qui ipſum neutiq; læ
ſerunt,& honeſta omnia ab animo proij
ciens,omnibus hoſtis eſt.Nam qui iniu
ria ab ipſo affecti ſunt,oderũt eum, utpo
te malo affecti. At qui nihil etiamdũ paſ
ſi ſunt, metuẽtes ne patiãtur, & eorũ qui
paſsi ſunt uicem dolentes, eandem hoſti
litatem præ ſe ferunt. Maiores porrò at-
que potentiores, quòd mordeãtur & in-
dignentur pro humilioribus, imò uerò
inuidentes etiam, iuxta inimicitijs eum
& odio proſequuntur. Sed quid loquor
de hominibus? cum Deũ etiam infeſtum
habeat,quæ ſpes ei reliqua erit, aut q̃d re
frigeriũ? Hoc ne ſunt diuitiæ, iniuriã ſci
licet facere,dic mihi? Hoc non acerbius
eſt,q̃ pœnæ ſeruũ eſſe? Nam pœnæ qui
dem ſeruus, corpus uinctum habet, hic
uerò animum. Vides ipſum uinctum,&
non miſeraris? Propterea, inquit, eum
odi,quia uinctus eſt non neceſsitate,ſed
ultrò,uoluntate ſua cathenam ſibi attra-
hens. Rurſus tu aduerſus diuites: rurſus
uos aduerſus eos qui diripiuntur. Vos
non ſatiamini edentes, & commorden-

tes

tes pauperes: Neq; ego ſatior corrigens uos. Semper tu diuitibus inhæres: ſemp̄ & tu pauperi inhæres. Abſtine oue mea: abſtine grege meo. Quod ſi uaſtas gregē meum, ſuccenſes quod te perſequar? Nō te perſequor: lupum perſequor. Si non es lupus, non perſequor te. Tibi ipſi imputa, quia lupus factus es. Quid enim Achabo improbius? Et tamen is, cum uineam concupiuiſſet, animaduerte quantum dolorem cæpit. Rex cum eſſet, & omnib. dominaretur, nec haberet quenq̄ contradicentem, tamen cum conſcientiæ calculum non ferret, ingreſſus eſt triſtis, demiſſo uultu, confuſus, multam caliginem ferens in oculis, conſcientiæ condemnantis ſe redargutionem uultu prædicans: nec ualens tegere dolorem, qui ex mœſtitudine in eo exiſtebat. Vultis liquidò noſſe, quomodo diuitiæ homines non ſinant eſſe homines, ſed feras atque dæmonas? Siccitas quondam occuparat ciuitatem noſtram, & uidere erat cœlum factum eneum, & mortem omnium grauiſsimam indies expectari, Deumq; inuocari, ut metu illo liberaret: Cuius benignitate præter omnem ſpem multa

Digitized by Google

& immenſa pluuia ſupernè decidit. Omnibus igitur celebritatē & feſtum diem agētibus, quippe qui ab ipſis portis mortis reuerterentur, diues quidam triſtis, deiecto animo, mœrore mortuus obambulabat. Cumq; multi eum cauſam rogarent, ne continere quidem intus potuit, ſed cum tyrannide acerbi iſtius morbi pungeretur, cauſam in medium protulit: Decies enim mille, inquit, frumenti menſuris deinceps quid faciam, non habeo. Quid ais? Quòd non omnes perierunt, ut tu aurum accumules? Non audiſti quid dicat Solomon? Qui ad preciū augendum aſſeruat frumentum, uulgo eſt execrabilis. Sed obambulas communis bonorum totius orbis inimicus, & liberalitatis domini hoſtis, & māmonæ amicus, atq; adeò ſeruus? An non præcidi linguam illam oportuit? An non extingui cor, quòd talia uerba peperit? Quid enim poteſt eſſe ipſo miſerius diuite, propterea dolente & indignante, & periiſſe ſe putante, q̃d infinita poſsideat: & quotidie optante famem, ut aurum ipſe indipiſcatur? Quomodo uultis uobis deliniem auari & raptoris morbos? Quid enim

nim manibus illis ſceleratius? Quid ocu
lis illis impudentius, & caninum magis?
Non adſpicit homines ut homines, ne-
que cœlum ut cœlum, ſed omnia pecu-
niam eſſe putat. Hominum enim oculi
cum pauperes uident afflictos, uicem eo
rum ſolēt indolere: raptores uerò, cum
intuentur pauperes, magis efferantur.
Hominum oculi ea quæ aliꝭs data ſunt,
non appetunt, ſed ſua quoq; in alios ef-
fundunt: iſti uerò non ferunt, niſi quæ o-
mnium ſunt accipientes, ſua faciant. Ho-
minum oculi nudū proximi corpus ad-
ſpicere non ſuſtinent: iſti uerò niſi om-
nes denudauerint, & quę omnes habent
domi ſuæ recondant, nunquam ſatiant.
Quin ne eo quidem explentur, eoq; nō
modò ferarum manus, manus ipſorum
quiſpiam eſſe dixerit, ſed his etiam trucu
lentiores multo et acerbiores. Vrſi enim
& lupi ubi ſaturati ſunt, abſtinent ſe ci-
bo: iſti uerò non ſatiātur. Enimuero pro
pterea manus nobis fecit Deus, ut aliꝭs
opitulemur, non ut inſidiemur. Etenim
ſi ad hoc eis uſuri ſimus, ſatius eſſet eas
præcidi, & abſq; eis eſſe. Cum enim ouē
a fera diſcerpi quis uidens, dolet & angi
tur,

tur animo, in contribulem uerò idem i-pſe patrās, nihil acerbi ſe putat facere: q̃-modo homo hic fuerit, ac nō fera potius, et fera deterior? Ferę enim natura ſunt hu iuſcemodi. Auari aūt cum natura lenita tē habeant, præter naturā in feritatem ſe-ſe transferre uolunt. Talium ora etiam, ferarum ora ſunt, quin his etiam truculē tiora. Etenim uerba promunt, magis ꝙ̃ illarum dentes uenenum emittentia, & necem patrantia. Quòd ſi mentem quo-que talium quis excutiat, iam non feras modò, ſed etiam dæmonas ipſos appella bit. Multa ſiquidem immanitate pleni ſunt, & hoſtilitate aduerſus conſeruum. Dæmones enim adiutores habent eos homines, quibus inſidiantur. Quod ni adiuuarent ij, plurimum inſidiarū in nos ipſis in irritum caderet. Iſti uerò reſiſten-tes, etiam ſibi eos quos impetūt, ſubige-re nituntur. Ac neq; regni amor eſt illic, neq; gehennæ metus: non pudor homi-num, non miſericordia, non condolen-tia: ſed impudentia, & uiolentia, & futu-rorum omnium contemptio: & fabula, i-pſis Dei uerba uidentur eſſe. Propterea pecuniæ uocātur χρήματα, quaſi tu dicas utilia,

utilia, ut utamur quemadmodũ par eſt, non ut cuſtodiamus. Hoc enim nõ poſsidere eſt, ſed poſsideri. Nã ſi hoc ſpectemus, ut ſemper eã augeamus, non ut quẽadmodum par eſt ipſa fruamur, peruerſus eſt ordo: & illa nos potius habet, non nos illam. Qui pecuniam amat, non ſolum inimicos non diliget, uerum etiã amicos oderit. Neq; enim cognationẽ nouit talis, neq; familiaritatis meminit, neque ætatem reueretur, neq; amicum habet quenquam: ſed in omnes hoſtili eſt animo, & præ alijs omnibus in ſeipſum, non modo quòd animam ſuam perdit, ſed etiam quòd innumerabilib. curis ſeſe extenuat. Et is quidem qui pecuniam cõtemnit, modum ponit cupiditati: Qui uerò uult diteſcere, et plus coaceruare, lõge magis eam accendit, & nuſquam ſiſtit. Verùm etiam ſi decem millia talentorum accipiat, alterum tantum concupiſcit. Quod ſi id quoq; adipiſcatur, rurſus bis tantum appetit: & porrò pergens, etiam montes, terram, mare, & omnia aurum ſibi fieri optat, nouam quandam inſaniam inſaniens, & eam quidem terribilem, et quæ nunquam extingui poſsit.

Nam

Digitized by Google

Nam cum alijs dare iuſsi, aliena rapia-
mus, quæ'nam quæſo nobis ſalutis ſpes
eſt? Si, quòd non alueris eſurientem,
puniêre: quam ueniam merebere, ſi ue-
ſtitum etiam exuiſti? Propterea'ne i-
gitur auarè agis, & aliena rapis, ut e-
qui frenum multo auro tibi perunga-
tur? item'que culmen domus, & capita
columnarum? Quo'nam * probro hæc
digna non fuerint, quando fratrem,
quem Dominus tuus tanto honore di-
gnatus eſt, in innumerabiles calamita-
tes conijcis, ut lapides, & pauimen-
tum, & expertium rationis animalium,
ne ſentientium quidem ornatum, cor-
pora exornes? Et columna quidem di-
ligenter curatur: homo uerò, imò Chri-
ſtus ipſe, propter columnam, & quæ
dicta ſunt omnia, ad extremam famem
adigitur. Siue autem ſolium parare o-
pus ſit, ſiue ſcabellum ſuſtentandis pe-
dibus, omnia ex auro & argento paran-
tur: membro autem Chriſti, & ei pro-
pter quem ille de cœlo deſcendit, ne
neceſſarium quidem alimentum ſuppe-
tit, ſed omnibus uilior factus eſt tibi
Chriſtus? Quid huiuſmodi iniquitate
acer-

Mutila hic erat dictio in exemplari græco: cuius extremo ex ueſtigio ſuſpicor legendum eſſe αἰσχίνυς, quod nos probro uertimus.

acerbius? Quot flumina ignis huiuſmodi animæ ſufficiant? cum aliæ quidem animantes cognatas diligant, & naturæ cognatio ſatis momenti apud eas habeat ad mutuum inter ſe amorem. At tu innumerabiles amicitiæ cauſas habens, truculentior illis oſtenderis. Ne quæſo utrinque iritemus Deum, nempe & congregantes unde non oportet, & diſpergentes ubi non conuenit. Quâ nam enim ira dignus non fueris, cum das meretrici, præteriens pauperem? Nam ut ex iuſtis laboribus præbeas: non'ne reprehenſionem res hæc haberet, quòd flagitij mercedem præbeas: & pro quibus punire oporteret, pro ijs munereris? Quando autem & pupillos exuens, & uiduas iniuria afficiens, alis libidinem, cogita quantus erit talia auſis ignis. Timete, qui pauperibus iniuriam facitis. Habetis uos potentiam, diuitias, & pecuniam: ſed habent illi omnium ualidiſsima arma, gemitus & lamentationes: & illud ipſum, iniuriã pati, qua auxilium de cœlo attrahunt. Hæc arma domus ſuffodiunt, fundamenta diruunt, urbes euerterunt, uniuerſas nationes fle

ctibus

ctibus obruerunt. Tãtam gerit Deus eorum qui læduntur prouidẽtiam. Magna enim & ualida arma ſunt, iniuriam patiẽtium hominum gemitus. Reueretur hãc æquanimitatem Deus, cum malo afficiũtur: neq; improbum uerbum proferunt, ſed gemunt modò, ac deplorant ſua mala. Et his quidem fit propitius, de uexatoribus uerò ſumit ſuppliciũ. Fugiamus igitur iniuriam facere, ut propitium habeamus Deũ, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOmi de Ingluuie & ebrietate oratio, Martino Cromero interprete.

VUltis uideamus, quam uoluptatẽ, quemq; honorem habeãt diuitiæ? Menſas diuitum atq; pauperum expendamus, rogemusq; eos qui edunt, quinam ſint maximè, qui pura & germana uoluptate perfruantur: ij'ne qui ad dimidiatum diem in ſtragulis accubantes, cœnas prandijs coniungunt, & uentrem diſrumpunt, & ſenſus obtundunt, & immodico eduliorum pondere nauem, ita

ut

ut exhaurrir non poſſit, obruunt, et quaſi in naufragio corporis eam demergũt, & pedicas, manuum atq; linguæ uincula excogitant, totumq; corpus adſtringũt uinculis, ferrea cathena grauioribus, ebrietatis inquam & luxuriæ, & neque uerum ac ſyncerum ſomnum capiunt, neque à terribilibus inſomnijs liberi ſunt, inſanientibus miſeriores, & ultrò dæmonẽ animæ ſuę adſciſcunt, & riſus ludusq; caueæ ſeruorum propoſiti, neminem eorum qui adſunt cognoſcunt: & neq; loqui, neq; audire queunt, ſed inter manus à ſtragulis in lectum deferuntur? aut qui ſobrij & uigilantes, & qui modum neceſſitate finiunt, maximumq; condimẽtum famem & ſitim habẽt? Nihil enim adeò uoluptatem & ſanitatem facit, ut ſi quis cum eſurit ac ſitit, tum demũ ea quæ proponuntur attingat, ſatietatemq; ſola neceſsitate metiatur, neq; maius uiribus onus corpori imponat. Quòd ſi ſermoni meo fidem non habes, contemplare utrorumq; corpora & animum. Non'ne moderatè quidem edentium corpora robuſta ſunt, ſenſusq; expeditè admodum munus ſuum explent? Illorum uero flac-

Digitized by Google

cida,& quauis cera molliora,& morborum examinibus obſeſſa? Etenim pedũ dolores celeriter eos inuolant, tremorq́ intẽpeſtiuus, & immaturũ ſeniũ,& dolor capitis,& diſtẽſiones, & oris contortiones,& appetituũ extinctiones,aſsiduisq́ medicis,& cõtinuis medicinis,quotidianaq́ curatione indigẽt.Hæc ne igitur uoluptatis ſunt?dic mihi. Quis nã hoc dixerit eorũ,qui,quid ſit uoluptas, norũt? Tunc enim uoluptas fit,cum eſt fruitio, præcedente concupiſcentia. Etenim ſi fruitio quidem ſit, concupiſcentia uerò nulla extet, perit uoluptas omnis, & euaneſcit.Et quemadmodum nauis, quę maiorem, quàm pro modo ſuo,mercium uim receperit, oneris magnitudine depreſſa, ſubmergitur : ita & animus, & corporis noſtri natura,ſi plus alimenti, quàm pro uirtute ſua,acceperit, obruitur: & pondus mercium non ferens, in profundum internecionis demergitur, nautasq́ & gubernatorem, & proretam,et nauigantes,& ipſum deniq́ onus cum omnibus perdit. Quemadmodum igitur in illis nauibus,quę ita diſpoſitæ ſunt, non maris tranquillitas, non

ſcientia

ſcientia gubernatoris,nõ multitudo nautarum,non inſtrumentorũ aptus apparatus,non tempus anni commodum, non aliud quicquam ita fluctuanti naui prodeſt:ita et ijs qui luxu affluunt uſuuenit, non doctrina,non exhortatio, non inſtitutio,non conſilium,non metus futurorum,non pudor,non eorum qui adſunt reprehenſio,non aliud quicquam denique ſeruare animum ita fluctuantẽ poteſt. Verùm & ad hanc præſentem uitã inutilis fit is qui talis eſt, & ad omne opus bonum reprobus. Hinc,& nõ aliunde,grauibus et inſanabilib. morbis capiuntur ij,qui in perpetua luxuria uiuunt, quiq; ob id in hanc uitam productos ſe eſſe arbitrantur,ut cum luxuriæ indulſerint,uentremq; diſruperint,ita ſaginato corpore decedant,lautiore menſa è ſuis carnibus uermi inſtructa. Etenim tremoribus, liquefactioni,tabi, grauedinibus, pedum doloribus, & alijs compluribus quæ medicorum filij uſurpant,fiunt obnoxij. Venenatis medicamentis nihilo melius conſtituentur menſæ huiuſcemodi:imò uerò,ſi uere dicendum eſt,multo deterius. Nam illa quidem ſubitò eum,

Digitized by Google

à quo ſunt accepta,ſuſtulerunt,mortemq́ſ ſine ſenſu aduexerũt,ita ut ne hoc ipſum quidem, moleſtia morientem affecerit. Iſtæ uero uitam innumerabilibus morti bus grauiorem afferunt ijs qui ipſas magni faciunt. Atq; alij quidem morbi mul tos habent condolentes:qui uero è luxu ria & ebrietate acciderunt, nõ patiuntur intuentes,ne ſi uelint quidem, ijs qui eis detinentur, condolere:ſed mali quidem exuberantia flectit ad miſericordiã,mor bi uero cauſa ſcientem exacerbat. Neq; enim à natura,quemadmodum illic,læſi ſunt, neq; ab hominibus inſidijs appeti,ſed ipſi ſibi horũ morborũ opifices extiterunt,ultrò ſeſe in præcipitium malorum proijcientes. Non ita ſcorpius aut ſerpens in uiſceribus cuiuſquã inſidens quoquouerſus inficit,ut luxuriæ concupiſcentia omnia peruertit atq; perdit.Feris enim illis ad corpus duntaxat procedũt inſidiæ:iſta uero cũ inſederit,cũ corpore animum item perdit.Omniũ ergo pernicies iſta res eſt,extremumq; deridiculum,uos ipſos ſanitati corporis ueſtri non parcere.Non dico ut uictus aſperitati uos detis,ſi ipſi nolueritis.Quod ſu-

perfluum eſt, tollamus: quod extra ne-
ceſsitatem, amputemus. Quã enim mere
mur ueniam, cum alij ne neceſſarijs qui-
dem rebus fruentes, tametſi auctores,
quamuis poſſent, nos autem ultra neceſ-
ſitatem affluentes, iter faciamus? Non ui
detis, cum quibus nobis lucta eſt? Cum
incorporeis poteſtatibus. Quo nam igi-
tur pacto caro cum ſimus, eos ſuperabi-
mus? Nam ſi, qui cum hominibus lucta
tur, temperanter edat neceſſe eſt, longè
magis qui cum dęmonibus. Cum autem
ad corpulentiam diuitijs inſuper fueri-
mus aſtricti, qua ui uincemus aduerſari-
os? Nam ut in cithara cũ ſoni fuerint mol
les & remiſsi, nec bene intenti, artis quo
que præſtantia ſucciditur, neruorumq́;
uicio ſeruire cogitur: ita & in corpore,
cum id multam curatiõe à nobis inde-
ptum fuerit, acerbam ſeruitutem animus
perfert. Ne igitur ſaginemus corpus, ne-
que iners id atque laxum luxuria redda-
mus. Non dico, ut parco atq; aſpero ui-
ctu nos ipſi extenuemus, ſed ut tantũ ci
bi ſumamus, quantũ & uoluptatẽ habe-
at, uerã inquã uoluptatẽ, & alere corpus
& obſequens nobis aptumq́; ad functio

 nes

nes animi exhibere poſsit. Nam ſi qui defecatum uinum bibunt, reprehenſione non carent: quid dicemus ad eos, qui peregrinationes tranſmarinas uini cauſa ſuſcipiunt: quiq; omnia mouent, ne quod uitis genus ipſos lateat? quaſi rationem repoſcendi ſint, aut ad extrema ſupplicia condemnandi, niſi omni genere uini ſeſe ingurgitauerint. Reuera nihil ita amicum eſt dæmoni, ut luxuria atque edacitas. Quid enim non mali facit luxuria? porcos facit ex hominibus, ac porcis etiam deteriores. Nam porcus quidem in luto uolutatur, & ſtercore paſcitur: iſte uerò abominabiliore, quàm illa eſt, menſa ueſcitur, illicitos cōcubitus excogitans, & exleges amores. Talis nihil differt à lymphato. Ac lymphatū quidem miſeramur: iſtum uerò auerſamur & odimus. Quamobrem? quoniā ultroneam ſibi inſaniam attrahit, & os, oculos, nares, & omnia prorſus membra peccati cloacas efficit. Quòd ſi interiora quoque inſpicias, uideas & animum ipſum tanquam in tempeſtate & frigore gelatū atque torpentem, ita ut ne ſcapham quidem propter tēpeſtatis magnitudinem

ſeruare poſsit. Nam qui ebrietati & ingluuiei mancipati ſunt, neq; ſomnum uerum & ſyncerum capiunt, neq; à terribilibus inſomnijs liberi ſunt. Quo'nam igitur modo abſurdũ non eſt, expertes quidem rationis animantes nihil ultra neceſſitatẽ quærere: homines uerò præditos ratione, & imagine Dei cohoneſtatos, illis etiã minus cõpotes ratione fieri, mediocritatis fines prætergredietes? Quanto enim melior huiuſmodi hominib. aſinus eſt? quanto melior canis? Nã hi quidem, ſiue edendum eſt, ſiue bibendum, finem norunt, id quod ſatis eſt, neq; ultra neceſsitatem progrediuntur: etiam ſi innumerabiles ſæpe cogant, non ſuſtinent modum excedere: iſti uerò his etiã deſpicabiliores ſe eſſe iudicarunt. Quàm multa ab ebrietate hominibus mala accidant, pudet me dicere: ſed ipſorum relinquo conſcientiæ, ut quæ exactius ea cognita habeat. Quid enim turpius ebrio, temereq; uagante, & graue illud naufragium perferente, ac Dei dona ſtultorum conuicijs exponẽte? Multos enim, cum hæ affectiones acciderint, dicere audio: Vtinam ne ſit uinum. O' amentiam, ò

ſtuporem, alijs peccãtibus dona Dei incuuias? Aenim uinum, ô homo, malũ illud fecit? non uinum, uerùm intemperantia malè utentiũ. Dic igitur: Vtinã ne ſit ebrietas, ne ſit luxuria. Quod ſi dicis, ne ſit uinũ, dices ſenſim ꝓgrediens, ne ſit ferrũ, propter homicidas: ne ſit nox, propter fures: ne ſit lux, ꝓpter calũniatores: ne ſit mulier, propter ſcortationes: & omnes res deniq; ſubuertes. Ne uinum inſimules, uerùm ebrietatem, & eum qui bono male uſus eſt. & ſobriũ eum nactus, deſcribe cunctam ipſius turpitudinem, & dic ipſi: Vinum datum eſt, ut exhilaremur, non ut turpiter nos demus: ut rideamus, non ut rideamur: ut ſani ſimus, nõ ut ægrotemus: ut imbecillitatem corporis corrigamus, nõ ut animi uires deijciamus. Honorauit te Deus hoc dono, cur te ipſe contumelia per intemperantiam afficis? Nam qui in ebrietate & intemperantia uiuũt, ijs in noctis tenebras dies conuertitur, non quòd ſol extinguatur, ſed quòd ipſorũ ratio ebrietate opacetur. Qui ſe ebrietati dedunt, quãto magis merum ſibi infuderint, tanto maiore ſiti inardeſcunt, ſemperq; hauſtio ſitis ſit fomes:

fomes: & uoluptas quidem ad extremũ euaneſcit, ſitis uerò facta inſedabilis, in ipſum ebrietatis præcipitiũ deducit eos quos captiuos egit. Hinc uel maxime ſtupeſcat quis amentiam eorum, qui ebrietati addicti ſunt, quòd ne tantum quidẽ iſti ſibi ipſis parcere uolunt, quantũ alij parcũt utribus. Nam hos quidem uini uenditores non patiũtur plus æquo capere, ut ne rũpantur: iſti uerò miſerum uentrẽ ne hac quidem prouiſione dignãtur: ſed cum eum impleuerint ac diſruperint, uſque ad aures, uſq; ad nares, uſque ad fauces ipſas replẽt omnia per anguſtũ meatũ ſpiritui, quę uis animal gubernat, inde cõparantes. An enim ob hoc fauces tibi datæ ſunt, ut eas uſq; ad extremũ oris putrido uino aliaq; labe expleas? Non ob hoc, ſed ut ſacras preces ſurſum ad Deũ mittas, ac diuinas leges legas, ꝓximiſq; cõducibilia des cõſilia. Neq; enim ita uis rapidorũ fluminũ ripas exedere & ſubruere ſolet, ut luxuria delitiæq; omnes ſanitatis noſtræ munitiones facile ſubuertunt. Etenim cum auiditate eſcis inhiare, & corporis uires incidit, & animi fortitudinem deprimit & relaxat. Neq; hoc ſo-

lum luxuria affluenti incommodum ac-
cidit, quòd diſtringitur, & uentrē ſuum
diſrūpit, & corporis pariter atq; animi ſa
nitatē ſuccidit: ſed etiam illud, quòd cele
rius præterfluit & ſubducitur, & ne unū
quidem diem id quod ingeſtum eſt, con
tinere poteſt: ſed eo digeſto, alia rurſus
inijcere cogitur. Enimuero nō edere ma
lum eſt, abſit: uerùm edacitas, & ultra ne
ceſsitatem implere uentrem, ac diſrum-
pere. Quemadmodum neq; moderato
uino uti malum eſt, ſed ebrietati ſeſe de-
dere, & iudicium rationis per intempe-
rātiam euertere. Eiuſmodi enim corpori
nos implicauit Dominus, quod aliter ne
quit conſiſtere, niſi ſit alimēti particeps:
intēperantia modo recidatur. Hoc enim
ad ſanitatem eius & bonam habitudinē
plurimum conducit, & obſequens id no-
bis aptumq; ad functiones mādatorum
Chriſti præſtat, ut & præſentem uitā ex-
peditè pertranſeamus, & futurorū bono
rum potiamur, benignitate Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti: cui gloria & imperiū u-
nà cum patre & ſancto ſpiritu, nunc
& ſemper, & in ſeculo ſecu-
lorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI,
de non contemnenda eccleſia Dei, & myſterijs,
Oratio, Martino Cromero interprete.

PErpauci hic hodie nobis adſunt. Quid'nam hoc cauſæ eſt? Martyrum memoriam peragimus, & nemo ad nos accurrit. ſed prolixius uiæ ſpacium, ſegniores eos fecit: imò uerò non ſpaciũ ſed ſegnitia eos impediuit. Quemadmodum enim nauum, arrectoq; animo præditum prohibere nihil poteſt: * Martyres ſanguinem ſuum ueritatis gratia profuderunt, tu nõ potes ne breuis quidem uiæ ſpaciũ pro nihilo ducere? Illi caput poſuerũt ꝓpter Chriſtũ, tu ne paruũ quidẽ ſpaciũ uis accurrere ꝓpter Dominũ? Dominus tua cauſa mortuus eſt, & tui ipſius cauſa cũctaris? Memoria martyrũ fit, & tu ſegnis et ſupinus iaces? Cõgruũ eſt ut adſis, & uideas diabolũ uinci, martyrẽ uincere, Deũ celebrari, eccleſiã coronari. At enim peccator ſum, inquit, neque poſsũ accurrere. Quãdoquidẽ peccator es, accurre, ut iuſtus fias. Qui'nam uerò homo ſine peccato eſt, dic mihi? An neſcis, quòd & illi ipſi qui altari aſsidẽt, peccatis affixi ſunt? Carne enim amicti, & cor-

Digitized by Google

& corpori implicati ſunt. Quin & nos i-pſi qui in ſolio ſedemus, ac docemus, peccatis implicati ſumus. Sed non deſpe ramus de diuina benignitate, neque im manitatē ipſi affingimus. Propterea nan que ipſos etiam ſacerdotes affectionib. ſeruire fecit Deus, ut ijs quæ ipſi patiuntur commonefacti, alijs etiam ignoſcāt. Quantus igitur hic fuerit ſtupor & inco gitātia, quod ſi citharœdus, uel ſaltator, uel alius quiſpiam eiuſmodi hominum nos uocet, ſtudioſe omnes currimus, & gratiā ipſi, quòd nos uocarit, habemus, totumq́ diem, aut certè dimidium cōſumimus, illi ſoli animum aduertētes: Deo uerò per prophetas & apoſtolos nobiſcum loquente, oſcitamus, torpemus, & æſtuamus? Et in circo quidem, culmine, quod à cœli hunc iniuria muniat, nō ſuperpoſito, cōplures largis imbribus deci dentibus, & uento aquam in ora ſufflante, ſtant inſani, & in frigore pluuiaq́ uiæ prolixitatem paruipendunt, neq; quicquam eos uel domi continet, uel illū adire uetat: ad eccleſiā uerò quominus eamus, pluuia nobis atq; lutum impedimē to fit? Ac ſi quidē rogetur quis, quis'nā
ſit

ſit * Amos, aut Abdias, ſiue qui ſit nu- * *Exceſum*
merus prophetarum, uel apoſtolorum, *hic fuit ex-*
ne hiſcere quidem poteſt: pro equis ue- *emplar.*
rò, & aurigis, & ſophiſtis, & oratoribus
defenſiones artificioſe cõponit: & quo-
nam pacto hæc tolerabilia ſunt, dic mi-
hi? Admonui ſæpenumero, non eſſe a-
ſcendendum in theatrum, non auſculta-
ſti orationi meæ: ne pudeat te rurſus in-
gredi, & audire. Audiui, neque tamen ſer-
uaui, inquis. Quomodo poſſum ingredi
& audire? Donec intelligis te non ſer-
uaſſe, donec te pudet, donec erubeſcis:
donec nemine arguente, frenum adhi-
bes: donec tandem orationem meam cer
tam, & ſtabilitam habes: donec me non
cõparente, doctrina mea te purgat. Non
ſeruaſti, magis ingredere, ut cum rurſus
audieris, ſerues. Medicamẽtum ſi tibi ad
hibeatur, nec te purget, non'ne altera die
rurſus idipſum adhibes? Sit quiſpiam in
ciſor arborum, ô homo, uelitque quercum
incidere, accipit aſciam: deinde radicem
incidit: quod ſi uno ictu arbor non conci
dit, non'ne & alterum ictum addit? non
quartum? non quintum? non ſextum?
non decimum? Itidem tu quoque facito.

Hæc

Hæc dico,non ut ſegniores reddam, ſed ut nauiores efficiam. Ingreſſus es in eccleſiam,ô homo,dignatus es Chriſti cõſortio:ne exeas,niſi dimittare. Nam ſi ante miſsionem exieris, perinde ac fugitiuus rationem repoſceris. Totũ diem in ĳs rebus quæ ad corpus ſpectant, inſumis: & duas horas ſpiritualibus non uacas? Ad theatrum ſæpe adis,neq; inde diſcedis,donec dimittaris: & in eccleſiam ingreſſus, priuſquã diuina myſteria peragantur,abis? Time eum qui dixit: Qui contemnit rem,contemnentur ab ea. Ac regi quidẽ cũ adſtas, ne renidere quidẽ omnino audes: omnium uerò Domino cũ adſtiteris,nõ ſtas pauidus tremensq́;, ſed rides,ipſo ſæpe iraſcente? Non cogitas,quòd hoc facto, multo magis quàm peccatis ipſis,eum irritas? Neq; enim uſque adeò peccantes,ut eos qui poſt peccatum non contrahuntur, auerſari ſolet Deus. Quid agis, ô homo? In eccleſia ſtans,formas mulierum curioſe contemplaris? Non perhorreſcis, tanta iniuria templũ Dei afficiens? Lupanar tibi eſſe uidetur eccleſia,& foro ipſo deſpicabilior? Nam in foro quidem metuis,& erubeſcis

ſcis uideri mulierem curioſe contempla ri: in templo uerò Dei, ipſo tecum loquẽ te, deq; his comminante, talia audes, eo ipſo tempore, quo audis hæc facienda non eſſe. Et nõ perhorreſcis, neq; de ſta tu mentis deijceris, officinam iniquitatis cor & oculos tuos faciens? Præſtaret hu iuſcemodi oculos cæcos eſſe, quàm ad hos uſus accommodari. Cogita, prope quem aſtiteris, ô homo, in ſacro illo & horrendo ſacrificio, cum quibus Deum ſis inuocaturus: cum Cherubim, cũ Se raphim, & cum alijs cœleſtibus uirtuti bus. Reputa, quos 'nam gregales & ca nendi ſocios habeas. Sufficit hoc tibi ad attentionem animi excitandam, cum ꝑ penderis, te corpore circumſeptum, & carni implicatum, cum incorporeis uirtu tibus communem omnium Dominum laudare dignatum eſſe. Ne igitur diſſolu to animo ſacris, & laudibus illis Dei ar canis communica, ne de uitæ huius com modis per illud tempus cogita: uerùm terrenis omnibus cogitationibus eiectis ex animo, & ad cœlum totus erectus, ꝑ inde ac ſi prope ipſum ſolium gloriæ ad ſtares, & cum Seraphim uolares, ita Deo

ſanctam per omnia laudē offer. Propter hoc enim honeſtè tempore diuini ſacrifi cij ſtare iubemur, ut cogitationes humi repentes erigamus, ut languore, quem ex uitæ huius negocijs contraximus, excuſſo, rectum coram Deo animum noſtrum exuſcitare poſsimus. Nō enim de corporis manib. atq; genubus dicit. Neque enim cum curſoribus aut pancratiaſtis loquitur: Sed interiorum cogitationum uires tentationibus proſtratas, exuſcitare his uerbis iubet. Diuinæ enim cōmunionis tempore, fratres non ſoli homines maximè horrendum illum clamorem uociferantur, ſed & angeli procumbunt Domino, & archangeli canunt. Habent enim tempus adiuuans, & oblationem ſibi auxiliantem. Et quemadmodū homines ramos olearum reciſos regibus protendunt, per ſtirpem illam, miſericordiæ & humanitatis ipſos admonentes: ita & angeli tunc, pro ramis olearū ipſum corpus Domini protendentes, Dominū pro natura humana precantur, tantum non dicētes: Pro his rogamus, quos tu ipſe prior ita dilexiſti, ut animam tuā dares: ꝑ his ſupplices preces profundimus,

pro

pro quibus ipſe ſanguinem profudiſti: pro his precamur,pro quib. corpus hoc hoſtiã obtuliſti. Nam quid eccleſia Dei potentius eſſe poteſt? Ne mihi mœnia et arma dicas. Hæc enim tẽpore ueteraſcunt: eccleſia uerò nunquam ſeneſcit. Mœnia barbari deſtruunt, eccleſiam uerò ne dæmones quidẽ ſuperãt. Et quod non ad inanem ſpeciem hæc dicãtur, res ipſæ teſtantur. Quàm multi oppugnarunt eccleſiam,atque ipſi quidem oppugnatores perierunt: hæc uerò ſupra cœlum aſcendit. Tanta magnitudine prędita eſt eccleſia: cũ oppugnatur, uincit: cũ appetitur inſidijs, ſuperat: cum afficitur iniuria, ſplendidior euadit. Vellem igitur ſcire, quib. rebus operam impendant iſti, qui communionem negligunt, quiꝗ ſacra hac menſa ſeſe abſtinẽt. Quin ſcio plane. Aut enim de abſurdis & ridiculis rebus colloquuntur, aut uitæ huius ſolicitudinib. affixi ſunt: quorũ utrorũꝗ ſtudiũ uenia caret, extremãꝗ meretur animaduerſionẽ. Ac de priore ne uerbis quidẽ opus eſt, neꝗ demõſtratione. Quod autem neꝗ ij qui rem familiarem, & intolerabilẽ neceſſitatẽ inde orientem no-

bis prætendunt, ueniam conſequi poſſint, propterea quòd nō pluris faciāt terrenis ſpiritualia, cuiuis manifeſtum eſt. Quìnam enim famulus, dic mihi, rei ſuę domeſticæ curam egit unquam, priuſquam herile miniſterium expleuerit? Quomodo igitur abſurdum non eſt, inter homines quidem, ubi nudum & inane nomen dominatus eſt, tantum pudorem & obedientiam dominis exhibere: cum uerò, qui uerè nō modò noſter, ſed & ſuperarum uirtutū Dominus eſt, ne eo quidem ipſo, quo conſeruos noſtros dignamur, cultu dignari? Vtinam quidem fieri poſſet, ut illorum animum oculis ueſtris oſtendere: uideretis ſordeſcentem, ſqualētem, profligatum, deiectum, atq; diffidentem. Vtinam fieri poſſet, ut corda eorum qui communione ſeſe abſtinēt, aperiremus: utinam poſſetis uos in conſcientiam ipſorum penetrare: tūc ſanè uideretis, q̄ multis uulneribus referti ſint, q̄ multas ſpinas habeāt. Nam quēadmodum terra, niſi agricolarum manibus colatur, horreſcit, & ſylueſcit: ſic & animus ſpirituali doctrina defectus, ſpinas et tribulos producit. Nam ſi nos qui quoti-

quotidie Apoſtolorũ & prophetarum auſcultationi intẽdimus, & aſsiduas incantationes de ſacris ſcripturis deſumptas affectionib. noſtris occinimus, uix tamen excandeſcentem animum continemus, uix iram frenamus, uix inuidiæ tabem eijcimus, uix ſedamus concupiſcentiam, uix impudentes feras coercemus: quam ſpem ſalutis habebunt illi, qui hac medicina non utuntur, neq; diuinam doctrinam audiunt? Multi ſemel in anno myſteriorum fiunt participes, alij bis, alij crebrò. Quos igitur de his ꝓbabimus? eos qui ſemel? an qui crebrò? an qui rarius? Neq; qui ſemel, neq; qui crebrò, neque qui rarò: uerùm eos, qui cum pura conſcientia, cum puro corde, cum irreprehenſibili uita. Huiuſmodi qui ſunt, ſemper accedãt: qui minus, ne ſemel quidem. Iudicium enim ſibi ipſi accipiunt, atq; damnationem. Vt enim alimentum natura alendi uim habens, ſi in eum qui malè concoquit, incidat, omnia deſtruit atq; corrumpit, & morbi occaſionem prębet: ita ſanè & horrenda illa myſteria. Menſa ſpirituali frueris, mẽſa Regia, & rurſus luto te inquinas? cor

pus unguento ungis, & rurſus fœtore id
reples? Putas tibi ſufficere ad peccato-
rum uniuerſi temporis purgationem, ſi
anno uertente communione participas,
& rurſus poſt ſeptimum diem ad priora
te refers? Age, dic mihi, ſi cum à diutur
no morbo ad quadrageſimum diem ua-
luiſſes, ad illas res, ex quibus morbum
contraxeras, te rurſum referres, nō'ne &
priorem laborem perderes? Quòd ſi mu
tantur naturalia, multo magis ſpiritua-
lia, uel (ut exactè dicam) ea quæ ſelectio
nis & arbitrij noſtri ſunt. Ac ſi quidē cor
pus oleat, ne communibus quidem ci-
bis ueſcitur. Tanta uerò graueolentia in
animo cum ſit, myſteriorū particeps eſ-
ſe audes? Dic mihi, quam ueniam conſe
queris? Ait enim diuinus Apoſtolus:
Qui mādacat & bibit indignè, reus erit
corporis & ſanguinis Domini: hoc eſt,
eādem pœnam dabit, quod ſupplicium
luent ij qui Chriſtum cruci affixerunt.
Quemadmodum enim illi iugulatores
rei ſunt ſanguinis, ita & hi qui indignè
myſterijs participant. Sicut enim, ſiue
quis diſrumpat regiam purpuram, ſiue
luto contaminet, ex æquo cōtumelia re-
gem,

gem, qui eã induit, affecerit: ita hic quoque, & qui peremerũt corpus Domini, & qui impuro animo id acceperunt, iuxtà ludibrio habent regium indumentũ. Ac Iudæi quidem cruce id diſruperunt: qui uerò impuro animo accipit, contaminat. Quocirca etſi diuerſa peccata ſunt, at par contumelia. Hoc multos pupugit, hoc multos perturbauit, momordit audientium conſcientiam: imò uerò non modò audientium, ſed & meam ipſius qui dico, prius quàm ueſtrã. Communis enim hæc doctrina eſt: communia uulnera, eoq; communia medicamẽta appono. Hoc diuinæ benignitatis opus extitit, ut & qui dicit, & qui audit, iiſdem legibus ſubiaceant: eadem natura participent: ex æquo obnoxius ſit, quiſquis tranſgreditur. Quamobrem? ut moderatè increpet, ut pronus ſit ad ignoſcendum peccantibus: ut in memoriam imbecillitatem ſuam reuocans, ne intolerabiliter corripiat. Si quem igitur ex iis qui tecum congregantur, ſcortantem, & ad myſteria accedentem uideris, dic eorum diſpenſatori: iſte myſteriis indignus eſt, prohibe profanũ ſacris. Nã

 ſi talis

ſi talis dignus nō eſt, qui iuſta facta Dei enarret, cogita, quantopere augeſcet illi ſupplicium, ſi ſacram etiam menſam attingat. Necq; uerò ipſi tantū, ſed tibi etiā præumbrāti. Necq; enim dixit, & adulterium patrabas: ſed, Cū adulteris portionem tuam ponebas. Papæ, quantū malū eſt occultare aliorum putredines. Socium enim te ait eſſe ſupplicij, quod illi de licto debetur. Et meritò. Ille enim affectionem dicere habet. Tametſi non meretur ueniam, hic prætextus: tu uerò ne hoc quidem habes. Quam igitur ob cauſam, cum uoluptate non fruaris, pœnæ te facis ſocium & participē? Sed quoniam acrius eos qui indignè diuinis myſterijs participant, pupugimus: operæprecium eſt, ut ad uos quoq;, qui miniſtratis, ſermonē deinceps cōuertamus, ut multo cum ſtudio dona hæc diſpenſetis. Neque enim parua uobis pœna impendet. Nam ſi ſcientes aliquem eſſe improbum, hac menſa participare eum ꝑmittatis, ſanguis eius è manibus ueſtris exquireretur. Siue is dux exercitus, ſiue præfectus equitum ſit, ſiue ille ipſe qui diademate circundatus eſt, ſi indignè accedat,

cedat,

cedat, prohibe. Maiorem Dominum habes: caue ne irrites Dominum tuum, non expurgans corpus huius. Ne gladium alimēti loco porrigas. Verùm, etiam ſi ille imbecillitate adductus uenit ut accipiat, ꝓhibere ne metuas. Metue dominum Deum, non hominem. Si hominē metueris, & ab eo ipſo irrideberis, & illum iritabis. Sin Deum, & hominibus uenerandus eris, & Deo charus. Quòd ſi ipſe non audes, ad me adduc. Non patiar eum hæc audere: anima deficiat prius, quàm ſanguinem Domini præter dignitatem porrigam: & meum ipſius ſanguinem profundā prius, quàm ſanguinem tam tremendum, ſecus quàm conuenit, porrigam. Melius eſt enim multo, uita priuari propter Deum, quàm propter uitam ipſo Deo. Quem decet gloria, imperium, honor, & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTO-
mi oratio de Anima, Martino Cromero interprete.

QVi bonis operibus nitent, fidem uerò in Deum ignorant, ſimiles eſſe uidentur reliquijs mortuorum: quæ pulchrè quidem ueſtitę ſunt, ſed ſenſum pulchrorum nullum habēt. Nam quod operæprecium eſt homini, mortuam, & bonis operibus ueſtitam habere animam? Opera ſpe præmij coronarumq́ fiunt. Quòd ſi non nouiſti præſidem certaminis, qua de re certas? Quemadmodum enim hominibus, prius eſt ut uiuant, deinde ut nutriantur: ſic uitæ noſtræ præire ſpes in Chriſtum debet, nutriri uerò etiam bonis operibus eam oportet. Contingit enim ſæpenumero, ut is qui non nutritur, uiuat: qui uerò non uiuit, ne nutritur quidem omnino. Et ſine fide quidem opera iuſtitiæ facientem uixiſſe, regnoq́ dignatum eſſe, oſtendere quenq́ non potes. Nemo enim ſine fide uixit: at uerò latro, cum credidiſſet modò, iuſtus factus eſt. Ne enim mihi dixeris, eum uitæ inſtituendæ tempus accommo-

commodatum non habuiſſe. Nam ſi fidei ſuperſtes fuiſſet, operaq; neglexiſſet, ſalute excidiſſet. Habebat & Cornelius de eleemoſynis & precibus teſtimoniũ, ſed Chriſtum non nouerat. Et quoniam cernebat oculus ueritatis, ipſe magnus iudex, pulchra quidem eſſe opera, ſed mortua, fidem non habentia, mittit præmium operibus parantem angelum, ut pulchrè certantem fide coronaret. quẽadmodum ait ad ipſum: Corneli, preces tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei. Si igitur exauditæ ſunt preces, & ſuſceptæ eleemoſynæ, quid mihi reliqui eſt ad iuſticiam? Sed mitte, inquit, Ioppen, & accerſe Simonem, cognomento Petrum, qui quũ uenerit, loquetur tibi uerba, in quibus ſaluus fies tu, & uniuerſa domus tua. Si igitur ex ijs quæ dicit Petrus, ſaluus fit ipſe, domusq; ipſius, nequaquam adhuc ex operibus ſalutẽ habebat, quo ad fides operibus ipſius præmium parauit. Fertur etiam exterorum philoſophorum quiſpiam, ſplendidam domũ, multo auro ſplendentẽ, multoq; marmorũ & columnarũ ornatu coruſcantem, ingreſſus,

greſſus, cum & ſolum tapetibus inſtra-
tum ubique cerneret, in faciem domini
domus inſpuiſſe: deinde appellatus, dix-
iſſe, propterea ſe faciem illius contu-
melia affeciſſe, quòd nuſquam alibi in
domo illa id facere liceret. Vides quàm
ſit ridiculus, qui cultui exteriori nimio-
pere ſtudet, & apud omnes qui men-
tis compotes ſunt, contemptibilis? Et
meritò ſanè. Nam cum parietes qui-
dem, & ſolum, aliaque omnia accuratè
exornes: animam uerò ſordidatam, ple
nam uulneribus, ab innumerabilibus
canibus laceratam, negligas, quod
non ſupplicium expendes, dic mihi?
Pecuniam enim ſi perdas, poteris da-
re pecuniam: ſi domum, ſi mancipia, ſi-
ue quid aliud de his quæ poſsides: ani-
mam uerò ſi perdas, non poteris aliam
animam reddere: uerùm, etiamſi mun-
dum habeas uniuerſum, etiam ſi rex ſis
orbis terrarum, ut quidem omnia quæ
ſunt in orbe terrarum, pariter cum i-
pſo orbe terrarum conferas, non pote-
ris emere unam animam. Nam ſi in
corpore, ut ſanè innumerabilibus dia-
dematibus redimitus ſis, corpus ue-
rò

rò natura morbidum & inſanabile habeas, etiamſi regnum totum impenderis, ut etiam innumerabilia corpora & urbes & pecunias adijcias, non poteris corpus corrigere: quanto id magis in anima? Omnia nobis duplicia dedit Deus: duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes: ut, ſi alterũ horũ læſum ſit, altero indigentiam releuemus. Animã uerò unam nobis dedit: quam ſi perdiderimus, quonam * uiuemus? Anima nanq; auaricia ſemel capta, nõ facile, neque expeditè recuſabit & facere & dicere quicquam, quod Deum iritet: quippe quæ alterius domini ſerua facta ſit, et eius quidem, omnia contrà ac Deus imperãtis. Anima quum ſemel ſalutem ſuã deſperauerit, nuſquam deſiſtit ab inſania: ſed habenis ſalutis ſuæ remiſsis, brutis cupiditatibus quoquouerſum circũfertur, & obuiam uenientibus non cedit, ſubterfugientibus omnibus, ac nemine audente retinere: ſed omnia uitij loca percurrit, donec ad extrema interitus profunda delata, ſuam ipſius ſalutẽ det in præceps. Nam ſicut ſus in luto ſeſe uolutans delectatur, ita & anima praua cõ

*ἐμβ σόμεθα fuit in græco exẽplari, abſumptus caric medijs literis. Vide an ἐμβιωσόμεθα, quod nos, uiuemus, reddidimus: aut ἐμβιβασόμεθα, ſit legendum.

ſuetudine implicata, ne ſentit quidē peccatorum fœtorem: & ut terra non irrigata, etiam ſi quis innumerabilia ſemina iaciat, non poteſt ſpicas producere: ita & anima, niſi diuinis ſcripturis prius illuſtretur, etiam ſi quis innumerabilia uerba effundat, non poteſt fructum ullum exhibere. Et ut terra niſi ſeminetur & plantetur, herbam ſolam profert: ita & anima, ubi quid rerum neceſſariarum, quod agat, non habet. Quum enim nihil agere prorſus non poſsit, agendi cupida, prauis negocijs ſeſe dedit. Et ſicut in corporibus ij qui uulnera negligunt, febres & putredines & mortem ſibi pariunt: ita & in animis, qui ad parua peccata conniuent, maiora inducunt. Propterea è terra nobis corpus dedit Deus, ut id etiam ad cœlum educamus, non ut per id animam etiam in terram detrahamus. O' rem mirandam. Quomodo omnes præſentibus rebus inhiant, & futurorum intelligentiam nunquam accipiūt, ſed in corporeas quidem uoluptates iugiter feruntur, animas uerò fame tabeſcere ſinunt. Et quum innumerabilia quotidie uulnera accipiant, nunquā ſentiunt

in

in quibus ſint malis: ſed corpus quidem exquiſita diligentia curant, animam uerò negligunt ſqualentem & ſordentem, & innumerabilibus affectionibus perturbatã: & quod grauius eſt, quòd poſt multos ſudores & labores, ne mortale quidem corpus hoc morte ſuperius efficiunt, ſed & immortalẽ illam cum mortali hoc æternis ſubijciunt pœnis. Quocirca magnopere deplorans animis hominum circumfuſam dementiam, craſſamq; caliginem obtẽſam, uellẽ ſpeculã aliquam excelſam inuenire, quę mihi omnia genera hominum cernenda ſubijceret: uellem autem & uocem indipiſci, quæ ad extremos fines circũquaq; perſonaret, & omnibus, qui ſuper terram uiuunt, ſufficeret: & ſtare et uociferari, Dauidicaq; illa uoce exclamare, Filij hominum quouſq; graui corde? Quam igitur defenſionem habebimus, dic mihi? quam ueniam? quum corporis quidem ægrotantis, ubi & argentum expendendum eſt, & medici accerſendi, & dolor magnus perferendus, tantam curam habeamus: animam autẽ negligamus, pręſertim neq; argentum expenſuri, neque

nego-

negocium alijs exhibituri, neque dolo-
tes ſubituri: ſed abſque his omnibus,
ſelectione & uoluntate ſola corrigere
nos ipſi ualentes, & exacte ſcientes,
quòd niſi id fecerimus, extremum lue-
mus ſupplicium, & irrecuſabiles crucia
tus atq; pœnas. Et quemadmodum qui
carcerem inhabitant, ſemper quidem in
anxietate ac doloribus ſunt, ſed maximè
eo die quo ſunt educendi, & ad ipſas fo
res iudicantis ducendi, & ante cancellos
ſtantes, iudicantisq; uocem intus audiē-
tes, metu ſuffocantur, & nihilo meliore
ſunt ſpecie quàm mortui: ſic & anima,
& ipſo quidem peccati tempore maxi-
mè affligitur & premitur, ſed multo ma
gis, quādo hinc auulſa, ad rationes illic
reddendas, et ad terribile illud iudicium
abduci debet. Propterea ſæpe refugit,
& intrò recedit, metuit, & exhorreſcit,
quum è carcere euolatura eſt. Tūc enim
ſiue quis rapuit, ſiue auarè quæſiuit, ſiue
iniuſtè inimicus cuiuſq; fuit, ſiue quid a-
liud improbum deſignauit, uniuerſus
peccatorum chorus renouatur, et oculis
ſeſe offert, ſtatq; acerbus conſcientiæ ac-
cuſator. Ideo & animam nacti ſumus im
morta-

mortalem, & corpus erit immortale, ut infinitis bonis fruamur. Quòd ſi terræ affixus fueris, cum cœleſtia proponantur, cogita quanta contumelia donantem afficias, quum ille quidem ſupera tibi porrigat: tu uerò non magnam eorum rationem ducens, terram commutes cœleſtibus. Quæ utinam omnes adipiſcamur, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & poteſtas in ſecula ſeculorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, *de Humilitate animi Oratio, Martino Cromero interprete*

CVm peccatū cum animi humilitate coiuerit, ita expeditè currit, ut iuſtitiā cum arrogantia copulatam ſuperet & anteuertat. Quod ſi iuſtitiæ ipſam (humilitatē inquā) iunxeris, quò non euadet? q̃s non tranſcēdet homines? apud ipſum planè regium tribunal aſsiſtet in medio angelorum, cum magna fiducia. Quòd ſi ij qui peccata ſua confitentur, tantam ſibi fiduciam conciliant: quas non adipiſcentur coronas ij, qui cum multorum ſibi bonorū conſcij ſint, animum tamen

ſuum

ſuum humiliant? Quare ut decies mille-na ſurſum extruas, ut eleemoſynam, ut precationes, ut ieiunium, ut omnem uir tutem, niſi hanc prius fundamenti uice ieceris, omnia abs re, fruſtraq; ſuperſtru entur. Nihil eſt enim, nihil in noſtris re- ctè factis, quod ſine ea ſtare poſsit. Sed ſiue temperantiam dicas, ſiue uirginita- tem, ſiue pecuniarum contemptum, ſiue quid aliud, omnia ſunt impura, deteſtã da, abominabilia, ſi abſit humilitas ani- mi. Propterea nanq; ex duabus ſubſtan- tijs nos Deus condidit, ut cum ſuperbia quidem elatus fueris, reprimat te carnis uilitas: cum autem degener quid & indi gnum dato tibi diuinitus honore cogita ueris, animi nobilitas te ad cœleſtiũ uir- tutum æmulationem ſubleuet. Magnũ enim bonum eſt, cognationem ſuam cõ ſiderare, & noſſe unde conſtiterimus. Etenim ſufficiens doctrina eſt, naturę cõ tẽplatio: quippe quæ poſsit omnes per- turbationes reprimere, tranquillitatẽq; in animo facere. Reputa tecum naturã tuam & fabricam: & ſatis id tibi eſt, ut perpetuò te reprimas. Conformatus eſt è terra Adam, ſed neſciebat quomodo confor-

cōformatus eſſet. Non enim oportebat eũ teſtẽ adeſſe eorum quæ fiebant, ut ne aduerſus Deum ſeſe erigeret. Nam ſi tã ta humilitate ſeptus, erigit ſeſe, & ignorat eum à quo cōformatus eſt: quis eius ſuperbiæ immodeſtiam caperet, ſi accepiſſet id quod ſupra naturam eſt? Propterea Deus cum hominem conformaret, & uirtutes magnas operi illi indidit, & humilitates multas, ut propter uirtutem quidem inditam, opificis gratia admirationi eſſet: propter humilitatem uerò, ſpiritus hominum reprimerẽtur. Dedit ei linguam loquentem, Deum laudãtem, diuina canentem, interpretantẽ pulchritudines creaturæ. Differit de cœlo terraq; parua carũcula lingua, ne duorum quidem digitorum menſuram habens. Sed quid dico digitorum? ne extremi quidem unguis: ſed extremum illud paruum loquitur de cœlo & terra. Et ne magnũ quid ſe eſſe putet, & ſupra naturam ſuam ſeſe erigat, ſæpe & tumores ipſam implicãt, ut diſcat quòd mortalis de immortalibus loquitur: debetq; noſſe, quæ nam uirtus ſit eius quem prædicat, quæq; imbecillitas prædicantis.

Dedit ipſi oculum, paruum illud granũ, quo creaturam omnem perſpicit. At ne uiſu creaturam omnem comprehendẽs, erigat ſeſe, ſæpe & lippitudines, & pelliculæ, & lachrymæ, queq́ alia uiſum turbãt, ipſi innaſcuntur, ut ex imbecillitate quidem ſeſe nouerit, ex opificio uerò artificem diuinis laudibus celebret. Si igitur talem imbecillitatem homo circumferens, ita uilitatis ſuæ obliuiſcitur, ut etiam aduerſus opificem inſoleſcat: quis eum tuliſſet faſtu ſeſe efferentem, ſi hac imbecillitate omnino caruiſſet? Cogita homo, in cuius ſocietatem te ingeris, cũ inflaris, & arrogantia te erigis, & cũ te hoſpitem curare pudet. At quo'nam id modo fieret, inquit? Si quis enim honeſto ſit loco natus, & illuſtris, & ſplendidus, & nobilis, ipſe'ne hoſpitis lauabit pedes? Non'ne turpe id eſſet? Imò non lauare, magis turpe eſt. Nã ut decies millies nobilitatem ſuam extollat, & claritatem & ſplendorem, eiuſdem certè naturæ particeps eſt cum eo qui lauatur, & conſeruus eſt eius quem curat, parisq́ dignationis. Cogita, quis'nã diſcipulorũ pedes lauit, & deſine de nobilitate diſſerere.

tere. Cogitemus naturam noſtram, reputemus peccata, diſcamus qui ſimus, & ſatis eſt nobis ad humilitatis materiã. Hic enim maximè ſeſe nouit, qui nihil ſe eſſe putat. Nihil enim Deo tam charũ eſt, quàm in extremis ſeſe numerare. Venite enim, inquit, diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Niſi enim mitis eſſem, cũ regis ſim filius, ſeruã'ne matrem elegiſſem? Niſi mitis eſſem, inaſpectabilis & aſpectabilis ſubſtãtiæ opifex, ad uos'ne peregrinatus eſſem? Niſi mitis eſſẽ, præſepis'ne paupertatẽ ſuſcepiſſem, uniuerſæ creaturę diuitias obtinẽs? Niſi mitis eſſem, dorſum'ne meũ flagris pro captiuis præbuiſſem? Quid? id quod maius eſt, nõ dico. Niſi mitis eſſem, cũ alij pati deberent, ego'ne qui nihil debebam, mortis debitum pro ipſis exoluiſſem? Ita mitis & humilis ſum, ut me ſeruis meis ſupplicare nõ pudeat. ſed malo obſecrare, ut ne punire cogar. Cum igitur cogitatio tibi obrepſerit, ut de humilitate animi te ipſe admireris, cogita Dominum tuum, quò deſcenderit: & iam te ipſe non admiraberis, neque laudabis, ſed deridebis, quaſi qui nihil feceris. Humilis es, & omnium homi

num humilimus, ne ob id magnificè de te ſentias, neq; exprobres alijs, & nō p- des gloriam. Propterea te humilias, ut ſuperbiam euites. Si igitur per humilitatem in ſuperbiam incidas, melius fuerit, non humiliare temetipſum. Manſuetudo enim dicitur, non quando quis à potente affectus iniuria, fert placidè: ſed quando etiam ab his qui inferiores uidentur eſſe, læſus, cedit. Vide enim Dei benignitatem, & cuiuſmodi curam erga ſeruos ſuos oſtendat. Cum enim Iſaac à rege Gerarorum & indigenis iniuſtè ſuis laboribus arceretur, non indignatus eſt, neq; puſillanimem ſeſe oſtēdit, neq; intra ſe uociferatus eſt: neque dixit, quia ius habeo frui puteis, an'ne deſtitutus ſum ope ſupernaः an'ne prouidētia Domini orbatus ſum? Nihil huiuſcemodi neq; cogitauit, neq; ratiocinatus eſt: ſed moderatè tulit omnia, eoq; plus auxilij ſupernè conſecutus eſt. Apparuit enim ei Dominus nocte illa, dixitq;: Ego ſum Deus Abraam patris tui. Ne timeas. Tecum enim ſum, & benedixi tibi. Volēs enim iuſtum refocillare, apparet ipſi, dicitq;: Ego ſum Deus, qui patrem tuū cele-

celebrem feci, & in tanta claritate conſtitui, & peregrinum indigenis ſplendidiorē feci. Ego ſum ille, qui talia illi incrementa præſtiti. Ne ergo timeas. Tecum enim ſum, & multiplicabo ſemen tuū, propter Abraā patrem tuū. Multa enim obediētiæ præmia ipſi debeo. Hęc ubi audiuit iuſtus ille, bono deinceps fit animo. Qui enim dixit, Tecum enim ſum, & bene dicam tibi, & multiplicabo ſemē tuum: hic et ſplendorem donauit. Vide quāta ſit uis humilitatis. Qui enim dudum exagitauerant, nunc uenientes ad iuſtum illum, non modò non defendunt quę dudum fecerant, & ueniam petunt, uerùm etiam laudibus celebrant. Quis enim eſſet eo fortior, qui Deum ſecum habebat? Cernentes enim inquiūt: Vidimus quòd Deus tecum ſit. Videamus autem quomodo & huius filius Iacob, cum perſecutioni cederet, peregrinatur. Neq; enim paruum inde quoque fructum decerpemus. Proficiſcēte enim illo in Haran, occidit ſol, & ſumpſit de lapidibus loci illius, & poſuit ſubter caput ſuum, & cubuit. Vides ineffabilem philoſophiam? uides quomodo antiqui

peregrinabâtur? Vir domi magna cura indulgentiaq; enutritus, ſumens lapidẽ poſuit ſubter caput ſuum. Vide pueri uirilem animum: lapide in loco ceruicalis utebatur, & humi dormiebat, & ob id Domini aſpectu dignatus eſt. Et ait: Ego ſum Deus Abraam, et Deus Iſaac patris tui: Ego et principem illum generis, & hunc patrem tuum ad tantam claritatem euexi. Ne metuas ergo, ſed crede, quia ego ſum, qui & illis promiſſa pꝛ̨ſtiti, & te mea prouidentia dignatus ſum. Et nunc tecum ſum, cuſtodiẽs te in hoc omni itinere, quocũq; proficiſcêris. Ne putes, inquit, ſolum te iter facere: me habebis comitem, me habebis cuſtodẽ in omni itinere. Tecum enim ſum. Si igitur humilis eſſe uis, non uerbis, nec habitu ſolum, ſed & re, & uoce uirtutem hãc præ te feras. Et ne ſis aduerſus hunc quidem humilis, aduerſus illum uerò inſolens: ſed in omnes humilis, ſiue amicus ſit, ſiue inimicus, ſiue magnus, ſiue paruus. Hæc enim eſt humilitas animi. Licet enim humilem eſſe, ſimul & facile iritabilem & iracundum: ſed nullo operæ precio. Sæpe enim ira correptus, omnia perdi-

perdidit. Nam ueram humilitatem animi hinc diſcere licet animum aduertentibus. Cum ueniſſet Ieſus Capernaum, acceſſerunt ad Petrum ij qui didrachma accipiebant, dixeruntq́: Præceptor ueſter non pendit didrachmum? Et uide. Ad ipſum quidem Chriſtum adire auſi non ſunt, ſed ad Petrum. Ac ne ad hunc quidē magna cum uehementia, ſed modeſtius. Neq; enim poſcentes, ſed interrogantes dicebant: Præceptor ueſter nō pendit didrachmum? Necdum enim cō uenientem de eo habebant opinionem, ſed quaſi de homine ſentiebāt, niſi quòd reuerentiam quandam & honorem ipſi exhibebāt, propter peracta ſigna. Quid igitur Petrus? Etiam, inquit. Et his quidem, ſoluere eum: ipſi uerò, nō dixit: fortaſſe quòd puderet eū, de his ipſum con pellare. Quid igitur, qui omnia exactè nouit Deus? Anteuertens eum, inquit: Quid tibi uidetur Simon? Reges terræ à quibus tributum, uel cenſum accipiūt? à filijs ſuis, an ab extraneis? Ab extraneis, inquit. Dicit ei Ieſus: Nū igitur immunes ſunt filij? Ne enim exiſtimaret Petrus, quod ab illis audiſſet, eum dice-

re, anteuertit eum, cùm hoc ipſi aperiēs, tum fiduciam præbens, ambigenti prius de his dicere. Quod autem dicit, huiuſmodi eſt: Immunis equidem ſum à dando cenſu. Si enim reges terræ à filijs ſuis non accipiunt, ſed à ſubditis: multo magis me immunē eſſe oportet ab hac exactione, cum ſim nō terreni regis, ſed cœleſtis filius, atq; Rex. Et his dictis, inquit: Verùm ut ne offendamus ipſos, uade ad mare, iace hamum, & piſcem qui primus hæſerit, tolle, & inuenies in ipſo ſtaterem, eum ſublatum da ipſis pro me, atq; pro te. Vide quomodo neq; detrectat tributum, neque ſimpliciter dare iubet: ſed cum primùm oſtendiſſet, nō debere ſe, tū demū dat. hoc quidē faciens, ne illi offenderentur: illud uerò, ne hi. Neq; enim, quaſi qui deberet, dat, ſed ut infirmitatem illorum corrigens. Sed qua de re non ex repoſitis dare iuſsit? Vt in hoc etiam uniuerſorum ſe Deum oſtendat, & quòd mari dominetur. Neque enim paruum erat, illum prædicere futurum eſſe, ut ex profundo primus incideret, qui tributum penderet, piſcis, et quaſi reti in profundum illud immiſſum

iuſſu

iuſſu eius educi eum, qui ſtaterē ferret, & facere, ut ita mare dona afferret, & undiq; ſubiectionem ipſi oſtenderent. Si igitur magnum uis oſtēdere rectè factū, ne magnificè de te ſentias, et tunc maius id effeciſti. Nam ſi, cum peccatores ſumus, & hoc nos eſſe putamus, quod ſumus, iuſti efficimur, quemadmodū publicanus: quanto magis, cum iuſti ſumus, & peccatores nos eſſe arbitramur? Nam ſi dixeris te ipſum probum, factus es inutilis, etiamſi probus fueris. Vt enim ſuperbis nouit Deus reſiſtere, ita gratiam dare humilibus, quia ipſum decet gloria, & imperium, in ſecula ſeculorum: Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOmi, *de Aduerſa ualetudine, & medicis*, Oratio, *Martino Cromero interprete.*

CVm in aduerſam ualetudinem inciderís ô homo, recordare corporis Iobi, & ſanctæ illius carnis: ſancta enim erat, & pura. Nam quis ita ægrotauit unquam? quis tantam plagam accepit? alterum'ue qui acceperit, uidit? Non eſt

ſequeris, quòd ab hominibus oblata incommoda generoſe tuliſti, & ei qui poterat quidem, ſed noluit prohibere, gratias egiſti. Neq; enim bonus quiſpiam ſine peccato eſt, neque malus quiſpiam ſine iuſtitia: utriuſque autem compenſatio, & remuneratio eſt. Si quis iuſtus et mali quid egerit, & ægrotauerit, & ſupplicio addictus ſit, ne commoueare, ſed dicito: Hic iuſtus paulum quid mali fecit aliquando, & recipit hic, ut ne illic puniatur. Rurſum ſi uideas peccatorē rapientem, auarè agentem, iucundè uiuere, cũ innumerabilia mala faciat, ne ita quidem commoueare, ſed dicito: Hic peccator, qui innumerabilia mala perpetrat, boni quippiam fecit aliquando, & recipit hic bona, ut ne illic mercedem repetat. Hoc autem & in Lazaro eſt uidere, quoniam contigit, ut & ille peccata quæpiam, et diues rurſus boni quid haberet. Audi quid dicat Abraham: Recepiſti bona tua illic, & Lazarus mala ſua. Qualia? egiſti quid boni, recepiſti pro eo diuitias, bonam ualetudinem, delitias, potentiam, honorem, & nihil tibi debetur. Quid igit̃ Lazarus? Nihil'ne peccauit?

Sanè

Sane uerò: propterea dicit, & Lazarus mala ſua. Cum enim tu bona tua recipie bas, tunc & Lazarus mala. Animaduer te autem quid dicam. Iob iuſtus erat, irre prehenſibilis, uerax, pius, & afflictum eſt cor eius hic, ut illic mercedem repete ret. Ait enim Deus ad eum: Sed fruſtra me tibi oraculo præcepiſſe putas, ut exi ſtas iuſtus? Num igitur peruertit ſan ctum illum Iob uxoris cōſilium? Imò ue rò contrarium magis fecit, maioremq; in modum eum confirmauit, ita ut increpa ret etiam uxorem. Maluit enim dolere & affligi, & innumerabiles aduerſitates pati, quàm cum conuicio exitum ab hu iuſmodi malis ullum inuenire. Sed uul gus hominum cum in aduerſam ualetu dinem inciderint, conuiciantur illico, & ærumnam quidem morbi ſuſtinēt: lucro uerò, quod ex eo morbo per patientiam percepturi erant, fraudantur. Quid facis ô homo? Benefactori, & curatori, & de fenſori, & ſeruatori conuiciaris? Nō ſen tis quod in præceps feraris, & in profun dum extremi interitus temetipſe conij cias? Propterea nanq; diabolus innume rabiles aduerſitates infert, ut in profun

dum

dum illud deducat: ac ſi quidem conuiciantem te uiderit, facile dolorem auget, maioremq́ facit, ut cum pungeris, rurſus faſtidio replearis. Sin fortiter ferentem animaduerterit, & quo magis morbus intenditur, eo magis gratias agẽtem Deo, abſtinet confeſtim, uelut temerè & fruſtra inſidias tenſurus deinceps. Quãnam ob rem indignaris, ô homo? & cõuiciaris, ſi in quippiam, quod diſplicеat, unquam incideris? An enim, ſi conuicieris, leuiorem morbũ facis? Imò uerò intendis ipſum, & multo grauiorem dolorem efficis. At nõ potes tacere, cũ à dolore pungeris? Verùm tu pro cõuicio, gratias age, lauda, celebra Deũ. Nam ſi conuicieris, tum Dei auxiliũ propulſaſti, tũ diabolum acriorem contra te effeciſti. Quòd ſi gratias agas, & improbi dæmonis inſidias propulſaſti, & curatoris Dei curam tibi adiunxiſti. At conſuetudine lingua ſæpenumero fertur incita, ut improbum uerbum proloquatur. Verùm tu, ubi feretur incita, priusq́ uerbũ proferat, mordicus eam dentibus undiq́ uehementer cõſtringe. Melius eſt ut nũc ſanguine perfluat, quàm ut illa die guttã appetens,

petens, leuamen cõſequi non poſsit: quē admodum in diuite. Præſtat ut temporarium dolorem perferat, quàm ut tūc perpetuò & æuo ſempiterno frigatur. Cum igitur in grauem morbum incideris, & multi adfuerint, qui cogant, alij quidem incantationibus, alij amuletis, alij porrò alijs quibuſdã leuare malũ: tu uerò propter timorem Dei generoſo & infracto animo tuleris, & omnia pati malueris, quàm ut eiuſmodi quicquam facere ſuſtineas, hoc tibi martyrij coronã affert. Et ne dubita. Quemadmodũ enim ille tormentorum cruciatus fert fortiter, ut ne adoret ſimulachrum: ità & tu morbi dolores perfers, ut ne ullius rei ab illo indigeas, neq; facias ea quæ imperat. At enim uehementiores illi ſunt. Verùm hi diuturniores: q̃ circa par exitus. Nam cũ febris ardor intus moleſtus eſt & urit, tu uerò alijs hortantib. incãtationē refutas, nõ'ne martyrij coronam induiſti? Cum enim incantatores magna cum contumelia domo eieceris, omnes qui audierint, laudabunt & admirabuntur, dicentq; ad ſe mutuò: Hic ægrotans, cum innumerabilia hortarentur quidam, & monerent,

&

& conſulerent magicis quibuſdam incã
tationibus uti,non eſt aſſenſus,ſed dixit:
Præſtat ſic mori, quàm prodere pietatẽ.
Quòd ſi hic tãtæ laudes ſunt,cogita quã
tas illic coronas feres, cum præſentibus
angelis & archãgelis Chriſtus tranſiẽs,
manu te apprehenſum in medium thea-
trum illud producet, & omnibus audiẽti
bus dicet:Hic homo febri correptus ali-
quando,cum innumeri eum hortarẽtur,
ut è febri illa euaderet,propter nomẽ me
um & timorem mei,ut nulla in re offen-
deret,repulit ac deſpexit eos, qui ſe illo
modo curaturos recipiebant: maluitq;
morbo emori, quàm beneuolentiam er-
ga me prodere. Nam ſi eos qui ſe pota-
runt,& cibarunt,& ueſtiuerunt, in medi-
um producit: multo magis eos,qui pro-
pter ſe febres ſuſtinere in animum indu-
xerunt. Neq; enim par eſt, dare panem
& ueſtimentum,et morbum diuturnum
ſuſtinere. Sed longè hoc illo maius eſt:i-
ta & corona erit ſplendidior. Audiuiſti
quæ de Lazaro dicta ſunt,quomodo cũ
fame,morbo,ſolitudine, per omne tem-
pus ſuum luctatus eſt: ita ut & uitam i-
pſam in ueſtibulo diuitis finiret, negle-

ctus,

ctus, eſuries, canibus eſca expoſitus. A-
deò nanque corpus ipſius debilitatum e-
rat, ut ne abigere quidē poſſet canes in-
uadentes, & uulnera lambentes. Sed ta-
men non quæſiuit incantatorem, nō ap
* πέταλα. plicauit * folia, non magica mouit, non
præſtigiatores ad ſe uocauit, non quic-
quam aliud uetitum fecit. Sed maluit im
mori malis illis, quàm exiguam prodere
pietatis partem. Quæ igitur uenia nobis
dabitur, tantas aduerſitates patiente il-
lo, & tolerāte fortiter: ſi propter febrem
aut uulnera, ueneficos præſtigiatoresque
domos noſtras accerſamus? Multi enim
ſæpenumero ægrotant, ſed neceſſario a-
limento non egent. Alij in extrema pau
pertate uiuunt, ſed bona ualetudine fru
untur. Lazarus uerò ita erat debilitatus,
ut ne canes quidem poſſet abigere, ſed
mortuus ſpirans iacebat, iuuadētes qui-
dem eos cernens, ſed arcere non ualens.
Ita ipſi membra debilitata erant, ita tabe
ſcebant aduerſa ualetudine, ita conſume
bantur tentatione. Quòd ſi per ſe horum
quoduis intolerabile & acerbū eſt, quan
do ſimul coniuncta ſunt: quomodo non
adamas quiſpiā erat, qui ea ſuſtinebat?
Nam

Nam ſi in ſolitudine & inhabitabili poſitus hæc fuiſſet paſſus, & neglectus fuiſſet, non hoc doluiſſet, ac ſuaſiſſet, ut inuitus ferret ea quæ accideret: Ei uerò, qui in medio horũ, quibus res erant ſecũdę, iacebat, nulla, ne uulgari quidē, cura dignari, acriorē faciebat malorum ſenſum. Cogita, quo'nã modo affici eũ par erat, cernentem paraſitos, adulatores, deſcendentes, aſcendentes,, exeuntes, introeũtes, tumultuantes, temulentos. Nos quidem certē etiamſi innumerabiles aduerſitates patiamur, habemus tamē intuentes in illum, unde affatim ſolatij accipiamus. Nam ſocios ſuorum malorũ reperire, dolentibus multum 'affert ſolatij: ille uerò neminem alium uidere potuit, qui eadem illa quæ ipſe patiebatur, paſſus eſſet: quin etiã præſente hac uita, res pręſentes concludi putabat. Erat enim ex ijs, qui fuerunt ante gratiã. Quòd ſi nũc noſtris temporibus poſt tantam Dei cognitionem & bonas ſpes reſurrectionis, & præparata ijs qui rectè agunt, bona, tam puſillo quidã ſunt animo, ut ne his quidem expectationibus corrigantur: quo'nam modo illum par fuit affici? Imi

temur Lazarum, et diuites, et pauperes. Neq; enim unum, aut duo, aut tria duntaxat, ſed multo plura uirtutis certamina ſubiuit: paupertatem, ſolitudinem opitulatorũ, aduerſam ualetudinem: quòd nõ duos tresue dies, uerùm per omnem uitam, & ſe in his, & diuitem in contrarijs uidebat: quòd aliũ Lazarum intueri non habebat: quòd nihil de reſurrectione philoſophari poterat: quòd cum prædictis malis, malam etiam ſuſpicionẽ apud uulgus hominum ex illis calamitatibus ſibi collegerat. Quam igitur defenſionem habebimus, ſi, cum hic omnia ſimul aduerſa tam fortiter tulerit, nos ne dimidium quidem feramus? Non enim habes, non habes oſtendere, neq; dicere alium quempiam, qui tam multa & talia paſſus ſit. Propterea nãq; ipſum Chriſtus in medium propoſuit, ut in quodcũque aduerſitatis genus inciderimus, exuberantiam ultrà id uidentes, luculentum ex ipſius philoſophia ſolatium & leuamen accipiamus. Communis enim totius orbis terrarum magiſter propoſitus eſt ijs, quicunque aduerſi quid patiuntur, omnibus intuendum ſeſe exhibens,

bens, & omnes uincẽtem malorum ſuorum exuberantia. Etenim ſapientes medici putrida membra ſecturi, aut lapides meatibus inhæreſcentes extracturi, aut aliud quoppiam naturæ peccatum correcturi, non in angulum abducto ægroto id faciũt: ſed cum in medio foro eum propoſuerint, theatrumq́; ex prætereuntibus conſtituerint, ita demum ſectionẽ adhibent. Atq; id faciunt, non quòd uelint humanis miſerijs inſultare: ſed ut eos qui adſpiciunt, in alienis corporibus doceant, multã ſanitatis ſuæ gerere prouidentiam. Cum igitur uideris iuſtũ premi & uexari aduerſa ualetudine, et innumerabilibus alijs aduerſitatibus præſentem uitam finire, dic ipſi, niſi eſſet reſurrectio et iudicium, nequaquam Deus tãta mala paſſum, nullo bono fruitum, ſineret hinc dimigrare. Vnde planum eſt, quòd aliam ipſis uitam parauit, præſente hac ſuauiorem, ac multo optabiliorẽ. Enimuerò quânam id ratione conſiſteret, ꝙ improbos multos præſentem hanc uitam in delitijs degere paſſus eſt, iuſtos uerò multos in innumerabilib. reliquit malis: cum ſit & appelletur iuſtus, noue-

dentes pariter atq; priores poſſeſſores, de illarum quidem fabrica, de horum autem & corporis habitudine, & animi ſtudio inquirentes: multo magis uxores ducturos tantam, ac longe maiorem etiam prouidentiam gerere oportet. Domum enim uicioſam, & ſeruum, ſi ineptus uideatur, reddere uenditori licet: uxorem uerò ductã reddere ijs qui dederũt, non licet. Malum eſt igitur pauperiorẽ uxorem ducere, malum item opulentiorem. Nam illud quidem facultatum detrimẽto uirum afficit, hoc uerò authoritatis & libertatis. Et multi ex ijs qui meretricibus adhærent, non modò æternam mortem inde ſubierunt, ſed & hic mali malè perierunt, ærumnas à meretricantibus mulieribus perpeſsi. Cum enim contenderent illæ, ut adhæretem ſibi amore ſui penitus adſtringerẽt, magicas artes excitarũt, amatoria pocula appararunt, multasq; præſtigias conſarcinarunt: ita deinde in grauem morbum cõiectum, & lui tabiq; lentæ traditũ, & in innumerabilia mala coniectum, ex hac uita ſuſtulerũt. Si igitur homo gehennam non metuis, at præſtigias earum metue. Cum enim

per hanc laſciuiam Dei te auxilio priuaueris, et ſupernam opem tibi præcideris, ſuſcipiens, excluſo omni metu, meretrix, cum dæmones ſuos inuocarit, & folia ſcripſerit, et inſidias ſtruxerit, facile ſanè ſalutem tuam opprimit, probrum te & ludibrium omnibus qui urbem inhabitant, conſtituens. Si igitur animum tuum oblectare uis, ne ito ad theatra, ſed ad uiridaria, ad præterlabentem amnē, & ſtagna: perdiſce hortos, audi canētes cicadas: frequenta ad martyrum monumenta, ubi corporis ſanitas eſt, & animi emolentum, & nocumentum nullū. Habes uxorē, habes liberos, quid par huic uoluptati? Habes domum, habes amicos. Hæc ſuauia ſunt cum temperātia, & lucrum præbent. Quid enim liberis dulcius, dic mihi? Quid uxore, ei qui temperans eſſe uelit? Barbari ſanè feruntur quondam uerbum philoſophia plenum dixiſſe. Cū enim de ex legibus iſtis theatris, & importuna oblectatione audiuiſſent: Romani, inquiunt, quaſi liberos & uxores non habeant, ita huiuſmodi uoluptates excogitarunt. Cum igitur uideris uenuſtam mulierem, fulgidum habe-

tem oculum, uultu hilare coruſcantem, eximium quendã decorem aſpectu præ ſe ferentem, urentem mentem tuam, & concupiſcentiam augentem: cogita terrã eſſe id quod admiraris, ſtercus quod te urit, & cõquieſcet furens animus. Detege ipſi cutem uultus, & tunc uidebis omnem uenuſtatis uilitatem. Ne ſubſiſtas ſuperficie tenus, ſed interius penetra cogitatione: nihil aliud inuenies, quàm oſſa, & neruos, & uenas. Sed non ſufficiũt hæc. Cogita mihi, eam alterari, ſeneſcere, ægrotare, ſubſidentes oculos, cauas genas, florem illum omnem defluxẽ: animaduerte quid admireris, & pudeat te iudicij tui. Lutum admiraris, & ſtercus, & puluis te urit atque cinis. Pulchritudinis enim eius, quã adſpicis, ſubſtãtia, nihil aliud eſt quàm pituita, deſtillatio, ſanguis, & alimenti cõputrefacti ſuccus. His enim & oculi, & genæ, & reliqua omnia rigantur. Quod niſi quotidie rigationem illam accipiat, ab aluo & iecinore prodeũtem, ſtatim tota auolat, ſubſidente plus æquo cute, & oculis in cauum recedẽtibus. Quocirca ſi tecum reputes, quid intra pulchros illos oculos

ſubſit, quid intra rectũ naſum, quid in-
tra os & genas, nihil aliud dicturus ſis
uenuſtatem corporis, q̃ ſepulchrum cal-
ce illitũ. Tantis ſordibus intus plena eſt.
Et pãniculum quidem, huiuſcemodi ali
quid, uelut pituitam, uel mucum haben
tem ſi adſpicias, ne extremis quidem di-
gitis contrectare, imò neq; adſpicere ſu-
ſtines: ad horum aũt cellas, & horrea ob
ſtupeſcis? Is igitur qui corporis amator
eſt, & ad uenuſtam puellã obſtupeſcit, ſi
uelit ſermone diſcere deformitatem ſub
ſtãtiæ ipſam in ſe, ex aſpectu cognoſcet.
Etenim multæ æquales amicæ illius, ac
ſæpenumero ſplendidiores etiam defun
ctæ, poſt unum atq; alterum diem fœto
re, & tabo oppletæ ſunt, & putredine
uermium. Cogita ergo, cuiuſmodi pul-
chritudinem amas homo, & ad qualem
uenuſtatem obſtupeſcis. Cum autẽ uir
uxorem uoluerit eijcere, aut uxor uirum
dimittere, huius dicti recordetur, & à
Paulo præſente cõdemnari ſe putet, cla-
mante atq; dicente: Mulier ligata eſt le-
ge, quãdiu uiuit uir eius. Hoc declarãs,
non adiecit: Si autem uir eius mortuus
fuerit, libera eſt. ſed, Si autem dormierit.
tantum

tantum non conſolans uiduam, & ſuadens priori cõtentam eſſe, neq; alterum ſponſum inducere. Non eſt mortuus, inquit, uir, ſed dormit. Quis autem dormientem nõ expectat? Liberam uerò poſt mortem uiri eam factam eſſe dicens, oſtendit ſeruam fuiſſe prius uiuente illo. Serua autem cum eſſet, & ſubiecta legi, etiamſi decies millies repudij libellũ acceperit, ſecundum externas gẽtilium leges, adulterij legi obnoxia eſt. Neque enim his legibus Deus tibi iudicabit die illo, ſed ijs quas ipſe fixit. Quanquam & externæ leges non ſimpliciter hoc ſtatuerunt, ſed puniunt & ipſę hoc factum, & moleſtè ferunt hoc peccatum. Ab utro enim ſoluẽdi matrimonij occaſio extiterit, eum detrimento facultatum multant, nudum & uacuũ pecunia illinc eijcientes. Fertur quidam externorum philoſophorum improbam habẽs uxorem, & garrulam, & uinolẽtam, interroganti bus, quam ob cauſam talem habens tolc raret, dixiſſe: Vt exercitationem et pale ſtram domi habeam. Ero enim alijs placidior, inquit, in hac edoctus quotidie. Ille igitur philoſophus propterea dicitur

uxorem malã habens, non eieciſſe. Quidam autem, ob id etiam ipſum eam duxiſſe aiunt. Cum igitur Græci magis nobis ſint philoſophi, quam defenſionem habebimus, cõtumelia afficientes eam, propter quam etiam parentes Deus iuſſit dimittere? Qui autem ſermo exprimere poterit, cũ eiulatus & ululatus per compita feruntur, & concurſus uicinorum pariter & prætereũtium ad domum eius qui hæc dedecora patrat, quaſi fera quapiam intus uaſtante? Melius eſſet, ut ſolum uerteret, qui ſic inſanit, quàm ut in foro conſpiceretur deinceps. Pareamus legi diuinæ, & neq; noſtras uxores eijciamus, neque ab alijs eiectas recipiamus. Quo enim uultu uirum uxoris adſpiciet? quib. oculis amicos eius, atq; ſeruos? Nam ſi, cum mortuo quopiã, uxorẽ eius quiſquã duxerit, deinde imaginẽ ſolam repoſitam uideat, commouetur, atque diſcruciatur: intuentem uirum eius, quę ſecum habitat, intuens, cuiuſmodi uitam uiuet? quomodo domum ingredietur? qua mẽte, quibus oculis aſpiciet uxorem ſuam, quæ illius ſit? Quin rectius neq; illius, neq; ſuam, eam quæ illius

lius ſit, quiſpiam appellauerit. Adultera enim, nullius eſt uxor. Etenim pacta, quæ cum illo habuit, conculcauit, & ad te non legitimè uenit. Quantæ amentiæ eſt, rem tãtis plenam malis domum adducere? Nũquid mulierum penuria eſt, eo quòd tantam perniciem capiti tuo attrahis? Nam quæ priori uiro contenta eſt mulier, oſtẽdit, ne electuram quidem ſe eum fuiſſe initiò, ſi bonã habuiſſet rei experientiam. Quæ uerò in cubiculum prioris alterum inducit ſponſum, nõ par uum edidit magnæ cum mundo amicitiæ & affectionis erga res terrenas argumẽtum. Nam ſi eas mulieres, quę ſuperſtitibus adhuc uiris decedũt, admiramur omnes, et cõmendamus: quomodo non ſtupeſcendæ & laudandæ ſunt eæ, quæ erga mortuos etiã eandem præſeferunt beneuolentiam? Non igitur alteras nuptias eijcimus, ſed hortamur, ſi quis con tinere poſsit, ut in prioribus acquieſcat. Sæpe enim pugnæ, & quotidianorũ bel lorum principium & occaſio, alteræ nuptiæ factæ ſunt. Sæpenumero enim uir ad menſam ſedens, prioris uxoris recordatus, coram altera, placidè illachrymauit;

uit: at illa ſtatim efferata, perinde atque fera inſiluit, amoris erga illam pœnam ab eo expetens. Quod ſi laudare defunctam uoluerit, belli atq; pugnæ occaſio fit laudationis argumentum. Et cum inimicis quidem mortuis pacificamur, & poſt uitam ipſorum inimicitias cum eis diſſoluimus: in uxoribus uerò contrarium prorſus uſuuenit. Quam enim neq; uidit, neque audiuit, à qua nihil moleſti paſſa eſt, eam odit, & auerſatur, ac ne mors quidem odiū illud extinguit. Quis uidit, quis audiuit æmulatione peti, & oppugnari cinerem? Nec tamen hoc fini moleſtia terminatur. Sed ſiue naſcantur liberi ex altera, ſiue non naſcātur, bellum rurſus, atque pugna. Nam ſi non naſcantur, dolet admodum, & perinde ac hoſtes, & à quib. graui iniuria affecta ſit, prioris liberos adſpicit, manifeſtiorem orbitatis ſuæ ſenſum ex illorum uita capiens. Sin autem naſcantur, rurſus nō minor moleſtia. uir enim ſæpe amanter ſe habēs erga mortuam, amplectitur illos, amans iuxta ac miſerans eos, utpote pupillos: illa uerò ubiq; ſuos præferri uult. Audite uiri, audite mulieres coniugum

amorem

amorem mutuum, quem inter ſe uſq; ad pericula ipſa præ ſe tulerunt. Cum enim habitaret Abraã in Geraris, dixit de Sara uxore ſua: Soror mea eſt. Timuit enim dicere, uxor mea eſt, ne quando occiderent eum uiri ciuitatis illius, propter ipſam: & miſit Abimelech rex Gerarorum, & abſtulit Saram. Cogita mihi tempeſtatem cogitationum, quam pertulit iuſtus ille, cum uideret uxorem ſuam abduci, nec poſſet uindicare. Tacitè enim cuncta ferebat, ſciens non neglecturum ſe eſſe Dominum, ſed citius opem laturum. Et Saræ autem magnum coniugalem amorem admirari licet, quem oſtendit, ut iuſtum illum è periculo eriperet. Conueniebat enim ei fabulam detegere, ut effugeret apertã iniuriam. Sed generoſe omnia pertulit, ut ſalutem iuſto illi præſtaret. Et impletum eſt dictum illud: Quoniam erunt ipſi duo in carnem unã. Perinde enim ac ſi una caro eſſent, mutuæ ſalutis curam gerebant: tãtamq; præ ſe ferebant concordiam, ac ſi unum corpus eſſent, & una anima. Si uerò noſſe uultis, quónam modo iuſtus ille uxorem filio ſuo acceperit, audite: Et factum

eſt,

eſt, quando ab extremam ſenectutem ue nit Abraam, uolens ut Iſaac Chananæo rũ cognatione abſtineret, ut ne inde uxo rem duceret, uocato beneuolentiore de ſeruis, præcepit ipſi hac de re, & ait: Pone manum tuam ſubter femur meum, & adiuro te per Dominum Deum cœli & terræ, ut ne accipias uxorem filio meo Iſaac de filiabus Chananæorum, cum qui bus ego habito inter ipſos. Sed ad terrã meam, ubi ortus ſum, uade, & ad tribum meam, & accipies inde uxorẽ filio meo. Cognouiſti præceptũ Patriarchæ, quod ſeruo præcepit? Cogita, quomodo anti quitus ſtudium collocabant, non pecuniæ copiam quærentes, non magnas diuitias, & ſeruitia, & iugera terræ tot, & tot: non exterioris pulchritudinis decorem, ſed animi pulchritudinem exquire bant, & morum nobilitatem. Ac Patriarcha quidem ille animi uirtutis curam ha bens, & indigenarum improbitatem fugiens, hoc facit. Cęterũ omnes qui nunc ſunt, nunquam animum inducerent aliquid eiuſmodi cogitare: uerùm etiam ſi decies mille malis plena fuerit, unũ modò perquirunt, pecuniæ copiam. Cæte-

ra

ta omnia poſteriora ab ipſis ducuntur: neq; ſciunt corrupto iudicio, etiam ſi im menſæ affluant diuitiæ, citius ad extremam paupertatem ſe redactum iri: neq; ullam fore utilitatem copiæ, ſi non adſit animus, qui rectè diſpenſare poſsit. Si uerò magnificentiam uis in nuptijs oſtẽtare, lucrum habẽtem, uoca choros pauperum. Verùm pudet te, & erubeſcis? Quid confeſsione hac deterius, cum diabolum quidem domũ trahens, nihil turpe facere te putas: Chriſtum autem inducturus, erubeſcis? Sed nemo in ciuitate hoc fecit, inquit. At tu incipe, da operã, ut princeps ſis pulchræ huius conſuetudinis, ut poſteri ad te referant: &, ſi quis æmulabitur et imitabitur opus iſtud, nepotes, & qui ab his naſcentur, habeant dicere ijs, qui quærent: Quia ille primus pulchram hanc legem introduxit. Et quod ab alijs rectè factum erit, tibi, qui primus ſeuiſti, fructum illorum acceptum feret. Et quemadmodum molli bus, & hiſtrionibus choreas illic ducentibus, diabolus in medio laſciuit: ita etiam pauperibus ingredietibus, Chriſtus adeſt, Ac de ſumptu quidem illo nihil re

dit compendij, ſed magnum diſpẽdium potius: ex ijs uerò impenſis, quæ in hos fiunt, multum fructum citò percipies. Et quod hoc uerum ſit, ex puella illa Ioppẽ ſi diſce. Hanc enim quondam mortuam iacentem circumſtantes pauperes, qui ab ea alebantur, exuſcitarũt, & ad uitam reduxerunt, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & imperium cum Patre & ſancto Spiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum: Amen.

F I N I S.

EPIPHANII BREVIS, ET VERA ORATIO, DE FIde Catholica, & Apoſtolica Eccleſia: VITO AMERPACHIO *interprete.*

NOS iam diuerſa, uaria, confuſaq; diſtortorũ conſilia, per tractatis petulantibus contrariorũ doctrinis, diuiſiſq; ſpeciatim, & generatim, auxilio diuino, uana ac fœtida eſſe demonſtrauimus. et tranato procelloſo, qui ab unaquaq; hæreſi eſt, impetu conuiciorum, & maledictorum, & minime ſuauium arcanorum infinito, uix tandem undiq; ſolutis quæſtionibus, & earum ſuperata moleſtia, ueritatis amœnis locis adpropinquauimus. Ac ita quidem pertrãſiuimus locũ in mari omnem periculoſum, et omnem turbationem, æſtum, & fluctuum incuruationẽ ſuſtinuimus. Salum, & uortices, ac breuia non uulgaria, cum locis propter feras noxijs, uidimus. Cumq; dicendo in horum exploratione fuerimus uerſati, pacis portum nũc adſpicientes, ad quem applicare feſtinamus, iterum ha-

Tranſitio quædam ab opere De hæreſib. ad hanc uelut antitheſin.

bemus dignum oratione Dominum cõ uenire. Atq; ita liberati metu omni, turbatione, ac nauſea: conſtituti uerò in optimo habitu, & ex firmitate loci uelut inſpirati iucũditate, ac ſecuritate, inq; trãquillo portu corroborati ſpiritu, læta-mur. Multa ſanè, ſi dicẽdum eſt uerum, moleſta in his, & non leues contumelias paſſi: terram deinde, mareq;, ut ſic dicã, pedibus conficientes, & nauigantes: ac terræ quidem aſperitates, ſolitudinis uerò difficultates, mariumq;, de quibus dictum eſt, pericula, & ſimul ciuitatem aſpicientes, ad ipſam properabimus ſanctam Hieruſalem, uirginem Chriſti, & ſponſam, tutum fundamentum, et petrã, matrem noſtram grauem, & ſponſam Chriſti, & ipſi opportuniſſimè dicetes:
Eſaiæ 2. Venite, aſcendamus in montem Domini, & domũ Dei Iacob, & annũciabit nobis uiam ſuam: & quæ ſequuntur. Agite igitur, Chriſti pueri, filij ſanctę Eccleſiæ Dei, qui ſcriptum hoc octoginta hæreſum placidè pertranſiuiſtis, & mecum tantam odioſarum doctrinarum, de quibus dictum eſt, molem: quiq; tantam ſolitudinẽ peruaſiſtis, formidabilẽ, & ſitibundam,

bundam, inuocemus uniuerſorum Dominum, hunc iterum expetentes, ac in unoquoque horum hæreſum loco, uelut in Merra loco, & in ſiti formidabilis, & inuiæ ſolitudinis, identidẽ obuiantes flexuoſis orationibus illorum, & ipſi acclamemus: Quemadmodum ceruus deſiderat ad fontes aquarũ, ſic anima mea deſiderat ad te Deus. Et iterũ: Quando ueniam & apparebo ante faciem Dei. Velociter igitur & nos uocemus, non, ut ille, ſponſam, qui ſponſus eius eſt, Dominus, & herus, rex, Deus, & defenſor: ſed, ut ſerui eius, nos unà uocemus ei conſona dicentes & ipſi: Veni de Libano ſponſa. Quia tota pulchra es, & macula non eſt in te. Hortus magni artificis, ciuitas ſancti regis, ſponſa immaculati Chriſti, uirgo pura, ſoli uni uiro deſponſata in fide. Lucida, & procumbens ut aurora, pulchra ut luna, electa ut ſol, pauor ut acies inſtructa, quę dicitur à reginis beata, canitur à concubinis, à filiabus laudatur, è ſolitudine aſcendens, & dealbata, incũbens in filium ſororis ſuæ, ſpirãs odores, è ſolitudine aſcendens, ut uirgula fumi uaporans myrrhã & thus,

Exodi 15. *Pſalm. 41.* *Ibidem.* *Cant. 4.* *2. Cor. 11.* *Cantic. 6.* *Cantic. 8.* *Quæ aſcendit de deſer*

to, delicijs affluens, in nixa ſuper dilectũ ſuũ. Cantic. 1. ex pulueribus aromatarij ſuauiter fragrã tis, quem præuidens dixit: Vnguentum exhauſtum nomen tuum. Propter hoc adoleſcentulæ dilexerunt te. Stans ad re gis dextram, induta fimbriatis, exornata uarie pertextis auro, nihil tenebroſum habens, olim denigrata, nunc uerò pul- chra, & dealbata. Vt cũ in te ſumus, ab odioſis hęreſum negocijs, quę nos antea peruaſerãt, exoneremur, & quieſcamus ab agitatione maximi fluctus illorum, & reſpiremus in te Sancta mater Eccle- ſia, & in ſancta in te doctrina, inq; ſan-
Attentio. cta & ſola Dei fide in ueritate. Sed inci piam de hac ſancta Dei ciuitate miran- da exponere. Glorioſa enim de ipſa di-
Pſal. 86. cta ſunt, ut inquit Propheta: Glorioſa di cta ſunt de te, ciuitas Dei. Quæ ſunt ho- minibus inacceſsibilia, incredulis alie- na: credulis autẽ, & ueracibus hominib. ex parte ſunt aliqua, ſed promiſsione ꝑ- fectionis, ut quæ ab ipſorum Domino præſtabũtur in regno cœlorum, ubi ſan- cta uirgo, et cõſors ipſa cum primo ſpon ſo habuerit in cœlo ſortẽ & hæreditatẽ. Ac primò, quòd Deus, qui eſt in omni- bus, ſit nobis Deus, qui geniti ſumus ex hac

hac ſancta Eccleſia. Nam hæc eſt demõſtratio prima circa ueritatẽ, & firmamentum fidei ſolius huius uirginis, & ſanctę columbæ, ac non aſtutæ, de qua Dominus in ſpiritu Salomoni reuelauit in Cãtico cãticorum, et dixit: * Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta pellices, & adoleſcentulæ, quorum non eſt numerus. Vna eſt columba mea, perfecta mea, cũ appoſitione mea, & mea. Nam ipſius colũba, & ipſius perfecta, ut aliæ dicantur, & non ſint, ipſa uerò duplex dicatur. De alijs enim haud dixit, Octoginta ſunt pellices meæ, tametſi reginis propter celebritatem appellationis copulationẽ honoris dedit. In pellicibus autem alienam perfectionem oſtendit, quarum numeros interpretando,

Hoc dicto utitur uelut fundamento reliquæ totius orationis, quæ in explicatione huius contẽtionis reginæ ac pellicum uerſatur.

Argumẽtũ à repetitionis figura. id eſt, proximum honorem.

Græcus textus hic εἰς ὄνομα λαμβάνοντες: *habet, quod eſt ad uerbum, in nomen accipientes: hoc eſt, exponentes, ad rem, & certam ſignificationem deflectẽtes, illuſtre, notum, & celebre facientes. figura ſimili huic noſtræ,* in ain namen bringen / das es ain namen hab / namhaftig machende. *Sicut etiã ueteres Græci utuntur ſuo uerbali* ὀνομαστὸν, *hoc eſt nominabile, dignũ ſermone, fama, gloria, celebratione.*

Secundũ contemplationis eleuationẽ.

Id eſt, quæ tantũ in numeris conſiſtit, qualiſcũq; ſine aliqua cõiũctione cum ipſo. Prima pars collationis de falſis Eccleſijs.

Hic eſt uox ἀναγωγῆς, *quæ recentioribus etiam, & Barbaris Theologis latinis pro abſtruſo & arcano ſenſu in ſacris literis in uſu eſt, ut etiam hi uulgares uerſiculi oſtendunt:*

Littera geſta docet, quid credas: allegoria
Moralis, quid agas: quò tendas, anagogia,
Non tamen integra, ſed in uicinam corrupta.

Nam longè aliud ἀναγωγία, *quàm* ἀναγωγὴ *ſignificat. Sed hoc fuit commune uitium illorum ſeculorum, non ita paruum, ut libenter facerent, quorum ſimiles habent labra lactucas. Additum habet hæc uox nomẽ* θεωρίας, *quod alioquin eiuſdem eſt ſignificationis. Abundat hic pater in ſuis operibus hac figura, imò exuberantia, & granditate Aſiatica.*

In hoc loco elaborare cogimur, ne trãſiliamus frigidè rem tractando, ſed rationes uerè potius per ſcripturas ueras ueris contemplationibus inueſtigando. Et hoc ideo, quòd numerus etiam in ſacris libris cuiuſcunq; argumenti non ſit prætereundus, & nec poſsit, quod eſt in numeris ordinatum, uelut exoletũ aliquid eſſe, nec ut ocioſum haberi, quodq; reginæ ſunt animæ, quæ iampridem in ætates relatæ ſunt. Nam uti, cum ſint multa membra in corpore, unus homo propter caput numeratur: ita, cum regẽ cœtus multi comitentur, ab hoc uno tota multitu-

multitudo, quæ paret ei, quia caput eſt, in unum refertur. Progenies igitur, quæ eſt in Chriſto, regina eſt uocata, non ꝙ omnis progenies regnauerit: ſed una, quæ nouit Dominū per appellationem uiri, qui regiam dignitatem & ordinem ob cauſam gerit. ut ſi dicatur: Adā & tota eius progenies, numerãt hæc regina, eiusq́; principatus, & patria dominatio, quę regnarũt cum ijs qui fuerũt cum eo, Dei cognitione: quodq́; primū opus fictum eſſe dignū eſt habitum, & qui primus ad pœnitentiam iter monſtrauit, ut habet conſecutio. Poſt hunc Seth, ac totum cum eo genus humanum, Enos, Cainan, Maleleel, & Iared, & Enoch, & Mathuſalem, & Lamech, & Noë, cū his ſanctis qui numerati ſunt communi ſermone ſecundum progeniei ſeriem, et horum numerus apud Matthæum oſtenditur. ſexaginta enim duæ progenies & patriæ dominationes apud ipſum recitanť nominibus uirorum perfectiorū, & qui Dei cognitionem habuerunt, aut per aliam poteſtatem regiæ gloriæ, & grauitatis fuerunt participes, enumeratio conficitur uſq́; ad Chriſti præſentiam. Etenim

Id eſt, pro corpore unius Reipub. habetur.

Patriarchia.

Id eſt, ſuos poſteros.

Geneſ. 5.

Progenies 62.

Patriarchiæ.

dęcē progenies ab Adā uſq; ad Noë prę terierunt, & à Noë ad Abraham aliæ decem: ab hoc ad Dauid quatuordecim: à Dauid uſque ad captiuitatem quatuordecim: & à captiuitate ad Chriſtū progenies quatuordecim, ut ſint ab Adam uſq; ad Chriſtum ſeptuaginta duæ generationes, quæ ſeptuaginta per compendium numerãtur. Nam cum & in ſolitudine ſeptuaginta duæ palmarum ſtirpes eſſēt, Scriptura ſeptuaginta nominauit: & in montem ſeptuaginta uocatis, inueniuntur ſeptuaginta duo, cum Elad, & Modad. Et ſeptuaginta duo, regnante Ptolemæo, fuerunt interpretes, Cauſa tamen breuitatis conſueuimus dicere, interpretationem Septuaginta: ſic & nūc, puto, ſeptuaginta reginę dictę ſunt, cum eximatur ſuperior numerus, & inferior per mediū ſeptuagenarij figurarū, et per ſectæ cōtemplationis gratia. Siquidem euenit, ut ſex decadibus impleatur ſex dierum circumductio, ad coaptationem ab unaquaq; ſtirpe ſanctarum animarū in Deo per fidem regnantium. Hinc enim & ſex hydriæ lapideę inueniūtur in Cana Galilęæ, quæ rurſus implebantur, cum

Num. 33.
Exodi. 24.

cum eſſent uacuæ, capiebantq; ad metretas duas aut tres (de menſura ueteris & noui teſtamenti hoc, deq; ſupplemento trinitatis accipiendo) quæ ſunt ex aqua in impermixtum uinum trāſmutatæ, additæ ad lætitiam nuptiarum & hominū. Hinc & ſexāgulare in exteris doctrinis uocatur, per ternitatem, & ſeptenitatē, ut ſic dicam, in uiginti unius numerum Geometrico augmento factum, cuius ſignificatio eſt perfectio totius cumuli, qui cernit propterea, quòd habeat quadrupliciter quadrangulum, ut ſic dicam, atq; fundamentum, & ſuperius faſtigij tegmen ſenarius numerus abſoluat.

Multiplicationem uocant uulgò Arithmetici.

Intelligit baſim, & corauſtū, ut uulgus appellat: hoc eſt, inferius & ſuperius latus quadrāguli.

Hic locus eſt ualde obſcurus: ac utinam eſſet tam planus & apertus, quàm non eſt ualde utilis, non certè neceſſarius. Me diu torſit propter cōtraria, quæ uidentur in eo contineri, aut parum inter ſe cohærētia. Nā incipit dicere de multiplicatione, ut uocant Arithmetici, denarij numeri cum ſenario: quæ ſanè conuenit cum 60. reginis. totidem enim faciunt decem in ſex ducta. Et addit poſtea de hexagono, & tetragono, cumq; illo uidetur cōmiſcere multiplicationē ternarij cum ſeptenario: quaſi eſſet in ea numerus heptagonus, cum tetragono autem hexagonum, ac tandem in hexagonum deſinit. Vt non dicam de obſcuritate

uerborũ τετραχῆ τετραγώνιον, quæ nos uertimus, quadrupliciter quadrangulum. Aliquis ingenioſus, & in Mathematicis plus uerſatus, fortaſſe nõ difficulter intelligeret. Ego fateor, mihi locum ualde intricatum uideri. ne tamen coniecturas meas taceam, ita puto explicari poſſe has tricas. Primò refert non hexagonũ, qui non eſt in ſexagenario, ſed tetragonum lateribus inæqualibus, ad ſex dies operationis diuinæ in creatione. Huc pertinent ſex hydriæ, uelut exemplum, è quarum capacitate ſumit ternitatem: in qua dicit, ut uidetur, ſignificari Trinitatem, ſicut in diuinis perſonis uocari ſolet: ac ideo plenitudinem, & ſupplementum huic numero tribuit, adeóque ipſi Trinitati exhilarationem animæ, tametſi latenter, ut uinum ex aqua factum à Chriſto in Cana conuiuas exhilarauerit. Hexagonum autem propterea coniungit primò cum ternarij, ſeptenarij´que inter ſe multiplicatione, ut quidem ego arbitror, quòd hi duo numeri ſint in denario, qui eſt unum ex lateribus inæqualibus in quadrangulo, quem ſexagenarius facit, & hoc uelut accedentem numerorum formam addit. Septenarius certè neq; in numeris præcedentibus eſt, neque in exemplis. Quod ſi eſſent 21. ſexangulus numerus, eſſent omnia planiora. Deinde ſexãgulum, ſi non per hunc intelligit uicenarium cum unitate, ac non eſt hic numerus talis, breuiorum laterum, hoc eſt ſupremi & infimi, cum interiacentibus unitates nominat, quæ ſunt ſex, tametſi aſperè, ac omnino impropriè. Quadrupliciter quadrangulum fortè poſuit, ad differentiam quadrati, quod nunc ita uocant: hoc eſt, habẽ

tis

tis latera æqualia quadranguli. Superius latus, & inferius in hac numerorũ figura ſenas unitates habere, per ſe iam conſtat. Quod autem ita ueteres doctores Eccleſiaſtici luſerint, & non leue momentum putauerint eſſe in numeris, copioſe teſtantur eorum enarrationes locorum ſacræ ſcripturæ, in quibus aliquid numeratur. ut cum tractant hoc Iohan. 21. de 153. piſcibus, à Petro captis, quem referunt ad augmentum numeri, quod in progreßione quadam continua conſiſtit, ac inde nomẽ habet uulgò, ab uno ad ſeptẽdecim. Nam hi duo cum interpoſitis coniuncti, faciunt 153. denario autem ſignificari dicunt decalogum, ſeptenario dona 5. Spiritus. Ita quinquagenarium, qui eſt in datione legis, & gratiæ, ac Iubilei, referunt ad perpetuitatem futuræ quietis, hoc eſt uitæ æternæ, quòd fiat è ſeptem in ſe multiplicatis, & monade: atque hanc ad Sabbathum accommodant, ſenarium in hebdomade ad ſex ætates mundi. Cæterùm ſeptenarij multiplicationẽ ad abundantiam, & uarietatẽ requiei. Quòd autem ſeptenarius creationem ferè, aut uniuerſitatem ſignificet, notum eſt etiam ex Hieronymo, non tãtum ex Macrobio, & alijs. Ex tribus, & quatuor huius partibus in ſe ductis, ille cõponit uniuerſam quoq; multitudinem iudicantiũ: hoc eſt, ſentit eam in illo numero ſignificatã eſſe, cum tractat locum de Promißione Apoſtolorum ſeſſurorum ſuper ſedibus 12. & iudicaturorum 12. tribus Iſrahel, Matth. 19. Sed hæc ſufficiunt pro noſtris uiribus, ac uſu in his rebus. Alius fortaſſe clarius & rectius Epiphanium in hac parte poterit exponere: quod ſanè cupimus, & grato

animo,

animo, ſi fiet, accipiemus. Pergamus nunc in transferendo Epiphanio.

Verùm ne dilatē nimium orationem, iterum puto ſufficere, quæ de ſexaginta reginis, uſq; ad Chriſti præſentiam numeratis progeniebus dicta ſunt. De his uerò quæ poſt Chriſtū, & hucuſq; fuerunt, ſic habet, ut ſoli Domino eſt cognitum. Non amplius enim apud quoſdam ſecundum progenies numeratū eſt propterea, quòd numerus iſtiuſmodi argumenti obſignatus eſt, & concluſus reginarum iſtarum numero, qui fuit in uſu, ad illius carnalem uſq; præſentiam. Qui enim poſt hanc fuerunt ſcriptores, aut aliarum rerum, aut orationum, aut annalium, aut rerum geſtarum, non amplius progenies numerant: ſed regum ſucceſſiones, & tempora ſecundum annorum uniuſcuiuſq; regis numerū. Itaq;, ut per omnia perfecte intelligat prudēs, totum tempus ab hac quæſtione contractum eſſe in hoc 62. ætatum ad Chriſtum uſq; tempus, ideo quòd non ulterius poſt Chriſtum iuxta hoc inſtitutū, per progenies tempora mundi numerata ſunt, qui conſumatur in una in unum contractione,

ne, conſtituta ſecundum approbationis diuinæ immutabilem firmitatem, ut ab eadem æui perfectione, quæ circumcidi tur, & in futuri ſeculi tranſitum ſupple-tur. Propterea dicit, una eſt colũba mea, perfecta mea: quaſi ad eam perficiantur omnia, tẽpora etiam, & opportunitates anni, & diſcrimina ætatum iuxta reges, aut conſules, aut Olympiadas, aut impe ria ſeculum ſeipſum numeret. Octoginta uerò concubinæ ſunt, quæ in medio reginarum uerſantur: & ante carnale regnum, hoc eſt fidei, ac huius ipſius ſpõſæ, uirginis, & immaculatæ, & columbæ & quæ ſola eſt matri ſuæ, ac ei quæ peperit. Nam Eccleſia facta eſt ab una fide, parta per Spiritum ſanctum, una ſoli, & una ei quæ peperit. Et quæcunque poſt hanc uenerũt, & poſt eam, pellices nominatæ ſunt, quę non omnino alienę fuerunt à teſtamento & hereditate, non autem à uerbo dotatæ, nec etiam quę acceperint ſuſceptionem Spiritus ſancti, ſed coitionem tantum per conſcientiam ad uerbum habuerunt. Hebræus enim pulchrè pellicem appellauit, cum uocauit eã phelegeſtha. pheleg, ſignificat dimidium:

80. concubinæ.

Per uerbũ, ſeu orationẽ (λόγου) intelligit filium Dei Chriſtum.

Iſtha nunc ſcribūt,reliqua ſatis cōgruunt. midium:eſtha,mulierem. ut ſit perinde, quaſi diceret,mulieris dimidiū. Quantū enim in Domino fuit, omnes uocauit in liberum lumē,ubi dixit:Dum habetis lu
1. Pet. 2. cem apud uos,in luce ambulate. Et ſan-
Iohan. 12. ctus Apoſtolus dicit: Vos aūt eſtis diei
1. Theſ. 5. filij, & filij lucis. Et iterum eſt in diuina
Iohan. 3. ſcriptura: Qui facit mala,odit lucem, & non uadit ad lucem. Ita & concubinæ à uiris non ducuntur nec manifeſtè,nec iu xta dotem: & quanquam habeant copu lationem ad corpora uirorum, tamen liberæ uxoris honorem, & appellationē, & confirmationem, & donationem ante nuptias,& poſt nuptias, & alia munera, & ingenuitatem, ſiue quod legitimū eſt,ac uerum,habere non poſſunt. Concubinæ igitur ſunt octoginta,hæreſes aliæ poſt alias numeratę,ut ſuprà dixi. Ne miretur autem aliquis,ſi & alijs nominibus unaquæq; harum in ſingulis regionibus appellatur. Quin & hoc eſt obſer uandum,ſæpe unamquanq; ſecundū ſei pſam hæreſim diuiſam in multas partes & nomina cōceſsiſſe. Nō enim eſt mirū. Eſt aūt & ſic. Numerū enim octoginta unū inuenimus, Vnum quidē propter unam

unam ex omnibus declaratã, ac ſoli ſpõſo deſtinatam, ab ipſo autem ex confeſſo ita nominatã: Vna eſt columba mea. & iterum, perfecta mea: quòd omnes cõcubinæ ſint degeneres, & non accedant in innocentia, puritate, ac manſuetudine. Cohæret igitur à principio cum Barbariſmo, & Scythiſmo, uſq; ad eos qui dicuntur Maſſaliani, LXXVII. et Helleniſmus, ex quo ſunt Græcæ hæreſes: & Iudaiſmus, ex quo Iudaicæ: ac Samaritica, ex qua Samariticæ, tribus accedentibus ad ſeptuageſimũſeptimum numerum, et creſcentibus in octogenariũ numerũ.

Hũc & Samaritiſmũ alibi nominat.

Hic noſtri codices habent οε, hoc eſt LXXV. Ego poſui LXXVII. ut ratio numerorum conueniret. Puto enim eſſe mendam, ac οζ, non οε, incorruptos codices habere. Quòd autem addit huic numero Helleniſmum, Iudaiſmum, & Samaritiſmum, ſuo more numerat etiam genera: ut eſt uidere in Epiſtola reſponſoria ſub initium operis, ubi facit diuiſionem: & in ſummaria, quæ eſt ad finem, repetitione. Et hæ partitiones ut inter ſe conueniunt, ita cum ſectione ac ordine, quo uſus eſt in ipſa tractatione, ſeu opere, nõ per omnia conueniũt. Præterquàm enim quòd Stoici & Pythagorij trãſponuntur, in opere prima hæreſis helleniſmi eſt quinta, in partitionibus autem eſt ſexta.

Et hos

Et hoc eſt ex eo quòd hic Scythiſmum præpoſuit cũ alijs quatuor generib. illic uerò poſtpoſuit ſpeciebus. Eſt etiam alia diuiſione uſus in repetitione, quã ἀνακεφαλαίωσιν uocat, uulgus ad uerbum ineptè recapitulationem, ut cupiens legere facile inueniet.

Et relicta una, quæ eſt ſancta uniuerſalis Eccleſia, et Chriſtianiſmus ita nominatus, ut eſt ab initio, cum Adam, & ante Adam, adeoq; ante omnia ſecula cũ Chriſto, ex uoluntate Patris, & Filij, & ſancti Spiritus, cuiq; fides habetur cum omnibus ijs qui ſecũdum ſingulas progenies Deo placuerunt, & eo præſente, mundo manifeſtè reuelatus eſt: & nunc poſt has omnes hæreſes, quæ per concũbinas iterum à nobis decantãtur, ut ſecũdum cõſecutionem orationis. Ipſa enim oratio ſic in Canticis numerauit, cum dixit ſexaginta reginas, & octoginta pellices, & adoleſcentulas, quarum non eſt numerus. Vna uerò, inquit, eſt columba mea, perfecta mea: una eſt matri ſuæ, ſelecta illi, quæ peperit eam. Et poſtea demonſtrat, quomodo apud omnes inueniri poſsit, ut quæ uincat omnes precio, domineturq; omnibus, & ſola ipſi electa, cuius liberi capaces hæreditatis

regis,

regis, & ueri liberi, ut liberi promiſsio-
nis, & non liberi ancillæ, neque pellicis,
neq; aliarum quæ ſunt abſq; numero, ut
interpretamur. Etſi enim Abrahã è Ce- *Geneſ. 25.*
tura concubina liberos habuit, non ta-
men hæredes fuerunt Ceturę liberi cum
Iſaac, dona autem acceperũt legatorum
nomine.

Hic eſt latina uox Legatum *ab* Epiphanio *uſurpata, ut in lib. de* Pond. *& menſ.* Germanica *paululũ deflexa,* ῥιντλιάσας, πλήσας ἢ τὸ μέτρον, καὶ ῥιντλιάσας*. id eſt, ubi repleuerit menſuram, & agitauerit. Nam ritlen, à noſtris propriè de menſuris dicitur.*

Vt adumbratio maneat in eleuatione
orationis, ut ne quis de Chriſti uocatio-
ne deſperet. Etenim dona quæ dedit Iſ- *Et hic eſt*
maël, & filijs Ceturæ, imago erant futu- *Anagoge.*
rorum bonorum in conuerſionem ani-
marum ad fidem, & ueritatem. Agar e-
nim, quæ ancilla erat, & ab Abraham e-
iecta, ut quæ infrà ſeruierat, Hieruſalem
cum ſuis liberis, de qua dictum eſt: Ab-
ieci matrem † ueſtram. Et iterum: Dedi † *In Græco*
repudij libellum in manus eius. huic an- *impreſſo co*
cillæ, inquam, Agar occultius, per ſpem *dice eſt no-*
conuerſionis utrem dat aquæ, ut oſten- *ſtrã,* ἡμῶν.
dat balnei regenerationis uim, quæ data

eſt infidelibus, ut eſſet eis uitæ munus, et omnibus gentibus ad ueritatis cognitionem cōuerſio. Cheturæ autem filijs dona erant, pecuniarum poſſeſsio, aurum & argentum, & ueſtitus, quæq; Abrahā in peram incluſit arcani cauſſa, thus, myrrham, aurumq; regum Sodomorum, & Gomorrhæ, Chodollogomor.

Gene. 14.

Noſtri latini codices Geneſ. 14. hunc regem appellant Chodorlahomor. Hebræi ſcribunt hoc tempore Cedorlaomœr. & hic in Epiphanio ſtatim ſequebatur, & Barſa, qui Berſa in recepta noſtra uerſione dicitur. Hæc uerba nos omiſimus, quia rex hic fuit Gomorrhæ, qui nequaquam fuit ſocius Chodorlahomor, ſed hoſtis. Non igitur congruebat huic membro, ſed præcedenti potius.

Et reliquorum, qui duxerūt captiuos Sodomanos, & Gomorrhanos, & horum ſocios, quiq; ſpoliauerunt equitatum, & in ſeruitutem redegerunt multitudinem hominum, abripueruntq; ſingulis & pecuniarū poſſeſsiones, & multa alia quæ ipſe tūc auertit à cæde regū: nec auſus eſt auertere, quæ nunc Deo dedicata erant: ſed ea cum alijs dedit munerū loco filijs ſuis, quas habebat è Chetura, ut inuenimus in traditionibus Hebræorum.

Scilicet Abraham.

bræorum. In Chriſti autem præſentia liberi Abraham ijdem ex Chetura, qui eiecti erant ab Abraham, & profecti ab eo, conſtituerant in partibus Arabicis, & regionis Magodiæ domicilium: magi, dico, uenerunt à ſucceſsione illorum ſeminum, afferentes munera, & dona in communicationem eiuſdem fidei Chriſto Bethlehemi eadē inquam dona, qui conſpicati ſtellam uenerunt. De quibus munerib. clarè Propheta proponit, ubi dicit: Prius quàm ſciat puerulus uocare patrem, aut matrem, auferet potentiam Damaſci, & ſpolia Samariæ coram rege Aſſyriorū. Hæc enim Damaſco, et è Samaria, temporibus Abrahā, ut antea dixi, à regibus eò profectis, capta ſunt. *Eſaiæ 8.*

Vult, Seruatorem noſtrum Chriſtū in Abrahamo regibus ademiſſe aurū, thus, & myrrham: antè, quàm eſſet factus, & natus homo, ſignificatum eſſe à propheta Eſaia, qui ita ſcribit cap. 8. ut ea dona deinde poſt longum tempus à tribus Magis reciperet: aut certè in hac Abrahami præda præluſum eſſe, tanquam huic Magorum allationi munerum, ut clarius nunc ſequitur.

Aliquando igitur accepit ipſa, & hoc eſt quod ille dicit: Priuſquam ſciat nomi

nare patrem & matrem. Sed quando ue
nerunt Magi, & aperuerunt ſuas peras,
aut theſauros, ut eſt in quibuſdam exem
plaribus, obtulerunt myrrham, thus, &
aurum. Atq; ita uides, quomodo habe-
at oratio ueritatis, & conſecutiones.
Quomodo etiam hæreſes concubinæ
ſint, & earum liberi acceperint munera,
quæ ſolo nomine Chriſti appellatæ fue-
runt, & paucas à ſacris literis orationes
receperint, ut per eas ueritatem, ſi uellet,
intelligerent: ſi uerò non uellēt, reflecte-
rent iter ad Herodem. lubenter enim ad
Herodem non reuerti, ſed per aliā uiam
reuenire in patriam. Si uerò non face-
rent imperata,

Epanalepſis hic eſt, cum expoſitione quadam.

nihil his munera prodeſſent: ut illis re-
ditus profuiſſet nihil, ſi reuertiſſent ad
Herodem, propterea quòd ſimiliter eaſ-
dem hæreſes exprimant diuinarum ora-
tionum doctrinæ. Hæ ſunt igitur octo-
ginta concubinæ, quarum hic numerus
infertur, & hę reginę, quæ ſunt animę ſe
cundum progenies numeratæ: hoc eſt,
Patriar- chæ. uiri, & patrum principes. Adoleſcentu-
læ uerò, quarū non eſt numerus, in Phi-
loſophiæ

loſophiæ profeſsionibus deinde, quæ fuerunt in toto mundo, & in uniuſcuiuſque animæ inſtitutis, aliјs quidem laudabilibus, aliјs uero non. Quis autẽ numerauerit hanc differentiam? Quod enim aliæ poſt eas quatuor apertiſsimas, de quibus dictum eſt apud Græcos,

Intelligit Pythagoricos, Platonicos, Stoicos, & Epicureos, ut uocat in Diuiſionibus hæreſum.

& præterea poſt hæreſes illas, quæq; deinceps fuerunt iuxta cuiuſq; ſententiam in opinione iuuenilitatis, ut ſic dicam, ſecundum ſeſe prodierunt in lucem animæ, ac ſententiæ? Quemadmodum nonnulli Pyrrhoniј uocantur, & aliј plures, quorum nomina & opiniones ordine ſubјciam, cum ſint multi, qui peruenerunt ad noſtram noticiam, quorumq; minima pars amplius eſt in mundo. Et ſunt hæ quidem ex Græcis, aliæ aliunde. quarum primam Thaletis Mileſii ponã ſtatim ſententiam, & opinionẽ. Ipſe nanque Thales Mileſius, qui ſeptem ſapientum eſt unus, principium generationis omnium aquam demonſtrauit. Ex aqua enim dicit eſſe omnia, & in aquam iterũ

ab re. Anaximander Praxiadæ filius, & ipſe Mileſius, infinitum dixit omniũ eſſe principium. Ex hoc enim fieri omnia, & in ipſum reſolui omnia. Anaximenes Euryſtatę filius, et ipſe Mileſius, aerẽ uniuerſitatis principiũ dicit, & ex hoc eſſe omnia. Anaxagoras Hegeſibuli filius, Clazomenius, omniũ principia dicit eſſe partes ſimilares. Archelaus Apollodori filius, iuxta nõnullos Miltonis, Atheníenſis, erat Phyſicus, omnia dicit ex terra eſſe generata. Hæc enim eſt princeps omniũ, ut inquit Socrates, Elbagli filius, aut Sophroniſci, & Phænaretes Maiæ, moralis, et ſua quędã loquebatur: Hominem curioſe laborare, præterea nihil. Phærecydes quoque terram dicit generatã eſſe ante omnia. Pythagoras Samius, Mneſarchi filius, Deum dicebat unitatem eſſe, atque ſine hac nihil generatum eſſe. Dicebat aũt non oportere ſacrificare Dijs animantia, nec ueſcendum animatorum aliquo, nec fabis, & non bibendum uinum ſapientibus. Dicebat etiam, quæ infra Lunã ſunt, patilia eſſe omnia: quæ uerò ſupra Lunã, eſſe impatilia. Porrò dicebat, animã tranſire in multas

Vt ſunt oſ, caro, neruus, & ſimiles.

taſanimantes, ac iuſsit ſuos diſcipulos tacere ad quinquennij tempus, tandeq́ꝫ Deum ſeipſum nominauit. Xenophanes, Orthumeni filius, Colophonius, ex terra & aqua dixit omnia fieri. Omnia uerò, ut etiam hoc docuit, nihil eſſe uerum, adeò uerum eſſe nobis occultum: opinionem tãtum eſſe in omnibus, maximè non apparẽtibus. Parmenides Pyretis filius, Eleates genere ipſe quoque, infinitum eſſe omnium principium dicebat. Zeno Eleates, cõtentioſus, qualis Zeno alter, & terrã eſſe immobilẽ dicit, nullumq́ꝫ locũ eſſe uacuum, ac ita ratiocinat̃: Quod mouetur, aut in quo eſt, in eo loco mouetur: aut, in quo non eſt. Et neq́ꝫ in quo eſt loco, mouet̃: neq́ꝫ, in quo nõ eſt: nõ igit̃ mouetur aliquid. Meliſſus Ithagenis filius, genere Samius, unum dicit eſſe omnia, nec eſſe quicquam natura firmum, ſed omnia corruptibilia ſuis uiribus. Leucippus Mileſius, aut ſecundum quoſdam Eleates, etiam hic & rixoſus, & in infinito uniuerſum eſſe dixit. Iuxta uiſionem autem, & opinionẽ cuncta fieri, & nihil reuera, ſed apparere omnia, ut in aqua remum †. Democritus

† *ſcilicet alium q̃ eſt.*

filius Damaſippi, Abderites, mundum aſſeruit infinitum, & ſuper uacuo moueri. Voluit unum etiam finem eſſe omnium: & animi tranquillitatem optimum: dolores autem eſſe malorum terminos: &, quod iuſtum uideatur, non eſſe iuſtum: iniuſtum uerò, naturæ cõtrarium. Leges enim eſſe malam excogitationẽ dicebat, ac ſapientem non debere obtẽperare legibus, ſed liberè uiuere. Metrodorus Chius dixit, neminem quicquam ſcire, ſed ea quæ ſcire uideamur, non ſcire nos exactè. nec ſenſibus habendam eſſe fidem, quòd omnia ſint opinatione. Protagoras Menandri, Abderites, dicit non eſſe deos, nec omnino Deum eſſe. Diogenes Smyrnæus, aut Cyrenæus, ut alij uolunt, eadem quæ Protagoras, probauit. Pyrrho, ex Elide oriundus, cõgeſſit aliorum ſapientũ decreta omnia, ſcripſitq; pugnantia cum illis per collationem, ac euertit eorum opiniones, & nulla doctrina fuit contentus. Empedocles Metonis filius, Agrigẽtinus, ignem, terram, aquam, et aërem, quatuor primò nata elementa introduxit. ac uoluit inimicitiam eſſe primũ elementorũ. Nã prius,

inquit,

inquit, factam ſeparationem: iam uerò in unum copulata, inita quadã inuicem uelut amicitia. Duo ſunt igitur ſecũdum ipſum principia, & potentiæ, inimicitia & amicitia: quarum hæc uniẽdi uim habet, illa ſegregandi. Heracletus, Bleſonis filius, Epheſius, ex igne dicebat eſſe omnia, & in ignem iterum diſſolui. Prodicus deinde fuit quiſpiã, qui Deos appellat quatuor elementa: poſtea Solem, & Lunam. ex his enim eſſe, quicquid uim habet uiuendi, uolebat. Plato Athenienſis Deum dicebat eſſe, & materiam, & formam. Sed mundum eſſe generabilem, & corruptibilem: animam ingenerabilem, & immortalem, & diuinam: ac partes eius tres, uim ratiocinandi, excandeſcendi, & cupiendi. Addebat his, coniugia, & mulieres oportere omnibus cõmunes fieri, adeoq; nemini priuatim unam coniugẽ habendã, ſed uolentib. cũ uolentib. coẽundũ eſſe. Ariſtippus Cyrenẽſis, ille uentri addictus, & amans uoluptatis, animæ finem dixit uoluptatem: et quiſquis delectatur, huic eſt fœlix iſte. Qui autem nihil omnino uoluptatis capit, ter miſer, & infelix. Theodorus, qui

eſt impius cognominatus, nugas dicit eſ
ſe uerba de Deo. Putabat enim Deum
nõ eſſe, ac ideo exhortabatur omnes, ut
furarentur, peierarẽt, raperent, & nõ mo
ri pro patria. Nam dicebat unam eſſe pa
triam orbem terrarum, ac ſolum feliciter
habentem bonum, & fugiendum infeli
citer habentem, quanquam ſapiens eſſet: ex-
petendum uerò imprudentẽ, ſi eſſet di-
ues, & obſtinatus. Hegeſias Cyrenenſis
dicit, neque amicitias, neque beneficia eſ-
Id eſt, dant ob ſuũ commodum aliquod. ſe. Verùm egens aliquis bene meretur,
aut affectus maiore beneficio benefacit.
Viro etiam nihili uiuere, prodeſſe: mori
autem, ſapienti: ut quidam hinc eũ Suaſi
mortẽ uocauerint. Antiſthenes ex Thra
ce matre natus, Athenienſis, primò So-
craticus, deinde Cynicus, dixit, non o-
portere æmulari mala, uel inuicem tur-
pia. Muros autem ciuitatũ eſſe infirmos
contra internum proditorem, inconcuſ-
ſibiles uerò & infractiles muros animæ.
Diogenes Cynicus, Ponti ciuitate Sino
pe oriundus, per omnia faciebat cũ Anti
ſthene: dicit bonum eſſe tolerabile ſapi-
enti, alia uerò cuncta nullius momenti
eſſe, aut nugas tãtũ. Crates natus è Bœo

ticis Thebis, & ipſe Cynicus, dicebat, nihil poſſidere libertatis eſſe. Arceſilaus affirmabat, uerum ad Deum acceſſum habere tantum, non etiam ad hominẽ. Carneades eadem eſt opinatus, quæ Arceſilaus. Ariſtoteles Nicomachi, ſecundum nõnullos Macedo, Stagiris natus: ut uerò alij uolunt, genere Thrax erat: dicebat aũt eſſe duo principia, Deũ, & materiã: & quæ ſupra lunam ſunt, eſſe diuinę prudentiæ: quæ infra lunã, carere illa, & ferri ſine ratione, tantum caſu. Duos uerò eſſe mundos, inquit, ſuperiorem & inferiorem: & illum incorruptibilẽ, hũc eſſe corruptibilem. Animam pręterea dicit perfectionẽ eſſe corporis. Theophraſtus Epheſius eadẽ cum Ariſtotele ſenſit. Stratonio Lampſacenus, calidam eſſentiam dicebat omnium eſſe cauſam: infinitas uerò mundi partes, ac omne animal eſſe nullius opinionis.

Id eſt, homi nem in om nib. rebus falli.

Textus noſter habet hic ἐνδελέχειαν, id eſt continuitatem. Sed puto legendum ἐντελέχειαν.

Hic philoſophus à Diogene, Suida, & ſimilib. nõ Stratonio, Στρατωνίων, ſed Strato, Στράτων uocatur.

Praxiphanes Rhodius, eadẽ cũ Theophraſto ſenſit. Critolaus Phaſelites, eadẽ quę Ariſtoteles docuit. Zeno Cetienſis, Stoicus, dicit nõ oportere dijs cõſtruere templa,

templa,ſed habendũ eſſe numen in mente, imò Deum eſſe mentem putandum, quod ſit immortalis. Deinde mortuos ad beſtias,aut in ignem proijciendos,ac utendũ eſſe puerorum liberè amoribus. Dicebat etiam numẽ adminiſtrare omnia. Rerum uerò cauſas alicubi eſſe in nobis, alicubi non eſſe in nobis: hoc eſt, rerum alias in noſtra eſſe poteſtate,alias non eſſe in noſtra poteſtate. Inſuper dicebat,animam poſt corporis ſeparationem durare,& eſſe diuturnum ſpiritum. Nõ autem in uniuerſum eſſe immortalem, ſed exhauriri tanquam longo tempore, ac euaneſcere. Cleãthes bonum dicit eſſe, & honeſtum,uoluptates,& hominem ſolam eſſe animam, ac Deos arcanas figuras,& ſacras appellationes, faciferũ Solem,ſacris initiatos Mundũ, plenos rerũ diuinarũ ſacrificia dicebat. Perſeus eadẽ, quæ docuit Zeno,docuit. Chryſippus Solẽſis cõſcripſit leges illicitas. Nã dice-
Sus. bat,coeundum eſſe filijs cum ſuis matribus,& patribus cum filiabus. In cæteris conſonabat cum Zenone Citienſi. Præterea dicebat,ueſcendum hominibus,adeoque omnium finem eſſe delicias. Dio-
genes

genes Babylonius omnia dicebat ex uoluptate conſtare. Panætius Rhodius dicebat mundum eſſe immortalem, & immutabilem, diuinationem cõtemnebat, &, quæ de Dijs dicuntur, euertebat. Nã pro nugis habebat hæc omnia. Poſsidonius Apamenſis dicebat, maximum inter homines bonum eſſe diuitias, & bonam ualetudinem. Athenodorus Tharſenſis eadem ſenſit, quæ Chryſippus, & eadem cum Zenone docuit. Epicurus Neoclis filius, Athenis educatus, uoluptariam uitam ſuſcepit, ac præter ea quæ paulò prius de eo diximus, non erubuit rem habere cum apertè proteruis mulieribus. Dixit etiam non eſſe Deos, uerùm Fortunam tantum adminiſtrare omnia, nihilq; in mundo eſſe uoluntarium, neq; diſciplinam, neq; huius omiſsionem, aut quicquam aliud: ſed omnia fieri omnibus contra uoluntatem, & non decere aliquem reprehẽdere, nec laudare, quòd non uolentes hæc ſuſtineant. Mortem etiam uoluit non eſſe metuendam. Affirmabat, ut iam dixi, prętere a quicquid eſt, ex indiuiduis habere conſtitutionem, & mundum in infinito

eſſe.

eſſe. Atque hi quidem ex Græcis uenerunt ad noſtram noticiam. Alij uerò, quotquot fuerunt per Græciam reliqui, perq́ terram Barbaricam, & Romanã, ſeptuaginta ſunt. Duæ quidem Philoſophiæ non ſuaues in ſodalitate Indorum inferuntur, Gymnoſophiſtarũ, & Brachmanorum; ac tantum hi laudabiles. Falſorum etiam Brachmanorum, & eorum

νεκροφάγοι. qui nomen habent à uorandis mortuis, & aliorum qui nominantur à turpibus factis: præterea ſtupidorum, ſeu nihil aut ſentientium, aut dolentium: de quorum ſingulis dicere ſpecialiter, & de ijs quæ fiunt apud eos execranda, ſuperfluum putauimus, & nec dignum propter multam corruptionem, quam inter homines & ad malitiam, & ad operationem afferunt. Porrò in Media ſex hæreſes quoque dicuntur eſſe, quæ inter ſe differunt. In Aethiopia uerò quot? & apud Perſas, aut in Parthia, aut Elamitide, aut in Caſpia, aut regione Germanorum, aut in Sarmatia, quotue inter Daphnienſes?

Noſter codex habet hic, ἐν τοῖς δαωνίσιν. Ego puto legendum eſſe δαφνίσιν, ut intelligat incolas Daphnes,

phnes, quæ ciuitas uicina eſt reliquis locis, & populis, quorum hic eſt mentio. Niſi quis malit Daphnuntem oppidum, aut Daphnuſan inſulam intelligere, de quibus legitur apud Plinium, & alios.

Aut apud * Zicchos, & Amazonas, Lazos, & Iberes?

** Zingi, aut Zigæ, in Plinio, in Strabone, l. 11. Zygi, ut puto.*

De Aſiaticis Iberibus hoc intelligo, non de Hiſpanis. Huius Iberiæ meminit Plin. lib. 6. cap. 4.

Et Boſporenos, aut Gelos, aut Seros?

Accolas Boſpori ſignificat.

Plinius uocat Serros: & alij ſunt, quàm Seres.

Et apud alias gentes multa ſunt & legum diſcrimina, & profeſsionum Philoſophicarum, & hæreſum, & aliorum diuerſorum eſt immenſa multitudo. ut apud Seros uiri hærent domi deſidentes, & unguentis conſperguntur, & effœminantur, ut mulieribus idonei fiant: mulieres autē contrà crines capitis attondent, uirili cingulo cingūtur, & omnia ruſtica opera faciunt. Apud Gelos contrarium fit. Qui malè faciunt, à legibus eorū laudantur. Apud Græcos uerò, quot ſunt arcana & ſacra? ut mulieres, quę ſacra Megarenſia faciunt, & Cerealia, differūt inter ſeſe: quot alia ſunt arcana, Eleuſinia, Cereris, & Pherephattes?

Pollux 1. lib. ſcribit, ſacra Cereris uocari Δημήτρια, θεσμο-

θεσμοφόρια, καὶ ἐλευσίνια. Hic ſignificatur eſſe differentia. Verùm hæc fuit uel ex loco, uel ex tempore, ut alia ſint alio loco aut tempore facta, huic Deæ. De Pherephatte dea nihil inueni: tametſi fortaſſe à loco fori, qui φιρεφάττιον ab Heſychio dicitur, neſcio cuius, dicta eſt.

Quot adytorum fœda opera, mulierum denudationes, ut grauiuſculè dicã, tympana, & placentulæ, rhombus, & calathus, ramus oleæ factus, uaria potio præparata poculo? Quot etiam in Pythio ſunt Archemori ſacra, & in Iſthmo altera, deinde Athamantis, & Melecerti, Inonis filij, & quotquot Priapum uiri circumferunt, mulieresq; Phallariſſantes fœdarum actionum exercitia, quiq; Rheam colunt, & qui maſculo caſtrato natiuam partium formam adimunt, ut neq; poſsit uir eſſe, neq; ſit factus fœmina? Bacchanales præterea, qui diſtributionem carnium docent, Curetes coronati ſerpentibus, debacchãtes hoc Eua, Eua, illamq; adhuc Euam quæ decepta eſt à ſerpente inuocantes, aut per uocem aſperam ſerpentem ex Hebræo ſermone ad ſui deceptionem clamant? Eua enim tenui pronunciatione mulierem, a-

Sicut aurũ factum dicimus.

Id eſt, Priapiſãtes, ut ſuſpicor.

ſpera

ſpera uero Heuia ſerpentē ſignificat Hebreis. Et quid dicam? Deficiet enim tempus mihi, ſi uolo narrare quæ numero comprehendi non poſſunt, in diſcriminibus hominum, excepta uirtute & uitio. Quot præterea per Aegyptiorum terras initiationibus dātes operam, ſeipſos ferreis furcis incluſerunt, extremaq́ꝫ ſeta, & ueſte ſordida & contempta, uelut annulis nares ſuas transfixerunt ſingulis diebus Aſti, quæ ſic uocatur? Eſt autem oppidulum hoc pagorum caput ſecūdum legem, quæ nomen habet à perſonâ, ſecundum execranda communis conuentus deceptorum ſacra, & eorum qui congregantur, & Orgia celebrant, ac inde ſacra furioſa faciunt. Hi uerò pernicioſe libidinoſi. Quod apud alios, ut qui apud Buticum lacum, aut ipſum Butum ciuitatulā colunt Harpocratem? Senes hi nūc ſunt, qui calendarum tēpore furioſas inſanias animi celebrare cogūtur à dæmone. Vnuſquiſq́ꝫ autem ciuium, etiā pluſquam extreme iam ſenex, unà cum adoleſcentibus morum ſimilitudine coniunctis, & ſcortis præter ætatis rationem ſacerdotes Harpocratis eo tempore, capi-

Fortaſſe, q. laruati, aut ſimiles tali bus conuenerunt.

Retinui Epanalepſin Epiphanij.

tibus raſis ferunt impudenter, ſeruile ſi-
mul, & execrabile, ac puerile ſimula-
chrum, adeóque ludis apud intelligen-
tes, qui tamen ſeipſos à dæmone uelut
elocarunt, inſani, & perturbati mente, ac
ſine modo ridentes agitantur: offis & ſi-
milaginibus, atq; alijs ſordidis operibus
uncti primò faciebus, impoſitis in lebe-
tem feruentem, ac inde ſumma cũ admi-
ratione, quanquam fallaciter cœtibus tã
quam œſtro percitis partiũtur manu ab-
ſterſum à facie unicuiq; illorum, qui pe-
tiuerunt, ad ſanitatem & remedium la-
borum. Iam ſi Memphiticas, & Heliopo
liticas, quę Bacchi ferias agitãt, atq; tym
pano & tibia ſe demulcent, recenſeam,
deinde Corrhitidas, & Trietetidas, & e-
greſſas ex terra quę ad Batheã eſt, et Me
nuthitidem, pudore ac ordine muliebri,
quot molibus linguarum, ut ſic dicã, &
quãtæ latitudini cõpoſitionis meipſum
traditũ in prædictum numerũ, tam inex
plicabilẽ, iterũ potero liberare? Tametſi
enim & ſuperantẽ uices humanas labo-
rem in me reciperem, tamẽ imperfectã
relinquerem horum comprehenſionẽ: ſi
quidem eſt dictũ, Adoleſcẽtulę, quarum
non

non eſt numerus. Talia ſunt, quæ Sai fiunt, quę Peluſij, Bubaſti, Abydi, & Antinoi nemora, quæq; iſthic fiunt arcana, quæ Pharbethi, quæ ad hircum Mendeſij, quotquot Buſiri, & quotquot Sebennyti, & Dioſpoli, ſicut alicubi aſino ſacrificia Typhonis Gigantis in honorem Seth peragunt: alibi autem Tithrambo (Hecaten hoc nomen ſignificat) alij Sephthy, alij Thermuthi ſacrificant, alij uero Iſidi. Et quàm iſtiuſmodi multa recitari poſſent, de quibus dicere ſpecialiter eſſet res lõgi temporis. Quocirca undique oratio contrahetur, cum ſit plena, propter hoc, Adoleſcentulę, quarum non eſt numerus. Multa ſunt inſuper alia myſteria, tum hæreſiarchæ, & geſticulatores, quorum duces apud Perſas Maguſęi, apud Aegyptios prophetæ uocãtur, adytorum & ſacrorum duces: Magi etiã, & Babylonij, qui dicunt Gazareni, & ſapientes, & incantatores. & Indi, qui nominantur Euilei, pondûsque in terris Græcorum, ſacrorũ oſtẽtatores & cuſtodes, multitudo Cynicorum, ac innumerabiliũ Philoſophorũ duces. Sũt itaq;, ut dixi, apud Perſas, qui Maguſæi uocantur,

Strabo libro 17.

Sunt dearũ nomina

Fortè à uolubilitate, ut nũc ſunt apud Turcas.

quí cum faſtidiant imagines, imaginib. cultum exhibent, Igni, Lunæ, ac Soli. Sunt alij quoq; in Gręcia, qui * Myſi nominantur, † Abij, qui utuntur equino lacte, atq; in uniuerſum agreſtem locum incolunt. Et quæcunq; poterit humana mens colligere illorum, qui tot, & magni appellantur: ac in ijs quæ laudantur, quotquot ſunt adoleſcentularum, quarum non eſt numerus, differentiæ. Sunt alij quidem ad laudem, alij non laudantur, alij colligunt ſibi ex propria mēte ad ſuum uitæ genus exercitationem & ritus. In pagis etiam obambulant palàm, ac alij ſanctorum fratrum in ſacco & cinere domi deſident. Atq; adhuc alij, plenæ perſuaſionis & fiduciæ, in inſtitutis, & ieiunijs excellentibus, ac labore in Deum, in adoleſcentia, perfecta erga ſponſum conſcientia uiuunt. Nonnulli uerò, ut prius dixi, nō rectè, ſed quodam propoſito animi tyrannice adoleſcentes in agendo imitantur, ſicuti Zachæus nuper mortuus in montana parte circa Hieroſolyma, cum nullo prorſus orauit. Imò per idem propoſitum audacter ſancta myſteria cōtrectare, ac ſacerdotium gere-

** id eſt, ſcelerati.*
† id eſt, uitæ contemptores, ut Monachi adhuc apud Græcos.
Zachæus monachus aic. tractat ſacra.

gerere, cũ laicus eſſet, liberè conatus eſt. *Alius.*
Fuit etiã alius quidam. Ille cum eſſet ex
ijs unus, qui ſunt in exiſtimatione propter
uitæ ſeueritatem, & iuxta Aegyptum
è regione deſertorum in monaſterio
uerſaretur: ac item alius apud Sinæũ, *Alius.*
ut à ſomnijs iuuenilem temeritatẽ ſunt
imitati: & ſuſcepta Epiſcopatus impoſitione
manuum, ipſi quoq; ſedere, ac ea
quæ ſunt Epiſcoporum, facere ſunt aggreſsi.
Alij uero, nec pauci, ut iuueniliter
ineptirent, caſtrare ſeipſos præter præceptum
ſunt auſi. Alij præterea, qui ſic adoleſcentes
uidentur imitari, audẽt ſine ordinarijs,
ab orthodoxis erumpentes, cõuentum
ſibi cogere. Quin & ſine arbitrio
Synodi uniuerſalis tingere uenientes
ad ipſos, uelut ab Arianis, negocio
nondum Synodi ſententia, ut dixi, deciſo,
propterea quòd adhuc populi ſunt
inter ſe commixti: ac multi ſunt quidem
orthodoxi, uerùm propter hypocriſin
ad ſacerdotio fungentes aggregati, quo
uſq; ſeparatio fuerit huius blaſphemæ ſectæ
facta. Et tunc definientur, quæ ſunt
contra ipſam. Ex his ita retingẽtibus, iuſſu
proprio delatum eſt ad nos de q̃dam,

qui presbyter eſt regionis Lyciorum. Sunt & alibi unuſquiſq; ſolus orantes, cũ nemine alio prorſus. Alij faciunt hoc furcis incluſi, præter Eccleſiæ morẽ. Ac ideo ſub finem cuiuſque partis huius orationis dixi, adoleſcentulas, quæ non habent numerum, quæq; iuxta propriã inductionem animi adoleſcentulas agẽ do ſibi referant. Ac id non boni cauſa, & ut abſoluant ſapientiæ mores, prudentiæ, fortitudinis, modeſtiæ atq; iuſtitiæ. Hinc aliæ facientes iuueniliter, maiore cum tyrannide à ueritate ſeipſas etiam excutiunt, ita ut non ſit harum numerus. Hæc autem una columba, & ſancta uirgo, Deum confitetur, Patrem, & filium, & ſanctum ſpiritum: Patrem perfectum, & filium perfectum, & ſpiritum ſanctum perfectum. Conſubſtantialem ternitatem, non coniuncta ternitate, ſed filium uerẽ generatum ex patre, ac ſanctum Spiritum non alienum patræ, & filio: Ternitatem autem, quæ ſemper eſt, & nunquam indiget additione, quę non habet aliquid in ſe abiectum, et in unam unitatem, & unum Dei & patris principiũ refertur. Et ab hac Trinitate,

Altera pars huius orationis præcipua, quæ ſit uera Chriſti Eccleſia.

Fides Catholica.

Vnũ principium.

te,patris,& filij,& ſancti ſpiritus,omnia
ſunt condita,quæ aliquando non erant,
neq; ſimul erāt cum Deo,neq; prius hoc
fuerunt:facta ſunt autem ex ijs quę non
erant,ad hoc ut eſſent ex patre,& filio,et
ſancto ſpiritu: & hunc patrem, & filiū,
& ſanctum ſpiritum,qui dignum habuit
ſuis ſanctis à principio mundi apparere
in uiſis,quemadmodū unuſquiſq; pote- *† Hic noſter codex non habet πᾶ ἦ: ſed huc ea pertinere non dubito.*
rat capere ſecundū ipſius donū per deita
tem,quod unicuiq; illorū, q̄s eo dignos
iudicauerat,donabat. Alibi ſanè patrem
uidere,prout quiſq; poterat.† Alibi audi
re uocem eius, quantum capiebat, ſicut
in Eſaia dicebat:Ecce intelliget puer me *Eſa.52.*
us amabilis. Hæc uox eſt patris. Ac ut
Daniel uidit antiquum, dierum.Hęc ui *Dan.7.*
ſio, patris eſt. ut in alio Propheta: Ego *Oſeæ.12.*
uiſiones multiplicaui, & in manib. pro-
phetarū ſum aſsimilatus. Hæc filij uox.
ut autē in Ezechiele:Et accepit me ſpiri-
tus Dei,et eiecit in campū. Hoc de ſpiri
tu ſancto.Et iſtiuſmodi multa eſt dicere,
de quibus paucorū breuiter facta mētio
ne obiter ad indicandū Eccleſię notā, †
duo ꝓpoſuimus uerba, cū ſexcenta ſint, *id eſt pauca.*
ac in ſcripturis prẹterea diuinis ueteris

& noui Teſtamenti ſimilia his occurrat. Eadem Eccleſia confitetur etiam, quòd ipſe Dominus formauerit corpus Adamo, & inſpirauerit ei ſpiritum uitæ, cum ei condidit animam uiuentem: quodq; ipſe Deus legem dederit Moyſi, pater, & filius, & ſanctus ſpiritus, una Deitas. Et quòd Prophetæ ab eadem ſint miſsi deitate, ac ſit Deus ipſe nobis, qui Deus eſt Iudæorum, & Chriſtianorum: & Iudæos uocauit ad iuſtificationem, qui nō eandem præſentiam Ieſu noſtri domini, ſeruantis omnes, qui ſecundum ueram fidem ipſius uiuunt, nec etiam ueritatem præconij, ueræ doctrinæ Euangelicæ negant. Venit enim, uenit unigenitus, & ſic habet mater noſtra Eccleſia, portus ille trāquillus pacis, lætícia, quæ ſpirat pulchritudinē uitis, & fert uuam nobis largitatis. Et, quod recreat à laboribus, illud poculum quotidie, Sāguinem Chriſti gratificando, purum, uerum: quòd uerè natus eſt Chriſtus ex Maria ſemper uirgine, accepto uero corpore, non ſecundum opinationem, carne uere, corpore uere, cum oſsibus & neruis, & omnibus noſtris, nihil à nobis immutatus,

Sanguis Chriſti.

Græca eſt compoſitio ἀἐπαρέθυς, ſicut aliæ plurimæ.

tus, niſi quòd illuſtris eſt ſanctitate ac deitate ſua, uaſeq; ſanctificationis & iuſtitiæ: habetq; omnia perfectè ſine peccato, animam humanam uerè, mentem humanam uerè: non quaſi nos mentem ſubſtantiam eſſe affirmemus, quemadmodum alij dicunt.

Poſt Arium uarij fuerunt hæretici, perſonæ Chriſti oppugnatores: inter quos & hi fuerunt, qui uoluerũt Chriſtum non habuiße mẽtem, ſeu animũ. Ad hos Epiphanius hic reſpicit, et copioſe de ipſis tractat in 77. hæreſi, quam διμοιρίτας *uocat, hoc eſt, qui partiti ſunt Chriſtum, ac non omnia quæ debentur, ei tribuerunt. Sic aũt iſthic, numero 434. Germanici libri Græci, habet inter alia de his rebus,* Ἐγώ γε τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον, οὐχ ὑπόστασιν ἡγοῦμαι, οὐδέ τις τῶν υἱῶν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ἐνεργίαν τινα ἐκ θεοῦ ἐν ἡμῖν διδομένην, καὶ οὖσαν. τὸν δὲ χριστὸν ὑπόστασιν λέγω, ὡς καὶ πάντες πιστοὶ ὁμολογοῦσι, καὶ θεὸν ὁμολογῶ, *&c. hoc eſt: Ego uerò mentem noſtram non puto ſubſtantiam, neq; aliquis filiorũ Eccleſiæ, ſed actum, ſeu uim quandam, quæ nobis ex Deo data eſt, & eſt: Chriſtũ autem ſubſtantiam dico, ſicut etiam confitentur omnes fideles, & Deum eſſe confiteor, &c. Paulo pòſt ratiocinatur ex minore: Si Paulus, cũ inquit, nos autem Chriſti mentem habemus, & naturalem ac propriam, & Chriſti mentem habuit loco muneris: multo magis filius Dei Chriſtus habuit mentem ſimul na-*

turæ humanæ cum reliquis huius partibus, & natura diuina, αὐτοτέλειος ὤν, αὐτοθεὸς ὤν, αὐτοδύναμις, αὐτονοῦς, αὐτοφῶς, καὶ τοῦ νοῦ καὶ παντὸς τοῦ σώματος πληρώτης, ut inquit ſignificantiſſimè, ac immutabiliter in latina lingua.

Omnia uerò in peccato nõ maculata, os non mentitum, labia dolum non locuta, cor non inclinatum ad irriſionem, animum non extruſum in ea quæ non conueniũt, carnẽ carnis uoluptatem nõ operatã. Perfectus è ſupernis Deus, qui non uenit ut habitaret in homine, ſed ipſum uerbum, quod in hominis naturam ſe inſeruit.

Λόγος ἐνανθρωπήσας, id eſt, Sermo qui inhumanauit, ut ſic dicam: hoc eſt, qui ſe naturæ hominis copulauit in perſonæ unitatem, ſeu uniuit. hoc tamen uerbum Theologicè, hoc eſt impropriè, ſicut S S. patres eò neceſſitate quadam coacti ſunt uſi, ad rem ut intellectu imperceptibilem, ita uerbis, & hoc longè magis, inenarrabilem accipiendo. Nam et Græci reliqui ſcriptores uerbo ἑνοῦν, & nomine ἕνωσις, & Latini ſuis qualibuſcunq;, unire, & unio, miſcendi actionem & miſtionem intelligunt.

Non uerſus natura, cõplexus unà cum deitate propriam in hominis naturã inſertionem, uerè factus in utero uirginis, editus in lucẽ p̱ meatus genitales, nõ pudendè

ἐνανθρώπησιν, inhumanatio

dende, immaculate, impollute, nutritus, *nem, ſeu ho-*
& in ulnis geſtatus à Simeone & Anna, *mificatio-*
portatus à Maria, deinde ambulauit, iti- *nem ſonat.*
nera fecit, puer eſt factus, prouectus eſt
ætate, in ſe habens omnia perfectè, numero annorum & mẽſium comprehenſus, in utero geſtatus, natus ex muliere, ſubiectus legi, profectus ad Iordanem, tinctus à Iohanne, cum nihil opus haberet balneis. Propter id aũt, quod eſt conſequens in lege hominis effectioni,

Hic etiam eſt uox ἐνανθρώπησις, & propriè ſignificat hominis effectionem: ut ſic ἐνανθρωπῆσαι etiam nihil ſit aliud, quàm fieri hominem.

Non conturbans quod eſt iuſtum, ut impleretur, ut ipſe ait, omnis iuſtitia: ut
oſtenderet, ſe ueram carnem induiſſe, *Lucæ 24.*
ueram hominis effectionẽ. Deſcendens in aquas: dans, tanquam acciperet: accedẽs, tanquam indigeret: illuminãs ipſa, uim eis inferens ad imaginẽ eorũ quę in ipſa erant perficiẽda: ut qui crediđiſſet ei uere, ac habentes fidem ueritatis, intelligerent eum reuera factum hominem, reuera tinctum eſſe, ut ſic per eius approbationẽ & ipſi ambulãtes acciperent uim, quam peperit eius deſcenſio, luminéque perfun-

Scilicet in Iordanē ad baptiſmū. perfunderentur ab eius illuſtratione, ac impleretur quod dictum eſt in Propheta, in mutationem potentiæ, & præſtationem ſalutis potentiæ panis, quæ aufertur Hieroſolymis, & roboris aquę.

Non citat locum, ut eſt in princ. 3. cap. Eſaiæ, ſed conciſum, & accommodatum ſimul ad inſtitutum, & expoſitum admodum ſuauiter allegoricè, pane & aqua deflexis ad noui Teſtamenti ſacramenta, imò ad totam iuſtificationis & ſalutis rationem, iuxta hoc Matth. 21. Auferetur à uobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. ac ideo ſequitur,

Hic uerò fortificarentur uis panis, & aquę robur, non ut panis fieret nobis potentia, ſed ut potentia, ſeu uis panis contingeret, ac eſus quidē panis, uis autem in eo ad uiuificationem: & non ut aqua tantum nos purgaret, ſed ut in fortitudine aquæ per fidem & efficaciā, et ſpem, & arcanorum perfectionē, & appellationem ſanctificationis fieret nobis in perfectionem ſalutis. A' Iordane quoq; iterum aſcendens, audita uoce patris à præſentibus diſcipulis, ut oſtenderetur, quis eſſet, cui teſtimonium daretur, & ſpiritu ſancto in ſpecie columbæ deſcendente, quemadmodum in multis hæreſibus diximus,

ximus, ut non copulatio putaretur eſſe Ternitas, figuram induente ſpiritu ſancto in propria perſona, ſeu hypoſtaſi: ueniente autem ad eum, & inſidente ut uideretur, cui daretur teſtimoniũ, ut ſancta caro, quæ eſt amica, & approbatur à patre, & ſpiritu, haberet teſtimonium, ut pater adprobator carnalis præſentiæ filij renunciaretur, ut filius uerus uideretur, & impleretur quod eſt dictum: Et poſt hæc in terra uiſus, & inter homines conuerſatus eſt. Præterea manifeſtè ac uerè à Diabolo tentatus in ſolitudine, eſurijt, ſecundum conſecutionem & ueritatem carnalis præſentiæ: diſcipulos elegit, ac ueritatis præconem egit, ſanauit morbos, dormiuit, eſurijt, itinera fecit, diuina ſigna fecit, mortuos excitauit, cæcis ut uiderent præſtitit, claudos, reſolutos corroborauit, & Euangelium annũciauit, ueritatem, regnum cœlorum, eius erga homines amorem, & patris, & ſancti ſpiritus. Cruciatus etiam pro nobis ſuſtinuit uerè in carne, ac in perfecta hominis conſtitutione: paſſus eſt reuera in cruce, ita ut eſſet cum eo deitas, non tamen ad patiendum conuerſa, ſed impatilis, &

Baruch. 3.

Et hic eſt ἐνανθρώπησις.

lis, & immutabilis: cum duæ confectu-
tiones manifeſtè animaduertantur, Chri
ſtus patiens pro nobis carne, ac impaſsi-
bilis manens deitate, non ut ſeorſim eſ-
ſet homo, et ſeorſim deitas: ſed ut unà eſ-
ſet deitas, non autem pateretur propter
ſynceritatem, & incomparabilitatē ſub-
ſtantiæ. Qui paſſus eſt in carne, & neca-
tus eſt in carne, uiuit autem deitate, &
excitat mortuos, corpore ſepulto uerè,
ac manente inanimi triduum, ſine ſpira-
tione atque motu, inuoluto ſindone, depo
ſito in monimentum, concluſo per lapi-
dem, & ſigillis impoſitis: non concluſa
diuinitate, non ſepulta: ſed hæc deſcen-
dit cum anima ſancta in ſubterranea, coe
pitque ibi captiuitatem animarū, et mor
tis fregit ſtimulum, & ruptis repagulis
ac uectibus adamantinis, propria pote-
ſtate ſoluit dolores Orci: regreſſa eſt cū
anima, nō relicta in Orco: nec uidit caro
corruptionem, ſed eam deitas reſuſcita-
uit: ſiue Dominus ipſe reſurrexit Deus,
uerbū, & filius Dei, cum anima & corpo
unito. re, ac omni uaſe, * copulato poſthac in
ſpiritum, cum ſpirituale ſit corpus, quod
aliquando ſubiectum fuit tactui, flagel-
liſque

liſq; traditum, libera deitatis uoluntate. ac poſtquàm eſſet à Satana tentatus, & pertuliſſet famem, ſomnum, laborem, triſticiam, & angorem, ipſum corpus ſanctum copulatũ eſt in poſterũ deitati, ac deitas hæc paſſo corpori. Nã reſurrexit, & ipſum ſibi copulauit in unitatem ſpiritus, in unã unitatem, in unã celebrationẽ, in unam ſui deitatem. Apparuit enim uere & contrectatus eſt à Thoma, & comedit, & bibit cum Apoſtolis, et cõuerſatus eſt cũ eis quadraginta dies & quadraginta noctes. Imò clauſis quoque ad eos ianuis intrauit, ac poſt hoc oſtendit eis neruos & oſſa, clauorum ictum, & locum lãceæ, quòd ipſum eſſet uerum corpus, coaptatum in unam unitatem, & unam deitatem: quodq; nõ amplius mortem expectat, non amplius moritur, ſicut inquit ſanctus Apoſtolus: Reſurrexit Chriſtus, nõ amplius morit̃, mors ei non amplius dominat̃. patile ſemper im patile manet, diuinũ cũ corpore, anima, & omni effecti hominis opificio. Qui ipſe Deus eſt. Regreſſus aũt in cœlum cõ ſedit in dextera patris, in gloria, nõ depoſito corpore, ſed copulato in ſpirituale, in

glorificationem.

Rom. 6.

in perfectione unius Deitatis, ut & noſtra corpora, quæ nunc ſeminantur animaliter, excitabuntur ſpiritualiter: quæ nunc ſeminantur in corruptione, ſuſcita-
1. Cor. 15. buntur in incorruptione: quæ nũc ſeminantur in morte, ſuſcitabũtur in immortalitate. Si ergo noſtra ſic habent, quanto magis illud ſanctum & inenarrabile, incomparabile, ſyncerum, & Deo coniunctum, & unum eſt in poſterum unius formæ, ſicut in hoc etiam teſtatur A-
2. Cor. 5. poſtolus, cum dicit: Etſi cognouimus ſecundum carnem Chriſtum, nõ amplius cognoſcimus, non, quòd diuiſerit carnẽ à Deitate, ſed quòd ipſa quidem adhuc ſit, ac Deo ſit coniuncta, nõ amplius autem ſecundum carnem, ſed ſecundũ ſpi-
Rom. 1. ritum, ut inquit: Secundum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorũ Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ ſimul Deum habet impaſsibilem, & paſſum, & ſepultum, quiq; iterum ſurrexit, ac rediit in gloria, uadens ad iudicandum uiuos & mortuos, ut dixi, reuera, cuius regni non erit finis. Etenim ſancta ipſa Eccleſia, mater noſtra credit, ut etiam ei uere præconio traditum eſt præceptum, ꝙ

ſimus dormituri, & reſurrecturi cũ hoc corpore, cum hac anima, cum toto noſtro uaſe, ut unuſquiſque accipiat ſecundum ea quæ fecit. Quòd enim ſit reſurrectio mortuorum, & iudicium æternũ, & regnum cœlorum, & requies pijs, & hæreditas fidelium, & chorus cum angelis eorum qui ſeruauerunt fidem, & ſanctitatem, & ſpem, & Domini præcepta, uerum eſt, & renunciatum, & firmatum, & creditum, hos reſurrecturos in uitam æternam, iuxta id quod ſcriptum eſt in Euangelijs. Nam quæcunq; dicit Apoſtolus, & ſanctæ ſcripturæ omnes, uera ſunt. Quanquam autem apud eos qui non crediderunt, & eos qui malè intellexerunt, aliter accipiuntur: nobis tamẽ hæc eſt fides, hic eſt honor, hæc eſt Eccleſia mater noſtra, quæ fide ſeruatur, ſpe cõfortatur, dilectione Chriſti perficitur: adeoq; in confeſsione, atq; in myſterijs, & in balnei purgatoria potentia: quod ſcriptum ſit, Profecti baptizate in nomẽ patris, & filij, & ſancti ſpiritus. In nomẽ uerò diuinę Trinitatis, nullam nominatione differentiã habente. Sed unus nobis Deus in lege ac prophetis, & Euangelijs,

Fides, ſpes, charitas, confeßio, ſacramẽta.

 gelijs,

gelijs, & Apoſtolis, ueteri ac nouo Teſtamento renũciatus eſt, & annunciatus pater, & filius, & ſanctus ſpiritus, ita ut nulla ſit coniunctio Deitas, ſed uerè Ternitas perfecta, perfectus pater, pfectus filius, perfectus ſpiritus ſanctus, una deitas, unus Deus, una gloria, honor & potentia in ſæcula ſæculorũ: amen. Hęc eſt fides noſtrę uitę uelut opus q̃ddã, ſeu negociatio, firmamẽtum hoc ueritatis, hæc eſt Chriſti uirgo, & columba innocens. Hæc eſt uita, hæc ſpes, & ſtabilimẽtum incorruptionis. Verùm quæſo uos omnes, qui legetis hanc orationem, ut meæ ueniam detis humilitati, & imbecillitati mentis meæ † curtiſsimæ, ut ſic dicam, quæ tanquam torpedinem ex multo hæreſum ueneno contraxit, ac dehiſcit, expuentis & nauſeantis inſtar: unde quidem acerbè ſum in quædam inuectus uerbis, appellãdo aliquos aut errones, aut prǽſtigiatores, aut deceptos, aut deceptores. Ob tãtam enim ueneni moleſtiam, etſi non ſit noſtra conſuetudo propt̃e alios proſcindere, neceſſe habuimus talibus eos uerbis notare, ut auerteremus quorundam animos, ne putarent aliquando

Cõcluſio ſecundæ partis.

Excuſatio de acerbitate ſermonis librorũ de hæreſib.

† Sic Poeta curtam ſupellectilem dixit.

aliquando nos, cum propter obſcuritatẽ non ueniſſent in publicum, hæc detexiſ-ſe, quæ apud eos dicuntur & fiunt, atq; i-ta partem habere animi approbatis per-uerſas omnium hæreſum opiniones. Fe-ci autem & exordium paucis in princi-pio uoluminis, ubi de his mihi caueo, & ueniam peto, ne quis impingat petulan-tiam, nobis, tanq; hac ſuperatos putans, & qui rapiamur ad conuiciandum. Indi-cauimus autem in exordio quoque, de quibus dicturi ſimus hæreſibus, & in quot libros diuiſerimus totam lucubra-tionem. Et de quibus, & qualibus in u-noquoque libro dixerimus, ut hic etiam iterum admonitus ſubindico ſimiliter, undiq; in utilitatem in his uerſantiũ. Ac ſunt libri tres, partes uerò ſeptem. Et in primo libro hæreſes 46. inſertæ ſecun-dum numerum, & ſecundum ſeriem pri-mæ & ſecũdę, uſq; ad eam partẽ quæ eſt in libro ultima, q; primus liber habeat hæreſes 46. in partibus tribus. Liber ſe-cundus hæreſes habet 23. in partibus duabus. Tertius liber continet hæreſes 11. in partibus duabus. Omnes igitur qui ſimul quaſi cũ noſtro labore laboratis,

Intelligit hæreſes, de quibus tractauit.

Repetit hic obiter paucis diuiſionem operis de hæreſib.

& patienti animo in hoc opere uerſami ni legendo, incitaminor, & digni habiminor, ut lucriſaciatis utilitatem, quæq; ſunt moleſta in hæreſibus, ab animo depellatis. Nō enim ut noceremus, detexi mus hæc, ſed ut prodeſſemus, & caueremus, ne incideretis in approbationē eorum quæ ante ſunt dicta. Percurſa uerò tota lucubratione, aut eius partibus, ora te pro nobis, & dignum habete, ut det nobis Deus partem in ſancta, et Catholica, & Apoſtolica Eccleſia, uera, uiuificatiua, & ſalutari, & liberet nos ab omni hæreſi. Ac, ſi quid, ut homines, qui non poſſunt ad finem incomprehenſibilis & inenarrabilis Deitatis pertingere, ſed in anguſtijs uerſantes pro Deo dicere humano more, ut defenderemus, neceſsitate quadam inducti ſumus: Deo ueniam dante, uos etiam date. Atq; iterum precibus cōtendite, ut Dominus, quam petiuimus, partem nobis det in ſancta ſua fide, ac ſola, quæ ſeparata eſt ab omni cōtrarietate: adeoq; faciat propriorū peccatorum, quę multa ſunt, condonationem in Chriſto Ieſu, Domino noſtro: per quem, & cum quo, gloria ſit patri, cum ſancto

ſancto Spiritu, in ſecula: Amen.

Et quæ quidem habet de fide hęc ſola Catholica Eccleſia, & columba innocens, una uiro ſua, ſicut dicit, Una eſt co lumba mea: ſimiliterq́ de innumerabilibus adoleſcentulis, quarum non eſt nu merus, compendioſe diximus. Diximus etiam de patris, & filij, & ſancti ſpiritus conſubſtantialitate, ac de incarnea Chriſti, & perfecta præſentia, deq́ alijs fidei partibus. De legibus autē eius, pau cis neceſſe eſt iterum dicere mihi ſpecia liter, omnes earum partes exponendo. Quæcunq́ igitur in ea tanquam naturaliter, ſeu iure ſeruata ſunt, aut adhuc ſeruantur, horū quædam ex mandato ſunt, quædam ſecundum propoſiti receptionem, Deo gaudente in efficacia doctrinæ ſuæ. Ac primò fundamentum, & ut ſic dicam, primus gradus eſt in ipſa uirginitate, quæ apud multos exercetur, & ſeruatur, & celebratur. Comitatur hanc ſolitas, ut ſic loquar, in qua multi utriuſque ſexus uiuunt. Poſt hanc eſt continētia, quæ conſtituta eſt ad eundem curſum. Deinde uiduitas, cum attentione, ac immaculata conuerſatione. His ordinibus

Tertia pars huius orationis, de ritibus, & ſacris inſtitutis Eccleſiæ: id eſt, cōſenſu Eccleſiæ.

Hic attendāt Catholici, et Sectarij.

Virginitas, Deuotionem uocāt, nō in-

& noui Teſtamenti ſimilia his occurrat. Eadem Eccleſia confitetur etiam, quòd ipſe Dominus formauerit corpus Adamo, & inſpirauerit ei ſpiritum uitæ, cum ei condidit animam uiuentem: quodq́ ipſe Deus legem dederit Moyſi, pater, & filius, & ſanctus ſpiritus, una Deitas. Et quòd Prophetæ ab eadem ſint miſsi deitate, ac ſit Deus ipſe nobis, qui Deus eſt Iudæorum, & Chriſtianorum: & Iudæos uocauit ad iuſtificationem, qui nõ eandem præſentiam Ieſu noſtri domini, ſeruantis omnes, qui ſecundum ueram fidem ipſius uiuunt, nec etiam ueritatem præconij, uerę doctrinæ Euangelicæ negant. Venit enim, uenit unigenitus, & ſic habet mater noſtra Eccleſia, portus ille trãquillus pacis, lætitia, quæ ſpirat pulchritudinẽ uitis, & fert uuam nobis largitatis. Et, quod recreat à laboribus, illud poculum quotidie, Sãguinem Chriſti gratificando, purum, uerum: quòd uerę natus eſt Chriſtus ex Maria ſemper uirgine, accepto uero corpore, non ſecundum opinationem, carne uere, corpore uerè, cum oſsibus & neruis, & omnibus noſtris, nihil à nobis immutatus,

Sanguis Chiſtri.

Græca eſt compoſitio ἀειπαρθένου, *ſicut aliæ plurimæ.*

tus, niſi quòd illuſtris eſt ſanctitate ac deitate ſua, uaſeq; ſanctificationis & iuſtitiæ: habetq; omnia perfectè ſine peccato, animam humanam uerè, mentem humanam uerè: non quaſi nos mentem ſubſtantiam eſſe affirmemus, quemadmodum alij dicunt.

Poſt Arium uarij fuerunt hæretici, perſonæ Chriſti oppugnatores: inter quos & hi fuerunt, qui uoluerũt Chriſtum non habuiſſe mẽtem, ſeu animũ. Ad hos Epiphanius *hic reſpicit, et copioſe de ipſis tractat in* 77. *hæreſi, quam* διμοιρίτας *uocat, hoc eſt, qui partiti ſunt* Chriſtum, *ac non omnia quæ debentur, ei tribuerunt. Sic aũt iſthic, numero* 434. Germanici *libri* Græci, *habet inter alia de his rebus,* Ἐγώ γε τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον, οὐχ ὑπόστασιν ἡγοῦμαι, οὐδέ τις τῶν υἱῶν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐνεργίαν τινα ἐκ θεοῦ ἐν ἡμῖν διδομένην, καὶ οὐσαν. τὸν δὲ χριστὸν ὑπόστασιν λέγω, ὡς καὶ πάντες πιστοὶ ὁμολογοῦσι, καὶ θεὸν ὁμολογῶ, &c. *hoc eſt:* Ego *uerò mentem noſtram non puto ſubſtantiam, neq; aliquis filiorũ* Eccleſiæ, *ſed actum, ſeu uim quandam, quæ nobis ex* Deo *data eſt, & eſt:* Chriſtũ *autem ſubſtantiam dico, ſicut etiam confitentur omnes fideles, &* Deum *eſſe confiteor, &c.* Paulo *pòſt ratiocinatur ex minore: Si* Paulus, *cũ inquit, nos autem* Chriſti *mentem habemus, & naturalem ac propriam, &* Chriſti *mentem habuit loco muneris: multo magis filius* Dei Chriſtus *habuit mentem ſimul na-*

turæ humanæ cum reliquis huius partibus, & natura diuina, αὐτοτέλειος ὢν, αὐτοθεὸς ὢν, αὐτοδύναμις, ἀεὶ τονοῦς, αὐτοφῶς, καὶ τοῦ νοῦ καὶ παντὸς τοῦ σώματος πληρώτης, ut inquit ſignificantiſſimè, ac immutabiliter in latina lingua.

Omnia uerò in peccato nõ maculata, os non mentitum, labia dolum non locuta, cor non inclinatum ad irriſionem, animum non extruſum in ea quæ non conueniũt, carnẽ carnis uoluptatem nõ operatã. Perfectus è ſupernis Deus, qui non uenit ut habitaret in homine, ſed ipſum uerbum, quod in hominis naturam ſe inſeruit.

Λόγος συνανθρωπήσας, id eſt, Sermo qui inhumanauit, ut ſic dicam: hoc eſt, qui ſe naturæ hominis copulauit in perſonæ unitatem, ſeu uniuit. hoc tamen uerbum Theologicè, hoc eſt impropriè, ſicut S S. patres eò neceſſitate quadam coacti ſunt uſi, ad rem ut intellectu imperceptibilem, ita uerbis, & hoc longè magis, inenarrabilem accipiendo. Nam et Græci reliqui ſcriptores uerbo σύνειν, & nomine σύνωσις, & Latini ſuis qualibuſcunq;, unire, & unio, miſcendi actionem & miſtionem intelligunt.

Non uerſus natura, cõplexus unà cum deitate propriam in hominis naturã inſertionem, uerè factus in utero uirginis, editus in lucẽ ꝑ meatus genitales, nõ pudendè

συνανθρώπησιν, inhumanatio

dende, immaculatè, impollutè, nutritus, *nem, ſeu hò*
& in ulnis geſtatus à Simeone & Anna, *mificatio-*
portatus à Maria, deinde ambulauit, iti- *nem ſonat.*
nera fecit, puer eſt factus, prouectus eſt
ætate, in ſe habens omnia perfectè, nu-
mero annorum & mēſium comprehen-
ſus, in utero geſtatus, natus ex muliere,
ſubiectus legi, profectus ad Iordanem,
tinctus à Iohanne, cum nihil opus habe-
ret balneis. Propter id aūt, quod eſt con-
ſequens in lege hominis effectioni,

*Hic etiam eſt uox ἐνανθρώπησις, & propriè ſi-
gnificat hominis effectionem : ut ſic ἐνανθρωπῆσαι
etiam nihil ſit aliud, quàm fieri hominem.*

Non conturbans quod eſt iuſtum, ut
impleretur, ut ipſe ait, omnis iuſtitia: ut
oſtenderet, ſe ueram carnem induiſſe, *Lucæ 24.*
ueram hominis effectionē. Deſcendens
in aquas: dans, tanquam acciperet: acce-
dēs, tanꝗ indigeret: illuminās ipſa, uim
eis inferens ad imaginē eorū quę in ipſa
erant perficiēda: ut qui crediſſet ei ue-
rè, ac habentes fidem ueritatis, intellige-
rent eum reuera factum hominem, reue
ra tinctum eſſe, ut ſic per eius approba-
tionē & ipſi ambulātes acciperent uim,
quam peperit eius deſcenſio, luminéq;
perfun-

Scilicet in Iordanē ad baptiſmū.

perfunderentur ab eius illuſtratione, ac impleretur quod dictum eſt in Propheta, in mutationem potentiæ, & præſtationem ſalutis potentiæ panis, quæ aufertur Hieroſolymis, & roboris aquę.

Non citat locum, ut eſt in princ. 3. cap. Eſaiæ, ſed conciſum, & accommodatum ſimul ad inſtitutum, & expoſitum admodum ſuauiter allegoricè, pane & aqua deflexis ad noui Teſtamenti ſacramenta, imò ad totam iuſtificationis & ſalutis rationem, iuxta hoc Matth. 21. Auferetur à uobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. ac ideo ſequitur,

Hic uerò fortificarentur uis panis, & aquę robur, non ut panis fieret nobis potentia, ſed ut potentia, ſeu uis panis contingeret, ac eſus quidē panis, uis autem in eo ad uiuificationem: & non ut aqua tantum nos purgaret, ſed ut in fortitudine aquæ per fidem & efficaciā, et ſpem, & arcanorum perfectionē, & appellationem ſanctificationis fieret nobis in perfectionem ſalutis. A' Iordane quoque iterum aſcendens, audita uoce patris à præſentibus diſcipulis, ut oſtenderetur, quis eſſet, cui teſtimonium daretur, & ſpiritu ſancto in ſpecie columbæ deſcendente, quemadmodum in multis hæreſibus diximus,

ximus, ut non copulatio putaretur eſſe Ternitas, figuram induente ſpiritu ſancto in propria perſona, ſeu hypoſtaſi: ueniente autem ad eum, & inſidente ut uideretur, cui daretur teſtimoniũ, ut ſancta caro, quæ eſt amica, & approbatur à patre, & ſpiritu, haberet teſtimonium, ut pater adprobator carnalis præſentiæ filij renunciaretur, ut filius uerus uideretur, & impleretur quod eſt dictum: Et poſt hæc in terra uiſus, & inter homines conuerſatus eſt. Præterea manifeſtè ac uerè à Diabolo tentatus in ſolitudine, eſurijt, ſecundum conſecutionem & ueritatem carnalis præſentiæ: diſcipulos elegit, ac ueritatis præconem egit, ſanauit morbos, dormiuit, eſurijt, itinera fecit, diuina ſigna fecit, mortuos excitauit, cæcis ut uiderent præſtitit, claudos, reſolutos corroborauit, & Euangelium annũciauit, ueritatem, regnum cœlorum, eius erga homines amorem, & patris, & ſancti ſpiritus. Cruciatus etiam pro nobis ſuſtinuit uerè in carne, ac in perfecta hominis conſtitutione: paſſus eſt reuera in cruce, ita ut eſſet cum eo deitas, non tamen ad patiendum conuerſa, ſed impatilis, &

Baruch. 3.

Et hic eſt ἐνανθρώπησις.

liſq; traditum, libera deitatis uoluntate. ac poſtquàm eſſet à Satana tentatus, & pertuliſſet famem, ſomnum, laborem, triſticiam, & angorem, ipſum corpus ſanctum copulatũ eſt in poſterũ deitati, ac deitas hæc paſſo corpori. Nã reſurrexit, & ipſum ſibi copulauit in unitatem ſpiritus, in unã unitatem, in unã celebrationẽ, in unam ſui deitatem. Apparuit enim uerè & contrectatus eſt à Thoma, & comedit, & bibit cum Apoſtolis, et cõuerſatus eſt cũ eis quadraginta dies & quadraginta noctes. Imò clauſis quoque ad eos ianuis intrauit, ac poſt hoc oſtendit eis neruos & oſſa, clauorum ictum, & locum lãceæ, quòd ipſum eſſet uerum corpus, coaptatum in unam unitatem, & unam deitatem: quodq; nõ amplius mortem expectat, non amplius moritur, ſicut inquit ſanctus Apoſtolus: Reſurrexit Chriſtus, nõ amplius morit̃, mors ei non amplius dominat̃. patile ſemper im patile manet, diuinũ cũ corpore, anima, & omni effecti hominis opificio. Qui ipſe Deus eſt. Regreſſus aũt in cœlum cõ ſedit in dextera patris, in gloria, nõ depoſito corpore, ſed copulato in ſpirituale,
in

glorificationem.

Rom. 6.

in perfectione unius Deitatis, ut & noſtra corpora, quæ nunc ſeminantur animaliter, excitabuntur ſpiritualiter: quæ nunc ſeminantur in corruptione, ſuſcita-
1. Cor. 15. buntur in incorruptione: quæ nūc ſeminantur in morte, ſuſcitabūtur in immortalitate. Si ergo noſtra ſic habent, quanto magis illud ſanctum & inenarrabile, incomparabile, ſyncerum, & Deo coniunctum, & unum eſt in poſterum unius formæ, ſicut in hoc etiam teſtatur A-
2. Cor. 5. poſtolus, cum dicit: Etſi cognouimus ſecundum carnem Chriſtum, nō amplius cognoſcimus, non, quòd diuiſerit carnē à Deitate, ſed quòd ipſa quidem adhuc ſit, ac Deo ſit coniuncta, nō amplius autem ſecundum carnem, ſed ſecundū ſpi-
Rom. 1. ritum, ut inquit: Secundum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorū Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ ſimul Deum habet impaſsibilem, & paſſum, & ſepultum, quiq; iterum ſurrexit, ac rediit in gloria, uadens ad iudicandum uiuos & mortuos, ut dixi, reuera, cuius regni non erit finis. Etenim ſancta ipſa Eccleſia, mater noſtra credit, ut etiam ei uere præconio traditum eſt præceptum, q

ſimus

ſimus dormituri, & reſurrecturi cũ hoc corpore, cum hac anima, cum toto noſtro uaſe, ut unuſquiſque accipiat ſecundum ea quæ fecit. Quòd enim ſit reſurrectio mortuorum, & iudicium æternũ, & regnum cœlorum, & requies pijs, & hæreditas fidelium, & chorus cum angelis eorum qui ſeruauerunt fidem, & ſanctitatem, & ſpem, & Domini præcepta, uerum eſt, & renunciatum, & firmatum, & creditum, hos reſurrecturos in uitam æternam, iuxta id quod ſcriptum eſt in Euangelijs. Nam quæcunq; dicit Apoſtolus, & ſanctæ ſcripturæ omnes, uera ſunt. Quanquam autem apud eos qui non crediderunt, & eos qui malè intellexerunt, aliter accipiuntur: nobis tamẽ hæc eſt fides, hic eſt honor, hæc eſt Eccleſia mater noſtra, quæ fide ſeruatur, ſpe cõfortatur, dilectione Chriſti perficitur: adeoq; in confeſsione, atq; in myſterijs, & in balnei purgatoria potentia: quod ſcriptum ſit, Profecti baptizate in nomẽ patris, & filij, & ſancti ſpiritus. In nomẽ uerò diuinę Ternitatis, nullam nominatione differentiã habente. Sed unus nobis Deus in lege ac prophetis, & Euangelijs,

Fides, ſpes, charitas, confeßio, ſacramẽta.

gelijs, & Apoſtolis, ueteri ac nouo Te-
ſtamento renũciatus eſt, & annunciatus
pater, & filius, & ſanctus ſpiritus, ita ut
nulla ſit coniunctio Deitas, ſed uerè Ter
nitas perfecta, perfectus pater, ꝑfectus
filius, perfectus ſpiritus ſanctus, una dei
tas, unus Deus, una gloria, honor & po
tentia in ſæcula ſæculorũ: amen. Hęc eſt
fides noſtrę uitę uelut opus q̃ddã, ſeu ne
gociatio, firmamẽtum hoc ueritatis, hæc
eſt Chriſti uirgo, & columba innocens.

Cõcluſio ſecundæ partis.

Hæc eſt uita, hæc ſpes, & ſtabilimẽtum
incorruptionis. Verùm quæſo uos
omnes, qui legetis hanc orationem, ut
meæ ueniam detis humilitati, & imbecil
litati mentis meæ † curtiſsimæ, ut ſic di-
cam, quæ tanquam torpedinem ex mul-
to hæreſum ueneno contraxit, ac dehi-
ſcit, expuentis & nauſeantis inſtar: un-
de quidem acerbè ſum in quædam inue-
ctus uerbis, appellãdo aliquos aut erro-
nes, aut pręſtigiatores, aut deceptos, aut
deceptores. Ob tãtam enim ueneni mo-
leſtiam, etſi non ſit noſtra conſuetudo
própte alios proſcindere, neceſſe habui
mus talibus eos uerbis notare, ut auerte-
remus quorundam animos, ne putarent

Excuſatio de acerbitate ſermonis librorũ de hæreſib.

† Sic Poeta curtam ſupellectilem dixit.

aliquando

aliquando nos, cum propter obſcuritatē non ueniſſent in publicum, hæc detexiſ ſe, quæ apud eos dicuntur & fiunt, atq; ita partem habere animi approbātis peruerſas omnium hæreſum opiniones. Feci autem & exordium paucis in principio uoluminis, ubi de his mihi caueo, & ueniam peto, ne quis impingat petulantiam, nobis, tanq̃ hac ſuperatos putans, & qui rapiamur ad conuiciandum. Indi cauimus autem in exordio quoque, de quibus dicturi ſimus hæreſibus, & in quot libros diuiſerimus totam lucubrationem. Et de quibus, & qualibus in unoquoque libro dixerimus, ut hic etiam iterum admonitus ſubindico ſimiliter, undiq; in utilitatem in his uerſantiũ. Ac ſunt libri tres, partes uero ſeptem. Et in primo libro hæreſes 46. inſertæ ſecundum numerum, & ſecundum ſeriem primæ & ſecūdę, uſq; ad eam partē quæ eſt in libro ultima, q̇ primus liber habeat hæreſes 46. in partibus tribus. Liber ſecundus hæreſes habet 23. in partibus duabus. Tertius liber continet hæreſes 11. in partibus duabus. Omnes igitur qui ſimul quaſi cũ noſtro labore laboratis,

Intelligit hæreſes, de quibus tractauit.

Repetit hic obiter paucis diuiſionem operis de hæreſib.

& patienti animo in hoc opere uerſami ni legendo, incitaminor, & digni habiminor, ut lucrifaciatis utilitatem, quæq; ſunt moleſta in hæreſibus, ab animo depellatis. Nõ enim ut noceremus, detexi mus hæc, ſed ut prodeſſemus, & caueremus, ne incideretis in approbationẽ eorum quæ antè ſunt dicta. Percurſa uerò tota lucubratione, aut eius partibus, ora te pro nobis, & dignum habete, ut det nobis Deus partem in ſancta, et Catholica, & Apoſtolica Eccleſia, uera, uiuificatiua, & ſalutari, & liberet nos ab omni hæreſi. Ac, ſi quid, ut homines, qui non poſſunt ad finem incomprehenſibilis & inenarrabilis Deitatis pertingere, ſed in anguſtijs uerſantes pro Deo dicere humano more, ut defenderemus, neceſsitate quadam inducti ſumus: Deo ueniam dante, uos etiam date. Atq; iterum precibus cõtendite, ut Dominus, quam petiuimus, partem nobis det in ſancta ſua fide, ac ſola, quæ ſeparata eſt ab omni cõtrarietate: adeoq; faciat propriorũ peccatorum, quę multa ſunt, condonationem in Chriſto Ieſu, Domino noſtro: per quem, & cum quo, gloria ſit patri, cum

ſancto

ſancto Spiritu, in ſecula: Amen.

Et quæ quidem habet de fide hęc ſola Catholica Eccleſia, & columba innocens, una uiro ſua, ſicut dicit, Vna eſt columba mea: ſimiliterq́ꝫ de innumerabilibus adoleſcentulis, quarum non eſt numerus, compendioſe diximus. Diximus etiam de patris, & filij, & ſancti ſpiritus conſubſtantialitate, ac de incarnea Chriſti, & perfecta præſentia, deq́ꝫ alijs fidei partibus. De legibus autē eius, pau cis neceſſe eſt iterum dicere mihi ſpecialiter, omnes earum partes exponendo. Quæcunq́ꝫ igitur in ea tanquam naturaliter, ſeu iure ſeruata ſunt, aut adhuc ſeruantur, horū quædam ex mandato ſunt, quædam ſecundum propoſiti receptionem, Deo gaudente in efficacia doctrinæ ſuæ. Ac primò fundamentum, & ut ſic dicam, primus gradus eſt in ipſa uirginitate, quæ apud multos exercetur, & ſeruatur, & celebratur. Comitatur hanc ſolitas, ut ſic loquar, in qua multi utriuſque ſexus uiuunt. Poſt hanc eſt continētia, quæ conſtituta eſt ad eundem curſum. Deinde uiduitas, cum attentione, ac immaculata conuerſatione. His ordinibus

Tertia pars huius orationis, de ritibus, & ſacris inſtitutis Eccleſiæ: id eſt, cōſenſu Eccleſiæ.

Hic attendāt Catholici, et Sectarij.

Virginitas, Deuotionem uocāt, nō in-

commodè, quanquam noua ſigni ficatione.

nibus deinde ſuccedũt honeſtæ nuptiæ, magno in honore, maximè quæ in una coniunctione conſiſtunt, quę dicitur inde monogamia, ſimulq́ꝫ in obſeruatione præceptorum. Si autẽ quis, eius uxore mortua, quæúe, mortuo marito eius, cupit cum alio aliáue cõiungi, poſt mortem primi, aut primæ hoc facit.

Hic deſunt in libris noſtris uerba τοῦτο ποιεῖ, *aut hoc,* συνάπτεται, *aut aliquod ſimile proculdubio, cum alioqui ſit imperfecta ſententia: nec uerba, poſt mortem primi, aut primæ, cum præcedentib. aptè cohærẽat ob tautologian, ac ab ipſo* Epiphanio *uidetur omiſſũ, quod abeſt, & non eſt duriſſima hæc ellipſis.*

Vertex autem horum omniũ, aut mater, ut ita dicam, et genitrix eſt, ſacrum ſacerdotium, quod ex uirginibus ferè prodijt: quando autem non ex uirginibus, ex ijs qui ſoli, ſeu cœlibes uiuũt. Vbi nõ ſufficiunt ad miniſterium, qui ſumuntur à cœlibibus, ex ijs qui ſe cõtinent à proprijs, aut uidui manent à * ſolijugio (liceat mihi ſic loqui) † Secundijugem autem nõ licet in ipſa in ſacerdotium adſumere, licet ab initio cõtinens quoqꝫ ſit uiduus, in ordine epiſcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi.

* *Monogamia.*

† Δευτερόγαμον.

In hac

In hoc ſpeculo ſe diligenter contemplentur, qui non tantum abuſum, & pluſquàm barbaricam deprauationem huius conſuetudinis, & ordinationis Eccleſiaſticæ, ſed ipſam etiam tollunt ordinationem. Illi uerò in primis, qui ſine ulla fronte, adeóque, ut ſat eſt coniecturarum, contra conſcientiam contendunt, & D. Paulum unius uxoris uirum dixiſſe, qui ſimul unam tantum habeat, quantumuis antea uel unam, uel plures quoque per ſucceßionem habuerit: & SS. patres Græcos maxima ex parte ſic etiam uocabula μονογαμίας, & δευτερογαμίας, *intellexiſſe. Flagitioſa profectò eſt impudentia, & ex diabolo profecta, non ex Chriſto, aut eius Euangelio. Quid enim opus fuiſſet facere diſcrimen hic inter Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Hypodiaconos (ineptè uulgus uocat Subdiaconos, partim latinè, partim græcè) & alios inferiores Clericos? An, ut hic etiam apertè ſcribitur, non licuit habere ſimul duas, aut plures uxores laicis, & licuit ordinum inferiorum clericis? Et quando licuit in Romano Imperio qualibuſcunque? Sed quid, aliquis inquit, ſi hoc intelligatur de infidelibus conuerſis, qui uno tempore duas, aut plures habuerunt ante conuerſionem, & poſt conuerſionem lectores potuerunt, ac inferiores clerici, non ſuperiores fieri? Audio: nō tamen hoc etiam, quòd hic locus adſtipuletur, imò non repugnet, cum tantum fidelium recitet ordines à uirginitate, non etiam infidelium. Sed afferamus luce meridiana clariora, idq; tantum ex hoc auctore. Sic numero 61. ubi Ebioneos tractat, non procul*

à principio, de quodã Ioſepho ſcribit, ἔφασκε γὰρ, ὅτι τελευτησάσης αὐτοῦ συμβίου, δεδιὼς μή πη ἄρα ἁρπάζωσιν αὐτὸν οἱ ἀρειανοὶ, καὶ καταστήσωσι κληρικὸν (πολλάκις γὰρ κολακεύσαντες αὐτὸν πεισθῆναι τῇ αἱρέσει ὑπισχνοῦντο μείζονας προκοπὰς, εἰ δέον, καὶ ἐπισκοπῆς αὐτὸν καταξιοῦν) ὁ δὲ ἔφασκε, τούτου χάριν συνῆφθαι καὶ ἑτέρᾳ γυναικὶ, ὅπως διαδράσοι τὰς αὐτῶν χειροτονείας. Hoc eſt: Dicebat enim, quòd mortua cõiuctrice ipſius, metuens necubi raperent ipſum Ariani, & conſtituerent clericum (nam ſæpe tentantes eum adulatione ad hæreſim pertrah ere, promiſerunt magnos honores: Epiſcopatu quoq;, ſi eſſet opus, eum ornaturos) ipſe autem dicebat, inquam, huius gratia copulatum ſe fuiſſe alij mulieri etiam, ut eorum effugeret ſuffragia. Hæc ille. Non'ne prius hic altera mortua, ſcribitur alia fuiſſe ducta, non uiuente priore: ac eam fuiſſe cauſam, apud Arianos quoq;, non admittendi ad ſacerdotium? Neget hoc Lugemundus, & ſibi deinde contrarium cognomen affingat, ac non aut impudenter mentiatur, aut miſerè inſaniat. Idem clariſſimè oſtẽditur his uerbis eiuſdem operis numero 215. ubi contra Catharos agitur: καὶ γὰρ τῷ μὲν ὄντι οὐ δέχεται τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ κήρυγμα, μετὰ τὴν τοῦ χριστοῦ ἐνδημίαν, τοὺς ἀπὸ πρώτου γάμου τελευτησάσης τῆς αὐτῶν γυναικὸς, δευτέρῳ γάμῳ συναφθέντας, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς τῆς ἱερωσύνης. Id eſt: Etenim re-uera nõ recipit ſanctũ præconiũ Dei, poſt Chriſti aduẽtum, eos qui ſecundis nuptijs à primis, eorũ uxore mortua, copulati ſunt, propter excellentiam honoris, quę habet ſacerdotium. Hæc ita perſpicua ſunt, ut qui dubitare

dubitare adhuc uelit, aquam in mari quærat, aut in meridie lucem. A' nobis autem huc ſunt adſcripta, nõ ut obſtinatos flecteremus, cum non magis hoc (humanitus puto) poßit fieri, quàm aut cæci uidere, aut lippi, & obſcurè cernentes, clarißima luce poſſunt adiuuari: ſed ut rectè ſentientes conſeruarentur in propoſito, & uacillantes ex imbecillitate curabili confirmarentur.

Poſt hoc ſacerdotiũ reliqua eſt lectorum claſsis, ex omnibus claſsibus: hoc eſt, uirginum, & eorum qui ſoli degunt, & continentium, uiduorum, & coniugum. Si autem ſit neceſſe, iunctorum etiam poſt mortẽ primæ uxoris alteri. Non eſt enim ſacrificus lector, ſed uelut ſcriba ſermonis. * Diaconiſſæ præterea conſtituũtur ad miniſterium fœminarum, grauitatis cauſa, ubi uſus poſtulauerit, propter balneum, aut inſpectionem corporum. Et ipſæ unijuges, & quæ præſtiterunt continentiam, aut uiduæ ſunt ab unijugio, quæue ſemper manſerunt uirgines. Deinde ordine adiuratores, interpretes linguæ in linguam, aut in lectionibus, aut in cõgreſsibus. Cæterum ſunt & operatores, qui dormientium corpora curant: & ianitores, ac omnis illa ordi

ἱερωσύνη, Sacerdotium generaliter hic ſignificat.

Lector.

** id eſt, miniſtræ.*

Monogamia.

nis moderatio. Cōgreſſus aūt, qui fiunt, ordinati ſunt ab Apoſtolis die quarta, ſexta, & Dominica: in quarta, & pridie Sabbati manſerūt ieiuni ad horā nonam uſq;. ſiquidē ſub illius initiū diei cōprehēſus eſt Dominus, & altera eſt crucifixus. atq; tradiderunt Apoſtoli, ut in his ieiunijs res ſacra fieret, ad implēdū q̄d dictū eſt: Quādo ablatus fuerit ab eis ſpōſus, ieiunaturos in illis dieb. Ac nō, ut beneficiū in eū qui ꝓ nobis eſt paſſus, conferamus, ieiuniū eſt nobis mandatum: ſed ut confiteamur, in ſalutē noſtrā paſsionem Domini, quā in ſe is pro nobis recepit, et ut pro noſtris peccatis fieret placatio.

Synaxes et ieiunia.

Obſerua cauſam ordinarij ieiunij.

Hic eſt εὐλόγιστοι, quod ſignificat placatiua (ſcilicet ieiunia) perſolutiua, recōpenſatiua: ut ſunt gratiæ, quæ reddūtur benefactoribus: & pœnæ, quæ dantur pro delictis: et ſatisfactiones, et opera digna pœnitētia aliàs uocātur, & hoc actiuè: maximè uerò propria ſignificatio nominis eſt, digna quæ laudētur, quæ grata ſint, de quib. alij benè loquātur. Hæc eſt paſsiua ſignificatio, & nihil admodū à præcedēte uariat p quandā conſecutionē, ſeu connexionem. Quomodo autē hoc genus perſolutionis & ſatisfactionis accipi debeat, nequaquam excluſa fide, Chriſto, & gratia, ſicut multi nunc manifeſtè calumniantur, ex Theologorum diſputationibus de hac re petendum eſt.

Ac

Ac per totum annum hoc ieiuniũ obſeruatur in ipſa Catholica Eccleſia: dico die quarta, & pridie Sabbati, quæ ſexta eſt, ad horam uſq; nonam.

Hora nona ſignificat ueſperũ, ut nunc habetur, iuxta rationem inæqualiũ horarum: hoc eſt, creſcentiũ & decreſcentiũ cum die. Hoc tempus nobis circa ſolſtitiũ, eſt hora quarta poſtmeridiana: circa brumam uerò, ſecunda. Hic autem, & in ſimilibus locis, noſtrorum temporum clerici, maximè quos uocamus Canonicos, rectius uocaturi aſotos, magna ex parte, uideãt ne uerum ſit noſtrũ uulgare prouerbiũ, ac ante me natum & celebratum, Plures coronas (ut uocant raſos uertices) apud inferos eſſe, q̃ galeas. Boni dabunt mihi ueniã, ac præterq̃ quod mecũ dolebunt, ſentiẽt flagitia tã aperta & notoria nõ debere à quoquã diſsimulari, multo minus laudari, aut tegi: ſi tamen ſuſus in ſacco, ut noſtrates quoq; loquuntur, tegi poteſt.

Excepta ſola Pentecoſte tota dierum quinquaginta, in quibus neq; genuflexiones fiunt, neq; ieiuniũ eſt ordinatũ.

Pleonaſmus in uerbis dierum quinquaginta, & uelut expoſitio nominis Pentecoſtes. Nam hoc ſignificat quinquageſimam (ſcilicet diem à Paſcha) quæ uox ordinis eſt, non eſt numeri. Ac ita propriè ſignificatur ipſa dies, quæ eſt quinquageſima poſt diem Paſchæ: figuratè uerò, totum hoc tempus 50. dierum:

ſicut

ſicut quadrageſimam etiam, & τετρακοστὴν dicimus, non tamen etiam propriè pro huius temporis ultimo die. Sed utroq; ferè modo ueteres Latini Calēdas, Nonas, & Idus appellant, ſi quis rem perpendat rectè.

Pro congreſsibus autem, qui fiunt ad horam nonam dierum quartarum, et pſabbatorum, ut etiam die Dominica, matutinis horis congreſſus perficiuntur. Quare nec in L. diebus Pentecoſtes, ut iam dixi, habetur ieiunium: non etiam in Epiphaniorum die, quando generatus eſt in carne Dominus, licet ieiunare, etiamſi in hæc inciderit quarta, aut * proſabbatum.

Hoc eſt, cœnæ domini, aut Miſſæ, ut nunc loquimur, celebrantur.

* *Anteſeſtum.*

Obſeruandum eſt hic, Epiphania dici pluraliter, ac ſignificari Epiphaniorum die, diem ipſam natalem Chriſti, Magorum feſtum, ab apparitione ſtellæ ſimul, & natiuitate Chriſti. Epiphania, id eſt, exortus, apparitio uocatur: cum illa dies tantum à Chriſto, uero lumine, in hunc mundum uiſibiliter, & in uera carne orto, edito, & iam inter homines apparente reuera, nomen Epiphaniorum, id eſt, apparentium habeat. Pluralis autem numerus ideo uidetur uſurpatus, ut cum emphaſi quadam ſignificaretur, multa beneficia nobis in uno Chriſto exhibita eſſe.

Bono autem propoſito, qui ſunt eius exercitatores, per omnia, præterquam in

Domi-

Dominica, & Pentecoſte ieiunant, & ſemper uigilias peragũt. Dominicas uerò delicatas omnes ducit ſancta ipſa Ecclesia catholica, et congreſſus manè peragit, non ieiunat. Haud enim eſt conueniens, in Dominica ieiunare. Quadrageſimam deinde, quæ eſt ante ſeptẽ ſanctæ Paſchæ dies, itidem obſeruare conſueuit eadem Eccleſia, uiuendo in ieiunijs. Dominicas autem non ſolet omnino, etiã in ipſa quadrageſima. Cæterùm ſex dies Paſchæ in * Xerophagia, id eſt, ſiccorũ, ſeu tenuiſsimo potius uictu peragunt omnes populi: dico autem, pane, ſale, & aqua tunc utentes ad ueſperã uſque. Sed diligentes etiam duplices, triplices, & quadruplices ſuperaddunt. Atque adeò nonnulli totam ſeptimanam uſq; ad galli cantum, appetente iamiam Dominica. Vigilijs autem ſex dies tranſigunt, præterea congreſſus agunt ijſdẽ ſex diebus, ac tota quadrageſima, ab hora nona uſq; ad ueſperam.

Sic nos, mit waſſer vnd Brot faſte / ſchmale biſſen.

Hic uides, quid appellauerint olim ueſperam. Nũc ſicut matutinas preces perficimus tempore debito, ita ieiunamus etiam, & uigilamus: & hoc ij maximè, qui gubernacula tenent Eccleſiarum, cum tamen

his

his talia præcipuè ſint mandata, imò ſolis quondam. ac eſt ſanè pauperibus opificibus hæc omnia præſtare impoßibile propemodum. Et ijs etiam presbyteris, q docere debent, & pugnare cum hæreticis, leuari nõnihil iſtiuſmodi onera debebant.

** illuceſcit. Intelligit eã, quæ eſt ante Paraſceuen.*

In quibuſdam locis uigilant eam quæ eſt poſt quintam, & * imminet in proſabbatum, ac Dominicã, ſolas. In alijs uerò diſpenſationis cultus exercetur diei quintæ hora nona.

Per cultum diſpenſationis intelligit Synaxin. ac diſpenſationẽ, ſeu rei familiaris adminiſtrationem (hoc enim uox œconomiæ, qua hic eſt uſus, propriè ſignificat) ideo nominat, quòd illis temporibus non ſolerent ita crebrò miſſas facere ſine diſtributione ſacramenti: ſi tamen ullas fecerunt, ut nos facimus, & ſæpe quidem plus quàm negligenter, & impurè. Vtinam uerò tandem iuſtum in hoc tanto myſterio pharmacũ adhiberetur à noſtris potius, quàm à Turcis, aut hæreticis uaſtarentur, aut profanarentur omnia. Debent etiam hic obſeruare hoſtes huius myſterij uocem λατρείας. *Nam hac eſt uſus Epiphanius: & quidem ſignificantißimè dixit* λατρείας, οἰκονομίας.

Quadrageſimam intelligit.

Et ſic deſinit, manentibus hominibus in ſiccorum eſu. Alibi non fit diſpẽſationis cultus, niſi nunc Dominica imminẽte, cum deſinit ſub gallorũ cantũ, in die reſurre-

reſurrectionis, & conuentu magno, die Paſchæ, ut eſt ordinatum. Alia uerò arcana de balneo, ac interioribus arcanis, ut habet Euangelij & Apoſtolorum traditio, ſic peraguntur. *Baptiſmus, & reliqua myſteria.*

Nihil hic aliud intelligit per alia myſteria, q̃ reliqua ſacramenta, quæ multi hoc ſeculo irrident: aut certè, ſi hoc non faciunt, tamẽ contendunt omitti poſſe, ut non tradita uel à Chriſto, uel ab Apoſtolis. Hoc autem faciunt improbè ac petulanter: nec probant, niſi hoc Pythagoræorum, Ipſe dixit: aut, quod eſt arrogantius, Hoc uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uoluntas. Hic enim auctor, & alij multi, fortiter eos reuincunt: & ſimul retunditur hic ſubtilitas & huius erroris, quòd nihil ſit in Eccleſia obſeruandum neceſſariò, niſi quòd habeatur expreſſe in ſacris literis.

De mortuis deinde nominatim faciunt mentionem preces, cultus, & diſpenſationes perficiendo. *Procuratio mortuorũ.*

Hic obſerua, pie Lector, προσευχὰς, λατρείας, & οἰκονομίας, pro mortuis. Nam his uocabulis hic utitur Epiphanius. Quid autem ſignificetur eis, præcedentia declarant. Pluralis etiam numerus horum obſeruandus eſt. Noſtris præterea poſtrema dictio, ne putent hic ſe patrocinium habere quæſtus & auaritiæ, quæ ut alia pleraq;, ita & hæc fœdè contaminauerunt.

Matutinę quoq; Dei laudes, & preces fiunt, *Hymni, Pſalmi.*

fiunt, cantioneſq; ſimul cum facibus, & precationes. Aliqui etiam eorum qui ſoli uitam agunt, in urbibus habitant: alii qui deſident in monaſterijs, & procul ſecedunt.

Hic uides, quid propriè ſint monaſteria. Qui autem Anachoretæ fuerint, uerbum ἀναχωροῦσι, quo hic eſt uſus, & ſignificat ſecedunt, ut etiam ego uerti, oſtendit.

Placuit præterea nonnullis, comas capillorum alere, propter uitæ genus peculiariter inſtitutum, quod Euangeliū non præcipit, Apoſtoli non receperūt. Nam S. Apoſtolus Paulus * præcidit hanc ſpeciem. Sunt & alia uitæ inſtituta ex proprio propoſito, quę in ipſa uniuerſali Ecclesia conſeruantur: abſtinere dico à carnibus quadrupedum, auium, et piſcium, ouis, & butyro, & alia diuerſa, quòd unuſquiſq; ſecūdum proprium laborem accipiet mercedem. Et hi quidem abſtinent ab his omnibus, illi uerò à ſolis quadrupedibus, & utuntur auibus, & reliquis: alij ſolis piſcibus: plerią; his etiam abſtinent, ac utuntur butyro. Sunt, qui & hoc non utuntur. iam & alij ſunt qui pane abſtinent, alij fructibus arborum, &

Id eſt, prohibuit, ſcilicet 1. Cor. 11.

& elixatis. Multi cubant in terra. Nonnulli nec teguntur: alij ſaccum geſtant occultatum, rectè geſtantes uirtutis & pœnitentiæ cauſa. Indecorum enim eſt, cum ſacco in publicum prodire, ſicut nonnulli faciunt.

Obſeruandum eſt hic diſcrimen inter publica uitæ inſtituta, quæq; per traditionẽ ab Apoſtolis, & eorũ ſucceſſoribus tanquã per manus accepta ſunt, et propemodum uim legum habent, & ea quæ ſibi unuſquiſque priuato ſtudio propter aliquam piam cauſam eligit. Deinde, quòd ſpeciem ſuperſtitionis & hypocriſis in ſacco, & furcis ut præcedit, & ſequitur, damnat, ac in his omnes hauddubiè ſimiles. Videãt etiam talium uitæ generum hoſtes, in his rebus quæ per ſe mediæ ſunt, licere, imò Deo probari delectum habere citra ſuperſtitionem & hypocriſi, hoc eſt, uirtutis, & pœnitentiæ cauſa, ut hic dicitur: non omnia, ſicut ipſi fingunt, pugnare cum Euangelio, quæ non præcepta, conſulta'ue in ſacris literis ab hominibus obſeruantur: nec referenda ad regulam, ut ipſi uocant, Fruſtra me colunt mãdatis hominũ. Quid enim eſt ſtultius, quàm ita ſentire, aut potius calumniari, cum & ipſi talibus inſtitutis utantur, nec poßint eis carere priuatim, & publicè? De animo, quo ſuſcipiuntur & obſeruantur, eſt alia diſputatio: quanquã nos libenter ſequimur, ut debemus, patrum auctoritatem, & Eccleſiæ conſenſum, quòd iſtiuſmodi exerci-

tia proſint ad uirtutem, & auerſionẽ, aut remißionem pœnarum, ut paulo antè ſignificatum eſt etiam: ac ipſorum nonnulli nunc libenter faterentur, ſi poſſent præ inconſtantia, uel potius præ ambitione. Sed nos etiam cauere debebamus, ne ſic degenerarent hæc instituta in meras penè ὀφθαλμοδουλίας, καὶ ἐθελοθρησκείας. *Qua de re non eſt incommoda, niſi omnino fallor, Socratis ſententia lib.9. cap.38. tripartitæ* Hiſtoriæ, *circa principium. In hoc etiam capite oſtenditur, quanta fuerit & illis temporibus rituum uarietas, ac utilis erit eius lectio uolenti hunc locum rectè intelligere.*

Indecorum etiam eſt, ut diximus, cum furcis prodire, ut nõnullis uiſum eſt. Cõplures à balneis abſtinẽt, ac nonnulli uitæ renunciarunt, excogitatis ob hoc ſibi tenuibus & ocioſis artibus, ne ducant prorſus ocioſam uitam, nec panem grauatum edant. In carminum etiam cantilenis multi, & aſsiduis precibus, & ſacrarum literarum lectionibus, ac moris, exercentur.

Grauatum dicit, pro grauantem conſcientiam, aut onerosum, p Enallagẽ, et ſynecdochen.

Carminum cantilenis hic dixi ad imitationẽ Græci nominis ψαλμῳδιῶν, *quæ certè uox tantum uehementiæ cauſa compoſita eſt, uelut ex idem ſignificantibus* ψαλμὸς, καὶ ᾠδὴ, *ut ſi dicatur cantilenæ cantatio, coniuncto actu cum potentia non incommodè.* ἀποστηθισμοῖς *autem, quod ego moris expoſui, pu*

to ſi-

to ſignificari tale quiddam, quale adhuc in Eccleſijs obſeruatur, ac ſtationes à perſeuerando uocantur. Videtur autem exercitium inſtitutum præcipuè cauſa comparandæ & confirmandæ perſeuerantiæ, quacunque fiat ratione, modò pia.

Porrò de hoſpitalitate et humanitate, liberalitateq́ in omnes ſanctæ huius Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ fructus ad omnes præconio perlatus eſt. Lauacrum autem habet pro circumciſione antiquata in Chriſto. Requieſcit in magno Sabbato pro paruo Sabbato. *Eleemoſyna.*

Magnum Sabbatum, eſt dies Dominica: paruum eſt, Iudæorum Sabbatum. & ſic dicuntur, quod hoc fuit illius typus, cum reſurrectio Chriſti, quæ peragitur omni die Dominico, perfecerit ſanctificationẽ generis humani (quantum in ipſa eſt: hoc eſt, ſi nos eam induamus) & Sabbatum legis hanc tantum præſignificauerit.

Abſtinet ab omni hæreſum communione, reijcit uituperando fornicationẽ, adulterium, laſciuiam, imaginum culturam, cædem, cõtemptum legum, & magiam, pharmaceam, aſtronomiã, & omina, uaticinationes, quæ fiunt per obſeruationem ſaltationum, incantationes, amuleta, quæ & præſeruatiua nominantur.

Quod hic Epiphanius κληδωνισμοὺς *uocat, puto illas diuinationes eſſe, quas Latini omina dixerunt. Nam* κληΐζειν *appellare ſignificat: & Suid.* κληδωνισμοὺς *dicit eſſe* τὰς διὰ τῶν λόγων παρατηρήσεις, *id eſt, obſeruationes quæ fiunt per ſermones.* παρατηρήσεις *autem* παλμῶν, *hoc eſt ſaltationum obſeruationes, id genus uaticinij ſignificant, ni fallor, quòd Suidas* παλμικὸν οἰώνισμα *uocat,* οἷον ἐὰν πάλλῃ ὁ δέξιος ὀφθαλμὸς, *id eſt, ut ſi dexter ſaliat oculus, quod et Poßidonium deſcripſiſſe meminit. Hinc eſt prouerbium etiam, Dexter oculus mihi ſalit: quod Eraſmus tantum ad anicularum ſuperſtitionem retulit. Sic etiam ex aurium tinnitu ueteres diuinabāt.* ἐπαοιδὰς, *quas incantationes dixi, puto eſſe, quas in 2. lib comment. Xenoph.* ἐπῳδὰς *uocat, his uerbis:* εἶναι μὲν τινὰς φασὶν ἐπῳδὰς, αἷς οἱ ἐπᾴδοντες, οὓς ἂν βούλονται, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦσι. *Reliqua non ſunt obſcura, & præter alios Plinius, de uaticinijs & magicis, lib. 30. circa principium tractat.*

Vituperat etiam ſpectacula, equeſtria certamina, uenationes, cantores, & omnem procacitatem & maledicentiam, et omnem pugnam & conuiciationem, iniuſtitiam, ac alijs plus habendi ſtudium, & acceptionem uſurarum. Negociatores non recipit, & infimos putat omnium. Oblationes accipit ab ijs qui non agunt iniuſtè, non faciunt contra leges, ſed

Blaſphemiam.

ſed à iuſtè uiuentibus. Mandat aſsiduè preces Deo tranſmittere, cum omni plenitudine, intẽtione, ac genuflexione diebus ordinatis, noctu & interdiu. Celebrant alicubi congreſſus & diebus Dominicis. Non paſsim uerò, ſed apud ramos. Obſeruãt etiã hoc, nõ iurare in uniuerſum, non cõuiciari, nõ imprecari, ex præcepto Saluatoris ipſius: non mentiri etiam, quantum eſt poſsibile. Complures uendunt quæ habent, ac dant pauperibus. Hæc eſt nota ſanctæ huius, cum fide, quæ prius patefacta eſt, atq; hęc inſtituta in ipſa circumferuntur: hæc eſt inquam nota Eccleſiæ, collecta ex lege, Prophetis, Apoſtolis, et Euangeliſtis, ut bonum antidotum, præparatum ad ſalutem utentibus, patre ſic, & filio, & ſpiritu ſancto uolentibus. Hi ſunt * characteres grauis huius Chriſti ſponſæ. Hoc eſt donum, & teſtamentum hæreditatis, & uoluntas ſpõſi eius, et cœleſtis Ieſu Chriſti, Domini noſtri, per quem, & cũ quo, patri gloria, honor, potentia cum ſancto ſpiritu, in ſæcula ſæculorum: Amen.

Id eſt, ſplendidius, q̃ aliàs.

Concluſio.

Notæ.

Fratres, qui ſunt apud nos, omnes ueſtram honorabilitatem ſalutant, maxi-

me Anatolius, qui non grauatus eſt nobis & libellis hoc opus contra has hæreſes, octoginta puto, multo cum labore, ac propoſito pulcherrimo concinnare, & corrigere: atq; ſimul Hypatius honorabiliſsimus * Syndiaconus, qui tranſcripſit ex libellis in quaternos ordines chartarum: pro quo etiam rogare dignũ habuiſtis, fratres honorabiliſsimi, atq; amabiliſsimi reuera.

Id eſt, ſocius miniſterij.

Pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, & gratia & ueritas, iuxta ipſius præceptum, ſit cum omnibus uobis, honeſtatis amantiſsimi chari fratres: Amen.

τέλος.

VITUS AMERPACHIUS

Philippo Padnieſkio, uiro doctrina, dignitate ac facundia præſtanti S. P. D.

NOn tam inſignis eruditio tua, Philippe ornatiſsime, ac eloquẽtia, quæ nunc regib. etiã, et Imperatori nota eſt, faciũt, imò cogunt me, tametſi uolẽtem, ut amem ac magnifaciam te, uel inter primos, quàm illa humanitas, & facilitas, ac ſuauitas qua ſi tua quædam in dicendo, in faciendo, in uultu, in moribus deniq; omnibus. Ignoti enim, ut ille ait, nulla cupido: cum ſic inſtitutum ſit natura, ut cognitio præcedat animorum commotiones: quæ nos deinde, ut agamus, aut non agamus, incitant, & impellunt. ac ne quidem ab alijs ita potuiſſem ingenij tui tanta bona, tantas quaſi dotes partim naturæ, ac fructus partim laborum & ſtudiorum tuorum cognoſcere, ut ex illa, quam dixi, humanitate. Fuit hæc præcipua cauſa, non doctrina, uel ingenij præſtan

tia, quanquam non ſine his, non effecturis tamẽ hoc ſolis eis, illa ſeparata, ut aſpicerem te propius, hoc eſt colloquerer, unà prandere m, ac cœnarem aliquando. Hæc etiam effecit, ut uidere poſſim, quoties libet, Neruam, Traianum, et ſimiles tantos uiros poſt tot ſecula, cum regibus, principibus, & alijs potentibus. Ac fuit hoc mihi ſpectaculum quaſi quoddam iucundiſſimum non ſemel ante, quàm in luctum incidi acerbiſſimum, ac mœrorem ex eo perpetuũ, et qui nullam adhuc lætitiam ad ſe recipiat, nec temerè ſit etiam admiſſurus. Amiſi enim coniugem, fœminam prudentia, conſtantia, caſtitate, fide maiorem, quàm aut poſſit à me, aut debeat in publicum efferri. Magnifaciant alij, prædicent cognationes, affinitates, coniũctiones cum bonis bonos: amico fideli ac honeſto nihil anteponendum cenſeant. Magnæ cauſæ, graues rationes. Ego uerò, tametſi nolim quicquam detractum alijs inter ſe hominum coniunctionibus, longè præ-

pono

pono cæteris omnibus eam (coniunctionem ex religione, ut cœleſtem, non terrenam, excipio) copulatione, quæ ut ſingulariter inſtituta eſt à Deo propter conſeruationem generis humani, tum congruentem naturæ, cum ratione, ac uirtute præditis nobis dignam: ita ſi bene cadat, nullam ad hanc uitam cõmodè uiuẽdam habet ſimilẽ. & hoc, ſi non alijs argumẽtis probari poſſet, probaretur ſatis eo, quod in alijs amicitijs, tametſi corporum quædam eſt etiam cõiunctio, non tamen illa eſt, nec debet eſſe tam familiaris, quàm eſt in hac uel amicitia, uel ſocietate. Hinc etiam eſt, quòd Spiritus ſanctus Chriſti & Eccleſiæ coniunctionem cum hac uoluit conferre potiſſimum: non hoc facturus proculdubio, niſi tanquam teſtatum uoluiſſet facere, ab hac reliquas omnes uinci, & ſuperari. An aliarum aliqua ſignum eſt rei tantæ? An præter honeſtatis ac uirtutum exercitationẽ, admirationem, ac mutuam contemplationem, alia procreat homines e-

tiam, et cõſeruat? Sed Apoſtolus, inquit aliquis, anteponit uirginitatẽ cõiugio: fateor. fateor & patres hoc facere, ac dicere nonnũquam, ut hanc ſententiam illuſtrent, coniugium replere terram, uirginitatem cœlum. Sed Paulus ad ſua tempora maximè reſpexit, in quibus ob credentium, et non credentium inter ſe commiſtionem longè fuit periculoſius coniugium: et propter fidei feruorẽ, ac firmiorem quaſi ualetudinem Eccleſiæ naſcentis ueram continentiam præſtare facilius poterant, quàm poſſunt in hac mundi, ac hominum ſenectute, ac infirmitate. Huc enim pertinent hæc, propter inſtãtem neceſſitatem: Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt de ijs quæ Domini ſunt: quod facultatem præbeat ſine impedimento obſecrandi, & ſimilia. Quare ſic & hoc, Qui nõ iungit, melius facit, intelligendum eſt: ut locum etiam habeat illud, εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυρεῖσθαι, *ac ita uirginitas replet cœlum, ut non pauciores,*

ciores,adulti ſaltẽ, ad quos hoc in primis pertinet,ibi ſint coniuges, niſi omnes coniecturæ me fallunt, q̃ aut uirgines,aut cœlibes:cũ nõ ſyncera etiã uirginitas nec renouationẽ efficiat,nec æternã beatitudinẽ:ſed fides per caritatẽ actuoſa, & rarum eſſe donũ uirginitatem res ipſa loquatur.etſi nõ eſt dubiũ, ut non paucis coniugiũ, ſic multis uitam cœlibem eſſe maioris damnationis occaſionẽ. Quid enim eſt,quo non mali malè,ac ad ſuum,aut aliorum exitium utantur, etiamſi optimum ſit,ac præſtātiſſimum? Sunt quidem in ſacris libris acerbæ grauesq; mulierũ uituperationes,unde patres noſtri uidentur aliquando nimium incitati eſſe contra coniugium etiam : non tamen laudes minores & illuſtriores inueniuntur in iiſdem, quas à me recitari nõ eſt neceſſe,in hoc maximè loco: & ſatis conſtat, optimos quoſq; honeſtiſſimè inter paganos etiã, de ſexu fœminarum ipſo, & ſocietate cum eo tali, hoc eſt coniugio,ſenſiſſe perpetuò. Sed amor in

meam

meam uxorem, defunctam nũc etiam, extorſit hæc mihi: non ſtudium, quod nec ſomniare uelim, diſſentiendi à patribus, aut Eccleſia, cui ſcio non minus parendum eſſe, quàm ipſi Chriſto, qui regit eam, nec unquam deſerit. Quod autem Eſſæi uoluptates omnes aſpernati ſunt apud Iudæos, nec duxerunt uxores, coniugium non damnando, ac eam penè uitã uixerunt, quam nunc uiuũt in cœnobijs optimè conſtitutis, ut Euſebius ex Porphyrio ſcribit: cum tamen ab Epiphanio recitentur inter hæreticos, alijs cogitandum & explicandum relinquo: & reuertor ad inſtitutum, à quo ſum digreſſus. Tuæ uirtutes, quæ magnæ ſunt, Philippe, ac humanitatis erga me officia, me compulerunt, ut cum per haſce Natalitias ferias incidiſſem in hiſtoriam de Chriſto, plenam admiratione, ac eam conuerterem in Latinam oratione̅, ut aliquid hoc tam Auguſto & ſacro tempore quaſi litarem plenius Redemptori meo: ſimul tui ueniebat in mentem,

mentem. cumq́; orationes Chryſoſtomi non-dum in officinam eſſent miſſæ, tametſi du-dum paratæ nunc, ob alias occupationes & moleſtias, hoc ſcriptum ſubijciendum eis du xi, ac ei præponendā hanc animi noſtri qua lemqualem erga te ſignificatione, donec ob lata eſſet melior ac uberior hoc faciendi oc-caſio. Nolim hoc à te accipi, aut haberi loco dedicationis, cum ineptum eſſet æquè longā penè hanc eſſe, ac eſſet ipſum opus: niſi tamē ſint cauſæ, cur ita facere tibi libeat. Nā eſ-ſe difficilis ego in re tantilla nec debeo, nec ſo leo. Volui proponere in publicum hiſtoriā illam admirandam: præcipuè tamē tibi, ut ptiuatim ſaltem ſcriberes mihi, quid ea de re tibi homini docto & acuto uideretur. Quod ſi uolent idem alij facere, facient mi-hi pergratum, ac à ſtudio pietatis minimè, ſi non erro, alienum. Etſi enim liber hic, un de hiſtoria ſumpta eſt, magnam habet au-ctoritatem apud eruditos, ac factum ſic eſt narratum, ut nemo non uideat magnā hoc

in ſe

in ſe cōtinere ſpeciē ueritatis: ego tamē hæc duo miror nō leuiter, quomodo potuerit à Deo permitti, ut beata Virgo ſic tractaretur ab obſtetricibus, ut ſolet nonunquā tractari, de quarū integritate ambigitur: cum nō putē ex intuitu ſolo in eius rei certā cognitionē ueniri poſſe: cumq́, ut ſummum Iudæi ſcelus & blaſphemiam ſemper deteſtati ſint eo tēpore, Meſsiā etiā credere natura Deū eſſe: ac id ipſi Chriſto, quòd non obſcurè Dei ſe filiū eſſe dixiſſet, publicè obiecerint, ut nō ferendū flagitiū: quomodo ſibi ſacerdotes illi, à quibus hic ſcribitur uni ex eis mortuo ſuffectus eſſe, tā certò perſuadere potuerint, Ieſum eſſe Dei filium, ut etiam hoc in tabulas publicas referrēt. Accedit huc etiam aliud, quod nō minus penè mouet me, cū ſcribitur Philippum illum Chriſtianū abſterritum fuiſſe à Theodoſio, ne rem de codice pateſaceret Imperatori: tātum ideo, quòd nō metuerent bellum, cædes, & ignominiam, cum nihil efficeretur, ſed pro certo habuerunt

runt

runt hæc futura eſſe. Nam ſi paruerunt Iudæi Romanis, ut hoc ſatis conſtat, non difficile fuit, niſi fallor, codicem illum ſine tumultu, ſine ſanguine, ac propterea ſine duorum illorum periculo, aut malo, in poteſtatem Iuſtiniani uenire, per ipſius præfectos & milites, qui mitti potuiſſent alio prætextu: maximè cum paucis hoc fuerit notum inter Iudæos, ac ideo nihil admodum à multitudine potuerit metui: remq; totam, codicem, locū, in quo ſignificatur ſeruatus fuiſſe, conſcios & inſcios, Theodoſius cognitam & perſpectam habuerit. Hæc ſunt, humaniſſime Padnieſkie, quorum lectio nonnihil in hac hiſtoria me offendit, ac ea tibi cū alijs doctis proponenda cenſui, de quibus & cogitaretis melius & diligentius: ac ſi non eſſet moleſtum, uel ad me priuatim, uel ad nos omnes qui ſumus huiuſmodi rerū diſcedarum cupidi, perſcriberetis ueſtrum iudicium, & ſententiam. Ac uelim à te hoc fieri præcipuè, ſicut ante alios tibi factum, &

ex eo

ex eo quæſtionem etiam propoſitam uolo: ac te quæſo per tuam excellentiam, & amicitiam noſtram, ut meum ſtudium hoc, & libertatem quaſi quandam non aſperneris, aut improbes. Eo magis autem in hoc opere ſic tecum libuit agere, quòd non dubitem inter Hoſium & te magnam eſſe coniunctionē: ut in ſpem quoq; ſim erectus, utriq; hunc librum futurum & eam ob cauſam acceptiorem: non tantum, quia Cromerū, et merito, magnifacitis, & quaſi triumuiratus in regis & regni ueſtri negocijs tractandis cuiuſdam ſocium & collegam habetis. Vale feliciter, ac patere inter amicos tuos me, ut incœpi, aut magis etiam quàm incœpi, eſſe.

Datum Ingolſtati, III. Non. Ianuarij, Anno S. Com.

1551.

HISTORIA DE IESV, APVD *Suidam, interprete Vito Amerpachio.*

TEmporib. maximę pietatis Imperatoris Iuſtiniani, fuit homo quidã princeps Iudæorũ, cui nomẽ Theodoſius erat. Hic multis Chriſtianorum fuit notus, ac ipſi, de quo dictum eſt, fide prædito Imperatori. Sub eadem uerò tempora homo quidã Chriſtianus erat (Philippus ei nomen) ut cõpendio dicam, argentarius. Hic rerum ſuarum Theodoſio conſcius, & uera beneuolentia cõiunctus, hortabatur, et monebat eum, ut Chriſtianus fieret. Quodã ergo die Philippus Theodoſium ita eſt allocutus: Cur nam, cum ſis uir ſapiens, & perfectè ſcias ea quæ lex de Domino Chriſto, & Prophetæ prædicauerunt, non ei credis, & Chriſtianus efficeris? Nam de te ſum perſuaſus, quòd nõ ignorans, quæ ſunt à ſcripturis diuinitus inſpiratis prædicta de Chriſti noſtri communis Domini præſentia, recuſes fieri Chriſtianus. Feſtina igitur ad ſeruãdam animam tuam, credẽdo in Seruatorem,

& Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum, ne, ſi permaneas in incredulitate, obnoxiũ teipſum facias æternæ damnationi. Hęc Iudæus cũ audiuiſſet à Chriſtiano ad ſe dici, probauit eum, & uerbis ei repoſuit gratiam, ac in hũc modũ reſpondit: Accipio tuã beneuolẽtiã, quòd ſalutis animæ curã gerens meæ laboras adhortãdo, ut Chriſtianus fiã. Quare, ut corã Deo, qui nouit ac intuet̃ occulta cordiũ, ſine dolo & ſimulatione ueriſsimè uerba tibi faciã. Aduenisse igit̃ à Lege ac prophetis pronunciatũ Chriſtũ, qui adoratur à uobis Chriſtianis, planè ſum pſuaſus, & cõſtãter cõfiteor, ut uero amico meo tibi, et ſemp curãti, quæ ad bene mihi faciendũ pertinẽt: ſed humana ratiocinatione impeditus, nõ fio Chriſtianus: ac in his me ipſum dãno. Princeps nũc ſum Iudęorũ, quãdo ſum Iudæus, et honore magno, ac multis munerib. atq; omnib. ad hãc uitã neceſſarijs utor, fruorq;. Suſpicor aũt, neque ſi patriarcha fiã Eccleſię Catholicę, aut principatus maiores, ac dignitates nanciſcar à uobis, tanta me obſeruãtia dignũ habitũ iri. Ne igit̃ excidã ijs quæ in hac uita uidẽtur afferre poſſe delectatione, futurã uitã negligo, malè hoc faciens.

Vt

Vt aũt probẽ tibi dilecto mihi meã oratione̅,arcanũ tibi credo, quod apud nos Hebræos abſtruſum eſt,cũ pfecte cognitũ habeamus Chriſtũ, qui à uobis Chriſtianis adoratur,ipſum eſſe,qui à Lege et Prophetis prenũciatus eſt nõ tantũ ex ijs quæ antè ſcripta ſunt, uerũ etiã ex deſcripto apud nos, & recondito arcano. Sic aũt habet arcanũ. Antiquis tẽporibus,cũ templũ Hieroſolymis conderet, cõſuetudo erat apud Iudęos,numero ęquales noſtris literis,quæ ſunt uiginti duæ,ſacerdotes in tẽplo cõſtituere: unde uiginti etiã duos libros diuina inſpiratione factos numeramus. Codex ergo repoſitus erat in tẽplo,in quo inſcribebat̃ uniuſcuiuſq; duorũ & uiginti ſacerdotũ nomẽ: & patris eius nomẽ,ac matris. Aliq̃ igit̃ ex eis mortuo,cęteri cõueniebãt in tẽplo, & aliũ cõmuni decreto cõſtituebant in locũ eius qui deceſſerat,ſupplẽtes duorũ et uiginti ſacerdotũ numerũ:ac inſcribebant codici diẽ, q̃ is uitã finijſſet,cum patris et matris nomine, quiſq; lectus eſſet in eius locũ, & parentũ eius nomina. Cũ itaque hic mos obtineret in Iudęorũ gente, cõtigit tẽporib. illis,quib. in Iudęa Chriſtus uerſabatur,ut unus uiginti duorum

ſacerdotum uitam finiret antè, quàm ſe Chriſtus patefaceret, ac doceret homines, ut in ipſum crederent. Conuenerũt itaque reliqui ſacerdotes, ad creandum aliũ pro mortuo ſacerdotẽ, ac unoquoq; dignũ, prout ab ipſo crederetur, qui fieret ſacerdos, proponẽte: cęteri, ut parum inſtructum uirtute, cuius gratia deberet fieri ſacerdos, repudiauerũt. Cum enim ſapiens eſſet moribus, & uita utilis, in ignorantia uerò Legis & Prophetarum conſtitutus, ad ſacerdotium indignus iudicabatur. Sic igitur multis factis per ſuffragia ſacerdotibus, et omnibus reiectis, quidã ex eis erectus, in mediũ procedit, ac dicit reliquis: En, multi à uobis nominati, ſunt inuenti non cõuenire ſacerdotio. Feratis ergo & me de uno dicentem homine, qui ſit mortuo ſacerdoti ſufficiendus. Opinor autem nemini ueſtrûm non placiturum eſſe factum à me decretum. ac hortantibus reliquis eum ſacerdotibus, dixit: Ego in mortui ſacerdotis locũ uenire uolo Ieſum, filium Ioſephi fabri, ætate iuuenem ſanè, uerbis autem, ac uita, & moribus commodè ornatum: ac puto neminem ex hominibus unquã

eſſe

eſſe conſpectũ oratione, uita, moribusq́ talem, qualis hic eſt: ac opinor hoc uobis omnibus Hieroſolymis habitantib. notum eſſe, nec ab ullo poſſe contradici. Hanc orationem cum reliqui ſacerdotes audiuiſſent, uirum ſunt complexi, atque decretum confirmauerunt, Ieſum cõfeſſi omnium eſſe hominũ aptiſsimum ad ſacerdotium. Quidam autem eum nõ eſſe de tribu Leui, ſed Iudæ, ac filium Ioſephi dicebant. Sic enim apud Iudęos iure cognitum erat, Ioſephum ex tribu Iudæ, non ex Leui tribu deduci. Omnia teſtabantur: ac ideo, quòd non uideretur ex tribu Leuitico eſſe, prohibebant eum ſacerdotem fieri. Sacerdos uerò, qui nominarat eum, reſpõdit eis, ac dixit: Eius genus mixtum eſſe. Nam olim factam eſſe tribuum duorum commiſtionem uetuſtis ætatibus, indeq́ Ioſephi genus duci. Hoc audito, reliqui ſacerdotes approbauerunt decretum: & communi conſilio uiſum eſt omnibus ijs qui conuenerant, Ieſum cõſtituere pro ſacerdote mortuo. Cum autem haberet conſuetudo, non tãtum nomẽ eius, qui fieret ſacerdos, in codicem referri, ſed etiam patris ac matris

eius, dixerunt quidam eorum, eſſe accer ſendos prius parentes, ac ab eis diſcenda ipſorum nomina. Cæterũ exponendũ eſſe ab eis, an ſit ipſorum filius, qui ſit ad ſacerdotiũ declaratus. ac placuit hoc om nibus. Is igitur qui nominatim Ieſum, ut ſacerdos fieret, antè propoſuerat, Ioſe- phum dicit patrem Ieſu deceſsiſſe, ac ſo- lã huius matrẽ uiuere. Conſenſerũt itaq; omnes, ut matrem eius in concilium du- cerent, ac ab ea diſcerent, an eſſet mater Ieſu, & an eum peperiſſet ipſa: & audirẽt eius uiri nomen, unde Ieſum peperiſſet. Cumq; hoc placuiſſet cunctis, uocaue- rũt matrẽ Ieſu, ad eãq; dixerunt: Quãdo ille ſacerdos mortuus eſt, huius & huius filius, & uolumus filiũ tuum Ieſum ei ſur rogare: mos aũt eſt, patris & matris no- mẽ deſcribi, dic nobis, an ſit Ieſus filius tuus, et an eum pepereris? Maria, cũ hęc audiuiſſet, reſpõdit ſacerdotibus in hunc modum: Fateor quidem Ieſum eſſe meũ filium: ego enim eum peperi, ac mihi te ſtimoniũ dant uiri & mulieres, qui tum fuerũt, cum eum parerẽ. Quòd aũt patrẽ nõ habeat in terra, plenam cognitionem à me ſumite, ſi uultis. Cũ enim eſſem uir-

go, &

go, & in Galilæa uerſarer, angelus Dei, me uigilante, non dormiente, ingreſſus in domum, in qua eram, bonũ hoc nunciauit, é ſpiritu ſancto me parituram eſſe filium, cuius nomen Ieſum facere mandauit. Cũ igitur eſſem uirgo, & hoc uiſum uidiſſem, concepi, & peperi Ieſum ita, ut manſerim uirgo ad hodiernum uſq; diẽ, etiam poſtea, q̃ peperi. Hæc ubi ſacerdotes audiuiſſent, uenire iuſſerunt fideles obſtetrices, & commiſerunt eis, ut explorarent, uere'ne adhuc uirgo eſſet Maria. Quæ plenam fidem ex rebus nactæ, uirginem eam eſſe affirmauerunt. Acceſſerunt etiã, quæ adfuerant, ac uiderant eã parientẽ, Ieſum eius filium eſſe teſtantes. Obſtupefacti autem ſacerdotes ob ea quæ dicebantur à Maria, quæ'que ab ĳs qui dederant ei teſtimonium de partu, Mariæ dixerunt: Dic nobis audacter, ut percipiamus ex ore tuo, cuius ſit, & cuius filius, ut ſic à nobis deſcribatur. Quos enim parentes eius dixeris nobis, eos deſcribemus, & non alios. Hæc reſpondens ait: Ego uere ipſum genui, patrem eius in terra ſciens neminem: ſed audiui ex angelo, filium eſſe Dei. Filius

igitur meus eſt, quæ Maria uocor, & filius Dei: cũq; nulli nupſerim, uirgo ſum. Hæc ut audiuerũt ſacerdotes, in librum inſcripſerunt ita, ut exprimerẽt, quo die ſacerdos eſſet mortuus, quæ eſſent ipſius & parentum eius nomina, quodq; in eius locum ſuffeciſſent communi decreto Ieſum filium Dei uiuentis, & Mariæ uirginis. Et hic liber ex templo ereptus, & conſeruatus eſt ab iis qui abſtulerunt apud Iudæos, primo tempore captiuitatis Hieroſolymorum cum tẽplo, ac Tyberiade eſt repoſitus: & eſt hoc arcanũ paucis omnino, & fidis noſtræ gẽtis notum. Quam ob cauſam & mihi patefactũ eſt, ut principi, ac doctori gentis Iudęorum. Non tantum igitur ex Lege, ac Prophetis plenam & certam cognitionem habemus, Chriſtum, qui adoratur à uobis Chriſtianis, ipſum eſſe filium Dei uiuentis, profectum in terram ad mũdi redemptionem: ſed etiam ex deſcriptione, quæ in hodiernum uſq; diem conſeruata eſt, ac Tyberiadi repoſita. Hęc ad ſe dicta ubi Chriſtianus audiuiſſet à Iudęo, motus ardore diuino, dicit ei: Statim, & rectà referam, quæ dixiſti, ad fidelem & pium

pium Regem,ut mittat Tyberiadem, ac proferat codicem, de quo dicis,ad reprehenſionem Iudæorũ. Sed Iudæus dixit ad Chriſtianũ:Quare uis animę tuę damnationem accerſere, ac ad Regem etiam transferre:nec id,quod opera datur, adſequi?Nam ſi tale factum fuerit aliquid, magnum bellum conflabitur, & ſequentur cædes. Ac, ubi ſe opprimi uidebunt, locum,in quo repoſitus eſt codex,incendent: fruſtraq́ nos laboramus, quando non conficietur, in quod à nobis incumbitur,ac ſolum ſanguinis effuſionẽ procurabimus.Hęc enim tibi,ut genuino amico,patefeci,ut fidem tibi facerem non ex ignorãtia me repudiare Chriſtianiſmum, ſed ex inani opinione.Hæc poſtquam audiuiſſet à Iudæo Chriſtianus,et uera eſſe, quę dicta erant ab eo, credidiſſet Imperatori quidem eam orationem non aperuit, ne diuino feruore fidelis ille ac magnus Rex moueretur,et curaret ſanguinis effuſionem fieri:nec tamen & ſic, in quod opera daretur,facinus tã inſigne perficeretur: ſed multis notorum & amicorũ eum ſermonẽ detexit. Eum nos cũ ab ijs qui audiuiſſent à Philippo

argentario, cuius facta eſt mentio, didiciſſemus, non paruam adhibuimus curam, dum ſcire uellemus, an eam orationem Iudęus de illa deſcriptione certò habuiſſet. Inuenimus ergo Ioſepũ ſcriptorem occupationis Hieroſolymorũ, cuius multam Euſebius Pamphili mẽtionem facit in hiſtoria, quam edidit, Eccleſiaſtica, dicentem apertè in ſuę captiuitatis cõmentarijs, Ieſum cum ſacerdotibus rem ſacram feciſſe. Hoc cum apud Ioſephum inueniſſemus, uirum uetuſtum, & qui non multo poſt Apoſtolorum tempora fuiſſet, quæſiuimus in ſcriptis impulſu diuino confectis, à quo talis oratio confirmaretur. Inuenimus igitur in Euãgelio, quod à Luca eſt conſcriptum, intraſſe Ieſum in Synagogam Iudæorum, & librũ ei datum eſſe: cumq; legiſſet prophetam Eſaiam dicentẽ, Spiritus Domini in me, propter quod unxit me, ut bonũ & fauſtum nunciem pauperibus miſit me: ratiocinati præterea ſumus, niſi locum habuiſſet in adminiſtratione rerum ſacrarum apud Iudæos Chriſtus Ieſus, non datum ei fuiſſe librum, ut legeret eum populo. Nec enim apud nos Chriſtianos

nos licet in Eccleſia legere populo uolumina, quorum Dei ſpiritus auctor eſt, niſi quis in clerum, hoc eſt claſſem & ordinem conſtitutorum ad curanda ſacra ſit receptus. Ac ita ex ijs quæ narrata ſunt à Ioſepo & Luca Euangeliſta, cognouimus Theodoſium Iudæum, quem diximus, non finxiſſe, quod expoſuit Philippo illi argẽtario, ſed uerè certoq;, ut ſyncero amico, Philippo arcanum, quod apud Iudæos occultatum eſt, credidiſſe.

FINIS.

Digitized by Google

RERVM ET VERBORVM IN præcedentibus libellis memorabilium INDEX.

Abiſ 148

Abrahæ cum Sara coniuge quæ moleſtiæ tolerata 109

Abraham quo pacto filio uxorẽ acceperit. 109. 110

Achabi improbitas 41

Adami creatio 152

Adamo quomodo profuerit ipſius lapſus 3

Adamum fuiſſe peccaturum, etiam non tentatum à diabolo 3

aduerſario ſublato, à quo exerceantur, bonos lædi 2.6

adultera, nullius uxor. 107

adulteram, domum inducere, extremæ amentiæ 107

adulterij pœna 105

Aegypti ciuitatũ ſuperſtitiones 147

Aegyptiorum prophetæ. 147

ἀειπάρθενος 152

aer, rerum principium. 134

Agar ancilla Abrahæ. 129

allegoria 118

amicorum uulnera, inimicorum oſculis potiora. 19

amuleta 179

ἀνακεφαλαίωσις 128

anachoretæ 176

ἀναγωγή 118

anagogia eod.

Anatolius 182

Anaxagoras Clazomenius 134

Anaximander Mileſius. 134

Anaximenes Mileſius. 134

angelorum, diuinæ communionis tẽpore, precatio cuiuſmodi 64

anima agẽdi cupida, ocio ne permittatur 76

anima noſtra cur immortalis à Deo creata 79

anima

INDEX.

animæ cultus cuiuſmodi eſſe debeat 76
animæ neglectus præ corporis cura 77
animæ partes 137
animæ trepidatio male ſibi conſciæ 78
animæ uitijs mãcipatæ periculum 75
animæ unius iactura totius mũdi precio incomparabilis 74
animam cur unam tantum ſingulis Deus dederit. 75
animi humilitas. unde Humilitas
animum oblectaturo quid agendum 102
ante feſtum 172
Antinoi nemora 147
Antiſthenes 138
ἀϖογηθισμοὶ 178
aqua rerum principium Thaleti 133
aquæ allegoria 156
arbitrij libertas 1
Arceſilaus 139
Archelaus phyſicus 134
Ariſtippus Cyrenenſis. cx 137
Ariſtoteles Stagirites. 139
aſſentatorum diuitibus acclamantium deteſtatio 17. 19
Aſti apud Aegyptios. 145
Athenodorus Tharſenſis. 141
auaritia fermentum uetus 34
auaritiæ deteſtatio. 33. inde
auarus omnib. hoſtis. 39. 40
auari deſcriptio 39
auari diuitis execrabile exemplum 42
auaro nihil ſatis 45
auari dæmonum in uexandis hominibus adiutores 44
auari feris etiam deteriores. 44 et dæmones. ibid.
auarorum luxus 46
auarorum oblationib. Deum offendi magis. 35. 36
auaris nihil ærumnoſius. 38. 39. 40
Aurium tinnitu diuinatio

natio cuiuſmodi 180

B

Babylonij magi 147
Bacchi feriæ et ſacra. 146
baptiſmus 175
baptiſmus pro circumciſione 179
baptiſmi allegoria 156
baptiſmi purgatoria potentia 161
barbarorum de Ro. theatris apophthegma. 102
Barſa. Berſa rex 130
Bathea 146
beſtiæ ebrijs et luxui deditis meliores 55
bonus nullus abſq; peccato 91
bonorũ præſentiũ obiectu diabolum nobis æterna adimere 26
bonis certa merces, ut pœna malis, parata 10
bonos lædi, cũ aduerſario carent, à quo exercea ntur 2.6
Brachmanes. 142 (uit. 145
Buticus lacus. Butus ci-

C

Caini exemplum 35
Cainum quare Deus, cum peccaßet, nõ ſtatim ſuſtulerit 5
Canonici clerici, ueriuſ aſoti appellandi 171
Canticorũ Salomonis locus explicatus. 117. 119
Carneades 139
caſtrantes ſeipſos 149
caſu & temere ferri præſentia non putanda. 14
Cereris ſacra 143. 144
Cetura Abrahæ concubina 129. 130
Chodorlahomor rex. 130
χρήματα 28. 24
Chriſtus αὐτοτέλειος, αὐτόθεος, αὐτοδύναμις. 154
Chriſtus ueræ animi humilitatis typus 83. 87
Chriſti ad inferos deſcẽſus & reſurrectio, etc. 158
Chriſti didrachma Petrũ pro ſe & ipſo ſoluere iubentis hiſtoria explicata 87. 88
Chriſti humilitas 85
Chriſti natiuitas cuiuſmodi 154. 155
Chriſti paupertas 25

Chriſti ſanguis 152
Chriſti uerũ corpus. 152. 153. & *mens uera* 153
Chriſtum nobis carnẽ ſuã reliquiſſe, ut Heliã Heliſæo ouillam ueſtẽ. 31
Chryſippus Solenſis. 140
Chryſoſtomus diuitiarum abuſui infeſtus. 20. 40. 41
Chryſoſtomi, in non temerè porrigẽdo cuiuis Domini ſãguine religio 71
cibis & potu quatenus utendũ. 53. 54 (*mile.* 53
de cithara et corpore, ſimile
de Citharœdo, & Deo per uerbũ ſuum ad ſe homines uocãte, ſimile 60
ciuitatem diuitib. carere poſſe. pauperib. non itidem. 24. 25
Cleanthes. 140
κλυδωνισμόι, κλύζειν. 180
cœlibatus quorundã impurus 187. 188
cõmunionis diuinæ tẽpore cuiuſmodi precatio angelorum 64
cõmunionis neglectus. 65. 66. *(tiſſ. arcẽdi.* 69. 70
à Cõmunione q̃ ſacra pocõmunione ſacra utẽtes, qui probandi 67
confeſſio 161
et Congregando unde nõ oportet, & diſpergendo ubi nõ conuenit, æquè Deum iritari. 47
congreſſus fieri in eccleſia, pro miſſas ſiue cœnas Domini celebrari. 172
cõiugiũ an uirginitate minus gratũ Deo. 186. 187
coniugij contrahendi ſcopus ueterib. cuiuſmodi.
coniugij lex à Paulo præſcripta 104 (110
cõiugũ amor mutuus. 109
coiungũ inter ſe cõmoda coniunctio omnib. alijs præſtãtior 185
cõſcientia p̃purgata præditus, uerè beatus 27
conſcientiæ calculus 41
continentia 165
corauſtum 121
Corn. Ceturionis eleemoſynæ et preces abſq; fide nihil

nihil ad ſalutem profu
turæ 73
coronæ plures apud infe-
ros, quàm galeæ. pro-
uerb. 171
corpus cur è terra nobis
à Deo datum 76
corpus moderato uictu ſu
ſtentandum, non ob-
ruendum 58
corpus non ſaginandum.
53
corporis & ſanguinis Do
minici reum eſſe, quid.
68
corporis quanto maior
quàm animæ habeatur
cura ac ratio 77
corporis uenuſtas, ſepul-
chrum calce illitũ. 103
Corrhitides feriæ 146
crapula diuitum 48.49
crapulam quæ mala conſe
quantur 50.51
Crates Thebanus 138
Critolaus Phaſelites. 139
curioſitas circa aliena, in
ſeipſum conuertenda.
13
cupido nihil crudius 38

D

dæmoni nihil ita amicum,
ut luxuria et edacitas
54
dæmonum adiutores in ue
xandis hominibus, aua
ri & raptores 44
cum Dæmonibus luctatu-
ro, non indulgendum
crapulæ 53
Daphnenſes 142 143
Daphnus opp. Daphnu-
ſa inſ. 143
Deitas, perfecta ternitas.
162
Δημήτρεια 143
Democritus Abderites.
135.136
deuotio 165
Deus in afflictionibus lau
dandus 90.91
Deus in rerum perturba-
tione non temerè accu
ſandus 7
Deus magis metuendus
quàm homines 71
Deus quantã iniuria affe-
ctorum curam agat. 48
Dei ciuitas, eccleſia 116
Dei cõſilia inquirere, ho
minibus

minibus neq; poßibile, nec utile 5.6
Dei opera admiranda. 13
Dei patientia non incuſanda 10.11
Dei prouidentia non incuſanda 14
Deū mutatione etiam eos qui ipſi non credūt ſeruari uelle 6
Deum propè adeſſe iniuriam patientib. etiam non uocatum 34
de Deo confeßio eccleſiæ catholicæ 150
à Deo nobis adminiſtrari omnia utiliter 5
Deo ſalutem noſtram magis quàm nobis ipſis eſſe curæ 11
δευτερογαμία 167
δευτερόγαμος 166
diabolus aduerſitatum autor hominibus bonis cur 92.93
diabolus calumniator 2
diabolus ſibi malus, non nobis 2
diabolus quare non ab initio ſtatim à Deo deletus 1.3.6.18
diaboli aſtu bona nobis præſentia obijci, ut amittamus æterna 26
diaboli tentationes quomodo ſuperandæ 32
per Diabolum nos multa etiā bona conſequi, ſi uelimus 2
diabolum quare Deus, ut nos uexet, reliquerit. 10
à Diabolo nō ſuperari niſi uolentes 1
diaconiſſæ 169
διμοιρῖται 153
Diogenes Cynicus 138. Babylonius. 141. Smyrnæus 136
diues à paupere quo differat 22
diues, & raptor, diſtinguenda 20
diues miſer & captiuus. 29
diuitis auari exemplum. 42
diuitis & Lazari collatio 14
diuites non minus indige

 re pau-

re pauperibus, quàm pauperes diuitib. 24
diuites non poſſe regnum Dei intrare, ſententia Euangelica probè expendenda 26
diuites præter meritum, non temerè æmulatione digni putãdi. 14. 22
diuitum menſæ cuiuſmodi 48
diuitiæ auaro idẽ quod furenti gladius 39
diuitiæ cur tales uideantur, quæ magno ſtudio ſint cõſectandæ. 15. 16
diuitiæ fugitiuæ, improbæ, homicidæ, &c. 19. 21
diuitiæ, improbus ſeruus. 18. 19
diuitiæ non bonum æſtimandæ. 17. non colendæ 21
diuitiæ præſentes uelut ſomnij imagines. 26. 27
diuitiæ uitiorũ tantũ, nõ uirtutum cauſſæ. 16. inde.
diuitiarũ abuſui infeſtior D. Chryſoſtomus. 20 40. 41
diuitiarum fluxa poſſeſſio 21. 22
diuitiarum uis nulla 27
diuitiarum uoluptas & honor cuiuſmodi. 48
diuitiarum uſus optimus cuiuſmodi 30
diuitias eos q malè ipſius utuntur, prodere. 20
diuitias eſſe feras: ſi contineantur, fugere: ſi ſpargantur, manere 21
diuitias ex hominib. facere feras et dæmonas. 41. 42. 43. 44
dolentib. eſſe ſolatio, malorũ ſuorũ ſocios reperire. 97 (ſabbatũ. 179
Dominica dies, magnum in Dominica non ieiunãdum 173
dominiũ rerũ neminẽ habere, ſed uſum tantũ. 22

E

Ebrietatis mala 55. 56
ebrietatis mãcipia cuiuſmodi 55
ebrietatis uincula 49

ebrietati addictorum dementia 57
eccleſia Chriſti, ſancta Hieruſalem, uirgo & ſponſa Chriſti, mater noſtra, &c. 114. 115. una colūba, ſancta uirgo, &c. quæ 150
eccleſia, Dei ciuitas. 116
eccleſia Dei nihil potentius. 65. nunquam ſeneſcit. eod.
eccleſia non fruſtra adeunda 62
eccleſia non pro lupanari habenda 62
Eccleſiæ fides catholica cuiuſmodi. 150. 151. inde. & 161
eccleſiæ non minus parendum quàm ipſi Chriſto 188
eccleſiæ nota 181
edacitas dæmoni amica. 54
edacitas execrabilis 58
eleemoſyna 179
eleemoſynā appellari per perā, aliis per inuriam abrepta ſi egenis diſtribuantur 56
ἐλευσίνια, Eleuſinia ſacra 143. 144
Empedocles Agrigentinus 136
ἐνανθρωπήσας. 154. ἐνανθρώπησις 155. 157
ἐνανθρωπεῦσθαι 155
ἐνδελέχεια. ἐντελέχεια. 139
ἐπαοιδαὶ 180
Epicureus 141
Epiphania plurali numero 172
Epiphaniorum die non licere ieiunare 172
Epiphanij de hæreſib. libri compendium 163
Epiphanij granditas Aſiatica 118
ἐπῳδαὶ 180
Eſſæorum cœlibatus 188
Eua 144
Euilei 147
εὐλόγιστοι 170
Eutropij fortuna miſerè mutata 18. 19

F

Facta egregia, humilitate præcipuè cōmēdari. 69

ſames & ſitis opt. condimentum 49
fauces cur à Deo datæ. 57
fides catholica 150
abſq; Fide operibus nemi nem beari 72.73
frumenti aſſeruatores, ad augendũ preciũ, execrabiles 42
fuco illitas facies ſolis ra dijs argui 17
fuſus in ſacco non tegitur, prouerb. 171
G
Gazareni 147
gehenna ad quid parata à Deo 10
Gelorum mores 143
gemitus iniuriam patientium, ualidiſſima contra iniurios arma. 48
Græcorum hæreſes et uaria ſacra 143.144
Gymnoſophiſtæ 142
H
Hæredes etiam male partorum puniri 35
Harpocratis cultus. 145
Hecatæ Tithrambi ſacra. 147
Hegeſias Cyrenenſis. 138
Helias duplex 31
Heliæ paupertas. 25.30.
ueſtis ouillæ pellis. ibid.
Heliſæo relicta ueſtis ouilla ab Helia 30.31
Heliopoliticæ feriæ 146
Hellenismus 127
συνῳῶ, συνῳσις 154
Heracletus Epheſius. 137
Heuia 145
homificatio 155
homo cur ex duab. ſubſtãtijs conditus à Deo. 80
homo è terra factus 8
hominis creatio cuiuſmodi 81
hora nona 171
hoſpitum pedes lauare, etiam nobilium & diuitum officium 82
humilitas animi uera qualis 86.87
humilitas Deo grata 89
humilitatis animi commẽdatio 79.80.83
humilitatis animi typus Chriſtus 83.87
humilitatis ſuperbia cuiuſmodi.

iuſmodi 84
humilitatis ueræ uis quãta 85
humilitate potiſſ. commendari egregia ſãcta 89
hydriarum ſex in Cana Galileæ, &c. myſterium 120.121
Hypatius ſyndiaconus. 182
hypodiaconi 167
I
Iacobi peregrinatio, & lapide capiti ſuppoſito dormientis exemplum 85.86
Iberes gemini 143
ieiunij ordinarij cauſa. 170
ἱερωσύνη 169
ignoti nulla cupido 183
improbi non æmulandi. 34
incantationes 180
incantationes ægrotantibus non admittendæ. 94
infinitum rerum principium 134.135
infirmũ lædi ab omnibus etiam remedijs 7
ingluuies diuitũ execrabilis 49. inde
ingluuiei mancipia 55
inhumanatio 154.155
iniuriæ uindex Deus. 34
iniuriam pati, ualidiſſima pauperum arma. 47
iniuria affectorum ſummã curam agere Deũ. 48
inſomnia terribiliora ex ingluuie 55
inſtituta uitæ diuerſa, & in ijs quid potiſſ. obſeruandum 177
Iobi caro ſancta & pura 89. eiuſdem plaga incõparabilis, & patientia. 31.32.90.92
Iobi coronæ, patientiæ et fortitudinis 33
Ioppenſis puella à pauperibus exuſcitata 112
Iſaaci humilitas Deo grata 84
iudicium Dei noſtro iudicio non præueniendum

Digitized by Google

dum 11
καϑρεία 174

L

latronis in cruce fides. 72.73 (tor.36
Lazarus diuitis accuſa-
Lazarus quot uirtutum certamina ſubierit. 98
Lazari & diuitis collatio 14 (plum. 91.95
Lazari & diuitis exem-
Lazari exemplum cur à Chriſto nobis propoſitum 98
lectorum ordo 169
legati uox ab Epiphanio *uſurpata* 129
Leucippus Mileſius 135
liberis nihil dulcius 102
lingua dentib. cohereēda ne conuicietur Deo. 94
linguæ hominis cōſtitutio qualis à Deo *fabricata.* 81
linguæ uſus & abuſus 7
Lugemundus 168 (54
luxuria dæmoni amica.
luxuriæ certiß. comites, graues morbi 51
luxuriæ cōcupiſcentia omni ſcorpione & ſerpente uenenoſior 52
luxuriæ uincula 49
luxus auaritiæ comes. 46
luxui deditus porco & lymphato deterior. 54
luxu affluentium immedicabilis interitus 51
lymphato nō minus auerſandus luxui deditus. 54

M

Magi 147
Magodia regio 131
magorum munera 131. 132
Maguſæi 147
malè parta etiam pauca, ſæpe quamuis multa bene repoſita eijcere 34
malus nullus abſq; iuſtitia 91
malorū tolerantia in Deo *admiranda, non culpanda* 11
malis certa pœna, ut bonis merces, parata 10
manſuetudo quid 84
manus cur nobis à Deo *factæ* 41

manus & pedes nobis à Deo dati, ne ſeruis indigeremus 23
manuum uſus et abuſus. 7
martyrum memoria non ſegniter celebranda. 59
medicorum oſtentatio 99
Meliſſus Samius 135
membra quædam cur duplicia nobis Deus dederit, animam uerò unam tantum 75
Memphiticæ feriæ 146
mens noſtra an ſubſtantia 153
menſæ nimio luxu inſtructæ, uenenatis deteriores 51.52
mentis oculus corruptus cuiuſmodi 8
Menuthitis 146
meretrix prælata pauperi 47
meretricibus adhærentiũ pericula 101.102
Metrodorus Chius 136
miſſæ in primitiua eccleſia non ſine diſtributione ſacramenti fieri ſolitæ 174
monaſteria 176 (169
monogamia 166.167.
morbum patientia leuiorem reddi 93.94
morbis è luxu & ebrietate natis, neminem cõdolere 52 (175
mortuorum procuratio.
muliebris pulchritudinis ſtulta admiratio 103
mulierũ aduerſus priores mariti uxores æmulatio 108
mulierũ cõtinentia cõmẽdabilis in primis 107
multiplicatio arithmetica 121
mũdũ abſq; gubernatore iãdudũ corruiturũ. 12
mundi gubernatio curæ Myſi 148 (Deo. 12

N

Naturæ ſuæ cõtemplatio ſufficiẽs doctrina 80
de Naui ad mũdi fabricã ſimile 12
νεκροφάγοι 142
negociatores ab eccleſia non recipi 180
in Nomen accipere 117

noſſe ſeſe quid 83
nouercarum æmulatio. 108
numerorũ obſeruatio religioſa apud ueteres 5. ſcripturæ interpretes. 123
nuptiæ alteræ ut nõ damnandæ, ita prioribus potius acquieſcendũ. 107
nuptiæ alteræ ſæpe rixarum occaſio 107
nuptiarum choreis diabolum in medio laſciuire 111
nuptiarum uera magnificentia, uocatis pauperibus 111
nupturis tantum ſpectari opes 110.111

O

Oculus cur à Deo factus. 7
oculus dexter ſalit, prouerb. 180
oculi hominis conſtitutio qualis à Deo fabricata 82
oculi uſus & abuſus 7
de Oculo ægroto ſimile. 8
œconomia 174
olearum ramis protenſis, reges miſericordiæ et humanitatis admoneri ſoliti 64
omina 180
εἰς ὄνομα λαμβάνειν 117
ὀνομαστὸν 117
operibus abſq; fide nitentes, mortuorum reliquijs ſimiles 72
opes. uide Diuitiæ
opes malè partæ uel reddendæ quibus ablatæ ſunt, uel pauperib. diſtribuendæ 35
ὀφθαλμοδουλίαι 178

P

παλμικὸν οἰώνισμα 180
παλμῶν παρατηρήσεις. 180
Panætius Rhodius 141
panis allegoria 156
panis grauatus 178
παρατηρήσεις 180
Parmenides Eleates 135
patientia in aduerſitatibus uinci diaboli malitiam 92.93
patriarchæ, patrum principes

cipes 132
patriarchia, patria dominatio 119
Pauli lex coniugib. præſcripta explicatur. 104. 105
D. Pauli locus 167
pauperes in nuptijs uocădi, ut Chriſtus interſit 111. 112 (gi. 46
pauperes præ luxu negli
pauperum maior in ciuitate, quàm diuitum uſus 25
pauperum menſæ quanto diuitum menſis lautiores 49
pauperum neglectus. 46. 47
pauperum ualidiſſima arma, gemitus et lamentationes 47
pauperum uſus diuitibus æquè, ut illis horum, neceſſarius 24
ut Pauperibus. largiaris, non rapienda aliena. 46
paupertatis contra diabolum inuicta arma 31
peccantes non uſqueadeò auerſari Deum, ut eos qui poſt peccatum nõ contrahuntur 62
peccatum ſolum metuendum 21
peccatis aliorum conniuere, quantum malum. 70
à Peccatis nemo immunis. 59 (denda. 28 45
pecunia quomodo poſſi-
pecuniæ amor & contemptus cuiuſmodi 45
pecuniæ poſſeſſionem cur incertã fecerit Deus. 30
pecuniæ ſeruo nihil inſipientius 29
pecuniæ uſus. 27. 28. optimus cuiuſmodi 30
pecuniæ cur χρήματα Græcis 28. 44
pecuniarũ iactura æquo animo ferenda 31. 32
pedum uſus & abuſus 7
Pentecoſte quid 171
Pentecoſte à ieiunio & genuflexione libera. 171. 172
peregrinandi mos antiquorum

quorum cuiuſmodi. 86
Perſeus philoſophus. 140
phallariſſantes mulieres.
144
Pharbethi ſacra 147
pheleg. phelegeſtha 125
Pherecydes 134
Pherephatte. φερεφάττιον 144. 143
philoſophi cuiuſdam apophthegma 105
philoſophi cuiuſdã egregium factum 74
philoſophorũ uariæ de rerũ principijs opiniones.
136
pietatẽ prodi, incantationib. & præſtigijs ægrotãti adhibitis. 94. 95. 96
Platonis de rerum principio ſentẽtia 137
pœnæ ſeruus 40
porcus luxuriæ dedito præſtantior 54 (141
poſsidere. poſsideri 45
Poſsidonius Apamẽ. 141
Praxiphanes Rhodius.
139
præceptũ dare, maioris curæ, quàm nõ dare 3
præſeruatiua 179
principium unum 150
de Principio rerum uariæ philoſophorum opiniones 133. 134
Prodicus 137
progenies ab Adamo uſq; ad Chriſtum ſeptuaginta duæ 120
proſabbatum 172. 174
Protagoras Abderites.
136 (ſanda. 14
prouidentia Dei nõ incu
prouidẽtiæ diuinæ aſſer-
ψαλμωδίαι. 178 (tio. 8. 12
Pſaltis locus 70
pulchritudo corporis, ſepulchrũ calce illitũ. 103
pulchritudinis muliebris ſtulta admiratio. 103.
Pyrrhus Elæus. 136 (104
Pythagoras Samius. 134.
eius dogmata eod.

Q

Quadrageſima. 172. 173

R

Rapina uere quæ 37
raptore nihil miſerius. 38
& ſceleratius 42. 43
raptorum ſupplicium 36

de

de Rerum principijs ua-
riæ philoſophorum o-
pinionés.133.134.inde
rerum uſum tantū habent
omnes, dominium ne-
mo 22
retingentes 149
ϱιτλιάσαι.ritlen 129
rituum uarietas.177.178
in Romanorum theatra,
ſcomma 102

S

Sabbatū magnū, et paruū
ſacci geſtatio.177 (179
ſacerdotes etiam peccatis
obnoxios cur Deus fece
ſacerdotium.169 (rit.60
ſacerdotium ſacrum. 166
ad Sacerdotium non ad-
mißi δευτερογάμοι.168
ſacramentorum uſus.175
ſalutem noſtram cur Deus
uicißitudinib.uariet. 11
Samaritiſmus 127
ſanguis Domini nō præ-
ter dignitatem cuiquā
porrigendus 71
ſanitati nihil æquè aduer-
ſum, uti ingluuies & e-
brietas 52
ſatellitij amplioris deteſta
tio 23.25
ſatietas ſola neceßitate me
tienda 49
ſecundijugis 166
Senephthy ſacra 147
ſeptenarius creationis &
uniuerſitatis index.123
Septuaginta duorum nu-
merus, LXX. cōpre-
hendi ſolitus. 120(120
ſeptuaginta interpretes.
Seri.Serri.Seres 143
Serorum mores 143
ſeruis ut ne indigeremus,
manus & pedes nobis
à Deo dati 23
ſeruorū genus non neceßi
tatis cauſa inductū. 23
ſeruorum multitudo re-
prehenſa 22.23
Sethi ſacra 147
ſex hydriarū in Cana Gal.
&c.myſteriū.120. 121.
122 (gia.173.174
ſiccorū eſus . Xeropha-
ſimilares partes, omnium
principia 134
Sinope 138
ſitim tanto minus extin-
gui,

Digitized by Google

qui, quanto plus inſundes 57
Socrates 154
ſolijugium 166
ſolitas 165
ſcortatores à communione ſacra arcendi 69
ſpectacula eccleſiæ dānata 180
ſtationes 179
Stratonio Lampſacenus. 139. & Strato. ibid.
ſubdiaconi 167
Suaſimortis cognomen. 138
ſuperbia Deo inuiſa, ut grata humilitas 89
ſynaxes 170.174
ſyndiaconus 182

T

Templū ingreſſo quæ cogitanda 63
templis quoſdam, ſpectandis tantum mulieribus abuti 62
terra Deo ex nihilo creata cur 9
terra rerum principium. 134
terræ & animi culturæ ſimile 68
terræ uterus 12
teſtamentorū formulis ridiculè rerum dominiū hæredibus promitti. 22
τετρακοστὴ 172
Thaletis Mileſij de aqua rerum omnium principio ſententia 133
theatra non frequentanda 61
à Theatris cauendū, oblectaturo animum. 102
in Theatra Romanorum apophthegma 102
Theodorus ἄθεος 137. 138
Theophraſtus Epheſius. 129
θεωρία 118
Thermuthis ſacra. 147
θεσμοφόρια 144
timor Dei, uera opulentia 27
Tithrambi ſacra 147
tributum dare Chriſtus non detrectat, inexemplum nobis 88
Trieterides feriæ 146
de Trinitate aſſertio & fides

fides catholica. 150. 151.157.162
Typhonis ſacra 147
V
Veſpera quid primitiuæ eccleſiæ 173
ueſtium ſplendor deteſtabilis 25
uiduitas 165
uinum cur datum hominibus 56
uini defæcati uſus 54
uini uaria genera conquirentium luxus execrabilis 54
uini uſus moderatus. 58
uino non imputandum ebrietatis malum. 56
uirginitas. 165. rarum donum 187
uirginitas coniugio prælata ab Apoſtolo. 186
ad Vitia ſuapte natura procliues homines. 6.7
unijuges.unijugium. 169
unire.unio 154
uoluptas quid 50
uſus mutui neceßitas ſolerti prouidẽtia à Deo inter nos conſtituta. 23
uſum tantum rerum habent omnes, dominium nemo 22
utribus plus parci, quàm ſibi parcant ebrij. 57
uxor moroſa, patientiæ ſchola 105
uxor qualis ducenda. 100
uxoris uitia omnia præter ſcortationem toleranda 100
uxorem alterius ſecũ habentis tormenta 106
uxorem ducere malum. 101
uxore cõmoda, nihil ſuauius, temperanti. 102
uxores ducturis leges apud Paulum de nuptijs poſitæ prius legendæ 100
uxores neque noſtræ eijciendæ, neq; ab alijs eiectæ recipiendæ. 106

Xeno-

X

Xenophanes Colophonius 135

Xerophagia 173.174

Z

Zachæus monachus laicus tractat ſacra 148

Zacchæi exemplum. 35

Zeno Citienſis.139.140. Eleates.135. Zenones duo.ibid.

Zichi.Zigæ.Zingi,Zygi 143

FINIS.

ERRATA.

Pap.18.uerſ.8.homicidam 26.1.procella : audi 27.11.inutilius id 30.penult.coq; 40.3.neutiquam 46.in marg. αἰσχύνης 56.2.incuſas? An 57.14.perangustum 59.8.ſpacium, 78.23.cuiuſquam 95.6. archangelis 96.20.inuadentes & 25.acerbum eſt: & 26.ſunt, 90.20.demigrare 102.14.emolumentum 117.19.dele: 132.13.iubentur 134.1.abire 146.16.Trieteridas 150.23.patre 151.17.antiquũ dierum 151.in marg.Chriſti 168.6.κατα-ξιοῦν 189.15.priuatim

BASILEAE, EX OFFICINA
*[redacted], Anno Salutis huma-
næ,* M. D. LII. *Menſe
Martio.*

Digitized by Google